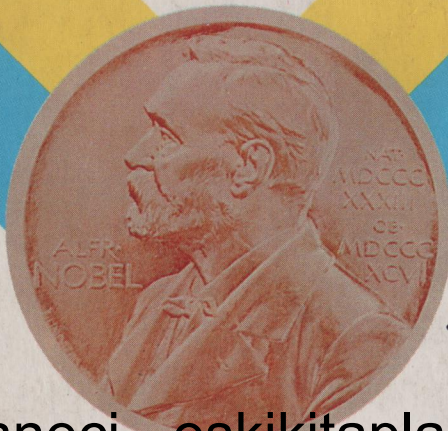

MARQUEZ

SEVGİDEN
ÖTE
SÜREKLİ
ÖLÜM

kutuphaneci - eskikitaplarim.com

NOBEL

SARAH

NOBEL YAYINLARI DİZİSİ

GABRİEL GARCÍA MARQUEZ

SEVGİDEN ÖTE SÜREKLİ ÖLÜM

Türkçesi : Ahmet Seven

Kurucusu:
OGUZ AKKAN

cem yayınevi

NABO, MELEKLERİ BEKLETEN ZENCİ

Nabo samanların üstünde yüzükoyun yatıyordu. Ahırdaki sidik kokusunun vücuduna süründüğünü duyuyordu. Koyu renkli parlak derisinin üzerinde son atların bıraktığı ılık tannen duyuyor, ama kendi derisini duymuyordu. Nabo hiç bir şey duymuyordu. Sanki o at nalının alnına yapıştığı andan bu yana uykudaydı ve hep aynı şeyi duyuyordu. Bu duyduğu, ona hem ahır kokusunu hem de samanların içinde göze görünmeyen sayısız haşerenin vızıltısını bildiren çift yarlı bir duyguydu. Gözlerini açtı. Yine kapadı ve bütün öğleden sonra boyunca nasıl yattıysa aynı öyle, kaskatı, upuzun, hiç kimildamadan yattı kaldı. Arkasından birisi ona: «Haydi Nabo, yeter artık bu uyku,» diye sesleninceye kadar zamanın dışında bir yerde geliştiğini hissetti. Arkasına döndü, ama kapı örtülü olduğu halde atları göremedi. Hayvanların sabırsız tepinmelerini duyamasa da, içinden onların karanlıkta bir yerde olacaklarını geçirdi. Düşündü ki, kendisiyle konuşan herhalde ahırın dışında olmalıydı, çünkü kapı içlerinden kilitlenmiş ve sürgü sürülmüştü. Arkasındaki ses yine duyuldu: «Tamam Nabo, yeter artık bu uyku. Üç gündür uyuyorsun.» Bunun üzerine Nabo gözlerini iyice açtı ve düşündü: «Beni at teptiği için buradayım.»

Günün hangi saati olduğunu bilmiyordu. Günler geri kalmıştı. Köy alanına gittiği o geçmişte kalan cumartesi akşamlarının üzerinden birisi sanki ıslak sünger geçirmişti. Beyaz gömleğini unutmuştu. Yeşil bir hasır şapkası, koyu bir pantolonu olduğunu unutmuştu. Ayakkabısı olmadığını unutmuş-

tu. Nabo cumartesi akşamları köy alanına gider bir kenara sessizce ilişirdi, müziği dinlemek için değil, zenciye görmek için oraya giderdi. Onu her cumartesi görürdü. Zencinin boynuzdan yapılma bir gözlüğü vardı, kulaklarından bağlanmıştı, arkadaki nota sehpalardan birinde saksafon çalardı. Nabo zenciye görür, ama zenci Nabo'yu görmezdi. Yani birisi Nabo'nun cumartesi akşamları zenciye görmek için köy alanına gittiğini bilseydi ve ona zencinin kendisini bir defacık olsun görüp görmediğini sormuş olsaydı (şu sırada değil, çünkü o şimdi hiç bir şey hatırlayamıyordu) Nabo hayır diye cevap verirdi. Tımandan sonra yaptığı tek şey buydu: zenciye görmek.

Bir cumartesi zenciye bandodaki sehпасının arkasında göremedi. Nabo önce kendi kendine, nota sehпасı hâlâ orada dursa bile zencinin artık köy konserlerinde çalmayacağını düşündü. Bununla birlikte sonradan, nota sehпасı hâlâ yerinde durduğuna göre zencinin haftaya cumartesi yine çalacağını sandı. Ama zenci öbür cumartesi görünmedi, nota sehпасı da artık yerinde yoktu.

Nabo yanına döndü ve kendisiyle konuşan adamı gördü. Ahırın karanlığı içinde pek silik durduğundan önce onu tanıyamadı. Adam ileriye doğru uzanan bir kalasın ucuna oturmuş konuşuyor, bir yandan da elleriyle dizlerini dövüyordu. Nabo adamı tanımağa çabalayarak yine, «Hayvanlardan biri beni tepti,» dedi Adam: «Doğru,» dedi. «Ama atlar artık burada değil, biz ise seni koroda bekliyoruz.» Nabo başını salladı. Henüz düşünmeğe başlamamıştı, ama bu adamı bir yerde görmüş olduğunu sanıyordu. Adam Nabo'yu koroda beklediklerini söyledi. Nabo bunu anlamadı, ama birisinin kendisine bunları söylemesine de şaşırmadı, çünkü atları tımar ettiği günlerde onları oyalamak için kendi kendine hep şarkılar uydururdu. Sonra hayvanlar için uydurduğu bu şarkıları evde küçük dilsiz kızı eğlendirmek için söylerdi. O zamanlar şarkı söylerken birisi onu koroya götüreceğini söyleseydi buna pek şaşırmazdı. Şimdi buna hiç şaşırıyor du, çünkü anlamıyordu. Bitkindi, sersemleşmiş, hayvanlaş-

muş haldeydi. «Atlar nerede bilmek istiyorum,» dedi. Adam ona: «Atların burada olmadığını söyledim. Bizi tek ilgilen-diren senin sesin,» dedi. Nabo yüzü samanların içinde de ol-sa bu sözlere kulak veriyor, ama at nalının altında bırak-tığı acıyı diğer karışık duymulardan ayırdedemiyordu. Ba-şını samanların içinde öteye çevirdi ve uykuya daldı.

Zenci artık bandeda çalmadığı halde Nabo iki üç hafta üstüste köy alanına gitti. Eğer zenciye ne olduğunu sormuş olsaydı, belki Nabo'ya cevap verecek biri çıkardı. Ama o bir şey sormadı, zencinin sehпасı ardında elinde başka bir sak-safonla başka bir adam belircinceye kadar konserlere gitti. Zencinin bir daha görünmeyeceğine inanınca Nabo da artık oraya gitmemeye karar verdi. Uykudan uyanınca pek kısa bir süre uyumuş olduğunu sandı. Islak saman kokusu hâlâ burnu-nu yakıyordu: Gözlerinin önü ve bütün çevresi hâlâ kapkaran-lıktı. Adam da hâlâ köşedeydi. Durmadan dizlerini döven ada-mın karanlık, sakın sesi: «Seni bekliyoruz Nabo,» diyordu. «Neredeyse iki yıldır uyuyorsun, hâlâ kalkmak istemiyorsun.» Nabo bunun üzerine yine gözlerini kapadı. Sonra açtı, kö-şeye doğru baktı ve şaşkınlık içinde, çaresizlik içinde ada-mı bir daha gördü. Ancak o zaman onu tanıdı.

Eğer biz evdekiler Nabo'nun cumartesi akşamları köy alanında ne yaptığını bilseydik, artık evde müzik var diye oraya gitmekten vazgeçtiğini sanabilirdik. Yani küçük kızın oyalanması için gramofonu getirttiğimiz günlerde. Aleti bütün gün durmadan kurmak için birisi gerektiğinden akla en ya-kın olan, bu işi Nabo'nun yapmasıydı. Atlarla uğraşmadığı zamanlar bunu pekâlâ yapabilirdi. Küçük kız oturur ve plâk-ları dinlerdi. Bazen müzik çalarken gözlerini duvardan ayrı-madan sandalyesinden aşağı kayar, ağzından salyalar aka-rak kendini koridora doğru sürüklerdi. Nabo işneyi plâktan kaldırır ve şarkı söylemeğe başlardı. Eve ilk geldiği zaman ona elinden ne iş geldiğini sormuştuk, Nabo şarkı söylerim demişti. Ama kimse bunun üzerinde durmamıştı. Bizim ara-dığımız atları timar edecek bir delikanlıydı. Nabo bizde kal-dı, sanki onu şarkı söylesin diye almışız gibi, sanki atları ti-marlamak sadece işini hafifleten bir eğlenceymiş gibi şarkı

söylemeğe devam etti. Bu böyle bir yıldan fazla sürdü, biz evdekiler küçük kızın artık hiç yürüyemeyeceği, hiç kimseyi tanımayacağı ve biz onu sandalyesinden kaldırıp yatağına taşıyınca kadar gramofonu dinleyen, donuk donuk duvara bakan yalnız ve ölü küçük kız olarak kalacağı düşüncesine alışınca kadar böylece sürüp gitti. Artık küçük kız bize acı vermiyordu, Nabo ona bağlıydı, gramofonu vaktinde kuruyordu. Nabo'nun cumartesileri hâlâ köy alanına gittiği günlerdeydi. Bir gün delikanlı ahırdayken gramofonun başından birisi: «Nabo,» diye seslendi. Biz verandadaydık, hiç kimsenin söylemiş olamayacağı bir söz üzerinde durmadık. Ama bir daha «Nabo,» diye seslenildiğini işitince başımızı kaldırıp sorduk: «Küçük kızın yanında kim var?» Birisi: «Kimsenin içeri girdiğini görmedim,» dedi. Bir başkası: «Nabo diye bağırان bir ses işittiğimden eminim,» dedi. Oysa gidip baktığımızda döşemenin üzerinde bir tek küçük kıızı bulduk, sırtı duvara dayalıydı.

Nabo erkenden geldi ve yatağa uzandı. Ertesi cumartesi zencinin yerine başkası alındığından köy alanına gitmedi. Üç hafta sonra bir pazartesi günü Nabo ahırdayken gramofon çalmağa başladı. Önce hiç kimse bununla ilgilenmedi. Ama daha sonra zenci delikanlının üstü başı hayvanların suyunan sırlıklam bir halde bize doğru yaklaştığını görünce ona sorduk: «Dışarı nasıl çıktın?» Dedi ki: «Kapıdan. Ben çarşambadan beri ahırdayım.» «Gramofon çalıyor, duymuyor musun?» diye sorduk. Nabo evet dedi. «Kim kurdu?» diye sorduk. Omuzlarını silkti ve: «Küçük kız,» dedi. «Gramofonu o çoktandır kuruyor.»

İşte biz onu yüzü samanların içine gömülü, at nalının izi alınının ortasına kazılı, ahırda karanlıkta bulduğumuz güne kadar durum böyleydi. Onu omuzlarından tutup kaldırdığımız zaman Nabo: «Hayvanların biri beni teptiği için buradayım,» dedi. Ama hiç kimse onun demek istedikleriyle ilgilenmedi. Bizi asıl ilgilendiren, donuk, ölgün gözler ve yeşil köpükler içindeki ağızdı. Ateşler içinde yanarak, sayıklayarak, durmadan ahırdaki samanlar içinde kaybolan tarağı aradı, bütün gece ağladı. Bu, ilk gündü. Ertesi gün

gözlerini açıp: «Susadım,» dediği ve biz ona su getirdiğimiz ve bardağı bir dikişte boşalttığı ve arkasından iki defa daha su istediği zaman ona nasıl olduğunu sorduk. «Beni at tepmiş gibiyim,» dedi. Bütün gün ve bütün gece konuşmağa devam etti. En sonunda yattığı yatakta doğrularak işaret parmağını havaya doğru kaldırdı ve dört nala koşan atlar yüzünden bütün gece gözüne uyku girmediğini söyledi. Oysa son geceden bu yana bir daha ateşi çıkmamıştı. Hem artık sayıklamıyor, basbayağı konuşuyordu, biz ağzına bir mendil tıkayınca kadar da durmadan konuştu. Bundan sonra Nabo ağzındaki tıkacın ardından şarkı söylemeğe başladı, kapalı kapılar arkasından su aranan kör atların soluklarını kulağının dibinde duyduğunu söylüyordu. Bir şeyler yiyebilsin diye ağzındaki mendili çözdüğümüz zaman yüzünü duvara döndü, biz hepimiz onu uykuya daldı sandık, belki kısa bir süre uyudu da. Uyandığında artık yatakta yatmıyordu. Elleri ve ayakları bir direğe bağlanmıştı. Nabo bu halde şarkı söylemeğe başladı.

Nabo adamı tanıyınca ona: «Ben sizi görmüştüm,» dedi. Adam ona: «Her cumartesi beni alanda görürdün,» dedi. Bunun üzerine Nabo: «Evet, ama ben sanırdım ki, ben sizi görüyordum, ama siz beni görmüyordunuz,» dedi. Adam dedi ki: «Ben seni hiç görmedim, ama sonradan, artık oraya gitmeğe başladığım sıralar'ı bana öyle geldi ki, sanki cumartesi günleri birisi beni göremez oldu.» Nabo dedi ki: «Siz artık oraya gitmediniz, ama ben ondan sonra üç dört hafta gittim.» Hâlâ yerinden kımıldamadan aralıksız dizlerini döven adam ona: «Gitmeğe degecek tek yer orası olduğu halde artık oraya gidemezdim,» dedi. Nabo doğrulmağa çalıştı, samanların içinde başını salladı ve yeniden uykuya daldığını farkedecek zamanı bile kalmayınca kadar karşısındaki soğuk, inatçı sesi dinlemeğe devam etti. At onu teptiğinden beri hep böyle oluyordu. Durmadan o sesi dinledi: «Seni bekliyoruz Nabo. Ne kadar zamandır uyuduğunu artık hesap edemiyoruz.»

Zenci artık bandoya gitmeyeli dört hafta kadar olduğu bir sırada Nabo atlardan birinin kuyruğunu taramaktaydı.

Bunu eskiden hiç yapmazdı. Sadece tımar eder ve bu arada şarkısını söylerdi. Oysa çarşamba günü pazara gittiğinde orada bir tarak görmüş ve kendi kendine: Bu tarak hayvanların kuyruğunu taramak için çok iyi demişti. Sonra başına o olay geldi, onu çiftelleyerek ömür boyu aptal bırakan at olayı, on onbeş yıl oluyor. Evdekilerden birisi: «Keşke aklını kaçırıp ömür boyu durmadan saçma sapan konuşacağına o gün ölseydi,» dedi. Oysa onu kilitlediğimiz günden beri bir daha gören olmamıştı. Bir tek orada olduğunu, yatak odasında kapalı bulunduğunu ve küçük kızın gramofonu artık hiç kurmadığını biliyorduk. Ama bunu bildiğimize evde pek önem vermiyorduk. Sanki o bir atmış gibi, sanki nal darbesi ona bir anda bir atın bütün beceriksizliğini, ürkekliğini aktarmış, atların bütün ahmaklığını: hayvansılığını alnına gömmüş gibi onu kitlemiştik. Kendi dört duvarı içinde onu kendi kendine bıraktık, sanki onu başka türlü öldürebilecek kadar soğukkanlı olmadığımızdan onu kilit ve sürgüler arkasında ölüme terketmeğe karar vermiştik. Böylece ondört yıl geçti, derken çocuklardan biri büyüdü ve onun yüzünü görmek arzusunu duyduğunu söyledi. Ve kapıyı açtı.

Nabo yine adama baktı. «Beni bir at tepti,» dedi. Adam: «Yüzyıllardır aynı şeyi söylüyorsun, oysa koroda biz seni bekliyoruz,» dedi. Nabo yine başını salladı, yaralı alnını yine samanlara gömdü ve birdenbire her şeyin nasıl olduğunu hatırlar gibi oldu. «İlk defa bir atın kuyruğunu taramağa kalkışmıştım,» dedi. Adam dedi ki: «Koroda bizimle birlikte şarkı söyleyebileşin diye biz her şeyin böyle olmasını istedik.» Nabo: «O tarağı satın almamalıydım,» dedi. Adam: «Tarağı nasıl olsa bulacaktın. Tarağı bulmana ve atların kuyruğunu taramana biz karar verdik,» dedi. Adam hâlâ son derece sakindi, sabrından hiç kaybetmeden devam etti: «Hayvanın arkasında durdun, o da seni tepti işte. Ancak böyle bize koroya gelebilirdin.» Ve bu konuşma günbegün bıkmadan usanmadan sürdü gitti, derken evden birisi: «Bu kapı son açılalı beri onbeş yıl geçmiş olmalı,» dedi. Küçük kız (boyu büyümemişti, yaşı otuzu geçmiş, göz kapaklarına hüznün çökmeğe başlamıştı) kapı açıldığında oturduğu yerden kar-

şısındaki duvara bakıyordu. Başını çevirdi ve öte yana doğru etrafı kokladı. Yine kapıyı kapadıkları zaman: «Nabo sakin. İçerde artık pek kimildanmıyor. Bir gün herhalde ölecek, biz de öldüğünü yalnız kokudan anlayacağız,» dediler. İçlerinden biri: «Öldüğünü yemekten anlarız. Yemeğini yemediği hiç olmadı. İçerde böyle kapalıyken keyfi yerinde, rahatsız eden de yok. Arka taraftan iyi ışık da alıyor,» dedi. Ve her şey böylece sürüp gitti, yalnız küçük kız kapıya doğru bakmağa ve aradan sızan sıcak, buğulu havayı koklamağa devam etti. Biz oturma odasında madenî bir takırtı işitip bu sesin onbeş yıl önce Nabo gramofonu kurduğu zaman işitilen sesin aynı olduğu aklımıza gelene kadar böylece oturdu. Sabahın alaca karanlığıydı. Ayağa kalktık, ışık yaktık ve yıllar önce plâğın üzerinde ölüp kalmış, unutulmuş olan hüznü şarkının ilk notalarını duyduk. Ses gide-rek acayipleşen bir tonda devam etti, odaya girip plâğın hâlâ çaldığını hissettiğimiz anda tok bir ses duyuldu, küçük kıızı içerde köşede, gramofonun önünde duvara bakar bulduk, elinde müzik kutusundan çıkardığı kurma kolunu tutuyordu. Olduğumuz yerde durduk. Küçük kız da olduğu yerde kaldı, hiç kimildanmadan, kaskatı, gramofonun kolu elinde duvara bakıyordu. Tek bir şey söylemeden yatak odalarımıza döndük. Birinin bir zamanlar küçük kızın gramofonun nasıl kurulduğunu bildiğini bize söylemiş olduğu hatırimıza geldi. Bunu düşündük, uyuyamadık, bozuk yayın geri kalan gücüyle hâlâ dönüp duran eski plâğın üzerindeki müzik parçasını dinledik.

Bir gün önce kapı açıldığında içerisi çürümekte olan vücut dokusu gibi, ceset gibi kokuyordu. Kapıyı açan: «Nabo! Nabo!» diye bağırdı. Ama içerden cevap veren olmadı. Boş tabak kapı aralığında duruyordu. Tabak günde üç defa kapının altından içeri sürülür, günde üç defa da boşalmış olarak dışarı bırakılırdı. Nabo'nun hayatta olduğunu böyle anlardık. Bir tek böyle anlardık. Artık içerde hiç hareket etmiyor, şarkı da söylemiyordu. Herhalde kapı üzerine yeniden kilitlendikten sonraydı ki, Nabo adama: «Koroya gelemem,» dedi. Adam niçin diye sordu. Nabo: «Ayak-

kabım yok da ondan,» dedi. Adam ayaklarını havaya kaldırarak: «Zıyanı yok. Bizim orada kimse ayakkabı giymez,» dedi. Nabo adamın havaya kaldırdığı çıplak ayaklarının sararmış, sertleşmiş tabanlarını gördü. Adam: «Yıllardır seni bekliyorum,» dedi. Nabo: «At beni daha biraz önce tepti,» dedi. «Şimdi başıma bir parça su döküp sonra hayvanları dışarı çıkaracağım.» Adam: «Hayvanların artık sana ihtiyacı yok. Burada artık hayvan kalmadı. Sen bizimle gelmelisin,» dedi. Nabo yarı doğruldu, ellerini samanların içine gömdü. o sırada adam: «Onbeş yıldır onlara bakan yok,» dedi. Nabo yerde samanların arasında eşelenir gibi aranıyordu. «Tarak hâlâ burada olmalı,» dedi. Adam: «Ahır onbeş yıl önce kapatıldı. Şimdi içerisi artık toz toprak, süprüntü dolu,» dedi. Nabo: «Bir günde süprüntü toplanmaz. Tarağı bulmadan bir yere gitmem,» dedi.

Ertesi gün kapıyı sürgüledikten sonra içerden zorlu ıkınma sesleri duydular. Bu defa yerinden kımıldayan olmadı. İlk çatırtıları işittiklerinde, kapının son derece güçlü bir baskıya dayanamayıp ağır ağır yıldıgını gördüklerinde içlerinden kimse bir şey söylemedi. İçerden kısıtılmış bir hayvanın solumasına benzer bir ses duyuluyordu. Nihayet, Nabo yine başını salladığı bir sırada parçalanan paslı menteselerin çatırdayışını işittiler. «Tarağı bulmadan koroya gitmem,» dedi. Ve samanların içinde arandı, yerlerde eşelendi, kazdı, savurdu, ta adam: «Peki Nabo. Madem ki ancak tarağı bulduktan sonra koroya gelebileceksin, ara onu öyleyse,» deyinceye kadar aradı. Bu sırada adam öne doğru eğilmişti, yüzü hoşgörü ve sabır anlatan bir ağırbaşlılığın karanlık çizgilerini taşıyordu. Ellerini parmaklığa dayayarak: «Haydi Nabo. Kimsenin sana engel olmamasına çalışacağım,» dedi.

Bunun üzerine kapı artık dayanamayıp boyun eğdi ve iri yarı, hayvanlaşmış zenci aradan geçen onbeş yıla rağmen alınna kazılı yara iziyle dışarı çıktı, eşyalara çarpıp tökezleyerek, onbeş yıl önce atlara bakan bir zenci delikanlıyken onu bağladıkları ipler hâlâ bileklerinde, tehditle yumruklarını havaya kaldırarak, geçen geceden beri oturduğu yerde gramofonun kolunu hâlâ elinde tutan (bağlarından kur-

tulmuş kara kudreti görünce bir zamanlar bir söz halinde var olmuş olması gereken bir şeyi hatırlayan) küçük kızın yanında kapaklanarak, omuzuyla oturma odasındaki aynaya çarpıp yere düşürdükten sonra, ama küçük kıızı (ne gramofonun önünde ne de aynada) görmeden, (ahır bulmazdan önce) arka avluya vardı ve gözlerini kapayarak, kör gibi (içerde parçalanan aynanın sesi henüz şangır şangırdarken) yüzünü güneşe çevirerek durdu ve gözleri bağlı bir beygirin onbeş yıllık haptisten sonra (atın kuyruğunu taradı ve ömür boyu aptal kaldığı o uzak günden beri) hafızasından silinse de güdülerinden silinmeyen bir ahırın kapısını arayışı gibi oradan oraya delilercesine koşuşturdu, lambalarla dolu bir odada arkasında yıkıntı, felâket ve karmaşa bırakan gözleri bağlı bir boğa gibi sonunda (hâlâ ahır bulamadan) arka avluya çıktı, aynayı yere düşürdüğü o ele avuca sığmaz hırs içinde, belki de samanları karıştıracak olursa kısırakların sidik kokusunun yine ortalığı kaplayacağını sanarak ahırın kapısına varmadan az önce toprağı eşeledi ve kapıyı zamanından erken iterek, belki de bir yandan can çekişerek, ama onun hızla önünden geçtiğini görüp sandalyesinde kılmıdamadan, ağzını kıpırdatmadan salyalarını saçarak bir tek kelimeyi hatırlayıp oturma odasından: «Nabo! Nabo!» diye bağırarak küçük kıza kulak vermesine bir saniye önce engel olan o azgın hayvansılığının etkisindeki kör sersemlik içinde orada yüzükoyun yere yıkıldı.

ISABEL'İN MACONDO'DA YAĞMURU İZLERKEN KENDİSİYLE KONUŞMASI

Bir pazar günü kilisedeki ayinin ardından birden kış bastırdı. Daha cumartesi gecesi hava boğucu derecede sıcaktı. Pazar sabahı bile kimse yağmur yağacağına inanmazdı. Kiliseden dönüşte kadınlar daha şemsiyelerini açma fırsatı bulamadan mayısın kupkuru tozunu toprağını, kava dönmüş çalı çırpısını geniş bir kavisle havalara kaldıran sert, kara bir rüzgâr esti. Yanımda birisi: «Yağmur rüzgârı bu,» dedi. Bunu zaten anlamıştım. Kilisenin avlusuna çıktığımızdan beri, karnımın içinde vıcık vıcık bir şeyin kaydığını hissedip ürperdiğim andan beri bunu biliyordum. Erkekler en yakın evlere doğru koşarlarken bir elleriyle şapkalarını tutuyor, öbür elleriyle de mendillerine sarılıp rüzgâr ve toz toprağa karşı korunmağa çalışıyorlardı. O sırada yağmur başladı. Gökyüzü başımızın hemen üzerinde asılı duran bulaşık suyu renginde bir pelteye döndü.

Sabahın bundan sonraki bölümünü üvey annemle birlikte tараçanın parmaklığı yanında oturarak, yağmurun yedi ay süren kavurucu yazın, toz toprağın arkasından saksılarında kurumakta olan biberiyeleri ve Hint sümbüllerini yeniden canlandıracağına sevinerek geçirdik. Öğleye doğru yağmurun toprak üzerinde çıkardığı patırtı dindi, uyamıp yenilenen doğanın, sürülmüş, altüst edilmiş toprağın kokusu yağmur ve biberiyelerden çıkan taptaze, canlı kokuya karışarak çevreyi sardı. Öğle yemeğinde babam: «Mayısta yağarsa bu yıl bol yağmur olacak demektir,» dedi. Üvey annem

yeni mevsimin dipdiri parıltısıyla gülümseyerek bana: «Bunu vaızda da işittin,» dedi. Bunun üzerine babam gülümsedi, öğle yemeğini büyük bir iştahla yedikten sonra taraçanın parmaklığı dibinde usulcacık siestaya çekildi. Gözleri kapalıydı, ama uyumuyordu, sanki uyanırken rüya gördüğüne bi-zi inandırmak ister gibiydi.

Bütün öğleden sonra aralıksız yağmur yağdı. Damlaların bütün bir öğleden sonra boyunca uslu ve tekdüzen bir ısrarla, tıpkı trende gidiyormuşuz gibi bir ses çıkararak yere düştüğü duyuluyordu. Yağmur biz hiç farkına varmadan duyularımıza derinlemesine işlemekteydi. Pazartesi sabahının alaca karanlığında avludan doğru esen soğuk, zehir gibi keskin rüzgâra engel olmak için kapıyı örttüğümüz zaman duyularımız ağzına kadar yağmurla dolmuştu. O sabah yağmur duyulardan taşıtı. Üvey annemle birlikte yine bahçeye bakmağa başladık. Kahverengi, kaba mayıs toprağı bir gecede arap sabununa benzer hamurumsu koyu bir maddeye dönüşmüştü. Yağmur sularının oluşturduğu küçük bir çay kendine sak-saların arasından yol açmıştı. Üvey annem: «Bana kalırsa çiçekler bütün gece çok fazla yağmur yediler,» dedi. Artık gülümsemediğini, bir gün öncenin sevincinin yerine halsiz ve hırçın bir ciddiyetin geldiğini farkettim. «Bence de öyle,» dedim, «en iyisi yağmur geçene kadar İndiolan * onları içeriye koysunlar.» Yağmur ağaçlar üzerinde dev bir ağaç gibi büyürken ırgatlar saksıları taşıdılar. Babam aynı pazar gününü öğleden sonra oturduğu yerde oturuyor, ama yağmurdan hiç söz etmiyordu. «Dün gece kötü uyumuş olmalıyım, kalktıgımda bel kemiğim ağrıyordu,» dedi. Ayaklarını bir sandalyeye uzatmış, yüzünü ıssız bahçeden yana dönmüş, parmaklığa dayanarak oturuyordu. Öğle yemeğini geri çevirdikten epey sonra, akşama doğru: «Hiç kesilmeyeceğe benziyor,» dedi. Sıcak ayları, ağustosunu hatırladım. Öğle saatlerinin bunaltıcı sıcağı altında ölmek üzereymiş gibi yattığımız uzun, sersemletici siestaları, üstümüzdekilerin terden bedenlerimize yapıştığını ve dışarıda bir türlü ilerlemeyen saatlerin ısrarla, körü körüne uğuldayışını hatırladım. Yağmurun yıkadığı duvarlara, döşemelerin nemden kabarmış ek

yerlerine baktım. İlk defa bomboş kalan bahçeye, duvarın önünde annemin anısına sadık bekleyen yasemine baktım. Sallanan iskemlesinde ağrıyan sırtını bir yastığa dayamış oturan, üzüntülü gözlerini yağmur açmazı içinde bomboş oradan oraya gezdiren babama baktım. Dünyanın paslanmış ekseni çevresinde dönerken çıkardığı o binlerce yıllık uğultudan başka hiç bir şeyin duyulmadığı, sessizliğiyle insanı çıldırtan o ağustos gecelerini hatırladım. Birden dayanılmaz bir kedere kapıldığımı hissettim.

Pazartesi de tıpkı pazar gibi bütün gün yağmur yağdı. Yüreğimde acılı değişiklikler olduğundan bana şimdi bir başka türlü yağıyor gibi geliyordu. Akşama doğru iskemlemin yanından bir ses: «Bu yağmur da can sıkıyor,» dedi. Bunun kim olduğuna dönüp bakmadan Martin'in sesini tanıdım. Yanımdaki iskemleden gelen sesi, benimle evlendiği o iç kapayıcı aralık sabahından beri bir defa olsun değişmemişti, aynı soğuk ve tutuk ses tonuyla konuşuyordu. O günden bu yana beş ay geçmemişti. Şimdi bir bebek bekliyordum. Ve Martin yanımda oturduğu yerden yağmurun can sıkıcı olduğunu söylüyordu. «Niye can sıksın,» dedim, «ben sadece şu bomboş bahçeyle avluda bırakmak zorunda olduğumuz zavallı ağaçlara acıyorum.» Sonra dönüp ona baktım, ama Martin artık yerinde yoktu. Orada bana: «Hiç kesilmeyeceğe benziyor,» diyen bir sestən başka hiç bir şey yoktu. Bu sese doğru dönüp bakınca bir tek boş iskemleyi buldum.

Salı sabahı bahçede bir inek gördük. İnatçı, kaba haresizliğiyle sanki bir kireç taşı çıkıntısına benziyordu, tırnakları çamura batmış, başı önüne düşmüştü. Öğleden sonra ırğatlar hayvanı değneklerle, taşlarla bahçeden çıkarmaya çalıştılar. Ama o hiç bir şeye aldırmadı, tırnakları hâlâ çamura gömülü, koca başı yağmurdan yere eğili, kaskatı, olduğu gibi kaldı. Babam sabrını ve hoşgörüsünü ele alıp hayvanın yardımına yetişinceye kadar ırğatlar ona aman vermediler. Babam: «Bırakın hayvanı,» dedi, «geldiği gibi gidecektir.»

Salı günü akşama doğru yağmur kefen bezi gibi yürekleri sıkıştırmağa ve acıtmağa başladı. İlk sabahın tazeliği

sıcak ve yapışkan bir rutubete dönüşmüştü. Hava ne sıcak ne soğuktu, ısı sıtma nöbeti sırasındaki ısıyı andırıyordu. Ayaklar ayakkabıların içinde terliyordu. Çıplak tenlerimizin mi yoksa tenimizin üstümüzdekilerle temasının mı daha rahatsız edici olduğunu bilemiyorduk. Evde her türlü faaliyet durmuştu. Taraçaya geçip oturduk, ama artık ilk günkü gibi yağmuru izlemiyorduk. Yağdığını hissetmiyorduk. İnsanın hiç tanımadığı birini rüyada gördükten sonra ağzında kalan acayip tadın aynını damakta bırakan hüznü, sisli, mutsuz bir karanlık içinde ağaçların ancak belli belirsiz izlerini seçebiliyorduk. Günlerden salı olduğunu biliyordum, her hafta eve gelip dokunaklı, buruk ve korunmasız seslerinin mucizesiyle bize basit şarkılar söyleyen kör kızkardeşleri, St. Jeronimo ikizlerini düşündüm. Yağmur seslerinin ötesinden kör ikizlerin şarkılarını duydum, evlerinde yere çömelip dışarı çıkıp şarkı söyleyebilmek için yağmurun dinmesini bekleyişlerini gözümde canlandırdım. Böyle bir günde ne St. Jeronimo'lu ikizler gelir ne de her salı hiç usanmadan bir melisa dalı istemek için siestadan sonra taraçada beliren dilenci kadın görünür diye düşündüm.

O gün öğünlerin sırasını şaşırdık. Siesta saatinde üvey annem yavan bir çorbayla bir parça bayat ekmek çıkardı. Oysa aslında pazartesi akşamından beri pek bir şey yemiştik, zaten o akşamdan beri düşünmeyi de bir kenara bırakmış gibiydik. Yağmur bizi sersemleştirmiş, uyuşturmuş, elimizi ayağımızı bağlamıştı, sanki gönüllü bir katlanma duygusu içinde doğanın çöküşüyle karşı karşıya kalmıştık. Akşama kadar yerinden tek kımldayan, bahçedeki ipek oldu. Birdenbire derinlerden gelen bir gümbürtü hayvanın iç organlarını sarstı, tırnakları daha büyük bir ağırlık altında çamura battı. Arkasından yarım saat kadar cansız bir yaratık gibi hiç kıpırdamadan durdu, ama yere düşemiyordu, hayatta kalma alışkanlığı, yağmurun altında aynı biçimde beklemek alışkanlığı yere yıkılmasına engel oluyor, hayvan sanki alışkanlıklarının bedeninden daha güçsüz düşmesini bekliyordu. Derken ön ayakları büküldü, son gücüyle koyu renkli, parıl parıl butlarını kasarak direndi, salyalı ağzını bal-

çığa gömdü ve sonunda kendini tam bir yenilgi anlamı taşıyan sessiz, ağır, vakur bir törenle koca kütlesinin ağırlığına bırakarak çöktü. Arkamdan biri: «Demek iş bu kerteye vardı.» dedi. Arkama döndüm ve eşikte bu havada melisa dalını istemeğe gelmiş olan salı günlerinin dilenci kadınına gördüm. Eğer çarşamba günü oturma odasına girdiğim zaman bir yanda üzerine eşyalar yığılı masanın duvara dayanmış olduğunu, öbür yanda da gece aceleyle hazırlanmış derme çatma bir iskelenin üzerinde mutfak eşyalarını barındıran sandık ve kutuları görmeseydim belki çevrenin bu iç karartan görünümüne kendimi alıştırayabilirdim. Bu görünüm içimde dayanılmaz bir boşluk duygusu uyandırdı. Gece bir şeyler olmuştu. Ev yerinden oynamıştı; üstleri çıplak ırgatlar eşyaları yalınayak yemek odasına sürüklemekteydiler. Adamların yüzlerindeki ifadede, hatta hırsla çabalayışlarında, sonuç alınamamış bir baş kaldırmanın, yağmura ister istemez yenik düşmüş, boyun eğmiş bir direnişin çaresizliği okunuyordu. Yönümü bilmeden, hiç bir istek duymadan ortalıkta dolanıyordum. Rutubetin gölgeyle birleşip iğrenç bir dereceye kadar artmasıyla gübrelenen, yosun ve likenlerin, yapışkan ıslak mantarların arsızca bittiği berbat bir otlağa dönüştüğümü hisediyordum. Oturma odasında ayakta durup üstüste yığılı eşya kargaşasına baktığım sırada içeriden ciğerlerimi üşütebileceğimi hatırlatarak beni uyaran üvey annemin sesini işittim. Ancak o zaman farkettim ki, ayak bileklerime kadar suyun içinde duruyordum, evi sel basmış, taban döşemesi kalın, pis, yapışkan bir su tabakası altında kalmıştı.

Çarşamba öğleyin henüz gün aydınlanmamıştı. Öğleden sonra saat üçte de aynı ağır, tekdüzen ve acımasız tempoyla devam eden yağmurla birlikte iç avluya vakitsiz ve hastalıklı karanlık çöktü, tam anlamıyla gece oldu. Bu, duvara dayalı iskemleler üzerine tüneyip doğanın şaşkınlığı karşısında güçsüz ve yenik bekleyen ırgatların suskunluğu ortasında yoğunlaşan ağır kasvetli, vakitsiz bir hava karmasıydı. O sırada dışardan haberler gelmeğe başladı. Bu haberleri getiren biri yoktu. Bunlar kendi

başlarına gelen haberlerdi. Bunları taşıyan, sokaklarda vıcık vıcık oradan oraya akarak uzak bir felâketin artıklarını, işe yaramaz binlerce süprüntüyü, hayvan leşlerini ve akla sığmaz binbir ev eşyasını birlikte sürükleyen balçıktı. Daha yağmurun verimli bir mevsimin müjdecisi sayıldığı pazar günü olup bitenler bize ancak iki gün sonra varabildi. Haberler çarşamba günü, sanki azgın havanın kendi öz gücü tarafından taşınmış gibi bize ulaştı. Kilisenin sular altında kaldığını, bugün yarın yıkılmasının beklendiğini öğrendik. Bir yerden bilgi edinmiş olması düşünülemeyecek birisi o akşam: «Pazartesiden beri tren köprüden geçemiyor. Irmak rayları söküp sürüklemiş olmalı,» dedi. Hasta bir kadının yatağından kaybolduğunu, öğleden sonra iç avluda yüzerken bulunduğunu haber aldık.

Tufanın dehşetinden nutkum tutulmuş bir halde bacaklarımı iyice yukarı kaldırıp sallanan sandalyeye oturdum ve gözlerimi belirsiz korkular gizleyen sırsıklam karanlığa diktim. O sırada üvey annem başını dimdik, elindeki lambayı da iyice havaya doğru tutarak kapıda belirdi. Bana tanıdık bir hayalet gibi göründü, onu görünce ürpermedim, çünkü olağanüstü durumunu onunla paylaşıyordum. Bana doğru geldi. Hâlâ başını dik, lambayı da yukarı doğru tutuyordu, sofada sulara basa basa yaklaştı: «İşte şimdi dua etmeliyiz,» dedi. Sanki insan dokusundan yapılmamış gibi duran, kaygılardan kırış kırış olmuş, kurumuş yüzüne baktım. Elinde tespihi önümde duruyordu: «Şimdi dua etmeliyiz,» dedi. «Sel mezarları deşmiş, zavallı ölüler mezarlıkta başıboş yüzüyorlar.»

O gece herhalde bir parça dalmış olmalıydım ki kokusmakta olan cesetlerinkine benzer ekşimsi ve iğrenç bir kokuyla irkilerek uyandım. Yanbaşımda horlayan Martin'i hızlı hızlı sarstım. «Kokuyu duymuyor musun?» diye sordum. «Ne kokusu?» dedi. «Ölülerin kokusu,» dedim, «sokaklarda yüzen ölülerin kokusu olmalı bu.» Bu düşüncenin her yanımı kapladığını hissediyordum, oysa Martin yüzünü duvara döndükten sonra uykulu ve çatlak bir sesle: «Bunlar senin uy-

duruk saplantıların,» dedi. «Hamile kadınlar akıllarını hep birtakım uydurma şeylere takarlar.»

Perşembe sabahı gün ağarırken kokular kesildi, mesafe duygusu kayboldu. Önceki günden beri sarsılmış olan zaman duygusu tamamiyle yok oldu. Perşembe günü bir türlü olmadı. Perşembe gününün gelmesi beklenen yerde donmuş pelteye benzer bir madde vardı, cumaya varmak için insanın bunu eliyle itmesi gerekiyordu. Erkeklerle kadınları birbirlerinden ayırdetmek artık imkânsızdı. Üvey annem, babam, ırgatlar, herkes kış bataklığı içinde hareket eden şişman, inanılmaz cisimlerdi. Babam: «Ne yapman gerektiğini ben sana söyleyinceye kadar olduğun yerden kımıldama,» dedi. Sesi çok uzaklardan, dolaylı ve dolaşık yollardan geliyor, sanki işitme duyusundan çok, hâlâ çalışan tek duyumuz olan dokunma duygusu sayesinde algılanabiliyordu.

Babam bir daha görünmedi: zamanın içinde yolunu kaybetti. Bu yüzden gece olunca üvey annemi çağırıp beni yatak odasına kadar götürmesini rica ettim. Bütün gece rahat ve sakin bir uyku uyudum. Ertesi gün hava değişmedi, renksiz, kokusuz, ısısız bir pelte olarak kaldı. Uyanır uyanmaz bir sandalyenin üzerine sıçradım ve kıpırdamadan bekledim, çünkü içimden bir ses bilincimin bir bölümünün henüz tam anlamıyla uyanmamış olduğunu söylüyordu. Derken trenin düdüğünü işittim, azmış hava şartlarının önünden kaçan trenin uzun ve mutsuz düdüğünü. «Bir yerlerde yağmur dinmiş olmalı,» diye düşündüm. Arkamdan bir ses düşündüklerime cevap verdi: «Nerede?...» — «O da kim?» diyerek arkama döndüm. Uzun ve kemikli kolunu duvara dayamış ayakta duran üvey annemi gördüm. «Benim» dedi. «Düdüğü duyuyor musun?» dedim. Evet dedi, yakınlarda bir yerde yağmurun belki dinmiş olabileceğini rayların onarılmış olabileceğini söyledi. Bana bir tepsi üzerinde dumanı tüten kahvaltıyı uzattı. Sarımsak sosu ve kızdırılmış tereyağ kokuyordu. Bir tabak güzel çorba vardı. Üvey anneme hayretle saatı sordum. Büyük bir rahatlıkla, çaresiz katlanma ve tevekkül bildiren bir sesle: «İki buçuğa geliyor olmalı,» dedi, «tren gecikme bile yapmadı.» «İki buçuk mu? Amma da uzun uyumuşum,» dedim. Fazla

uyumadın, saat olsa olsa üçtür,» dedi. Tabagın titrek parmaklarının arasından kayıp gidivereceğinden korkarak: «Cuma iki buçuk...» diyebildim. O ise son derece sakin: «Perşembe iki buçuk kızım,» dedi, «hâlâ perşembe iki buçuk.»

Bütün duyuların temel değerlerini yitirdikleri bu uyur-gezerlik halinde ne kadar kaldığımı bilmiyorum. Tek bildiğim şu ki, aradan sayısız saatler geçtikten sonra yandaki odadan bir ses işittim: «Artık yatağı buraya koyabilirsin,» diyen bir ses. Bu yorgun bir sestti, ama hasta birinin değil, iyileşmekte olan birinin sesiydi. Arkasından su içinde kalmış tuğlaların çıkardığı sesleri duydum. Bedenimin yatay doğrultuda olduğunu anlayıncaya kadar yerimden kımlımadım. Sonra korkunç bir boşluk hissettim. Evin içinde nabızı atan derin sessizliği, her şeye bulaşan inanılmaz durgunluğu, hareketsizliği farkettim. Ve birden yüreğimin buz gibi bir taşa dönmüş olduğunu sandım. «Öldüm,» diye düşündüm. «Tanrım, öldüm ben.» Yatağımdan sıçrayıp: «Ada! Ada!» diye haykırdım. Martin'in ruhsuz sesi öbür taraftan karşılık verdi: «Seni duyamazlar, dışarda onlar.» Ancak o zaman havanın düzeldiğini, çevremizi çok derin bir sessizliğin, büyüleyici bir durgunluğun kapladığını, ölüme herhalde çok benzeyen kusursuz bir mutluluk havasının her yanımızı sardığını farkettim. Peşinden sofada sesler duyuldu. Son derece canlı ve tiz bir ses çınladı. Dipdiri bir rüzgâr dilinin karpıyı sarsıp kilidi gıcırdatması bunu izledi. Birden parıltıyan sert bir cisim olgun bir meyve gibi avludaki kuyunun derinliklerine düştü. Havada bulunan bir şey, sanki karanlıklar içinde gülümseyen göze görünmez bir insan varlığına işaret ediyor gibiydi. Zaman duygusunun karmakarışıklığı içinde şaşkına dönüp «Hey Yarabbim,» dedim. Geçen pazar günkü ayın için kiliseye çağırılacak olsam hiç şaşırırmayacaktım.

O GÜNLERDEN BİRİNDE

Pazartesi gün ılık ve yağışlı başladı. Sabahın köründe kalkma alışkanlığında olanlardan diplomasız diş hekimi Don Aurelio Escovar muayenehanesini saat altıda açtı. Camlı dolaptan henüz alçı kalıbında durmakta olan bir protez çıkardıktan sonra bir avuç dolusu aleti tıpkı sergide yapıldığı gibi masanın üzerinde boylarına göre güzelce sıraladı. Boynundan altın kaplama bir düğmeyle tutturulan yakasız bir gömlek ve askılı bir pantolon giymişti. Zayıf, kazık gibi bir adamdı, ağır işiten kimseleri hatırlatan bakışları, içinde bulunduğú duruma hemen hemen hiç uymazdı.

Masanın üzerinde bütün araç ve gereçleri hazır ettikten sonra burguyu döner sandalyeye doğru çevirdi ve protezi parlatmak üzere oturdu. Aklını elindeki işe vermediğı görülyüyorduyse da sıkı çalışıyor, burguyu kullanmadığı zaman da pedalına basıyordu.

Saat sekizden sonra pencereden gökyüzüne bakmak için küçük bir ara verdi ve yandaki evin damında güneşte kuranan iki düşünceli leş akbabası gördü. Öğleden önce yine yağmur yağacağı düşüncesini kafasında evirip çevirneğde devam etti. Onbir yaşındaki oğlunun çatlak sesi onu dalmışlığından çekip çıkardı.

«Baba.»

«Ne var?»

«Belediye başkanı azı dişlerinden birinin çekileceğini söylüyor.»

«Burada olmadığımı söyle.»

Altın dişlerden birini parlatmaktaydı. Onu parmaklarının arasına aldıktan sonra kolunun uzanabildiği yere kadar gözlerinden uzaklaştırdı, gözlerini kısarak altın dişi uzaktan süzdü. Bekleme odasından yine oğlunun bağırın sesi duyuldu.

«Burada olduğunu biliyor, sesini duyuyormuş.»

Diş hekimi yine elindeki dişi süzdü. Onu masanın üzerine, tamamlanmış dişlerin yanına koyduktan sonra:

«Daha iyi ya,» dedi.

Yine burguyu çalıştırdı. Henüz tamamlanmamış dişleri koyduğu küçük bir karton kutudan çok kronlu bir köprü aldı ve altını parlatmağa başladı.

«Baba.»

«Ne var?»

Yüzündeki ifade hiç değişmemişti.

«Dişini çekmeyecek olursan senin canına okuyacağını söylüyor.»

Hiç acele etmeden, içinin son derece rahat olduğunu gösteren bir hareketle ayağını pedaldan çekti, burguyu sandalyeden öteye doğru itti, masanın en alt çekmecesini sonuna kadar açtı. Tabanca oradaydı.

«Pekâlâ,» dedi, «söyle ona, canıma okusun bakalım.»

Üzerinde oturduğu döner sandalyeyi yüzü kapıya yönelecek biçimde çevirdi ve bir elini çekmecenin kenarına koydu. Belediye başkanı kapıda görüldü. Sol yanağı güzelce traş edilmmişti, ama iyice şişmiş olan ve ağrıyan öbür yanağı beş günlük bir sakal altındaydı. Diş hekimi adamın bitkin gözlerinde çaresizlikler içinde geçirilmiş gecelerin izlerini gördü. Çekmeceyi parmak uçlarıyla itip kapattıktan sonra yumuşak bir sesle:

«Oturun,» dedi. Belediye başkanı:

«Günaydın,» diyerek yaklaştı. Diş hekimi de:

«Günaydın,» dedi.

Aletler kaynarken belediye başkanı başını koltuğun arkasına dayadı ve bir parça rahatladı. Burnuna keskin, buz

gibi bir koku geldi. Burası derme çatma, mütevazî bir muayenehaneydi: eski bir tahta sandalye, ayak pedallı bir burgu makinası ve porselen kapları olan camlı bir dolap. Sandalyenin tam karşısına gelen yerde bir pencere ve onun yanında da insan boyu bir paravana vardı. Dişçinin kendisine doğru yaklaştığını hisseden belediye başkanı topuklarını birbirine yapıştırdı ve ağzını açtı.

Don Aurelio Escovar adamın yüzünü ışığa doğru çevirdi. Kötü durumunda olan azı dişini muayene ettikten sonra parmaklarıyla hafifçe çene kemiğini yokladı.

«Uyuşturmadan çekmemiz gerekiyor,» dedi.

«Niçin?»

«Çünkü dişiniz apse yapmış.»

Belediye başkanı bakışlarını dişçinin gözlerine dikti.

«Pekâlâ,» dedikten sonra gülümsemeğe çabaladı. Dişçi gülümsemedi. İçinde kaynamış aletlerin bulunduğu kabinin masanın üzerine koydu ve hiç acele etmeden eline soğuk bir maşa alıp aletlerini sudan çıkardı. Tükürük kabını ayağının ucuyla yakına doğru çekti ve sonra lavaboda ellerini yıkamak üzere uzaklaştı. Belediye başkanı gözlerini ondan ayırmıyordu.

Çekilecek olan alt çenedeki yirmi yaş dişlerinden biriydi. Dişçi bacaklarını iyice ayırarak duruşunu sağlamlaştırdıktan sonra sıcak kerpiteni ağıza dayadı. Belediye başkanı koltuğun kollarına sıkı sıkı sarıldı, bütün gücünü ayaklarına verdi ve buz gibi keskin bir boşluğun böbreklerine kadar indiğini hissetti, ama gık demedi. Dişçi önce yalnız bileğini oynattı. Hiç öfkeye kapılmadan, daha çok buruk bir nezaketle:

«Bize böylece yirmi ölünün hesabını ödüyorsunuz teşekkür ederim,» dedi.

Belediye başkanı çenesinde kemiklerin çatırdadığını duydu, gözleri yaşlarla doldu. Buna rağmen dişin iyice çıktığını hissetmeden gıkını çıkartmadı. Sonra göz yaşlarının arasından dişini gördü. Duyduğu acı yanında dişi ona öyle yabancı geldi ki, çektiği beş gecelik işkenceye bir türlü akıl erdiremedi. Tükürük kabının üzerine eğildi, kanter içinde.

soluk soluğa fişeklikli ceketinin düğmelerini çözdü ve pantolon cebinde mendilini aradı. Dişçi ona temiz bir bez uzattı.

«Gözlerinizi silin,» dedi.

Belediye başkanı söyleneni yaptı. Titriyordu. Doktor ellerini yıkadığı sırada o delik deşik tavana, içinde ölü sinekler ve örümcek yumurtaları görünen tozlu bir örümcek ağına bakıyordu. Doktor ellerini kurulayarak geri döndü. «Yatıp biraz dinlenin ve ağzınızı tuzlu suyla çalkalayın,» dedi. Başkan ayaklarını yere bastı, keyifsiz bir tavırla askerce selâm verip seker adımlarla, fişeklikli ceketini yeniden iliklemeden kapıya doğru yürüdü.

«Hesabı gönderin,» dedi.

«Size mi yoksa belediyeye mi?»

Belediye başkanı arkasına dönmedi. Kapıyı çektikten sonra telin ötesinden seslendi:

«Al birini vur birine!»

BU KASABADA HIRSIZ OLMAZ

Damaso ilk horozlar öterken fakirhaneye döndü. Altı aylık gebe karısı Ana üzerinde elbiseleri, ayağında ayakkabıları olduğu halde yatağa oturmuş onu beklemekteydi. Gaz lambası sönmek üzereydi. Damaso karısının gecenin her dakikasını onu bekleyerek geçirmiş olduğunu, onu karşısında gördüğü şu an bile hâlâ beklemekte olduğunu anladı. Eliyle yatıştırıcı bir hareket yaptı, ama kadın buna bir tepki göstermedi. Korku dolu gözlerini kocasının elinde tuttuğu kırmızı bohçaya dikmişti, dudaklarını birbirine kenetledi ve titremeğe başladı. Damaso tek şey söylemeden kadını bir anda belinden kavradı. Nefesi ekşi ekşi kokuyordu.

Ana'nın ayakları neredeyse yerden kesildi. Sonra bedeninin bütün ağırlığını hıçkırıklar içinde kocasının yollu pazen gömleği üzerine bıraktı. Göz yaşlarına hâkim oluncaya kadar kollarını onun beline dolayıp sıktı.

«Otururken uyuyakalmışım,» dedi. «Birden kapıyı kırdılar ve seni kanlar içinde içeri attılar.»

Damaso ağzını açmadan kadını kenara doğru itti ve onu yine yatağın üzerine oturttu. Sonra elindeki bohçayı onun kucağına bıraktı ve su dökmek için avluya çıktı. Kadın bohçanın düğümlerini çözdükten sonra içinde kullanılmaktan aşınmış ikisi beyaz biri kırmızı üç bilârdö topu gördü.

Damaso odaya döndüğünde karısını hayret ve merak içinde topların seyrine dalmış buldu. Ana:

«Bunları ne yapacağız?» diye sordu.

Dâmaso omuzlarını silktili.

«Bilârd o oynayacağız.»

Bohçayı yeniden bağladıktan sonra onu kendi eliyle imal ettiğ i maymuncuk, el feneri ve bıçakla birlikte sandığ a sakladı. Ana üstündekileri çıkarmadan yüzünü duvara dönüp yatağ a uzandı. Dâmaso yalnız pantolonunu çıkardı. Yatağ ına uzanıp karanlıkta sigarasını içerken sabahın alaca karanlığ ında duyulan belirsiz mırıltı ve kıpırtılar içinde serüvenin izlerinden birine rastlamağ a çalıştı. O sırada karısının uyanık olduğunu farkettili.

«Ne düşünüyorsun?»

«Hiç.» dedi.

Her zaman kalın ve gür olan sesi şimdi öfkeden boğuk çıkıyordu. Dâmaso sigarasından son bir nefes çektikten sonra izmariti evin toprak tabanında söndürdü.

«Başka bir şey yoktu.» İçini çektili. «Hemen hemen bir saat içerdeydim.»

«Öyleyse seni kandırdılar,» dedi kadın.

Dâmaso irkildi. «Allahın belâsı,» diyerek parmaklarıyla tahta karyolanın kenarına vurdu. Yerde el yordamıyla sigara ile kibriti aradı.

Ana: «Sende katır yüreğ i var,» dedi. «Benim burada uyanık beklediğ imi, en ufak bir gürültüde senin ölünü getirdiklerini düşündüğ ümden gözüme uyku girmediğ ini bilmen gerekirdi.» Sonra içini çekerek ekledi:

«Bütün bu heyecan üç bilârd o topu yüzünden.»

«Çekmecede sadece yirmibeş Centavo* vardı.»

«Öyleyse hiç bir şey almamalıydın.»

«İçeri girmek çok zordu,» dedi Dâmaso, «onun için elim boş dönmek istemedim.»

«Keşke başka bir şey alsaydın.»

«Başka bir şey yoktu,» dedi Dâmaso.

«Hiç bir yerde bir bilârd o salonundaki kadar ıvır zıvır yoktur.»

«İnsan öyle sanıyor,» dedi Damaso onun belleğ inin ka-

ranlıklarında gözlerini açarak pahada ağır herhangi bir eşya-
yı bulup çıkarmağa nasıl da uğraştığını düşündü.

«Belki haklısın,» dedi Ana.

Damaso yine bir sigara yaktı. Alkolün etkisi, merkezleri
ortak olan çemberler halinde vücudundan çekildiğinden ağır-
lığını, enini boyunu ve beden hakimiyetini yeniden kaza-
nıyordu.

«Bir erkek kedi vardı,» dedi. «Koskoca beyaz bir kedi.»
Ana yattığı yerde döndü, irileşmiş karnını kocasının karnına
yasladı ve bir bacağına onun dizleri arasına soktu. Soğan
kokuyordu.

«Korktun mu?»

«Ben mi?»

«Evet sen,» dedi Ana. «Duyduğuma göre erkekler de kor-
karmış.» Damaso karısının gülümsediğini farkettiler, o da gü-
lümsemi.

«Biraz,» dedi. «Çişimi zor tuttum.» Ana onu öptü, o kar-
şılık vermedi. Sonra atlattığı tehlikeyi iyice hatırlayarak,
ama tıpkı yaptığı bir gezinin anılarını tazeler gibi, kalkıştığı
serüvenin ayrıntılarını vicdanı hiç sızlamadan sayıp döktü.

Uzun bir sessizlikten sonra Ana:

«Seninki çılgınlığın ta kendisi,» dedi.

«Önemli olan başlamak,» dedi Damaso ve gözlerini ka-
padı. «Üstelik ilk sefer hiç de fena gitmedi sayılır.»

Güneş ortağı epey geç ısıtmağa başladı. Damaso gözle-
rini açtığında karısı çoktan ayakta idi. İç avluya gitti ve ba-
şını birkaç dakika, iyice ayılınca kadar akan suyun altına
tuttu. Yaşadıkları oda, ortasında boydan boya çamaşır ip-
leri gerili olan ortaklaşa bir iç avluyu çevreleyen ve hep
birlikte bir galeri oluşturan birbirinin aynı müstakil odalar-
dan biriydi. Arka tarafta, avlunun geri kalan bölümünden
saçtan bir paravanayla ayrılmış yerde Ana yemek pişirmek
ve ütülerini kızdırmak için taşınabilir bir soba kurmuş, ya-
nına da üzerinde hem yemek yenen hem de ütü yapılan ufak
bir masa yerleştirmişti. Kocasının yaklaştığını görünce kah-
veyi ısıtmak için ütülenmiş çamaşırları kenara alıp ütülerini
ocaktan kaldırdı. Kocasından daha yaşlıydı, benzi son dere-

ce soluktu, hareketlerinde hayatın inceliklerini yakından tanıyan insanlara özgü yumuşak, uysal bir ustalık göze çarpıyordu.

Baş ağrısının verdiği aptallığa rağmen Damaso karısının kendisine gözleriyle bir şeyler anlatmak istediğini kavradı. O ana kadar arka avludan gelen seslere dikkat etmemişti.

Ana: «Bütün sabah bundan başka bir tek şey konuşulmadı,» diye fısıldadı. Kahveyi koyarken: «Erkekler az önce oraya koşuştular,» dedi.

Damaso erkeklerle çocukların avludan kaybolmuş olduklarını farketti. Hiç konuşmadan kahvesini içerken çamaşırlarını güneşe asan kadınların sözlerine kulak verdi. Sonra bir sigara yakı ve masadan kalktı.

«Teresa,» diye seslendi.

Avluda asılı ıslak çamaşırların rüzgârda vücuduna yapıştığı görülen bir kız karşılık verdi.

«Dikkatli ol,» dedi Ana. Kız yakına geldi.

«Ne oluyor?» diye sordu Damaso.

Kız: «Bilârd salonuna hırsızlar girmiş, her şeyi çalmışlar,» dedi.

Olayı bütün ayrıntılarıyla bilir görünüyordu. Bilârd salonunu nasıl boşalttıklarını inceden inceye anlattı, bilârd masasını bile sürükleye sürükleye götürdüklerini söyledi. Öyle inandırıcı konuşuyordu ki, Damaso bütün bunlarını gerçek olmadığını hatırlamakta zorluk çekti.

«Hay içine ettiğimin,» diyerek tekrar mutfak köşesine döndü. Ana dişlerinin arasından şarkı söylemeğe başladı. Damaso avlu duvarına bir iskemle dayadıktan sonra huzursuzluğunun üstesinden gelmeğe çabaladı. Bakımını hiç ihmal etmeden, kendini harcarcasına yaptığı incecik, sevgili bıyığı, yirmisine bastığından, yani üç aydan beri çopurluktan hissizleşmiş yüzüne olgunca bir hava veriyordu. O zamandan beridir büyümüş olduğuna inanıyordu. Oysa baş ağrısıyla bulanmış kafasında geceki anıların durmadan döndüğü o sabah, yaşamını nerede, nasıl kurması gerektiğini bilemiyordu.

Ana ütülemeyi bitirince tertemiz çamaşırları iki eşit kümeye ayırdıktan sonra dışarı çıkmak için hazırlandı.

«Çok uzun kalma,» dedi Dâmaso.

«Her zamanki kadar.»

Karısının peşisıra odaya girdi.

«Bak, damalı gömleğin burada,» dedi Ana. «Bugün pazen gömleğini giymesen iyi edersin.» Kocasının bir kedi kadar keskin, saydam gözlerine baktı.

«Birinin seni görüp görmediğini bilemeyiz.» Dâmaso terleyen ellerini pantolonuna sildi.

«Beni kimse görmedi.»

Ana: «Bilemeyiz,» diye tekrarladı. Çamaşır kümelerinin birini bir koluna öbürünü de öbür koluna aldı. «En iyisi sen şimdi dışarı çıkma, bekle. Önce ben sanki olanlar beni hiç ilgilendirmiyormuş gibi şöyle bir geçeyim oradan bakalım.»

Kasabada konuşulan tek konu buydu. Ana olayın ayrıntılarını birbiriyle çelişen değişik biçimlerde öğrendi. Çamaşırları gidecekleri yerlere götürdükten sonra her cumartesi yaptığı gibi pazara gideceğine dosdoğru alana gitti. Tahminleri aksine bilârd salonunun önünde pek kalabalıkla karşılaşmadı. Birkaç erkek badem ağaçlarının gölgesinde konuşuyorlardı. Suriyeliler öğle yemeği sırasında alacalı bulacalı partallarını çıkarmamışlardı, dükkânlar tenteleri altında uyuyakalmış gibi duruyorlardı. Otelin girişindeki sallanan sandalyelerden birine serilmiş bir adam kolları bir yanda bacakları bir yanda, ağzı bir karış açık uyuklamaktaydı. Öğle sıcağının altında her şey felce uğramıştı.

Ana arada epey mesafe bırakarak bilârd salonunun dolaylarından geçti, kalabalığa ancak limanın karşısındaki boş arsadan yürürken rastladı. Dâmaso'nun ona bütün dünyanın bildiği bir şey gibi anlattığı, oysa bir tek bilârd müdavimlerinin bilebilecekleri bir nokta işte o sırada aklına geldi: bilârd salonunun arka kapısı bu arsaya açılıyordu. Çok beklemeden kalabalığın içine daldı, bir yandan kollarıyla karnını korurken bir yandan da gece zorlanarak açılmış olan kapıya bakıyordu. Asma kilide dokunulmamış, ama kilidin tut-

turdurulduğu halkalardan biri azı dişi gibi çekilip çıkarılmıştı. Ana bir an bu gizli ve iddiasız işin açtığı zarara baktıktan sonra şefkatle kocasını düşündü.

«Kim yapmış?»

Çevresine açıkça bakmağa pek cesaret edemiyordu.

Ona: «Bilinmiyor,» diye karşılık verdiler. «Yabancı biri olduğunu söylüyorlar.»

«Öyle olmalı,» dedi arkasından bir kadın. «Bu kasaba-da hırsız olmaz. Burada herkes birbirini tanır.»

Ana başını çevirdi.

«Doğru,» dedi gülümseyerek. Ter içinde kalmıştı. Yanıbaşında ensesinde derin kırışıklar görülen çok yaşlı bir adam duruyordu.

Ana: «Herşeyi götürmüşler mi?» diye sordu.

Yaşlı adam: «İkiyüz Peso* ile bilardo topalarını almışlar,» dedi. Ana'yı alışılmamış bir ilgiyle süzüyordu. «İnsan artık gözlerini dört açıp uyumalı.»

Ana gözlerini öteye çevirdi.

«Doğru,» dedi bir daha. Başına bir örtü geçirdi ve yaşlı adamın arkadan kendisini izlediği duygusuyla oradan uzaklaştı.

Arsada toplanmış olan kalabalık sanki hırsızın kaçtığı kapının ardında bir ölü yatıyormuş gibi bir çeyrek kadar saygı içinde bekledi. Sonra bir hareket aldı yürüdü, insanlar alana doğru akmağa başladı.

Bilardo salonunun sahibi, belediye başkanı ve iki polis memuruyla birlikte kapıda durmaktaydı. Burnunun üzerinde çocukların oyun için taktıkları uyduruk gözlüklere benzer gülünç gözlüğü, neredeyse patlayacak olan koca göbeğinin tuttuğu şalvar gibi pantolonu, tıknaz ve testekerlek haliyle bütün kurumunu takınmış görünüyordu.

Kalabalık adamın çevresini aldı. Ana duvara yaslanarak kalabalık dağılıncaya kadar onun açıklamalarını dinledi. Sonra boğucu sıcaktan yüzü kıpkırmızı kesilmiş bir halde heyecanla konuşmakta olan komşular arasında geçerek evceğine döndü.

Yatağa uzanmış olan Dâmaso, geçen gece Ana'nın nasıl olup da hiç sigara içmeden kendisini bekleyebilmiş olduğunu kendi kendine defalarca sormuştu. Karısının gülümseyerek içeri girip terden iyice ıslanmış başörtüsünü çıkardığını görünce ancak birkaç nefes aldığı sigarasını yerde izmaritlerle dolu bir çukurda söndürdü ve kaygılar içinde beklemeğe koyuldu.

«Ne oldu?»

Ana yatağın yanında diz çöktü.

«Ne olacak, sen sadece bir hırsız değil, üstelik bir yalancıymışsın.» dedi.

«Nedenmiş o?»

«Neden olacak, bana çekmecedeki hiç bir şey olmadığını söylediğinden.»

Dâmaso alnını buruşturdu.

«Çekmecedeki 200 Peso varmış,» dedi Ama. Damaso se-sini yükselterek:

«Yalan,» diye karşılık verdi. Yatakta oturur gibi dikildikten sonra sesini yeniden alçaltarak devam etti. «Çekmecedeki yalnız 25 Centavo vardı.»

Sonunda karısını ikna etti.

«Bilirim ben o kocamış alçağı,» dedi yumruklarını sıkarak. «Birinin suratını dümdüz etmesini bekliyor.»

Ana keyifle güldü.

«Aptallık etme,» dedi.

Sonunda Dâmaso da gülmeğe başladı. Traş olurken karısı öğrenebildiklerini anlattı. Polis bir yabancıyı aramaktaydı.

«Söylendiğine göre perşembe günü gelmiş ve dün akşam limanda gezerken görülmüş,» dedi. «Onu hiç bir yerde bulamıyorlarmış.» Dâmaso hiç görmediği bu yabancıyı düşündü. Hattâ bir an ondan ciddi olarak şüphelenir gibi oldu.

«Belki çoktan gitmiştir,» dedi Ana.

Dâmaso her zaman olduğu gibi üç saatte hazırlanılabildi. Önce bıyığının milimetre şaşmadan ince ince traş edilmesi, arkadan da başının avluda akan suyun altında güzel-

ce yıkanması gerekiyordu. Ana ilk karşılaştıkları akşamdan beri hiç azalmamış olan derin bir tutkuyla kocasının zahmetli tavaletini adım adım izlerdi. Onun kırmızı damalı gömleğiyle son bir defa aynaya baktığını görünce kendisinin geçkin ve pasaklı bir kadın olduğunu düşündü. Damaso karısının önünde profesyonel boksör esnekliğiyle üstüste birkaç sağ, birkaç sol savurduktan hemen sonra kadın onu bileklerinden yakaladı.

«Paran var mı?»

Damaso'nun keyfi pek yerindeydi. «Ben zenginim,» dedi. «200 Peso var ya.»

Ana yüzünü duvara döndü, göğüslerinin arasında bir yerden dürtülürüş bir para tomarı çıkardıktan sonra kocasına 1 Peso verdi:

«Al bakalım, Jorge Negrete,» dedi.

O akşam Damaso arkadaşlarıyla birlikte alandaydı. Mallarını pazarda satmayı umutlayan köylüler tombalacıların ve kızarmış balık satıcılarının arasında tentelerini germişler ve havanın kararmasıyla birlikte horuldamaya başlamışlardı. Damaso'nun arkadaşları bilârdö salonu hırsızlığı ile pek ilgilenmez görünüyordular. Onları o sırada daha çok ilgilediren, bilârdö salonunun kapalı olması nedeniyle dinlemedikleri beysbol karşılaşmasının radyodan yayını olmasıydı. Bir yandan beysbol konusunu tartışırken, daha ne yapacaklarına karar veremeden, üstelik ne oynadığına da bakamadan sinemadan içeri girdiler.

Cantinflas'ın rol aldığı bir film oynuyordu. Balkonun en ön sırasında oturan Damaso'nun vicdanı rahatı, gülüyordu. Hayecanlanmanın kendine iyi geldiğini hissetti. Güzel bir temmuz akşamıydı, bir tek film makinasının hafif tıkırtısının duyulduğu sessiz aralarda açık sinemanın üzerinde yıldızların suskunluğu uzanıyordu.

Birden perdeye düşen görüntü karardı, koltuğun arka sıralarından bir patırtı yükseldi. Apansız ortalığı saran aydınlık içinde Damaso yakalandığını, suçlandırıldığını sandı ve kaçmak istedi. O sırada koltuktakilerin oldukları yerde çakılı gibi kalakaldıklarını ve bir polisin yumruğuna sardığı

kayışın bakırdan ağır tokasıyla birisine acımadan verişti-
diğini gördü. Bu iri yarı bir zenciydi. Kadınlar bağırıyor-
lardı, zenciye vurmakta olan polis gür sesiyle kadınların ba-
ğırışmalarını bastırdı: «Haydut herif! Serseri herif!» Zenci
koltuk sıraları arasında kıvranırken gerilerden yetişen diğer
iki polis de adamı arkadan zaptetmeyi başarınca kadar
böbreklerine vurdukça vurdular. Kayışla döven adamın kol-
larını hemen sırtından kayışıyla bağladı ve üçü birden onu
kapiya doğru iteklemeğe başladılar. Her şey o kadar çabuk
olup bitti ki, Dâmaso ne olduğunu ancak zenci: «Katiller!
Katiller!» diye inleyerek önünden geçerken anlayabildi. Göm-
leği parçalanmış, yüzü toz, kan ve terden bir karışıma bulan-
mıştı. Sonra ışıklar yine söndü ve film devam etti. Dâmaso
artık gülmüyordu. Artık karşısında yalnızca kopuk kopuk
bir serüvenin bağlantısız parçalarını görüyor ve aralıksız
sigara içiyordu. Işıklar yeniden yanıp seyirciler dünyayla
yine karşılaşmaktan şaşkın bir halde birbirlerine bakmağa
başlayınca kadar da durmadan sigara içti. Yanından bi-
risi: «Hârika!» diye bağırdı. Dâmaso dönüp bakmadı.

«*Cantinflas* bir hârika,» dedi.

İnsan kalabalığı onu sinemanın çıkışına doğru taşıdı. Pı-
lı pırtıyı yüklenen sandviç satıcıları evlerinin yolunu tuttular.
Saat onbiri geçtiği halde zencinin tutuklanması ile ilgili bir
şeyler öğrenebilmek için sokakta sinemadan çıkanları bek-
leyen epey insan vardı.

O gece Dâmaso fakirhaneye çıt çıkarmadan girdi. Ana
rüyasının arasında onun eve döndüğünü daha farketmeden o
yatakta ikinci sigarası yakmıştı.

«Yemeğin korun üstünde,» dedi Ana.

Dâmaso: «Acıkmadım,» dedi.

Ana iç çekti.

«Rüyamda Nora'nın tereyağında lokmacık kızarttığını
gördüm,» dedi. Sesi uykulu çıkıyordu. Birden aklına elinde
olmadan uyuyakalmış olduğu geldi. Işıktan kamaşan gözle-
rini ovuşturarak Dâmaso'ya dönerek:

«Yabancıyı yakalamışlar,» dedi.

Dâmaso uzun süre ağzını açmadı.

«Kim söyledi?»

«Sinemada yakalamışlar,» dedi Ana. «Şimdi bütün millet orada.»

Tutuklama olayını çarpıtılmış bir biçimde anlattı. Dámaso onun anlattıklarını düzeltmedi.

Ana: «Zavallı adam,» dedikten sonra içini çekti.

Dámaso: «Ne zavallı adamı!» diye çıkıştı. «Şimdi onun yerine benim kodeste olmamı ister miydin?»

Kocasını böyle bir soruya hiç cevap vermeyecek kadar iyi tanıyordu. Onun sabah horozlar ötünceye kadar astımlı biri gibi kesik kesik soluduğunu ve durmadan sigara içtiğini duydu. Sonra yataktan kalktığını ve daha çok el yordamıyla odada bir şeyler yaptığını işitti. Bunun ardından onbeş dakika kadar yatağın altında yerini kazıdığını, daha sonra gü-rültü çıkarınamağa çalışarak karanlıkta soyunduğunu dinledi. Ona kolaylık olsun diye bütün bu süre boyunca sanki uyuyormuş gibi yatarak onu kandırdığından kocasının haberi yoktu. Birden sezilerinin dibinde bir yerde bir kıpırtı oldu. Artık Dámaso'nun o akşam sinemada olduğunu biliyor, az önce bilârdö toplarını niçin yatağın altına gömdüğünü anlıyordu.

Pazartesi salon yine açıldı ve heyecanlı bir müşteri kalabalığının akınına uğradı. Bilârdö masasının üzerine mor bir örtü konmuştu, bu durum salonu cenaze işleri dükkânını andıran tuhaf bir hava veriyordu. Duvarda asılı bir levhada: «Topların bulunamaması nedeniyle oyun imkânı yoktur,» sözleri okunuyordu. İçeri girenler bu yazıyı olağanüstü bir haber gibi heyecanla okudular. Bazıları epesay uzunca bir süre levhanın önünde durup yazıyı anlaşılmaz bir saygıyla tekrar tekrar okudular.

Dámaso içeri giren ilk müşterilerin arasındaydı. Ömrünün önemli bir bölümünü seyircilere ayrılmış sıralar üzerinde geçirmişti. Kapılar açılır açılmaz yine oradaki yerini aldı. Bu onun için zor bir andı, ama yine de iğreti bir baş sağlığı dileği gibi çabucak atlatıldı. Dámaso tezgâhın üzerinden uzanıp hafifçe salon sahibinin omuzuna dokundu ve:

«Ne şanssızlık Don Roque,» dedi.

Bilârdó salonu sahibi üzüntüyle gülümseyerek başını salladı ve içini çekti:

«Görüyorsun işte,» dedi. Dámaso oturduğu yüksek bar taburesinden mor örtünün altında ölü gibi yatan hayalet masayı incelediği sırada adam müşterilerine hizmet etmek için yeniden koşuşturmağa başlamıştı.

Damaso: «Ne iş,» dedi.

«Evet,» diye doğruladı yan taburede oturan adam. «Ne kötü günlere kaldık.»

Müşterilerin çoğu öğle yemeğine gidince Dámaso müzik otomatına para atıp plâklar arasında yerini ezberinden bildiği bir Meksika parçasına bastı. Don Roque masa ve sandalyeleri salonun arka bölümüne taşımaktaydı.

Dámaso: «Ne yapıyorsunuz?» diye sordu.

Don Roque: «Oyun masalarını hazırlıyorum.» karşılığını verdi. «Bilârdó topları gelinceye kadar ne de olsa bir şeyler yapmak gerekiyor.»

Her iki elinde birer sandalye, ağır ağır, sanki el yordamıyla ilerliyormuş gibi yürürken yeni dul kalmış bir adamı andırıyordu.

«Toplar ne vakit gelecek?» diye sordu Dámaso.

«Bir ay geçmeden gelir umarım.»

«O vakte kadar çalışanlar ortaya çıkmış olur,» dedi Dámaso.

Don Roque halinden pek memnun bir tavırla dizdiği masaları gözden geçirdi.

«Onlar bir daha ortaya çıkmaz,» dedi ve gömleğinin koluyla alnını sildi. «Pazar gününden beri zencinin boğazından bir lokma geçmedi, buna rağmen topların nerede olduğunu söylemiyor.» Terden buğulanmış gözlük camları ardından Dámaso'yu uzun uzun süzdü. «Mutlaka ırmağa atmıştır onları.»

Dámaso dudaklarını ısıırıyordu.

«Ya 200 Peso?»

«O da bulunmadı,» dedi Don Roque. «Üzerinde yalnız 30 Peso çıktı.»

Bir süre göz göze bakiştılar. Bu bakışmanın nasıl olup

da içinde düğümlemeye benzer sıkışık bir duygu yarattığını Dâmaso pek açıklayabilecek durumda değildi. O gün öğleden sonra Ana onun usta boksör adımlarıyla dışarıdaki çamaşır teknesinden kendisine doğru yaklaştığını gördü. Kocasının arkasından odaya girdi.

«Tamam,» dedi Dâmaso. «Moruk umudu kesip yeni toplar ısmarlamış. Şimdi bizim yapacağımız şey, herkes bu olayı unutuncaya kadar beklemek.»

«Peki, ya zenci ne olacak?»

«Hiç önemi yok,» dedi Dâmaso omuz silkerek. «Topları onda bulamayınca adamı ister istemez serbest bırakacaklar.»

Yemekten sonra kapının önüne sokağa oturup sinemanın sesi kesilinceye kadar komsuları ile çene çaldılar. Yatma vakti geldiğinde Dâmaso'nun kıpır kıpır bir hali olduğu görülmüyordu.

«Dünyanın en esash işini buldum,» dedi.

Onun karanlık bastırıldığından beri bundan başka bir şey düşünmemiş olduğunu Ana ancak o zaman anladı.

Dâmaso: «Köy kasaba dolaşacağım,» diye açıklamaya başladı, «bilârdö toplarını birinden çalıp öbürüne satacağım. Nasıl olsa her kasabada bir bilârdö salonu vardır.»

«Ta ki seni enseleyip burnundan getirsinler.»

«Burnundan getirmek de ne demek,» dedi. «O senin dediğin yalnız filimlerde olur.» Odanın ortasında dîmdik ayakta duruyordu, coşkunluğun verdiği hızla kendinden geçeri gibiydi. Ana güya aldırmayan bir tavırla soyunmaya başladı, oysa aslında keskin bir dikkatle dinlemekteydi.

Dâmaso: «Kendime sürüyle takım elbise satın alırım.» dedikten sonra parmağıyla karşiki duvar büyüklüğünde bir gardiobun boyutlarını işaret etti: «Şuradan şuraya kadar. Ayrıca elli çift ayakkabı.»

«Allah seni bildiği gibi yapsın,» dedi Ana.

Dâmaso karanlık bakışlarını karısının üzerine dikti.

«Benim ilgilendiğim şeylerle sen hiç ilgilenmiyorsun,» dedi.

Ana: «Senin ilgilendiğin şeyler bana yabancı,» dedi Lam-

bayı söndürdü, duvar tarafına uzandı. Sonra acılı bir ses tonuyla ekledi: «Sen otuzuna varınca ben kırkyedi olacağım.»

«Saçmalama,» dedi Dâmaso.

Ceplerinde kibrit aradı.

«O zaman sen de artık kendini durmadan çamaşır yıkayarak harcamazsın,» dedi. Kibrit bulamayınca ne yapacağını şaşırdı. Ana ona hemen bir kibrit çaktı, sönünceye kadar aleve baktıktan sonra kibritin sonunu yere attı. Dâmaso yatağa uzandıktan sonra anlatmağa devam etti.

«Bilârdο topları neden yapılır, biliyor musun?» diye sordu. Ana cevap vermedi.

«Fildişinden,» dedi. «Öyle zor bulunuyor ki, toplar bura ya gelene kadar bir ay geçecek. Anlıyor musun?»

Ana: «Haydi uyu artık,» diye sözlerini kesti. «Saat beşte evden çıkmam lâzım.»

Dâmaso yine her zamanki Dâmaso idi. Bütün sabahı yataкта sigara içerek geçirdi ve ancak siesta vaktinden sonra dışarı çıkmak için hazırlığa başladı. Dâmaso, büyük bir hevesle çabucak tasarladıklarını aynı hevesle çabucak unutma erdemine sahip kişilerdendi.

Cumartesi günü karısına: «Mangiz var mı?» diye sordu.

Ana: «11 Peso kaldı,» dedikten sonra yumuşak bir sesle ekledi: «Bu kira için ayrılmış mangiz.»

«Sana bir iş teklifim var.»

«Hayrola?»

«11 Pesoyu bana ödünç ver.»

«Odanın kirasını ödemem lâzım.»

«Sonra öderiz.»

Ana başını salladı. Dâmaso kadını bileğinden yakaladı ve az önce öğle yemeğini yedikleri masadan kalkmasına engel oldu.

«Sadece birkaç gün için,» dedi ve dalgın bir şefkatle karısının kolunu okşamağa başladı. «Topları bir satalım, her şeye yetecek kadar paramız olacak.»

Ana diretiyordu. O akşam sinemada Damaso elini karısının omuzundan hiç kaldırmadı, ara verildiği zaman arkadaşlarıyla konuşurken bile eli karısının omuzundaydı. Filmi ancak kopuk parçalar halinde izleyebildiler. Sonunda Dâmaso'nun sabrı taşıtı.

«Öyleyse ben de bu mangırı çalarım.» dedi. Ana omuz silkti.

«Karşıma çıkan ilk herifin kafasını parçalarım,» dedi. Sinemadan dışarıya akan kalabalığın içinde karısını sürüklüyordu. «Beni cinayetten bir güzel içeri atarlar.»

Ana içinden gülüyordu. Ama kocasının kendisini yumuşatmasına izin vermedi. Fırtınalı bir geceden sonra Dâmaso ertesi sabah insana korku veren bir aceleyle giyinmeğe başladı. Yatağın başucuna, karısına doğru yürüdü ve homurdanarak:

«Artık hiç geri dönmeyeceğim,» dedi.

Ana elinde olmadan korkuya kapıldı.

«İyi yolculuklar,» diye bağırdı.

Dâmaso kapıyı çarpıp çıktıktan sonra onun için bombos, sonu gelmeyen bir pazar günü başladı. Haftada bir kurulan pazarın renk renk çanak çömleği, çocuklarıyla birlikte kilisedeki sekiz âyininden çıkan rengârenk giyimli kadınlar çevreye neşeli bir görünüm katıyorlardı. Oysa hava daha erkenden iyice ısınıp kuraklaştı. Dâmaso bütün günü bilârdö salonunda geçirdi. Öğleden sonra bir grup adam kâğıt oynadılar, daha sonra öğle yemeğinden hemen önce salon bir süre için iyice doldu. Yine de burası artık anlaşıldığına göre eski çekiciliğini yitirmişti. Ancak akşama doğru beysbol karşılaşmasının naklen yayını başlayınca salon eski canlılığına bir ölçüde kavuşur gibi oldu.

Dâmaso salon kapandıktan sonra kendini dışarıdaki alanda yine aylak aylak gezinir buldu. Alanda hayat kalmamış, herkes ve her şey çekilmişti. Limana doğru giden bir yan sokaktan yürürken uzaklardan kulağına gelen neşeli bir çal-

gının izine yöneldi. Sokağın sonunda kâğıttan yapılma solmuş çelenklerle derme çatma süslenmiş pek özensiz, geniş bir bar vardı. Geri plândaki bir pist üzerinde küçük bir dans orkestrası çalıyor, içeride insanın içini ezen bir ruj kokusu doluyordu.

Dâmaso bara geçip oturdu. Çalınan parça sona erince baterideki genç adam dansa kalkmış olan erkeklerden para topladı. Genç bir kız birlikte dans ettiği adamı salonun orta yerinde tek başına bırakıp Dâmaso'ya doğru yürüdü.

«Ne oldu Jorge Negrete?»

Dâmaso kızı yanına oturttu. Kulağının arkasına bir karanfil sıkıştırmış, yüzünü de pudralamış olan barmen kalın bir sesle sordu:

«Ne alırsınız?»

Kız Dâmaso'ya dönerek:

«Ne alırsız?» diye sordu.

«Hiç bir şey.»

«Benim hesabıma olsun.»

«Önemli olan bu değil,» dedi Dâmaso benim karnım aç.»

«Yazık,» dedi barmen içini çekerek, «çok da güzel gözlerin var.» Arka taraftaki yemek salonuna geçtiler. Görünüşüne bakılırsa kız daha çok körpeydi, ama suratındaki ruj ve pudra tabakası gerçek yaşını gizliyordu. Yemekten sonra Dâmaso onunla birlikte karanlık bir avlunun sonunda bulunan bir odaya çıktı. Oradan dışarıda uyuyan hayvanların soluk alışları duyuluyordu. Yatakta renkli bezler içinde birkaç aylık bir bebek yatmaktaydı. Kız bezleri tahta bir sandığa tıkıştırdı, çocuğu içine yerleştirdikten sonra sandığı yere koydu.

«Çocuğu sıçanlar yiyecek,» dedi Dâmaso.

«Yemezler,» dedi kız.

Üzerindeki kırmızı elbiseyi çıkardı, yerine büyük sarı çiçekli, daha açık bir elbise giydi.

«Babası kim?» diye sordu Dâmaso.

«Hiç bir fikrim yok,» dedi kız. Sonra kapıya gidip oradan: «Şimdi dönerim,» dedi.

Dâmaso kızın asma kilidi taktığını duydu. Soyunmadan sırlüstü uzanıp peşpeşe sigara yakmağa başladı. Yatak çarşafı yakınlarda bir yerde çalınan mambonun ritminde titremekteydi. Nasıl ve ne zaman olduğunu bilemeden uykuya daldı. Uyandığında müzik susmuştu, bu sessizlik içinde oda ona genişlemiş gibi göründü.

Kız yatağın önünde soyunmağa başladı.

«Saat kaç?»

«Dörde geliyor,» dedi kız. «Çocuk ağladı mı?»

«Sanmıyorum,» dedi Dâmaso.

Kız Dâmaso'nun hemen yanına uzandıktan sonra onu hafifçe kaymış gözlerle süzmeğe başladı. Bir yandan da gömleğinin düğmelerini çözüyordu. Dâmaso onun epey içkili olduğunu anladı. Lambayı söndürmek için uzandı.

«Bırak yansın,» dedi kız. «Gözlerine bakmayı çok seviyorum.»

Daha sabahın köründe odayı dışarıdan gelen köylü patırtıları doldurdu. Çocuk ağlamaya başladı. Kız onu yatağına alıp meme verdi. Üçü birden yine uykuya dalıncaya kadar bir yandan da üç notadan oluşan bir ninni mırıldanmağa koyuldu. Dâmaso kızın saat yediye doğru uyanıp çocukla odayı çıktığını, sonra çocuğu bırakıp geri geldiğini farketmedi.

«Bütün millet limana koşuyor,» dedi kız.

Dâmaso sanki bütün gece bir saatten fazla uyuyamamış gibi bir duygu içindeydi.

«Neden?»

«Bilârdı toplarını çalan zenciye görmek için,» dedi kız.

«Bugün onu gönderiyorlar.»

Dâmaso bir sigara yaktı.

Kız: «Zavallı adam!» dedi.

«Ne zavallısı? Kimse onu serseri olmağa zorlamadı herhalde.»

Kız başını onun göğsüne yasladı ve bir an düşündü. Sonra sessizce:

«Topları o çalmadı,» dedi.

«Kim diyor bunu?»

«Ben biliyorum,» dedi. «Bilârdö salonuna hırsız girdiği gece o zenci Gloria'nın yanındaydı, ertesi gün de ta akşam kadar onun odasında kaldı. Sonra zenciyi sinemada yakaladıklarını haber verdiler.»

«Gloria polise gidip durumu bildiremez mi?»

«Bunu zencinin kendisi de söyledi,» dedi kız. «Belediye başkanı Gloria'nın odasına geldi, bütün odayı altüst edip aradı ve hırsıza yataklık etmekten kızı içeri sokacağını söyledi. Kızcağız sonunda 20 Peso ödeyip bu işten yakasını kurtarabildi.»

Dâmaso saat sekizden önce kalktı.

«Gitme,» dedi kız. «Öğle yemeğine bir tavuk kestiririm.»

Dâmaso tarağını birkaç kere avucuna vurarak temizledikten sonra arka cebine soktu.

«Kalamam,» diyerek kızı bileklerinden yakaladı ve kendine doğru çekti. Kız biraz önce yüzünü yıkamıştı, gerçekten de çok gençti, ona ürkek bir hava veren siyah, iri gözleri vardı. Kollarını Dâmaso'nun beline doladı.

«Gitme.»

«Hiç mi?»

Kız hafifçe kızardı ve Dâmaso'yu kendinden itti.

«Sahtekâr,» dedi.

Ana o sabah kendini epey yorgun hissediyordu. Bununla birlikte kasabadaki elektrikli havaya kapılmaktan kendini alamadı. O hafta yıkanacak çamaşırları her zamankinden daha çabuk gidip getirdi ve zencinin gönderilmesi olayını izlemek üzere limana koştu. Harekete hazır bekleyen motorların jöllerinde süsüz bir kalabalık birikmişti. Dâmaso da oradaydı.

Ana arkadan gizlice yaklaşmış işaret parmaklarını onun böbreklerine batırıyordu.

Dâmaso yerinden sıçradı: «Sen burada ne arıyorsun?» diye sordu.

«Seni ele verip kurtulmağa geldim,» dedi Ana. Dâmaso parmaklarıyla oradaki elektrik direğine vurdu.

«Hay canına ettiğimin,» diye söylendi.

Sonra bir sigara yakıp boş paketi ırmağa savurdu. Ana belinden yeni bir paket çekip çıkardı, kocasının gömlek cebine soktu. Dâmaso ancak o zaman ilk defa gülümseyebildi.

«Sen kaçırmışsın,» dedi.

Ana: «Hah hah hay,» cevabını verdi.

O sırada zenciyi motora getirdiler. İki yanında tüfekleri omuzlarında birer polis, elleri arkasından birbirine bağlanmış olduğu halde üçüncü bir polis memuru tarafından tartaklanarak alandan geçirildi. Zencinin üstü çıplaktı, alt dudağı patlamış, bir kaşı tıpkı boksörlerinki gibi şişmişti. Ezik bir onur duygusu içinde kalabalığın bakışlarından kaçmağa çabaladığı görülüyordu. Bilârdo salonunun kapısı dolaylarında toplanıp bu acıklı oyunun iki oyuncusunu karşı karşıya izleyebilmek umuduyla bekleyen kalabalık ortasında, kapının tam altında duran salon sahibi, zencinin bitkinlik içinde başını sallayarak geçtiğini gördü. Diğerleri kızsık bir heyecanla durumunu izlemekteydi.

Az sonra motor hareket etti. Elleri ve ayakları bir akar-yakıt variline bağlanmış olan zenci güvertede çömelmiş bekliyordu. Motor ırmağın ortasında yönünü değiştirip düdükle çaldığı sırada zencinin çıplak sırtı birden güneşte parıldadı.

«Zavalı adam,» diye mırıldandı Ana.

«Cani,» dedi yakınlarından biri. «Hiç bir insan güneşe zaten bu kadar dayanamaz.»

Dâmaso gözleriyle bu sesin sahibini buldu: bu ses son derece şişman bir kadından geliyordu. Sonra ağır ağır alana doğru yürümeğe başladı. Ana'nın kulağına eğilerek: «Fazla gevezelik ediyorsun,» diye homurdandı. «Bir işin iç yüzünü bağıra bağıra herkese anlatmadığın kaldı» Ana bilârdo salonunun kapısına kadar onunla birlikte yürüdü.

«Hiç değilse gidip üstünü değiştirsen,» dedi ayrılırken. «Bu halinle dilenciye benziyorsun.»

Az önceki olay salona heyecanlı bir müşteri kalabalığı

çekmiş olmalıydı. Herkesi memnun etmeğe çalışan Don Roque aynı anda bütün masalara birden koşturuyordu. Dámaso adamın kendi önüne gelmesini bekledikten sonra:

«Bir yardımım dokunabilir mi?» diye sordu.

Don Roque onun önüne tepelerine birer bardak kapatılmış yarım düzine bira şişesi sürdü.

«Sağol delikanlı.»

Dámaso şişeleri masaya götürdü. Bira ısmarlayan sayısız müşteriye durmadan şişe götürdü getirdi. En sonunda müşteriler öğle yemeğine gittiler. Sabaha doğru odasına döndüğünde Ana epeyce içmiş olduğunu farkettili. Kocasının elini kendi eline alıp karnının üstüne koydu.

«Dokun bak,» dedi. «Bir şey duyuyor musun?»

Dámaso bundan pek etkilenmedi.

«Artık yaşıyor sayılır,» dedi Ana. «Bütün gece karnımı tekmeliyor.»

Dámaso pek etkilenmiyor gibiydi. Ertesi gün kendi içine dönük bir halde erkenden evden çıktı ve gece yarısından önce dönmedi. Bütün hafta böyle geçti. Pek seyrek olarak evde geçirdiği kısa sürelerde yatakta sigara içiyor ve her türlü konuşmadan kaçınıyordu. Ana gücünü aşan bir yakınlık ve ilgi gösteriyordu. Birlikte yaşamağa başladıkları ilk günlerde de Dámaso bir ara aynı böyle olmuştu. Ama o zamanlar kocasını ona hiç diklenmemek gerektiğini bilecek kadar tanımiyordu. Dámaso o sıralar onu yatağa atıp üzerine çıkmış ve ağzı burnu kanayınca kadar dövmüşü. Bu sefer Ana sabırla bekledi. Akşama doğru lambanın yanına bir paket sigara koydu, çünkü kocasının susuz yemeksiz kalabildiğini, ama tütünsüz kalamadığını biliyordu. En sonunda temmuz ortalarına doğru bir gün Dámaso daha akşam bastırmadan eve döndü. Ana huzursuzdu, akşamın bu saatinde eve döndüğüne göre canı çok sıkıkn olmalı diye düşündü. Yemeği hiç konuşmadan yediler. Daha yatmadan önce Dámaso bitkin bir sesle birden:

«Gideceğim,» dedi.

«Nereye?»

«Nereye olursa.»

Ana odayı gözden geçirdi. Kendi eliyle dergilerin kapak sayfalarından kesip hiç boş yer kalmayınca kadar duvarlara yapıştırmış olduğu film yıldızlarının fotoğrafları iyice eskimiş ve sararmışlardı. Yattığı yerden hayranlıkla izlediği, sonra duvarda yavaş yavaş renksizleşerek uçup giden erkeklerin sayısını bilemiyordu.

«Benden bıktın sen,» dedi.

«Senden değil,» dedi Dâmaso, «bu kasabadan bıktım.»

«Bunun diğerlerinden ne farkı var?»

«Topları satamıyorum,» dedi Dâmaso.

«Bırak topları, kafana takma,» dedi Ana. «Tanrı bana çamaşıra dayanacak gücü verdikçe senin karanlık serüvenlere atılmana hacet yok.»

Küçük bir aradan sonra gayet yumuşak bir sesle ekledi: «Böyle bir işe nasıl olup da kalkıştığını anlamıyorum.»

Dâmaso konuşmadan önce sigarasını bitirdi.

«Öyle basit bir işti ki, neden kimsenin aklına gelmediğini bir türlü anlayamamıştım,» dedi.

Ana: «Parayı anlıyorum,» diye kabul etti. «ama hiç kimse topları alacak kadar enayi olamaz.»

«Bu konuyu hiç düşünmedim,» dedi Dâmaso. «Tam artık dışarı çıkmak üzereydim ki, tezgâhın arkasında bir kutu içinde topları gördüm ve harcadığım bunca çaba karşılığında ellerim boş geri dönmemem gerektiğini düşündüm.»

«Şarssızlık,» dedi Ana.

Dâmaso yüreğinin bir parça hafiflediğini hissetti.

«Şimdi de yeni toplar bir türlü gelmek bilmiyor,» dedi. «Şimdi topların artık epey fiyatlandığını bildirmişler, Don Roque de bu durumda yeni top satın almanın kârlı olmayacağını söylüyor.» Yine bir sigara yaktı. Konuşurken yüreğinden büyük bir ağırlığın kalktığını hissetti.

Salon sahibinin bilârdο masasını satmağa karar verdiğini anlattı. Masanın kendisi değerli sayılmazdı. Dikkatsiz ace-milerin orasını burasını yırttıkları çuha, yer yer değişik renkte raptiyelerle tutturulmuştu, bu yüzden bütün çuhanın olduğu gibi değiştirilmesi gerekiyordu. Bilârdο masası başında

saçlarını ağartmış bazı müdavimlere beysbol karşılaşmalarını radyodan dinlemekten başka bir eğlence kalmamıştı.

«Yani,» diye sözünü bağlamak istedi Dámaso, «istemedi kasabaya zarar vermiş olduk.»

«Hem de hiç bir şey elde etmeden,» dedi Ana.

«Haftaya beysbol karşılaşmaları bitiyor,» dedi Dámaso.

«İşin en kötü yanı burası değil,» dedi Ama, «en kötüsü zencinin durumu.»

İlk günlerde olduğu gibi kocasının omuzuna yaslandı. Onun aklından geçenleri biliyordu. Sigarasını bitirmesini beledikten sonra dikkatli bir sesle:

«Dámaso,» dedi.

«Ne var?»

«Topları geri götür.»

Dámaso bir sigara daha yaktı.

«Günlerdir bunu düşünüyorum,» dedi. «Yalnız, bunu nasıl yapacağımı bilemiyorum.»

Böylece topları açıkta bir yere bırakmağa karar verdiler. Ana bilârdö salonu meselesinin böylelikle hemen çözümlenmekle birlikte, zenci konusunun olduğu gibi kalacağını düşünmekte gecikmedi. Polis bulunan topları çeşitli biçimlerde yorumlayacak, ama toplar ortaya çıktı diye zenciye hemen salıvermeyecekti. Üstelik topları bulanın onları götürüp salona vermek yerine satması tehlikesine karşı da bir şey yapılamıyordu.

«Bu işi madem ki bir kere temizlemek istiyoruz,» dedi Ana, «öyleyse doğru dürüst yapalım.»

Topları gömülü oldukları yerden çıkardılar. Ana onları dergi kâğıtlarına sardı. Sararken yaptığı paketin içindekilerin ne olduğunu açığa vurmamasına dikkat ediyordu. Sonra paketi sandığa sakladı.

«Şimdi iyi bir fırsat beklemekten başka yapacak şey yok,» dedi.

İyi bir fırsatı beklerken iki hafta geçti. 20 Ağustos akşamı, hırsızlık olayından tam iki ay sonra Dámaso Don Roque'ye rastladı. Adam tezgâhın arkasında oturuyor ve bir palmi-

ye dalıyla sivrisinekleri kovuyordu. Radyo da kapalı olduğundan bu herkes tarafından terkedilmiş hali daha bir can alıcı görünüyordu.

Don Roque tahminlerinin doğru çıktığına neredeyse sevinerek:

«Ben sana söyledim,» dedi. «Bu gemi artık yan gider.»

Dâmaso müzik otomatına para attı. Yüksek sesle çalan müzik, aletin içinde renk renk görünen, çemberler halinde duvarlara yansıyan ışıklar ona sanki sadakatinin canhıraş birer kanıtymış gibi göründü. Bununla birlikte Don Roque'nın bütün bunlardan habersiz olduğunu sanıyordu. Derken bir sandalye çekip adamı bulanık kanıt ve tanıtılarla avutmanın yollarını aradı. Ama salon sahibi Dâmaso'nun ileri sürdüğü bütün yapıcı ve olumlu düşünceleri elindeki palmye dalının aylak temposuna uyarak şaşmaksızın çürütüyordu.

«Yapacak bir şey yok,» diyordu. «Beysbol maçları ömür boyu sürecek değil ya.»

«Belki toplar bir yerden çıkar.»

«Ama çıkmıyor işte.»

«Zenci bunları yutmadı ya.»

«Polis her yeri didik didik etti,» dedi Don Roque. «Felâket salyangoz gibidir. Sen mucizeye inanır mısın?»

«Bazan,» dedi Dâmaso.

Oradan ayrıldığında sinema daha boşalmamıştı. Ho-parlörlerden gelen yüksek perdeden, kopuk konuşmalar bombos ve karanlık kasabanın sokaklarında yankılanıyordu. Henüz kapıları pencereleri örtülmemiş tek tük evlerin üzerinde geçici, iğreti bir şeyler dolaşır gibiydi. Dâmaso kısa bir süre sinemanın çevresinde dolandıktan sonra bara doğru yürüdü. Orkestra, iki kızla birden dans etmekte olan tek bir müşteri için çalıyordu. Duvar boyunca dizilip uslu uslu oturan diğer kızların sanki mektup bekler gibi bir halleri vardı. Dâmaso masaların birine oturdu, barmene işaret ederek bir bira söyledi. Sonra nefes almak için küçük aralar vererek birasını şişeden içti. Bu arada iki kızla birden dans eden adamı sanki bir camın arkasından bakıyormuş gibi bir ifadeyle izliyordu. Adam kadınlardan daha kısa boyluydu.

Gece yarısına doğru kadınlar sinemadan döndüler, arkalarından bir grup erkek yürüyordu. Bu gelenlerin arasına bulunan Dâmaso'nun kız arkadaşı diğerlerinden ayrılarak onun masasına oturdu.

Dâmaso ona pek bakmıyordu. Yarım düzine kadar bira içmişti. O sırada üç kadınla birden dans etmekte olan adama ısrarla bakıyordu. Adam dans ederken yanındaki kadınlara pek aldırış etmiyor, yalnızca kendi ayak hareketleriyle ilgileniyordu. Pek memnun olduğu görülüyordu, eğer kol ve bacaklarından başka bir de kuyruğu olsaydı daha da memnun olacağı ortadaydı.

«Bu herif hoşuma gitmiyor,» dedi Dâmaso.

«Öyleyse sen de o yana bakma,» dedi kız. Barmene bir içki söyledi. Dans pisti yavaş yavaş çiftlerle dolmağa başladı, oysa üç kadınla birden dans etmekte olan adam hâlâ salonda yalnızmış gibi davranıyordu. Olduğu yerde dönerken bir ara Dâmaso'nun bakışlarıyla karşılaştı, temposunu daha da artırdı ve tavşan dişlerini ortaya sererek gülümsedi. Dâmaso adamın bakışlarını kılını kıpırdatmadan karşıladı, sonunda adam ciddileşip ona sırtını döndü.

«Kendini pek neşeli sanıyor,» dedi Dâmaso.

«Neşelidir,» dedi kız. «Kasabaya her gelişinde bütün gezin tüccarlar gibi parasını ödeyip müziğe el koyar.»

Dâmaso hafif kaymış gözlerini kıza doğru çevirdi.

«Öyleyse sen de ona git,» dedi. «Üç karının doyduğu yerde dört karı da doyar.»

Kız hiç cevap vermeden yüzünü dans pistine döndü, bir yandan da yavaş yavaş içkisini yudumluyordu. Foluk sarı elbisesi sanki kaçamak tavrını, çekingenliğini vurgular gibiydi.

Ondan sonra çalan parçayla birlikte dansa kalktılar. Sonunda Dâmaso iyiden iyiye bozuldu.

Kız: «Açlıktan ölüyorum,» diyerek onu kolundan tutup bara doğru çekti. «Sen de bir şeyler yemelisin.» O sırada neşeli adam üç kadınla birlikte karşılarına çıktı.

Dâmaso: «Buraya bakın,» dedi.

Adam gülümsedi, ama durmadı. Dámaso yanındaki kızın kolundan sıyrılıp adamın yolunu kesti.

«Dişleriniz hiç hoşuma gitmiyor,» dedi.

Kız daha bir şey yapıp engel olamadan Dámaso adamın suratına bir yumruk oturttu. Adam pistin üzerinde kıcıştı yere düştü. Orada bulunanların hiç biri olaya karışmadı. Adamla birlikte dolaşan üç kadın çığlık içinde Dámaso'nun beline sarıldılar. Kız arkadaşı ise onu salonun ortasına doğru sürüklemeye çalışıyordu. O sırada adam berbat bir hal almış olan suratını toparlayıp doğruldu, bir maymun gibi dans pistinin ortasına sıçrayarak bağırdı:

«Müzik devam etsin!»

Saat ikiye doğru salon hemen hemen boşalmıştı, müşterisi kalmayan kadınlar yemek yemeğe koyuldular. Hava sıcaktı. Dámaso'nun yanındaki kız içinde pilâv, fasulye ve kızarmış et bulunan bir tabağı masaya koyduktan sonra eline bir kaşık geçirerek yemeğe girişti. Dámaso sersemlemiş bir halde bakıyordu. Kız ona bir kaşık pilâv uzattı.

«Aç ağzını.»

Dámaso başını eğdi, çenesini göğsüne yapıştırarak başını salladı.

«Bunu kadınlar yer,» dedi. «Biz erkekler yemeyiz.»

Ayağa kalkabilmek için elleriyle masadan destek aldı. Tam masaya dayanarak dengesini bulmuştu ki, barmen ona doğru yaklaştı, kollarını kavuşturarak önünde dikildi.

«Saat biri çaldı,» dedi. «Burası devlet babanın manastırı değil.»

Dámaso onu eliyle kenara itti.

«Karılara tahammülüm yok,» dedi.

Barmen onu kolundan yakaladıysa da kızın bir işareti üzerine onu yine bıraktı.

«Neyi kaçırdığının farkında değilsin,» dedi.

Dámaso sendeleyerek dışarı çıktı. Ay ışığı altındaki ırmağın büyüleyici parıltısı beynine şipsivri bir aydınlık gibi saplanıyordu. Bu keskin aydınlıkla gelen ani bir sezgi, doğduğu gibi çabucak yok oldu. Dámaso kasabanın ta öbür ya-

kasında evinin kapısını burnunun dibinde gördüğü zaman yürürken uyumuş olduğunu sandı. Hızla kafasını salladı. Son derece bulanık, ama kaçınılmaz bir biçimde anladı ki, o andan sonra en ufak, en önemsiz hareketlerini bile denetiminde tutmak zorundaydı. Menteşeleri gıcırdatmamak için kapıyı dikkatle itti.

Ana içerde onun sandığı karıştırdığını duydu. Lambanın ışığından rahatsız olmamak için sırtını döndü. Oysa az sonra kocasının soyunmadığını anladı. Birden durumu kavrayarak yatağının içinde oturdu. Dâmaso sandığın önünde ayakta duruyor, elinde bilâdo toplarının paketi ile fenerini tutuyordu.

İşaret parmağını dudaklarına yapıştırdı.

Ana yataktan fırladı. «Aklını mı oynattın?» diye alçak, ama hırıltılı bir sesle tıslayarak kapıya doğru atıldı. Hemen sürgüyü çekti. Dâmaso el fenerini, bıçağı ve eğeyi pantolon cebine soktuktan sonra paketi koltuğuna sıkıştırıp kadının üzerine yürüdü. Ana sırtını kapıya dayadı.

«Ben yaşadıkça sen buradan dışarı adım atamazsın,» diye mırıldandı.

Dâmaso onu kenara itmeyi demedi.

«Çekil oradan!» diye bağırdı.

Ana iki eliyle birden kapının pervazına yapışmıştı. Bir an hiç kıpırdamadan gözlerini dikip birbirlerine baktılar.

Ana: «Sen koca bir eşseksin,» diye homurdandı. «Tanrı gözlerinden esirgemediğini aklından esirgemiş.»

Dâmaso kadını saçından yakaladı, başını eğmek zorunda kalana kadar bileğini büktü. Sonra büyük bir hırsla dışlerinin arasından tükürür gibi:

«Sana çekil oradan dedim,» diye hırladı.

Ana kocasına bu durumda ancak yandan bakabiliyordu. Gözleri boyunduruğa vurulu bir öküzün gözleri gibi dönmüş, yuvalarından fırlamıştı. Bir an için acıya karşı duyarsız olduğuna, kocasından daha güçlü olduğuna inandıysa da, Dâmaso saçlarını öyle bir burdu ki, kadının gözlerinden yaş boşandı.

«Karnımda yavrumu öldüreceksin,» dedi. Dâmaso yarı sürükleyerek, yarı taşıyarak onu yatağa getirdi. Kadın bir

parça serbest olduğunu hisseder etmez yerinden fırlayıp kocasının sırtına atladı ve ona kolları ve bacaklarıyla dolandı. Derken ikisi birden yatağa düştüler. İkisi de soluk soluğa kaldıklarından yavaş yavaş kuvvetten kesildiler.

Ana: «Bağırırım,» diye inledi. «Kıpırdadığın an bağırırım.»

Dâmaso ahmakça bir öfkeyle burnundan soluyordu. Elindeki paketi kadının dizlerine indirdi. Ana acıyla sızlanmağa başladı, dizlerini çözmek zorunda kaldı. Buna karşılık kocasını kapıya doğru bırakmamak için daha büyük bir güçle belinden yakaladı. Sonra yalvarmağa başladı.

«Sana söz veriyorum,» dedi. «Yarın onları ben kendim götüreceğim. Hiç kimse farketmeden onları yerine bırakırım.»

Kapıya gittikçe yaklaşmayı başaran Dâmaso toplanla kadının ellerine vuruyordu. Ana duyduğu acıyla ellerini bir saniye için koyverdi. Sonra yeniden sarıldı ve yalvarmağa devam etti.

«Benim çaldığımı söylerim,» dedi. «Beni bu durumda hap-sedemezler.»

Dâmaso kadını itekleyerek kendini kurtardı.

«Bütün kasaba seni görecek,» dedi Ana. «Öyle salaksın ki, koskoca ayın bile farkında değilsin.»

Dâmaso daha kapının sürgüsünü açamamıştı ki, Ana onu bir daha yakaladı. Sonra gözlerini yumdu ve kocasının boynuna, suratına vurmağa ve: «Canavar! Canavar!» diye haykırmağa başladı. Dâmaso kendini kollamak için gerilediği bir sırada Ana birden sürgüyü yakaladı ve onu Dâmaso'nun ellerinden kurtardı. Yeniden yüzüne vurmağa hazırlanırken Dâmaso erken davranıp yüzünü kaçırmayı başardı, sindi ve tam o sırada sürgünün keskin bir cam parçası gibi kürek kemiği üzerinde gacırdadığını duydu.

«Orospu,» diye bağırdı.

O sırada gürültü çıkarıp çıkarmadığına pek aldırdığı yoktu. Yumruğunun tersini kadının kulağına yapıştırdı, acıyla inlediğini, vücudunun hızla duvara çarptığını duydu, ama o yana bakmadı. Kapıyı arkasından örtmeden dışarı fırladı.

Ana acıyla kendinden geçmiş bir halde yere yığılmıştı, kar-
nında bir şeylerin olacağını bekledi. Birisi duvarın öte ya-
nından ona sesleniyordu. Bu ses mezardan gelir gibiydi. Ağ-
lamamak için dudaklarını ısırırdı. Sonra doğrulup giyindi. Ak-
lıma Dâmaso'nun daha kapının önünde olabileceği düşünce-
si geliverdi. Kendi kendine plânının bozulduğunu düşünmüş
olabilirdi, belki Ana'nın bağıarak dışarı fırlamasını bekli-
yordu. Ana ikinci defa aynı hatayı işledi: Kocasının peşisıra
koşacağı yerde ayakkabılarını çıkardı, kapıyı hafifçe kapa-
dı, yatağın içine girip beklemeğe başladı.

Ancak kapı kapandıktan sonra Dâmaso artık geri döne-
meyeceğini kesin olarak anladı. Köpek havlamaları sokağın
sonuna kadar peşinden geldi, arkasından etrafı korkunc bir
sessizlik kapladı. Uykuya yatmış kasabanın sokaklarında aca-
yip sesler çıkararak yankılanan adımlarını duymamak için
kaldırımından yürümüyordu. Bilârdö salonunun arka kapısı
önünde uzanan boş arsaya varıncaya kadar her türlü ted-
biri unutmış görünüyordu.

Bu refer el fenerini kullanmadı. Kapı bir tek daha önce
sökülmüş olan halkanın bulunduğu yerde onarılmış, gerisi
olduğu gibi bırakılmıştı. Kapının tuğla büyüklüğünde bir par-
çası testere ile kesilerek çıkarılmış, yerine yeni bir parça,
üzerine de yine aynı halka konmuştu. Bunun dışında her şey
aynıydı. Dâmaso sol eliyle asma kilidi kendine doğru çekti,
eğeyi onarılmamış halkanın dibine dayadı ve birkaç defa hız-
la kanırttı, ama fazla zorlamadı. Sonunda çürük tahta gı-
cırdadı, etrafa talaş parçacıkları saçarak boyun eğdi. Dâ-
maso kapıyı içeri doğru itmeden önce eğri büğrü altı yere
sürünmesin diye hafifçe havaya kaldırdı. Kapıyı sadece ara-
ladı. Son olarak ayakkabılarını çıkardı, onları paketle bir-
likte içeri sürdü ve haç çıkardıktan sonra sessizce ay ışığı
içinde yüzen salona süzüldü.

Hemen girişte şişe ve kasaların tıkadığı karanlık bir ge-
çit vardı. Bunun ötesinde, ayın pırıl pırıl aydınlattığı koca-
man lambanın altında bilârdö masası, sonra dolapların ar-
ka yüzü, sonra da ana girişe karşı bir savunma hattı gibi
dizilmiş olan masa ve sandalyeler seçiliyordu. Kuvvetli ay ışığı

ğı ve derin sessizlik dışında her şey tıpkı ilk seferki gibiydi. O ana kadar sınırlarına zorla hâkim olabilen Dâmaso tuhaf bir şekilde büyülediğini hissetti.

Bu defa yerlerinden oynamış taban çinilerine aldırmadı. Ayakkabılarını hafifçe dayalı bıraktığı kapının dibine koydu, ay ışığı içinden geçtikten sonra tezgâhın arkasında topların kutusunu bulmak için el fenerini yaktı. Bütün tedbirlere boş vermiş gibiydi. Lambayı sağa ve sola doğru gezdirince bir yığın tozu şişe, bir çift üzengi ile iki mahmuz, makina yağına bulanıp bir kenara atılmış bir gömlek ve nihayet aynı bıraktığı gibi duran topların kutusunu gördü. El fenerinin ışığını daha ilerilere doğru tutmadı. Tam karşısında erkek kedi oturuyordu. Hayvan ışığın içerisinde tuhaf, anlaşılabilir gözlerle ona bakıyordu. Dâmaso ışığını hayvanın üzerine tutmağa devam etti. Sonra bir an bu hayvanı gündüzleri salonda hiç görmediğini düşünerek ürperdi. Işığı öteye çevirdi ve «Pssst» dedi, ama hayvan yerinden kıpırdamadı. Sonra birden kafasının içinde bir şey hiç ses etmeden koptu ya da patladı, karşısındaki kedi bilincinden tamamıyla siliniverdi. Ne olduğunu anladığı zaman feneri elinden düşürdü, bir eliyle topların paketini göğsüne bastırmağa başladı. Salon aydınlanmıştı.

«Hey, ne oluyor orada?»

Don Roque'nin sesini tanıdı. Böbreklerine korkunç bir yorgunluğun saplandığını duyarak ağır ağır doğruldu. Ayağında bir tek iç donu, elinde demir bir çubukla Don Roque salonun arkalarından bir yerden çıktı, ışıktan gözleri kamaşmıştı. Boş kasa ve şişelerin arkasında Dâmaso'nun sessizce süzülerek geçtiği yerin yakınında bir hamak asılıydı. Bu da ilk seferkine benzemiyordu.

On metre kadar yaklaşınca Don Roque hafifçe yana doğru sıçrayıp savunma durumu aldı. Dâmaso paketi tutan elini gizliyordu. Don Roque burnunu kırıştırdı, karşısındaki adamı gözlüksüz tanıyabilmek için kafasını ileri doğru uzattı.

«Sen ha,» diye seslendi.

Dámaso o an sonu gelmez bir şeyin nihayet son bulduğunu hissetti. Don Roque elindeki demiri indirerek ağzı açık bir halde yaklaştı. Gözlüksüz ve dişsiz bu haliyle bir kadına benziyordu.

«Ne arıyorsun burada?»

«Hiç,» dedi Dámaso.

Belirsiz bir vücut hareketiyle duruşunu değiştirdi.

«Ne o elindeki?» diye sordu Don Roque.

Dámaso gerilemeğe başladı.

«Hiç,» dedi.

Don Roque'nin yüzü pancar gibi oldu, titremeğ: başladı.

«Ne o elindeki?» diye bağırdı ve demiri kaldırarak bir adım ilerledi. Dámaso paketi uzattı. Don Roque Dámaso'yu gözünden ayırmadan paketi sol eliyle aldı ve parmaklarıyla yoklamağa başladı. Ancak bundan sonra durumu kavradı.

«Olmaz,» dedi.

Adam öyle şaşırdı ki, elindeki demiri tezgâhın üzerine koyduktan sonra paketi açarken sanki Dámaso'yu unutmuş gibiydi. Ağzını açmadan bir süre toplara baktı.

«Onları yerine koymak istiyordum,» dedi Dámaso.

«Anlaşıyor» dedi Don Roque.

Dámaso'nun yüzü kül rengi olmuştu. Alkolün etkisi vücudundan çekilmiş, geriye dilinin üzerinde toprak tadına benzer kavruk bir tatla bulanık bir yalnızlık duygusu kalmıştı.

«Demek mucize buydu,» dedi Don Roque. Bir yandan da gazete kâğıtlarını katlıyordu. «Bu kadar ahmak olabileceğini sanmazdım.» Başını kaldırdığı zaman yüzündeki ifade hâlâ değişmemişti.

«Ya 200 Peso?»

«Çekmecede hiç bir şey yoktu.» dedi Dámaso. Don Roque dişlerini sıkarak düşünceli gözlerle ona bakıyordu. Birden gülümsedi.

«Hiç bir şey yoktu,» diye üstüste tekrarlardı. «Hiç bir şey yoktu.» Sonra demiri yine kavrayarak:

«Bunu Şimdi bir de belediye başkanına anlatacağız,» dedi.

Dámaso ter içinde kalan avuçlarını pantolonuna siliyor-
du.

«Çekmecede bir Şey olmadığını siz de biliyorsunuz.»

Don Roque hâlâ gülümsüyordu.

«200 Peso vardı.» dedi. «Şimdi sana gözünün yaşına bakmadan bunun hesabını soracaklar. Hırsız olduğun için değil, salağın biri olduğun için.»

DUL MONTIEL

Don José Montiel ölünce dul karısından başka herkes artık öcünün alındığına inandı. Bununla birlikte onun gerçekten ölmüş olduğuna bütün âlemin inanabilmesi için pek çok santin geçmesi gerekiyordu. Yaşlı eve çok insan geldi; cenaze için hazırlanmış olan odada ölüyü bir karpuz kadar göbekli ve şişkin sarı tabutun içinde yastık ve çarşaflara sarılı bir halde gördükten sonra bile pek çok insan gözlerine inanamadı. Yüzü pırıl pırıl traşlıydı, üzerinde kar gibi bembeyaz bir kostüm, ayaklarında rugan iskarpinler vardı. O kadar iyi görünüyordu ki, onu hiç böyle diri, böyle canlı gören olmamıştı. Bu, her pazar sabahı elindeki kırbaçla sekiz ayinine gelen Don Chepe Montiel'in ta kendisiydi; yalnız şimdi elinde kırbaç yerine çarmıha gerili İsa'yı resmeden bir kaç tutmaktaydı. Onun ölü numarası yapmadığına bütün kasabayı inandırmak için önce tabut kapağının kapatılıp vidalarla sıkıştırılması, sonra da muhteşem aile kabrindeki yerine konup kilitlenmesi gerekiyordu.

Ölü toprağa verildikten sonra dul karısından başka herkese inanılmaz gibi görünen tek şey, José Montiel'in eceliyle ölmüş olmasıydı. Bütün insanlık onun bir pusuya kurban gideceğini, arkadan kallesçe vurulacağını beklerken dul karısı onun günah çıkarttıktan sonra modern azizlerden biri gibi hiç acı çekmeden yatağında bunayarak öleceğinden hep emindi. Yalnız ufak tefek ayrıntılarda yanıldı. José Montiel bir çarşamba günü öğleden sonra ikiye doğru doktorunun kendisine yasak ettiği çocukça bir öfke sonucu hamağında öl-

dü. Böyle de olsa eşi bütün kasabanın cenaze törenine geleceğini ve evlerinin getirilen yığın yığın çiçeğe dar geleceğini umuyordu. Elbette parti arkadaşları ve üye olduğu bazı din kuruluşlarının erkek temsilcileri törende hazır bulundular, fakat belediye adına gönderilenlerden başka hiç çelenk gelmedi. Konsolosluk göreviyle Almanya'da bulunan oğlu ve Paris'teki iki kız üçer sayfalık telgraflar çektiler. Postanenin kullandığı değişik renkli mürekkeplerden de anlaşıldığı gibi, bu telgrafları ayakta yazmış ve yirmi dolar tutarında söz buluncaya kadar çok kâğıt yırtıp atmış olmalıydılar. İçlerinden hiç biri geri döneceği konusunda söz vermek istemiyordu. Dul Montiel o gece altmışiki yaşına varmış yaşlı bir kadın olarak kendisini bunca yıl mutlu etmiş olan kocasının başı altındaki yastığa yüzünü gömüp ağlar-ken ilk defa hınç denen şeyin tadını tattı. Artık kendi dünyama kapanacağım, diye düşündü. Bana sanki José Montiel ile aynı tabuta konmuşum gibi geliyor. Artık bu dünyayla ilgili tek şey duymak istemiyorum. Bu noktada doğruyu söylüyordu.

Yirmi yaşındayken ailesinin isteği üzerine kendisini ancak on metreten görmesine izin verilen yegâne talibiyle evlendiren, bâtıl inançların kurbanı olmuş bu hassas kadın, gerçek dünya ile hiç bir zaman doğrudan doğruya yüzleşmemişti. Kocasının cenazesi evden kaldırıldıktan üç gün sonra artık kendi kendini savunmak zorunda olduğunu göz yaşları içinde kavradıysa da yeni yaşamına verecek yön bulamadı. En baştan başlamak zorundaydı.

José Montiel'in mezara birlikte götürdüğü sayısız sır arasında kasanın şifresi de bulunmaktaydı. Belediye başkanı bu hususla ilgilendi. Kasayı ön avludaki duvarın dibine taşıttı, iki polis memuruna tüfekleriyle nişan aldırıp kilide ateş ettirdi. Dul Montiel bütün bir sabah ögleye kadar yatak odasında belediye başkanının kükreyen komutlarına uyarak yapılan ardı arkası kesilmez atışları dinledi. Bir bu eksikliği diye düşündü. Beş yıl bu ateş etmeler bir son bulsun diye Tanrıya yakardım, şimdi ise evimde ateş ediliyor diye ona minnattar olmam gerekiyor dedi. O gün büyük bir istekle

ölümü çağırırsa da cevap veren olmadı. Tam uykuya dalmak üzereydi ki, ev korkunç bir patlamayla temellerinden sarsıldı. Adamlar kasayı avluda havaya uçurmak zorunda kalmışlardı.

Dul Montiel derin derin iç çekti. Sağanak gibi boşanan yağmur ve selleriyle ekim ayı sonsuzlaşırçasına uzarken o yolunu şaşırdığını hissedip José Montiel'in akla sığmayacak kadar geniş ve son derece ihmal edilmiş malikânesinde amaçsız bir oraya bir buraya sürüklenip duruyordu. Ailenin gedikli hizmetkârı olan yorulmak bilmez Senor Carmichael yönetimi üzerine almıştı. Dul Montiel sonunda kocasının ölmüş olduğunu çırılçıplak bir gerçek gibi tam karşısında görünce eviyle ilgilenmek üzere yatak odasından dışarı bir adım attı, bütün süs eşyasını uzaklaştırdı, kalanları baştan aşağı yas renkleriyle kapladı, merhum kocasının duvarda asılı resimlerinin çevresine yas kordelâları geçirdi. İnzivada geçirdiği son iki ay zarfında tırnaklarını kemirmek alışkanlığını edinmişti. Bir gün ağlamaktan kızarmış, şişmiş gözlerle Senor Carmichael'in evin içine şemsiyesini kapamadan girdiğini gördü.

«Şemsiyenizi kapayın Senor Carmichael,» dedi. «Başımıza gelen bunca felâketten sonra bir tek açık şemsiyeyle eve girmeniz eksikti.» Senor Carmichael şemsiyesini köşeye dayadı. Derisi parıl parıl parıldayan, beyazlar giymiş yaşlı bir zenciydi. Nasırlarının acısına bir çare bulabilmek umuduyle ayakbabilirine jiletle yarıklar açmıştı. «Sadece kuruyunca-ya kadar.»

Kocasının ölümünden beri ilk defa olarak Dul Montiel pencereyi açtı.

«Bunca felâket üstüne bir de bu kış,» diye nırıldanarak tırnaklarını kemirmeğe koyuldu. «Sanki hiç sonu gelmeyecekmiş gibi.»

«Ne bu gün, ne de yarın sonu gelmez,» dedi yönetici. «Dün gece nasırlarım beni uyutmadı.»

Senor Carmichael'in nasırlarına bakarak yapılan hava tahminlerine kadının güveni vardı. Bomboş alana, José Montiel'in cenaze alayına bakmak için bile kapıları açılmamış olan

sessiz evlere baktı. Sınırlarını bilmediği geniş toprakları, kocasından devraldığı ve hiç bir zaman kavrayamayacağı sayısız sorumlulukları, dev ödevleri ve tırnakları yüzünden umutsuzluk içindeydi.

«Dünyanın hali kötü,» diye hıçkırıyordu. C günlerde onu ziyarete gelen herhangi birisi bütün ciddiyetiyle onun basba-yağı aklını kaçırmış olduğuna inanabilirdi. Bununla birlikte daha önce hiç bir zaman şimdiki kadar uyanık ve keskin görüşlü olmamıştı. Siyasal kıyımın henüz başlamadığı günlerde kapkaranlık ekim sabahlarını odasının penceresinde geçirir, bir yandan ölenlere acırken bir yanda da Tanrı pazar günleri istirahatı çekilmese dünyaya bir son verecek kadar zamanı olurdu diye düşünürdü.

Eğer pazar günlerinden de yararlanacak olsa bu kadar rezillik olmazdı,» derdi. «Sonunda da güzelce istirahat edebilmesi için işte bütün sınırsızlıklar ve sonsuzluklar ona kaldı.»

Kocasının ölümünden sonra ortaya çıkan tek fark, karanlık düşüncelere kapılmak için şimdi artık elinde dişe dokunur bir nedeni olmasıydı.

İşte Dul Montiel umutsuzluklar içinde böylesine eriyip biterken Senor Carmichael de nihai felâketi, önünü almağa çabıyordu. İşler iyi gitmiyordu. Yörenin tüm ticaretini terör sayesinde elinde tutan José Montiel'in korkusundan kurtulan halk bir misilleme hareketine kalkışmıştı. Sütler bir türlü görünmeyen alıcılarını avluda yığın yığın dizili güğümler içinde beklerken ekşiyor, ballar ambarların karanlık bölmelerinde kokuşuyor, peynirler kurtlanıyordu. José Montiel suni mermerden yapılmış meleklerle süslü, ampullerle aydınlatılmış kabir hücrelerinde cinayet ve eziyetlerle dolu altı yılın hesabını ödüyordu. Ülkenin tarihinde hiç kimse bu kadar kısa zamanda böyle zengin olamamıştı. Diktatörlük yönetiminin ilk belediye başkanı kasabaya geldiğinde José Montiel, ömrünün yarıdan fazlasını iç donuyla pirinç değirmeninin kapısında geçirmiş olan, bütün yönetimlerin ortağı olabilecek silik bir adamcağızdı. Eğer talih kuşu başına konacak olursa kiliseye aziz Yusuf'un insan boyunda bir suretini

başılayacağını herkesin içinde vaat ettikten iki hafta sonra dilediğini elde edip vaadini yerine getirdiğinden kasabada bir süre imanı tam, Tanrıya ermiş mutlu bir dindar olarak belli bir üne kavuşmuştu. Muhalefeti kesinkes yoketmek konusunda tartışılmaz talimatlarla donatılmış olarak kasabaya yollanan ve kaba saba, sarsak bir polis onbaşısı olan yeni belediye başkanı geldiği gün José Montiel'in ilk defa ayak-kabı giydiği görüldü. José Montiel başkanın gizli ajanı oldu. Göbeğine pek uygun düşen usulcacık nüktesiyle en ufak bir şüphe uyandırmayan bu mütevazı tüccar, politik düşmanlarını yoksul ve varlıklı diye ikiye ayırdı. Yoksul olanların sırtına polis kasaba alanında silâhla birer delik açtı. Varlıklı olanlara kasabayı terk etmek için yirmidört saat mühlet verildi. Karısı ölenler için yakınırken José Montiel günlerini katliamın plânlanması amacıyla belediye başkanının güneşten kırmızı çalışma odasında geçiriyordu. Başkan odadan çıktığı bir sırada kadın kocasının yolunu keserek:

«Bu adam bir canı,» dedi. «Hükümet üzerindeki etkinliği kullan da kasabada bir tek insan bile bırakmayacak olan bu canavarı alsınlar buradan.»

O günlerde son derece meşgul olan José Montiel, karısını yüzüne bile bakmadan kenara itti: «Tavşan yürekli.» Ashında görevi yoksulların öldürülmesi değil, varlıkların sürülmesiydi. Belediye başkanı varlıklı evlerin kapılarına kurşunla delikler açtıktan ve onlara kasabayı terketmek için bir süre tanıdıktan sonra José Montiel ellerindeki toprak ve hayvanları kendi keyfince tayin ettiği bir fiyata satın alıyordu.

«Aptallık etme,» dedi karısı ona. «Bu adamların başka bir yere sürülüp orada kıvranmalarına yardımcı olursan bu senin sonun olur. Minnet mi duyacaklar sanıyorsun?»

Artık gülümsemeğe bile zaman ayıramayan José Montiel kadını kenara iterek :

«Sen defol mutfağına, sinirlerimi bozmaktan vazgeç,» dedi.

Bu hızla muhalefet bir yıldan az bir zamanda yok edildi ve José Montiel kasabanın en zengin ve en nüfuzlu adamı

oldu. Kızlarını Paris'e yolladı, oğluna Almanya'da bir konsolosluk sağladı ve kendini imparatorluğunu pekiştirme işlerine verdi. Ne yazık ki zorla ele geçirdiği varlığının tadını ancak altı yıl çıkarabildi.

Dul Montiel kocasının ölüm gününden beri odasına çıkan merdivenin yalnız kötü haberler taşıyanların acımları altında gıcırdağını duyuyordu. Akşama doğru mutlaka birisi geliyordu. «Yine sokak soyguncuları,» diyorlardı. «Dün elli danalık bir sürüyü götürmüşler.» Sallanan koltuğunda hiç kıpırdamadan oturan Dul Montiel sanki yalnız duyduğu hınçla besleniyordu.

Kendi kendine: «Ben sana söylemiştim José Montiel,» diyordu. «Burası kadir bilmez bir yer. Daha vücudun kabrinde soğumadan herkes bize sırt çevirdi.»

Artık evlerine kimse gelmez oldu. Yağmurun dinmek bilmediği o sonu gelmez aylar boyunca yüzünü gördüğü tek insan oğlu, eve şemsiyesini kapamadan girmekte yılmadan direten değişmez Senor Carmichael'di. İşler bir türlü düzelmiyordu. Senor Carmichael José Montiel'in Avrupadaki oğluna mektuplar yazmış, ona işlerin yönetimini devralmayı sağlık vermiş, hattâ dul annesinin sağlık durumuyla ilgili kişisel görüşlerini iletme yetkisini de her nasılsa kendinde bulmuştu. Durmadan kaçamak cevaplar alıyordu. Sonunda José Montiel'in oğlu kendisini vuracakları korkusu yüzünden geri dönmeğe cesaret edemediğini açıkça bildirdi. Bunun üzerine Senor Carmichael Dul Montiel'in yatak odasına çıkıp artık tam anlamıyla mahvolduklarını itiraf etmek zorunda kaldı.

«Böylesi daha iyi,» dedi dul kadın. «Zaten boğazıma kadar kokmuş peynir ve sivrisinek içindeyim. İstiyorsanız canınızın çektiğini alıp gidebilirsiniz, ama beni bırakın şurada rahat öleyim.»

Bundan böyle dünyayla tek temasını ay sonları kızlarından aldığı mektuplar teşkil ediyordu. Onlara: «Burası lânetli bir kasaba,» diye yazıyordu. «Bulunduğunuz yerden bir yere kıpırdamayın, beni de düşünmeyin. Sizin iyi olduğunuzu bilirim ben de iyi olurum.» Kızları ona sırayla yazıyor-

lardı. Mektuplar her zaman iyi oluyor, ılık ve güzel aydınlatılmış odalarda yazılmış oldukları belli oluyordu. Mektupları yazarken kızların düşünmek için durduklarında başlarını kaldırıncaya kadar sayısız aynada kendilerini gördükleri anlaşıyordu. Onlar da geri dönmek arzusu duymuyorlardı. «Uygarlık burada,» diyorlardı. «Orada çevre bize uygun değil. İnsanların politik nedenlerden ötürü öldürüldükleri böyle vahşi, böyle katı bir ülkede yaşanmaz.» Dul Montiel bu mektupları okurken kendini gayet iyi hissediyor ve her cümlede onaylar gibi başını sallıyordu.

Bir defasında kızları ona bir vesileyle Paris'in et pazarlarını anlatmışlardı. Pespembe etli domuzların kesilip çiçek ve çelenklerle süslenildikten sonra parça parça kapılara asıldığını anlattılar. Mektubun sonuna yabancı bir el yazısıyla şunlar eklenmişti: «Düşün bir kere, domuz kesildikten sonra en güzel, en büyük karanfili hayvanın kıcına sokuyorlar.»

Bu cümleyi okuyunca Dul Montiel yirmi yıldan beri ilk defa gülümsedi. Evin ışıklarını söndürmeden yatak odasına çıktı, yatağa uzanmadan önce de vantilâtörü duvara çevirdi. Sonra başucundaki komodinin gözünden bir makas, bir flâster ve tespihini çıkarıp kemirilmekten iltihaplanmış olan sağ başparmağını sardı. Arkasından duaya başladı, ilk duadan sonra tespihini sol eline aldı, çünkü sağ eline sardığı flâster yüzünden parmakları arasındaki tespih tanelerini hissedemiyordu. Bir an uzaklardan gelen gök gürlemeleri duydu. Başı göğsüne düştü ve uyuyakaldı. Tespihi tutan eli kenardan aşağıya kaydı, derken avluda Hanım Ana'yı gördü: kücağında beyaz bir çarşaf ve bir tarak olduğu halde başparmaklarıyla bitlerini eziyordu. Ona sordu:

«Ne zaman öleceğim?»

Hanım Ana başını kaldırdı:

«Kolun yorulunca.»

CUMARTESİDEN SONRAKİ GÜNLERDEN BİRİ

Huzursuzluk temmuzda başladı. İki verandalı, dokuz yatak odalı koskoca bir evde oturan bezgin dul Senora Rebeca'nın pencerelerindeki sinekliklerin sanki caddeden taşta tutulmuş gibi parçalanmış olduğunu gördüğü sıralardaydı. Bu durumu önce kendi yatak odasında tespit eder etmez kocasının ölümünden beri hizmetçisi ve sırdaşı olan Argenida ile bu konuda konuşmağa karar verdi. Sonra, evdeki ufak tefek ıvrır zıvrır topladığı sırada (uzun zamandır. Senora Rebeca evindeki ıvrır zıvrır düzenlemekten başka bir şey yapmıyordu) yalnız kendi yatak odasındaki sinekliklerin değil, bütün evin pencerelerindeki sinekliklerin zarar görmüş olduğunu farkettiler. Herhalde dul hanımın aslen Avrupalı olan ve bağımsızlık savaşlarında realistlerin safında çarpışmış, sonunda da sadece III. Carlos'un San Ildefonso'da inşa ettirdiği sarayı ziyaret etmek amacıyla İspanya'ya uzun ve zahmetli bir yolculuk yapmış olan büyükbabasının babasından miras kalma nazari bir otorite anlayışı vardı. Bu yüzden, diğer sinekliklerin durumunu görünce Argenida ile konuşmayı bir kenara bırakıp minicik ipek çiçeklerle bezenmiş hasır şapkasını başına koyduğu gibi suikastı bildirmek üzere belediye binasına doğru yola düştü. Oysa oraya vardığında belediye başkanını gömleğini çıkarmış, yarı çıplak bir halde, Senora Rebeca'ya iğrenç görünen bir kabalıkla, aynı şekilde zarara uğramış olan belediye binası sinekliklerinin onarımıyla bizzat uğraşır buldu.

Senora Rebeca pis ve dağınık çalışma odasına girdiğinde gözüne çarpan ilk şey yazı masasının üzerinde duran bir yığın ölü kuş oldu. Hem dışarıdaki sıcaktan hem de parça-

lanmış olan sinekliklerinin verdiği huzursuzluktan öyle bunalmıştı ki, yazı masasında yığılı ölü kuşların olağanüstü görünümünü karşısında titremeğe vakit bulamadı. Bir merdivenin tepesinde elinde bir yumak tel ve bir tornavida ile pencerenin demir parmaklıklarını onaran saygınlığını yitirmiş belediye otoritesinin görünümünü de onu sınırlendirmedi. O anda sineklikleri parçalandığı için alaya alınan kendi onurundan başka bir onur düşünecek durumda olmadığı gibi, huzursuzluğu o dereceydi ki, kendi evinin pencereleriyle belediyenin pencereleri arasındaki apaçık bağlantıyı göremiyordu. Üstü örtülü bir vakarla odanın kapısından içeri iki adım attıktan sonra durdu ve şemsiyesinin süslemeli, iri sapına yaslanarak:

«Bir şikâyetle bulunmak istiyorum,» dedi.

Belediye başkanı sıcaktan kabarmış suratını merdivenin tepesinde durduğu yerden aşağıdaki kadına doğru çevirdi. Bu dul hanımın beklenmedik bir şekilde bürosuna gelişinden pek etkilenmiş gibi görünmüyordu. Parçalanmış olan sinekliği somurtkan bir gevşeklikle çıkarmağa devam ederek yuraklıktan sordu:

«Hangi konuda?»

«Çevremizdeki sokak çocuklarının evimin sinekliklerini taşlarla parçalamaları konusunda.»

Belediye başkanı bir daha dönüp aşağıdaki kadına baktı. Şapkasındaki resim kadar güzel minicik ipek çiçeklerden başlayıp onu antika gümüş rengindeki iskarpinlerine kadar dikkatle süzdü, bu kadını sanki ömründe ilk defa görüyor gibiydi. Gözünü ondan ayırmadan ufak adımlarla aşağıya indi, ayaklarını yere basar basmaz bir elini kemerine ilâştirip öbür elindeki tornavidayla yazı masasını gösterdi.

«Bunlar sokak çocuğu değil Senora, bunlar kuş.»

Ancak bundan sonra Senora Rebeca yazı masasının üzerindeki ölü kuşlar, merdivene tırmanmış olan bu adam ve kendi evinin pencerelerindeki parçalanmış sineklik'ler arasında bir bağlantı kurabildi. Evinin bütün yatak odalarının ölü kuşlarla dolu olduğunu düşününce içini bir ürperti kapladı.

«Kuş mu?» diye bağırdı. Belediye başkanı:

«Evet kuş!» diyerek doğruladı. «Kuşların pencerelerimizi parçalayıp evlerimizin içinde ölmeleri nasıl olup da daha üç gün öncesinden dikkatinizi çekmemiş olabilir bilemiyorum. Tuhaf şey!» Senora Rebeca belediye binasından belirsiz bir utanç duygusuyla ayrıldı. Her türlü kasaba dedikodusunu eve taşıdığı halde kendisine bu kuşlar konusunda en ufak bir şey çıtlatmamış olan Argenida'ya da biraz kızmıştı. Ağustos güneşinin dayanılmaz parıltısıyla gözleri kamaşarak şemsiyesini açtı. Ateş kadar kızgın, bomboş sokaklardan yürürken bütün evlerin yatak odalarından ölü kuşların kokusuna benzer keskin, iğrenç bir kokunun yayıldığı duygusuna kapıldı.

Temmuzun son günleriydi, kasabanın kuruluşundan beri hiç bu kadar sıcak olmamıştı. Bununla birlikte, kuşların böyle ölmesinden epey etkilenen kasabalılar sıcaklığın pek farkında değillerdi. Bu garip olay kasabadaki işleri ciddi bir şekilde aksatmamış olsa da, halkın çoğunluğu ağustos başlarında tam anlamıyla olayın etkisi altında sayılırdı. Doksan dört yaşında, son derece uysal bir adam olan ve şeytanın kendisiyle üç defa karşılaştığını inatla ileri sürdüğü halde, iki ölü kuş görünce hiç önem vermeden geçip giden kasaba papazı Kutsal Castaneda ve Montero Ayınleri Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio İsabel bu çoğunluğa dahil değildi. İlk ölü kuşu bir salı günü ayından sonra kutsal emanetlerin bulunduğu odada buldu ve onu bir kedinin içeriye taşımış olabileceğini düşündü. İkinci ölü kuşa çarşamba günü ruhban binasının verandasında rastlayınca ayağıyla onu sokağa itti. Bu sırada: Dünyada hiç kedi olmamalıydı, diye düşünüyordu.

Derken cuma günü tren istasyonunda dinlenmek için oturduğu bankın üzerinde üçüncü ölü kuşu buldu. Ölü hayvanı bacaklarından tutup gözlerinin hizasına kaldırdıktan, her yanını çevirip inceledikten sonra aklından yıldırım hızıyla gelip geçen bir düşünceyle irkildi: Hay Allah cezasını versin, bu hafta üçüncü oluyor bu. O andan itibaren Aziz Peder Antonio İsabel köyde olup bitenleri bulanık bir biçimde de olsa ka-

fasında evirip çevirmeğe başladı. Hem epeyce ilerlemiş yaşımdan ötürü, hem de şeytanın ta kendisiyle üç defa karşılaştığını inatla iddia ettiğinden (ki kasabalılar bu kadarını biraz fazla buluyorlardı) kasaba halkınca temiz yürekli, barışsever ve çalışkan, ama genellikle hep yüksekte atan, ya da ipin ucunu bulutlara doğru kaçırmış biri olarak tanınırdı. Her ne kadar kuşların başına acayip bir şeyin geldiğini fark ediyorsa da, bunu bir vaiz konusu yapacak kadar önemse-miyordu. Kokuyu ilk duyan o oldu. Cuma gecesi tatlı uykusunu berbat bir koku yüzünden yarıda kesmek zorunda kalıp hayretler içinde uyanınca, bu kokuyu almakla birlikte bunun bir kâbus sonucu mu, yoksa şeytanın onu uykusunda tedirgin etmek için düzenlediği yepyeni, beklenmedik bir oyun mu olduğunu bilemedi. Çevresini koklayarak yatağında bir sağına bir soluna dönerken bütün bunların değişik bir vaiz konusu olabileceğini tasarlıyordu. Kafasında tasarladıklarına göre bu, şeytanın beş duyudan herhangi biri yoluyla insan yü-reğinin derinliklerine süzülmekteki ustalığını anlatan dramatik bir vaiz olacaktı.

Ertesi gün ayinden önce avludan yürürken ilk defa olarak ölü kuşlardan söz edildiğini duydu. Vereceği va'zı, şey-tanı ve koku duyusu yoluyla işlenebilecek günahları düşündüğü sırada birisinin geceki iğrenç kokunun bütün bir hafta boyunca oradan buradan toplanmış olan ölü kuşlardan ileri geldiğini söylediğini duydu. Böylece kafasında resullerin uyarılarından, pis kokulardan ve ölü kuşlardan oluşan karma-karışık bir cümbüş canlandı. Bu yüzden pazar günü ezberinden insan sevgisi konusunda kendisinin de tam olarak kavrayamadığı özel bir vaiz taslağı hazırladıysa da, bununla uğraştığı sırada şeytan ile beş duyu arasındaki ilişkiyi hep-ten unuttu.

Yine de bu türden bilgilerin kafasının uzak bir köşesinde gömülü olması gerekirdi, çünkü en başından beri, sadece yetmiş yılı aşkın bir zaman önce fakültede değil, doksan yaşına vardığından bu yana da çok tuhaf bir biçimde bu durumla hep karşılaşmıştı. Pırıl pırıl bir öğle sonrası rüz-gârsız ama çok güçlü bir yağmur yağarken ilâhiyat semine-

rinde Sofokles'i eski Yunanca okuduğunu hatırlıyordu. Yağmur hafifleyince pencereden yorgun düşmüş topraklara, günün yıkanıp pırıl pırıl, yepyeni olmuş ikinci yarısına bakarken Yunan tiyatrosunu ve ayırdetmeksizin hepsine birden «Ta Eskiler» dediği klâsikleri tamamiyle unutmuştu. Bundan otuz, kırk yıl sonra yağmursuz bir öğle sonrasında o günlerde ziyaret etmekte olduğu kasabanın ortasındaki geniş alandan yürürken aklına birden o bir zamanlar seminerde okumuş olduğu Sofokles'in dizeleri gelivermişti. Ziyaret etmekte olduğu kasabanın papazıyla o hafta «Ta Eskiler» üzerine doya doya konuşmak fırsatı buldu. Bu adam konuşmaktan hoşlanan, ama çabucak sinirleniveren bir ihtiyardı, söylendiğine göre kendisinin bulduğu ve sonradan «Bilmeceler» adıyla tanınıp sevilen, okumuş kişiler için düzenlenmiş dolambaçlı oyunlara meraklıydı.

Bu konuşma bir anda eski Yunan klâsiklerine duyduğu derin bağlılığı, köklü sevgiyi yeniden tazelemeğe bir fırsat oldu. O yılın Noel günü bir mektup aldı. Daha o zamanlar hayali fazla geniş, yorumlamaları aşırı atılgan, vaizleri oldukça yakışıksız bir papaz olarak tanındığından piskoposluğa lâıyk görülmemiş olsa bile, bu vesileyle bal gibi piskoposluğa atanabilirdi.

Daha seksenbeş harbinden yıllar önce bu kasabada yerleşmişti. Kuşların ölmek için yatak odalarından içeri daldıkları günlerden çok önce, özellikle şeytanın ta kendisini gördüğünü iddia etti için onun yerine daha genç bir papazın gönderilmesi yolunda makamına ricalarda bulunulmuştu. Ondan bu yana pek ciddiye alınmıyor, İncilin ufacak harflerini hâlâ gözlüksüz okuyabildiği halde ciddiye alınmadığını pek fark edemiyordu.

O hep değişmez alışkanlıkları olan bir insandı. Oldukça kalın ve kaba kemikli olmakla birlikte ufak tefek, hiç göze batmayan bir yapısı, ağır ve yumuşak hareketleri, karşılıklı konuşmalarda insanın yüreğini yatıştırır, heyecanını dindiren, ama kürsüdeyken herkesi uyutan bir sesi vardı. Günün öğle yemeğine kadar olan bölümünü yatak odasında yelken

bezinden dikilme koltuğuna serilip üzerinde bir tek ayak bileklerinden bağlı uzun serj iç donu olduğu halde aylaklık ederek ve parmaklarının arasında kâğıttan minik toparlar yuvarlayarak geçirirdi. Uğraştığı tek şey katolik ayinlerini okumaktı. Haftada iki defa günah çıkartma mahfiline gidip beklediği halde yıllardır günah çıkartmak için gelen olmamıştı. Kasabalıların modern alışkanlıklar sonucu imanlarını kaybetmek'e olduklarına içten inandığından, şeytanın ta kendisini üç ayrı vesileyle üç defa gözleriyle görmüş olmayı bu acıklı durumun bir belirtisi olarak yorumluyordu. Sözlerini kimsenin bir türlü ciddiye almadığını bilmiyor değildi; başından geçen bu tür olaylardan söz ettiği zaman sesinin pek inandırıcı çıkmadığını kendisi de açıkça farkediyordu. Yalnız şu son beş yıl zarfında değil, ilk iki kuşu bulduğu o olağanüstü anlarda bile birdenbire ölmüş olduğunu anlayıvermek onun için hiç de beklenmedik bir karşılaşma sayılmazdı. Bununla birlikte üçüncü ölü kuşu bulunca bir parça canlanır gibi oldu, o derece ki, bunu izleyen günlerde sık sık istasyondaki bankın üzerinde gördüğü kuşu düşündü.

Kiliseden on adım ötede, pencerelerinde sineklik olmayan bir evde oturuyordu. Bu evin sokağa bakan bir verandası ve birinde çalışıp diğerinde yattığı iki küçük odası vardı. Kafası bulanık olduğu zamanlarda eğer hava da fazla sıcak değilse, dünyada mutluluğa ermenin pek zor olmadığını düşünür, bir yandan da bu düşüncenin etkisiyle bir parça çaresizliğe kapılırdı. Çünkü aslında metafizik çıkmazlar içinde yolunu kaybetmekten çok hoşlanırdı. Her sabah kapıyı aralık bırakıp dışarıya, verandaya çıkarak oturur ve gözlerini yumduktan sonra bütün kaslarını koyverir, derken metafizik ormanlarda yolunu şaşırdı. Bununla birlikte, düşünme yetisinin üç yıldan beri tefekküre dalıp gittiği anlarda hiç bir şey düşünemeyecek kadar incelmış olduğundan habersizdi. Her gün saat onikiyi çaldığı sıralarda genç bir adam elinde dört bölümden oluşan bir tepsiyle verandadan geçip Pedere yaklaşırdı. Tepside her gün aynı şeyler bulunurdu: içinde bir parça yuka kökü olan bir kap et suyu, sade pilâv, soğan-sız yahni, yağda kızartılmış muz, ya da onun yerine mısır

  reği ile bir miktar haşlanmış bezelye. Kutsal Ayin'ler Yeminlisi Aziz Peder Antonio İsa el bu bezelyeye ömründe bir defa olsun dokunmuş değildi.

Genç adam tepsiyi papazın oturduğu koltuğun yanbaşına koyar, ama koltuğunda oturan Peder adamın ayak sesleri uzaklaşmadan gözlerini a mazdı. Bu yüzden kasabada Pederin  ğle yemeğinden önce siestaya yattığı sanılırdı (ki bu da oldukça garip görünüyordu). Oysa aslında o geceleri bile doğru dürüst uyuyamazdı.

O sırada alışkanlıkları tarih öncesi bir ilkellik derecesinde yalınlaşmıştı.  ğle yemeğini yelken bezinden yapılma koltuğundan kalkmadan, yemekleri tepsiden almadan, tabak,  atal ve bıçak kullanmadan, yalnız çorba içerken kullandđı kaşıkla yemeğe alişmıştı. Yemekten sonra ayağa kalkıp başını suyla ıslatır, üzeri dörtköşe yamalarla bezeli beyaz robasını giydikten sonra bütün kasabanın siestaya çekildiği saatte tren istasyonuna doğru yola koyulurdu.

Gökten  l  kuşlar yağmağa başladığından dokuz gün sonra bir cumartesi Kutsal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio İsa el yine tren istasyonuna doğru yürümekteydi ki, tam Senora Rebeca'nın evi önünde ayaklarının dibine can çekişen bir kuş düştü. Birden kafasında bir ışık yandı, diğerlerinden farklı olarak bu seferki kuşu kurtarmak mümkün olabilir diye düşündü. Kuşu eğilip yerden aldı ve Senora Rebeca tam öğle uykusuna yatmak üzere korsmesini çözdüğü sırada kapıyı çaldı.

Dul kadın yatak odasından kapının  alındđđını duyar duymaz elinde olmaksızın gözlerini pencerelerdeki sinekliklere çevirdi. İki gündür odasına tek bir kuş girememişti. Ama pencerelerdeki teller hâlâ paramparça duruyordu. Sinirlerini altüst eden bu kuş istil ası sona ermeden sinekliklerin onarımına girişmenin yararsız bir harcama olacağını düşünüyordu. Elektrikli vantilâtörün uğultusu arasından kapının  alındđđını işitince   kelenerek Argenida'nın öğle uykusunu verandaya bakan en son odada uyuduğunu hatırladı. Bu saatte onu kimin rahatsız edebileceğini kendi kendine sormayı bile aklına getirmedi. Korsmesini yeniden ilikledi, sineklikli

kapıdan geçip dimdik ve alımlı bir edayla verandadan yürüdü, çeşitli eşya ve ıvır zıvırla tıka basa doldurulmuş olan salondan geçti, daha kapıyı açmadan önce telden bakınca dışarıda hiç sesini çıkarmadan ölgün gözlerle bekleyen ve elinde ölü bir kuş tutmakta olan Peder Antonio Isabel'i gördü. Kadın daha kapıyı açacak vakit bulamadan Peder dışardan: «Eğer şu hayvancağıza bir parça su serpeleyecek ve onu bir totuma kabağının altına koyacak olursak kısa zamanda kendine geleceğinden eminim,» dedi. Senora Rebeca sonunda kapıyı açtığı zaman korkudan sanki dizlerinin bağı çözülmüştü.

Peder beş dakikadan fazla kalmadı. Senora Rebeca bu karşılaşmayı kendisinin kısa kestiği görüşündeydi. Oysa bu karşılaşmayı kısa kesen aslında Aziz Pederdi. Dul hanım eğer o sırada hafızasını yoklayacak olsaydı, Pederin bu kasabada yaşadığı otuz yıl süresince hiç bir zaman bu evde beş dakikadan daha uzun kalmamış olduğunu düşünebilirdi. Ev sahibesi piskoposun uzak ama gerçek akrabalarından biri olduğu halde salonun aşırı müsrif bir sergileme tutkusu belirlenmiş hanımın mülkiyet hırsını gösteriyor, bu durum da Pederin gözünden kaçmıyordu. Üstelik Senora Rebeca'nın ailesine ilişkin bir söylenti (ya da gerçek bir hikâye) herhalde piskoposluk köşküne kadar ulaşmamış olsa bile — Peder öyle sanıyordu — ortalıkta doluşup duruyordu. Dul hanımın baba tarafından akrabası olan ve kendisinin soysuzlaşmış diye nitelediği Albay Aureliano Buendia bir defasında piskoposun bu kasabayı akrabalarını görmekten kaçındığı için bu yüzyılın başından beri ziyaret etmediğini ileri sürmüştü. Bütün bunların söylenti ya da gerçek olması bir yana, kesin olan şeydu ki, Kutsal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio Isabel, sahibesi hiç bir zaman en ufak bir dindarlık belirtisi göstermediği gibi yılda ancak bir defa günah çıkartmak için kiliseye gelen ve konu rahmetli kocasının karanlık ölümüne getirildiğinde durmadan kaçamak cevaplar veren böyle bir evde kendini hiç de iyi hissetmiyordu. Şimdi bu evde, can çekişen kuşu ıslatabilmeleri için dul hanımın bir kap su getirmesini beklerken bu husus

kendi katkısı olmaksızın başka bir açıdan da önem kazandı.

Pek şatafatlı oyma bir sallanan koltuğa oturup ev hanımının dönmesini bekleyen Peder, kırk yıl kadar önce bir tabanca sesinin duyulduğu ve albayın erkek kardeşi olan José Arcadio Buendia'nın mahmuz ve toka şakırtıları içinde az önce ayağından çıkardığı getirlerinin üzerine yüzükoyun yığıldığı andan bu yana evin içinden hiç eksilmemiş olan tuhaf rutubeti farketti. Senora Rebeca salona döndüğü zaman Peder Antonio Isabel'i sallanan koltukta onu hep öldüresiye korkutmuş olan o derin dalgınlık içinde oturur buldu.

Peder: «Bir hayvanın canı,» diye başladı, «Tanrı'nda bir insanın canı kadar değerlidir.» Bunları söylerken José Arcadio Buendia'yı düşünmüyordu. Kadın ise, şeytanın kendisine üç defa görüldüğünden söz ettiğinden bu yana Pederin anlattıklarına değer vermeme alışkanlığını edinmişti. Pederin varlığını dikkate almaksızın kuşu eline alıp suya daldırdı ve salladı. Peder kadının davranışlarında merhametsizlik ve aldırışsızlık gördü, hareketlerinde hayvanın canını koruma, sakınma konusunda tam bir ilgisizlik okudu. Yumuşak ama kesin bir sesle:

«Kuşları sevmiyorsunuz,» dedi. Dul kadın gözlerini sabırsızlık, hâttâ düşmanlık anlatan bir ifadeyle karşısındaki adama dikti.

«Bir zamanlar sevmiş olsam bile,» dedi, «evin içinde ölmek sevdasına kapıldıklarından beri onlardan nefret ediyorum.» Peder çok kesin bir sesle:

«Epeyce kuş öldü,» dedi.

Sesinin tekdüzeliğinde sanki gizli bir kurnazlık vardı.

«Hepsi öldü,» dedi kadın. Hayvanı isteksizce kurular gibi sıkıştırdıktan sonra kabağın altına koyarken: «Sineklikleri paralamasalar ölmelerine diyecek bir şeyim olmazdı,» diye ekledi.

Peder bu derece katı yürekli birine daha önce hiç rastlamamış olmalıydı. Biraz sonra kuşu kendi eline aldığı zaman, kendini savunmaktan aciz ufacak hayvancağızın artık cansız olduğunu gördü. Bunun üzerine her şeyi, evdeki ru-

tubeti, mal hırsını, José Arcadio Buendia'nın cesedine sinen dayanılmaz barut kokusunu bir kenara bırakıp o haftanın başından beri çevresinde dolanıp duran hayret verici gerçeğin farkına vardı. Oracıkta, dul hanım onu elinde ölü kuşla, yüzünde de ürkütücü bir ifadeyle evden çıkarken gördüğü anda şu tuhaf gerçeğe gözleri açıldı: ölü kuşlar kasabanın üzerine yağmur gibi yağıyor ve Tanrı hizmetinde göreve atanmış olan bu kul, havanın çok sıcak olmadığı günlerde mutluluğu tatmış olan bu Tanrı kulu, yani kendisi, mahşer gününü tamamiyle aklından çıkarmış bulunuyordu.

O gün de her zamanki gibi tren istasyonuna gitti, oysa davranışlarını tam olarak kontrol edemiyordu. Dünyada bir şeylerin olup bittiğini pek bulanık bir biçimde anlıyor, bununla birlikte kendini olayların önemini kavrayamayacak bünak ve sarsak birisi olarak görüyordu. İstasyondaki bankta otururken İncil'in mahşer gününü anlatan bölümünde kuş yağmurundan bahis olup olmadığını hatırlamağa çabaladıysa da bunu beceremedi. Birdenbire aklına Senora Rebeca'nın evine uğradığından treni kaçırmış olduğu geliverdi, başını kaldırıp kirli, parçalanmış pencere camlarının üzerinden bak'tı ve istasyon şefinin saatine göre bire oniki olduğunu gördü. Banktaki yerine dönerken birden nefesi daraldı. O günün cumartesi olduğu hatırına geldi. Kopkoyu sisler arkasındaki iç dünyasında bir saniye kadar bocaladı, palmiye yapraklarından yapılmış yelpazesini eline alarak sallamağa başladı. Üzerindeki kaftanın ve ayakkabılarının sayısız düşmesi, onun altındaki uzun ve dar serj iç donu karşısında umutsuzluğa kapıldı, hayret ederek ömründe hiç bu kadar sıcak görmediğini düşündü.

Bankta oturduğu yerden kımıldamadan kaftanının yakasını açtı, kolundan mendilini çıkardı, sıcaktan kabaran suratını sildikten sonra bulanık bir sezgiye kapılarak bir an için belki de büyük bir depreme tanık olacağını düşündü. Bir yerde böyle bir şey okumuştı. Bütün kuşlar pek tuhaf bir biçimde yokolduktan sonra gökyüzü pırıl pırıl ve masmaviydi. Peder Antonio sıcağı ve havanın cam gibi duruluğunu far kedip bir süre için ölü kuşları unuttu. Derken aklına başka

bir şey, belki de bir fırtınanın kopabileceği düşüncesi geldi. Oysa gökyüzü bulutsuz ve çok parlaktı, tepedeki bu gök, sığağını hiç bilmediği uzak, başka türlü bir kasabanın gökyüzü olmalıydı. Sanki kendi gözleriyle değil de başkasının gözleriyle bakıyor gibi bir hali vardı. Arkasından palmye dalları ve paslı teneke parçalarından yapılmış iğreti damlar üzerinden kuzeye doğru bakınca uzakta, pislik yığınlarının tepesinde sessiz ve değişmez noktalar halinde bekleyen leş akbabalarını gördü.

Kimbilir hangi anlaşılmaz nedenlerden ötürü Peder o anda ruhunun derinliklerinde bir yerde, ilk ruhban onurlarına nail olmadan kısa zaman önce bir pazar günü seminerde başından geçenleri andıran bir kıpırdanma hissetti. Rektör o sıralar onun kendi özel kitaplığını kullanmasına izin vermişti. Bu yüzden orada rektörün minicik, eğik el yazısıyla içine baştan başa Lâtince notlar karalamış olduğu, yıllanmış tahta gibi kokan bazı sararmış kitaplara dalarak pazar günleri çoğu saatlerini kitaplıkta geçirirdi. Yine bütün vaktini okuyarak geçirdiği bir pazar günü rektör odaya girmiş ve herhalde Pederin okumakta olduğu kitabın sayfaları arasından kayıp yere düşmüş olan küçük bir kartı eğilip yerden almıştı. Peder Antonio hocasının şaşkınlığı ve bocalayışı karşısında durumu önemsemez görünerek denliliği elden bırakmamış, bununla birlikte kartın üzerinde yazılı olanlar her nasılsa gözünden kaçırmamıştı. Kartın üzerinde okunaklı, eğik bir el yazısıyla mor mürekkep kullanılarak yazılmış bir tek cümle okunuyordu: *Madame Ivette est morte cette nuit.* İşte bunun üzerinden yarım yüzyılı aşkın bir zaman geçtikten sonra az önce kendi haline terkedilmiş ücra bir kasabanın tepesinde leş akbabalarından bir küme görünce birden aklına rektör geliverdi: akşamın kızılığı önünde mora çalan ifadesiz yüzü ve belli belirsiz hızlanmış solumasıyla Pederin karışındaki koltukta oturuyordu.

Bu düşüncelerin etkisi altında artık korkunç sıcağı hissetmiyor, tersine tabanlarında ve kasıklarında buz gibi bir karıncalanma duyuyordu. Nedenini bilemeden dehşete ka-

pıldı; bu dehşet duygusu çapraşık düşünceler kargaşasının göbeğinden kaynaklanıyor, bu dehşet verici kargaşa ortasında insan ne tiksindirici duyguları, ne şeytanın boka batmış nallı ayağını, ne de yeryüzüne sürüler halinde düşen ölü kuşları önemseyebiliyordu. Kutsal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio Isabel bu durum karşısında tam anlamıyla kayıtsız kaldı. Derken olduğu yerde doğruldu, elini belirsiz, kaçamak bir selâm vermek ister gibi havada amaçsız gezdirdikten sonra dehşet içinde haykırdı: «Gammaz Yahudi.»

O anda trenin düdüğü çaldı. Peder yıllardır ilk defa düdüğü duymadı. Trenin dumanlar saçarak istasyona girdiğini gördükten sonra oluklu saçtan yapılma paslı damın üzerine kurum yağdığını işitti. Yine de içinde bulunduğu durum uzak ve bulanık bir rüya gibiydi. Bu rüyadan akşam üzeri saat dört sularında, pazar günü için kafasında hazırladığı müthiş va'za son kozlarını yerleştirdiği sırada tamamiyle uyanabildi. Bundan sekiz saat sonra ölüm döşegindeki bir kadın için son merhem ayinine çağırıldı.

Aziz Pederin o gün akşam üzeri trenden kimin indiğini öğrenememesi işte bu yüzdendi. Laçkalıktan dökülen, üzerinde ne renk ne boya kalmamış vagonların istasyona girip çıktığını çok uzun zamandan beri izlediği halde, kalıcı herhangi bir insanın trenden indiğini hiç değilse son birkaç yıldır görmüş değildi. Eskiden her şey başka türlüydü: bütün bir akşam üzeri boyunca muz yüklü yüz kırk vagon ardı arkası kesilmeden, sonu gelmeyen, sanki durduğu yerde duran tek bir tren halinde ta hava kararıp en son vagonun arkasından bir adam yeşil lambayı sallayınca kadar bıkmadan, usanmadan geçirdi. Tren geçtikten sonra Peder Antonio kasabanın demiryolunun karşı yakasındaki yarısında çoktan ışıkların yanmış olduğunu görür ve ona sanki tren geçerken kendisini de alıp birlikte başka bir kasabaya götürmüş gibi gelirdi. İşçiler otomatik tüfeklerle ekin gibi biçildikten, muz çiftlikleri bir bir eridikten, onlarla birlikte yüz kırk vagonlu muz trenleri de ortadan kaybolduktan, kala kala geriye bir tek kimseyi getirip götürmeyen, güneşten sararmış tozlu tren kaldıktan sonra hâlâ her gün istasyona

gütme alışkanlığından vazgeçmemiş olması belki de bundan ileri geliyordu.

Oysa cumartesi tren den biri indi. Kutsal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio Isabel istasyondan uzaklaştığı sırada, üzerinde açlığından başka hiç bir şey göze çarpmayan sakın tavırlı genç bir adam önceki günden beri bir şey yememiş olduğunu hatırlayıp vagon penceresinden dışarı bakınca uzakta ilerleyen Pederi gördü. *Burada bir papaz olduğuna göre mutlaka bir otel de vardır, diye düşündü..* Vagondan atladı, delici ağustos güneşi altında eriyip ağarmış olan caddeyi karşıdan karşıya geçti ve içinden bıkkın bir gramofon sesi gelen istasyonun karşısındaki binanın serin gölgesine adımını attı. İki günlük açlığın iyice keskinleştiği koku alma duyusu ona oranın bir otel olduğunu söylüyordu. Bundan sonra da ömründe hiç karşılaşmayacağı *Macrocondo Otel*i tabelâsını görmeden içeri daldı.

Otel sahibesi hiç yoksa beş aylık gebeydi. Yüzü hardal rengindeydi, tıpkı annesinin kendisine gebe olduğu günlerdeki halinin bir sureti gibiydi. Genç adam çok acele bir öğle yemeği istedi, kadın aceleye gerek görmeden ona bir tabak çorbayla haşlanmış yumurtalı bir muz kavurması getirdi. Tam o sırada tren düdüğü çaldı. Genç adam önündeki çorbanın sıcak ve mis gibi tüten dumanı içinden bakarak istasyonla kendi arasındaki mesafeyi hesaplamağa çalıştığı sırada birden treni kaçırانların yakından tanıdığı bir paniğe kapılıverdi. Kalkıp koşmayı denedi. Yüreği hoplayarak kapıya kadar geldi, oysa daha eşikten dışarı bir adım bile atmadan artık trene yetişemeyeceğini anladı. Yine masanın başına döndüğünde açlığını hatırlamıyordu. Gözü gramofonun başında oturup kendisine ilgisizce bakmakta olan bir kıza ilişti. Kızın yüzünde kuyruk sallayarak bekleyen bir köpeğin ifadesi görülüyordu. O gün ilk defa olarak annesinin iki ay önce hediye ettiği şapkayı başından çıkarıp onu bir yandan tabağını temizlerken dizlerinin arasına sıkıştırdı. Masadan kalktığı sırada ne trenini kaçırmış olmak ne de adını bile merak etmediği bu kasabada bir hafta sonu geçirmek zorunluluğu artık onu pek kaygılandırmaz görünür-

yordu. Salonun bir köşesine çekilerek oturdu, sırtını çıplak bir sandalyenin çok sert arkasına yasladı ve böylece kızın koyduğu plâğa hiç kulak vermeden, kız sesleninceye kadar olduğu gibi kaldı:

«Veranda buradan daha serin.»

Kendini iyi hissetmiyordu, keyfi yoktu. Tanımadığı kim-selerle tanışmak zoruna gidiyordu. İnsanların yüzüne bak-mak onu ürkütüyor, konuşmaktan başka çare kalmayınca da ağzına aklına gelenlerden daha başka sözler geliyordu. «Evet,» dedi ve hemen ürperdi. Sandalyede arkaya doğru sallanmak için kendini ayaklarıyla itti, sallanan sandalyede oturmadığını unutmuş olmalıydı.

«Buraya gelenler sandalyelerini alıp dışarıya, veranda-ya çıkarlar,» dedi kız. «Orası daha serin olur.» Kızın sesi-ni dinlerken onun sadece can sıkıntısından konuştuğunu yü-reği daralarak anladı. Kıza ancak gramofonu kurduğu sı-rada bakmak cesaretini buldu. Belki aylardan, belki de yıl-lardan beri orada oturuyor gibiydi, yerinden kıpırdamak için en ufak bir istek duymadığı anlaşıyordu. Gramofonu ku-ran oydu, ama sanki hayatı bu gramofona bağlıydı. Kız gü-lümsedi.

Genç adam: «Teşekkür ederim,» diyerek ayaklanmağa çalıştı. Hareketlerinin rahat ve doğal olduğu görüntüsünü uyandırmak ister gibi yürüdü. Kız aralıksız ona bakıyordu. «Buraya gelenler şapkalarını askıya asarlar,» dedi.

Bu kez genç adam kulaklarına kadar kızardığını hissetti. Kızın onun dikkatini istediği konulara çekmek için başvur-duğu yolu düşünerek titredi. Huzuru iyice kaçtı, kapana kısı-tırlamak istendiğini sandı ve yeniden treni kaçırmaktan duy-duğu paniğe sürüklendi. O sırada otel sahibesi salona girdi.

«Ne yapıyor?» diye sordu.

«Herkesin yaptığı gibi iskemlesini alıp verandaya çıkı-yor,» dedi kız.

Genç adam kızın sözlerinde belli belirsiz bir alay tonu yakalar gibi oldu.

Otel sahibesi: «Zahmet etmeyin,» dedi. «Ben size bir ta-bure getireyim.»

Kız güldü, bunun üzerine genç adam telaşlandı. Hava çok sıcaktı, kupkuru, katıksız bir sıcak. Genç adam terliyordu. Otel sahibesi deri arkalıklı tahta taburelerden birini yakalayıp verandaya çekti. Genç adam tam kadının arkasından dışarı yürüyecekti ki, kız yine ağzını açtı:

«Ne yazık ki kuşlar sizi çok korkutacak.»

Genç adam otel sahibesinin kıza ters ters baktığını gördü. Bu, kaçamak, ama içe işleyen keskin bakışlardandı.

«Kapa şu çeneni,» dedikten sonra müşterisine döndü ve gülümsedi. Genç adam şimdi artık kendini yapyalnız hissetmiyor, hatta konuşma arzusu duyuyordu.

«Ne dediniz?» diye sordu.

«Bu saatte verandaya ölü kuşların düştüğünü haber vermek istedim,» dedi kız.

«Yine saçmalıyor,» dedi otel sahibesi. Ortadaki sehpanın üzerine eğilerek yapma çiçek demetini eliyle düzeltti. Parmakları sinirden titriyordu.

«Saçmalamıyorum,» dedi kız. «Sen daha dün değil evvelki gün iki tanesini kendi ellerinle süpürdün.»

Otel sahibesi büyük bir öfkeyle kıza bakıyordu. Yüzünde kaygılı bir ifade, içinde de her şeyi en ufak bir kuşku izi kalmayınca kadar açıklama arzusu vardı.

«Durum şu Senor, dün değil evvelki gün gençler kıızı rahatsız etmek için verandaya iki ölü kuş bıraktıktan sonra ona gökten ölü kuşların yağdığını söylemişler. Her söylenene inanır.»

Adam gülümsedi. Bu açıklama ona gülünç görünüyordu. Ellerini ovuşturduktan sonra bakışlarını yeniden korku içinde kendisine bakmakta olan kıza çevirdi. Kız artık gramofon çalmıyordu. Otel sahibesi yandaki odaya çekilmişti. Genç adam verandaya çıktığı sırada kız sesini alçak tutarak ısrarla aynı şeyi söylüyordu.

«Kuşların düştüğünü gözlerimle gördüm. Bana inanın. Herkes gördü.»

Ancak şimdi genç adam kızın gramofon tutkusunu ve otel sahibesinin sinirli, gergin halini anlamağa başladı.

Anlayışlı bir sesle: «Evet,» dedi. Sonra verandaya doğru yönelerek: «Kuşları ben de gördüm,» diye ekledi.

Dışarıda badem ağaçlarının gölgesinde hava biraz daha serinceydi. Taburesini kapının kenarına dayadı, oturdu ve başını arkaya atarak annesini, hep sallanan sandalyesinde oturan, oğlunun ilk defa eve dönmediğini düşünürken bir yandan da uzun bir değnekle oturduğu yerden tavukları kovalayan annesini aklına getirdi.

Daha geçen hafta yaşadığı hayatın dümdüz, pürüzsüz bir giriş olduğuna inanabilirdi; bir köy okulunun kerpiç ve bambudan dört duvarı arasında dünyaya geldiği o son savaşın yağmurlu sabah karanlıklarından biri ile yirmiiki yaşına bastığı ve annesinin hamağının başına gelip ona üzerinde «Sevgili Oğluma Yaş Gününde» yazılı bir kart bulunan şapkayı hediye ettiği haziran sabahı arasında gerili dümdüz bir giriş. Arasına aylaklığın pasını üzerinden silkeleyip okulu, kara tahtayı, üzeri sivrisinek pisliğinden geçilmeyen haritayı, duvarda yazılı her çocuğun adı altında asılı duran dizi dizi bardakları özlediği olurdu. Orası böyle sıcak değildi. Orası yemyeşil, çok hoş bir köydü. Sınıf odasının bir başından öbür başına seke seke koşturan uzun ve kül rengi bacaklı tavuklar testilerin durduğu dolabın altına girip yatarlardı. O zamanlar annesi üzüntülü, içine kapanık bir kadındı. Akşama doğru koltuğuna oturur, kuvveti kahve tarlalarında kesilen rüzgârın yüzüne esmesini beklerdi. «Manaure dünyanın en güzel köyü,» derdi. Sonra oğluna dönüp onun hamağında her şeyden kopuk, ilgisiz, vurdumduymaz büyümekte olduğunu görünce: «Büyüyünce anlayacaksın,» derdi. Ama o büyüyünce bir şey anlamadı. Onbeş yaşına varınca, her yanından aylaklığın bahsettiği o yaban ve bön sağlık taşan, yaşına göre fazla iri bir çocuk olunca bir şey anlamadı. Yirmi yaşına geldiğinde hamağının durumundaki ufak tefek birkaç değişiklik dışında her şey olduğu gibi kalmıştı. O günlerde annesi onsekiz yıl hizmet ettiği okuldan romatizması yüzünden ayrıldıktan sonra birlikte kocaman avlusu olan iki odalı bir eve taşındılar ve orada Manaure'de sınıfın bir yanından öbür

yanına seke seke koşturan tavuklara benzeyen uzun ve kül rengi bacaklı tavuklar beslediler.

Onun hayat gerçeği ile ilk karşılaşması tavukların bakımı yoluyla oldu. Annesinin artık emekliliğini düşünmeğe başlayıp oğlunun bu işin üstesinden gelebilecek kesinlikte bir zekâya sahip olduğunu sandığı o temmuz ayına kadar da tavukların bakımı konusu onun dış gerçekle tek ilişkisi olarak kaldı. Emeklilik için gerekli kâğıtların hazırlanmasına canla başla katkıda bulunmanın yanı sıra, henüz emeklilik yaşını doldurmamış olan annesinin altı yıl öne aldırarak için köy papazını ikna edecek ölçüde ince bir yeteneğe sahip olduğunu ortaya koydu. Perşembe günü annesinden eğitim dalındaki tecrübeleri sonucu ister istemez gayet kesin olan son talimatları aldıktan sonra bir takım çamaşır, bir tomar evrak, 12 Peso ve hükümetin bir domuz çiftliği kurmaları için kendilerine ödeyeceği belli bir miktar para diye kısaca yorumladığı kafasındaki ilk «emeklilik» kavramını yanına alarak kente doğru yola çıktı.

Sıcaktan baygın bir halde otelin verandasında serilip uyuklarken içinde bulunduğu durumun ciddiyetini henüz düşünmemişti. Karşılaştığı bu aksiliğin ertesi gün trenin dönüşüyle düzeleceğini, yolculuğuna devam edip dayanılmayacak derecede sıcak olan bu kasabayı bir daha hiç aklına getirmemesi için sadece pazar gününü beklemek gerektiğini sanıyordu. Saat dörde gelirken rahatsız ve yapışkan bir uykuya bastırıldı, uyurken hamağını yanına almamakla hata etmiş olduğunu düşündü. Derken aklına, yanına aldığı çamaşırları ve annesinin emeklilik belgelerini trende unutmuş olduğu geldi. Ansızın sıçrayarak uykudan uyandı, annesini düşündü ve yine paniğe kapıldı.

Sandalyesini salona geri götürdüğünde kasabanın ışıkları yanmıştı. Elektrik ışığını tanımadığı için otelin pis ve cılız ampullerine bakıp şaşakaldı. Ama çok geçmeden annesinin bunu anlatmış olduğunu hatırladı, aynalara çarpan at sineklerinden kaçmağa çalışarak sandalyesini yemek odasına sürükledi. İçine düştüğü bu çaresiz durumun, boğucu sıcakın ve ömründe ilk defa acısını çektiği buruk yalnızlı-

ğın verdiği sersemlik yüzünden yemeğini pek iştahsız yedi. Saat dokuzdan sonra binanın arka bölümüne, duvarları gazete ve dergilerle kaplı ahşap bir odaya götürüldü. Gece yarısına doğru koyu ve kâbuslu bir uykuya daldığı sıralarda Kutsal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio Isabel oradan beş blok ileride ranzaya benzer yatağında sırtüstü uzanmış yatıyor ve o geceki tecrübelerin ertesi sabah yedideki ayin için hazırladığı va'za yaradığını düşünüyordu. Peder uzun ve dar serj iç donunun içinde, yoğun bir sivri-sinek vızıltısının ortasındaydı. Saat onikiden az önce bir kadının son merhem ayinine gitmek için kabanın içinden geçmişti. Şimdi ise o derece gergin ve hassas bir ruh hali içindeydi ki, ertesi sabahki va'zını bir daha düşünmek için kutsal emanetleri baş ucuna koymak ve yere diz çökmek gerektiğini duyuyordu. Saatlerce sırtüstü yattıktan sonra alacakaranlıkta uzaktan bir balaban kuşunun kanat çırpışlarını duydu. Sonra ayağa kalkmağa çabaladı, zorla toparlanarak doğruldu, zile bastı ve odanın sert ve kaba döşemeleri üzerine yüzükoyun düştü.

Daha tam anlamıyla kendine gelmeden sırtında delici bir ağrının başladığını duydu. O an topyekûn ağırlığının farkına vardı: bedeninin, işlediği suç ve günahların ve ileri yaşının toplam ağırlığı. Yanağında yerdeki taşların sertliğini hissetti. Bu taşlar vaizlerinin hazırlanışı sırasında cehennem giden yol hakkında kesin bir fikir edinmesine birçok defa yardımcı olmuşlardı. Dehşet içinde «Aziz Hristos,» diye mırıldanırken bir yandan da aklından: bir daha hiç bir zaman ayaklarımın üzerinde doğrulamayacağım, diye geçiyordu.

Hiç bir şey düşünmeden, hiç değilse cefasız bir ölüm dileyerek Tanrı'ya yakarmayı bile aklına getirmeden ne kadar zaman yerde böyle yattığını bilmiyordu. Bir an için sanki gerçekten öldüğünü sandı. Ama yine kendine gelince ne korku ne de acı duymadı. Kapının altındaki aralıktan bakınca dışarıda cılız bir ışık gördü, uzaktan horozların acı acı öttüğünü işitti, yaşadığını ve hazırladığı va'zın sözlerini tam tamma hatırlayabildiğini farkettti.

Kapının sürgüsünü çekip açtığında gün ağarıyordu. Artık acı duymuyordu, hatta yere düşmesi sanki kocamışlığının bütün yükünü omuzlarından alıp götürmüş gibiydi. Dışarıdaki horoz sesleriyle dolu masmavi havadan ağzına bir yudum alıp yutunca kasabanın bütün iyiliği, acıları ve yanlışları yüreğini kapladı. Sonra üzerine çöken ıssızlıkla barışmak ister gibi çevresine bakındı ve sabahın köründe verandada bir, iki, üç ölü kuş gördü.

Dokuz dakika süreyle bu üç ölü hayvanı izledikten sonra, hazırladığı varıda da belirttiği gibi kuşların böyle topluca ölümünün mutlaka kefaretinin ödeneceğini düşündü. Verandanın ucuna doğru yürüdü, ölü kuşları yerden aldı, toprak çanağa yöneldi, kapağını kaldırdı ve yaptığı işin amacını tam olarak bilmeksizin hayvanları bir, iki, üç diyerek yeşil ve durgun suya daldırdı. *Bir üç, sonra bir üç daha, haftada yarım düzine yapar,* diye düşündü. Birden yıldırım gibi içine doğan bir ışık ona hayatının en önemli gününün başlamakta olduğunu müjdeledi. Saat yedide sıcak kendini iyice belli etmeğe başladı. O sırada otelde otelin tek yemekli müşterisi kahvaltısını beklemekteydi. Gramofonun yanında oturan kız henüz uyanmamıştı. Otel sahibesi genç adama doğru yaklaştı, tam o sırada yedi defa üstüste çalan saatin sesi ona kadının yusuvarlak bedeni içinde yankılanıyormuş gibi geldi. Kadın gecikmiş bir şefkatle:

«Tren size hiç olmazsa bunu bıraktı,» dedi. Arkasından da kahvaltıyı getirdi: sütlü kahve, tavada yumurta ve dilim dilim kesilmiş yeşil muz.

Genç adam yemeğe çalıştı, ama iştahı yoktu. Sıcakın daha bu saatte başlamış olması onu şaşırtmış gibiydi. Vücudundan sel gibi ter akıyordu. Soluğu tıkanıyordu. Elbiseleleriyle yatmış, çok kötü bir uyku uyumuştur, ateş içindeydi. Yine paniğe kapıldı ve otel sahibesi iri yeşil çiçekli elbisesiyle parıl parıl ışıldayarak yanına gelip tabakları topladığı sırada annesini düşündü. Kadının elbisesi ona o günün pazar olduğunu hatırlattı.

«Ayin vakti geldi mi?» diye sordu.

«Evet,» dedi kadın. «Ama hemen hemen hiç kimse kiliseye gitmediği için ayın vaktinin de pek önemi kalmadı sa-yılır. Çünkü buraya yeni bir papaz yollamıyorlar.»

«Eskisinin nesi var?»

«Nesi olacak, adam yüz yaşına geldi ve artık ipin ucu-nu kaçırdı,» dedi kadın. Bütün tabakları tek elinde tutarak olduğu yerde kımıldamadan düşüncelere daldı. Sonra devam etti:

«Geçenlerde kürsüde va'zederken şeytanı gördüğüne ye-minler etti, bu yüzden artık kimse ayinlere pek gitmez ol-du.» Böylece genç adam biraz çaresizlikten, biraz da yüz ya-şında birini göreceğini düşünerek meraktan kilisenin yolu-nu tuttu. Burasının sonu bir türlü gelmeyen tozlu sokakları ve boş gibi görünen, damları oluklu saç kaplı, karanlık ah-şap evleri olan ölü bir kasaba olduğunu yakından gördü. Pa-zar günleri kasaba işte böyleydi: kenarlarında hiç yeşillik görülmeyen sokaklar, pencerelerinde sineklik takılı evler ve boğucu derecede sıcak havanın üzerine gerili koyu mavi, pı-rıl pırl gökyüzü. Çevrede başka bir gün değil de özellikle pa-zar olduğunu gösteren hiç bir şeyin bulunmadığını düşündü, ıssız sokakları arşınlarken aklına annesinin sözleri geldi: «Bü-tün kasabaların sokakları mutlaka ya kiliseye ya da mezar-lığa gider.» Derken parke taşlı küçük bir alana vardı, alanın bir yanında kireç badanalı kuleli bir bina, kulenin tepesinde tahtadan bir horoz ve dördü on geçe durmuş bir saat görülü-yordu. Acele etmeden alanı geçti, binanın önündeki üç basa-mağı çıkar çıkmaz burnuna bir anda yerleşmiş ve ekşimiz bir ter kokusuna karışan tütsü kokuları geldi hemen hemen boş denebilecek kilisenin ılık, loş gölgesine girdi.

Kutsal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder Antonio İsa-bel biraz önce kürsüye çıkmıştı. Tam va'za başlamak üze-reyken genç bir adamın başında şapkasıyla içeri girdiğini gördü. Bu genç adamın iri, durgun, parlak gözlerini bomboş kilisenin içinde gezdirdiğini gördü. En arkadaki sı-raya oturup başını bir yana eğdiğini, ellerini dizlerine koy-duğunu gördü. Onun bir yabancı olduğunu anladı. Yirmi yıl-

dan uzun bir zamandır bu kasabada yaşadığından her kasabalıyı kokusundan tanırdı. Bu yüzden az önce içeri giren genç adamın yabancı olduğunu hemen anladı. Kısa ama delici bakışlarla bu yabancıya bakınca, onun kirli ve buruşuk elbiseler giymiş, suskun, epey mahzun bir insan olduğunu farketti. Biraz iğrenerek, biraz da acıyarak, *uzun zamandır üstündekilerle yatıp kalkmış olmalı*, diye aklından geçirdi. Ardından onu arka sırada oturur görünce bu gencin ruhundan minnettarlık yayıldığını hissedip hayatının en önemli va'zını onun için okumağa hazırlandı. *Aziz Hristos*, dedi kendi kendine, *başındaki şapkayı hatırlamasına yardımcı ol ki, onu Tanrı'nın evinden dışarı atmak zorunda kalmayayım*. Ve va'za başladı. Önce sözlerini bilincinde pek tartmadan konuştu. Söylediklerini kendi kulaklarıyla duymuyordu. Duyduğu tek şey, dünya kurulu berî ruhunun uyuklamakta olan kaynaklarından akan o yumuşak, gevşek ezgiydi. Sözlerinin önceden kararlaştırdığı düzene uygun olarak ağızından ölçülü, doğru ve tam zamanında çıktığına ilişkin tuhaf bir güveni vardı. Sıcak bir soluğun içini sıkıştırdığını hissetti. Ruhunun gösteriş ve kibirden arınmış olduğunu, sesini saran huzurun gurur ya da kibirle bir ilişkisi olmayıp Tanrı ile bir olmaktan duyduğu katıksız sevinçten ileti geldiğini biliyordu.

Senora Rebeca yatak odasında ısının dayanılmaz boyutlara varacağı bilinciyle birlikte duyularının silindiğini hissediyordu. Eğer yenilikler karşısında kapıldığını karanlık korkular yüzünden bu kasabada kök saldığını sezmemiş olsaydı, pılı pırtısını naftalinledikten sonra bir sandığa yerleştirir ve anlatılanlara göre büyükbabasının babasının yaptığı gibi dünyaya doğru yelken açardı. Oysa bu kasabada sayısız varendalar ortasında, sıcak geçer geçmez sinekliklerini çıkartıp — öyle kararlaştırmıştı — yerine cam taktıracağı dokuz-yatak odası arasında bir yerde ölmeğe mahkûm olduğunu gizliden gizliye biliyordu. Böylece kasabada kalmağa karar verdi (bu kararı hep dolapta çamaşırları yerleştirirken verirdi) ve «Pek Aziz ve Muhterem Yeğenine» bir mektup yazarak yine minicik ipek çiçekli hasır şapkasını başına koyup kiliseye gidebilmek, doğru dürüst, ruhu yöneltici va-

ızlar dinleyebilmek, derli toplu, insanca ayinlere katılabilmek için ondan kasabaya genç bir papaz göndermesini rica etmeyi kararlaştırdı. Yarın pazartesi, diye düşündü ve her nasılsa aklına birden akrabası piskoposa göndereceği mektubun başındaki hitap geliverdi (bu hitap biçimini Albay Buedia uydurma ve saygısız diye nitelmişti). Tam o sırada Argénida kapının sinekliğini açarak seslendi:

«Senora, Peder kürsüde delirmiş diyorlar.»

Dul kadın geçkinlikten acılaşmış olan gerçek yüzünü kapiya doğru çevirerek:

«En az beş yıldır deli o zaten,» dedi. Sonra kendini yeniden çamaşırların yerleştirilmesi işine verdi. «Herhalde yine şeytanı görmüştür,» dedi.

«Bu defa gördüğü şeytan değil,» dedi Argénida.

«Kimmiş peki?» diye sordu Senora. Rahat, aldırışsız bir hali vardı.

«Bu defa Gammaz Yahudiyi gördüğünü söylüyor.»

Dul kadın ürperdi. Pek uzaklarda kalmış olan çocukluktan beri hiç duymadığı bu «Gammaz Yahudi» sözlerini işitince, içinde paralanmış sinekliklerini, dayanılmaz sıcığı, ölü kuşları ve leş kokusunu bir türlü bulamadığı bir sürü karışık düşünce aklından uçarak geçti. Buz kesilmiş kül gibi bir benizle ağzı hayretten bir karış açık kendisine bakmakta olan Argenida'ya doğru ilerleyerek:

«Tamam,» dedi. İçten gelen bir sesle devam etti: «Kuşların niçin öldüğünü şimdi anlıyorum.»

Dehşet içinde başına işlemeli siyah bir örtü geçirdikten sonra rüzgâr gibi önce verandadan, sonra süs eşyası ve çeşitli ıvr zıvırla tika basa dolu salondan, daha sonra da giriş kapısından geçip iki blok ötedeki kiliseye koştu. Orada Kut-sal Ayinler Yeminlilerinden Aziz Peder António İsabel coşarak kendinden geçmiş bir halde şunları söylüyordu: «...Size yemin ederim ki, onu gördüm. Size yemin ederim ki, bu sabah alaca karanlıkta son merhem ayini için gittiğim marangoz Jonas'ın karısından dönerken yolda karşıma çıktı. Size yemin ederim ki, yüzü Tanrı'nın lânetiyle zift kadar kara

bir hal almıştı, arkasında kor gibi için için yanan bir iz bırakıyordu.»

Cümle tamamlanamadan yarıda kaldı. Ellerinin titremesine hâkim olamadığını, bütün vücudunun titrediğini ve sırtından aşağı buz gibi terler boşandığını farketti. Titrediğini, susadığını, karnında bir kasılma ve içinde orgun bas seslerini andırır bir uğuldama hissederek fenalaştı. O sırada gözleri büyük gerçeğe açıldı. Kilisede insanların bulunduğunu ve ana bölümün ortasından Senora Rebeca'nın donuk ve acılı yüzünü yukarı doğru kaldırıp kollarını açarak tutkulu ve gösterişli tavırlarla yürümekte olduğunu gördü. Olanları bulanık bir biçimde kavrayabiliyordu, bir mucizeye vaftiz babalığı yaptığını sanmanın kendini beğenmişlik olacağını düşünenecek kadar akli başındaydı. Titreyen ellerini uysal bir tavırla kürsünün kenarına dayadıkları sonra sözlerine devam etti:

«Sonra üzerime doğru geldi,» dedi. Bu kez tutkulu ve inandırıcı çıkan sesini kendi de duyuyordu. «Üzerime doğru geldi. zümrüt yeşili gözleri, kaba bir postu, teke gibi bir kokusu vardı. Efendimiz Hazreti İsa adına ona haddini bildirmek için elimi kaldırdım ve: 'Dur orada,' dedim, 'hiç bir zaman pazar günü kurban için iyi bir gün sayılmadı.'» Sözlerini bitirdiğinde sıcak çoktan bastırmıştı. Ağustos aylarının koyu, yoğun, kor gibi sıcaklığı. Ama Peder Antonio İsabel artık sıcaklığı farketmiyordu. Vazla kendinden geçmiş ahalinin orada tekrar diz çöktüğünü biliyor, ama buna bile sevinemiyordu. Rahatsız olduğunu, olması gereken yerde olmadığını hissetti. Sersem gibiydi, ayinin en önemli anında kafasını toparlayamadı. Bu bir zamandır başına geliyordu, ama bu seferki başka türlü bir dalgınlıktı, çünkü kafasının içi, düşünceleri belli bir huzursuzluk içindeydi. Ömründe ilk defa kendini beğenmişlik denen şeyi tattı. Kendi kendine düşündüğü, vazırlarında da açıkladığı gibi, kendini beğenmişliğin sasuzluk gibi bir dert, bir yokluk olduğunu anladı. Büyük bir irade gücüyle kutsal ekmeğin konduğu dolabı kapayarak:

«Pytagoras,» diye seslendi.

Peder Antonio İsabel'in isim babalığını yaptığı başı pı-

rıl pırıl traş edilmiş bir oğlan çocuğu mihraba doğru ilerledi.

«Bağışları topla,» dedi Peder.

«Tabağın nerede olduğunu bilmiyorum.»

Çok doğrudu. Bağış toplanmayalı aylar olmuştu.

«O zaman kutsal emanetlerin bulunduğu odadan bir torba al ve ne kadar toplayabilirsen topla,» dedi Peder.

«Toplarken ne söyleyeyim?» diye sordu çocuk.

Peder çocuğun ayna gibi traşlı, hafif inaviye çalan kei başına ve derisinden dışarı fırlayacak gibi duran damarlarına dalgın dalgın baktıktan sonra gözlerini kırıştırarak:

«Gammaz Yahudinin kovulması için dersin,» dedi. Bunları söylerken yüreğinde büyük bir ağırlık taşıdığını hissetti. Çıt çıkmayan kilisenin içinde bir an mumların cıtır cıtır ya nışını ve kendi soluklarını, heyecanlı, sıkıntılı soluklarını dinledi. Heyecandan yusuvarlak açılmış gözlerle kendisine bakan çömezın omuzuna elini koyarak:

«İşin bitince tabağı alıp orada tek başına oturan genç adamı götürürsün ve ona, bunu size kendinize yeni bir hasır şapka alın diye Peder gönderdi dersin,» dedi.

YAPMA GÜLLER

Mina önceki akşam yatağının yanına koyduğu kolsuz el biseyi sabahın alacakaranlığında el yordamıyla yoklaya yoklaya üzerine geçirdikten sonra sandığı altüst ederek takma kolları aramağa koyuldu. Sonra, aynı odada uyuyan kör ninesini uyandırmamak için gürültü çıkarmamağa dikkat ederek kapıların arkasına ve duvardaki askılara baktı. Gözler karanlığa alışınca ninesinin çoktan yatağından kalkmış olduğunu farketti ve aradığı takma kolları ona sormak için mutfağa gitti.

«Banyoda,» dedi kör kadın. «dün öğleden sonra onları yıkadım.»

Takma kollar iki tahta mandalla bir tele tutturulmuş olarak orada asılı duruyorlardı. Daha kurumamışlardı. Mina tekrar mutfağa giderek onları kurutmak için ocağın taşları üzerine serdi. Kör kadın Mina'nın hemen önünde kahveyi karıştırıyordu, cansız gözbebekleri veranda taşlarının öte ucuna doğru dönüktü. Orada içlerinde şifalı bitkiler ekili olan bir sıra saksı vardı.

«Ne olur bunları kaldırma yine,» dedi Mina. «Bu saatte güneş yok, insan üşüyor.»

Kör kadın yüzünü sesin geldiği yöne çevirdi.

«İlk cuma olduğunu unutmuştum,» dedi.

Derin bir soluk aldıktan sonra kahvenin piştiğine karar verdi ve cezveyi ateşten indirdi.

«Altına bir parça kâğıt ser, taşlar kirli,» dedi.

Mina işaret parmağını ocağın taşları üzerinde gezdirdi.

Taşlar kirliydi, ama bu kir artık kabuklaşmış olan bir is tabakasından başka bir şey değildi. Takma kolları ocağın üzerine bastırarak sürtmedikçe bu is tabakasının bir zararı olmazdı.

«Eğer kirlenirlerse bu senin kabahatin sayılmaz,» dedi kız.

Kör kadın kendine bir fincan kahve koydu.

«Sen bu sabah pek sinirlisin,» diyerek verandaya bir iskemle çıkardı. «Böyle sinirliyken kutsal ayın sofrasına gitmek Tanrı'ya büyük hakaret sayılır.» İskemlesine oturdu ve kahvesini iç avludaki güllerin önünde içmeğe başladı. Ayine çağıran çanın üçüncü defa çalındığını duyan Mina, takma kolları ocağın üzerinden aldı, ama kollar hâlâ ıslaktı. Buna rağmen onları kollarına geçirdi. Peder Angel üzerinde kollarını açıkta bırakan bir elbise varken ona kutsal ekmek ve şarabı vermezdi. Yüzünü yıkamadı, bir havluyla yüzündeki dünden kalma boya izlerini sildikten sonra odadan dua kitabını alarak sokağa çıktı. Bir çeyrek sonra yine eve döndü. Hâlâ iç avludaki güllerin önünde oturmakta olan kör kadın ona:

«Daha İncil okunmadan eve dönmek oılmaz,» dedi.

Mina dosdoğru tuvalete gitti.

«Kiliseye böyle gidemem,» dedi. «Kollar daha ıslak, üstümdekilerin hepsi buruş buruş.» Keskin bakışların kendisini izlemekte olduğunu hissediyordu.

«İlk cuna günü bile ayine gitmiyorsun,» dedi kör kadın.

Mina tuvaletten çıkınca kendine bir fincan kahve koydu ve bembeyaz badanalı kapı aralığında kör ninesinin yanına oturdu. Ama bir türlü kahvesini içemiyordu. Boğuk bir öfkeyle:

«Senin yüzünden,» diye mırıldanırken gözlerine yaşlar doldu.

«Ağhyorsun sen,» dedi yaşlı kadın.

İbriği biberiye saksılarının yanına koyduktan sonra avluya çıktı.

«Ağhyorsun sen,» diye tekrarladı.

Mina ayağa kalkmadan fincanını yere bıraktı.

«Ofkemden ağlıyorum,» dedi. Ninesine doğru yürüyerek ekledi: «Senin günah çıkartmağa gitmen lâzım, çünkü ilk cuma günü benim kutsal sofrayı kaçırmamdan sen sorumlusun.»

Kör ve yaşlı kadın olduğu yerde hiç kımıldamadan durdu. Mina'nın yatak odasının kapısını kapamasını bekledi. Sonra verandanın ucuna kadar yürüdü. Eğildi, el yordamıyla yerdeki fincanı aradı ve içindeki kahve konduğu gibi duran fincanı buldu. Kahveyi toprak kaba boşaltırken:

«Tanrı benim vicdanımın rahat olduğunu bilir,» dedi. O sırada Mina'nın annesi yatak odasından çıktı.

«Kiminle konuşuyorsun?» diye sordu.

«Hiç kimseyle,» dedi kör kadın. «Ben sana aklımı kaçırdığımı söylememiş miydim?»

Odasına kapanan Mina korsesinin düğmelerini çözdükten sonra içinden üç anahtar çıkardı. Bu anahtarları bir çengelî iğneye takılı olarak hep üstünde taşırdı. Anahtarların biriyle dolabın alt çekmecesini açarak üzeri minyatür süslü küçük bir tahta kutu çıkardı. İkinci anahtarla bu kutuyu açtı. Kutunun içinde ince bir lâstikle birbirine bağlanmış bir deste mektup duruyordu. Mektup destesini alarak korsesinin içine sakladı, kutuyu tekrar yerine koyduktan sonra çekmecenin kilitleti. Sonra tuvalete gitti ve mektupları kubura attı.

Anneci: «Sen ayine gitmedin mi?» diye sordu.

Ninesi: «Yarı yoldan döndü,» diye söze karıştı. «Bugünün ilk cuma olduğunu unutmuşum, takma kolları daha dün akşam yıkamıştım.»

Mina: «Daha kurumamışlar,» diye mırıldandı.

Kör kadın: «Son günlerde işim başımdan aşkın,» dedi.

Mina: «Paskalyaya kadar yüzelli düzine gül hazırlamam lâzım,» dedi.

Güneş daha erkenden ortalığı kavurmağa başlamıştı. Mina saat yedi olmadan oturma odasında kendine yapma

güller için bir çalışma yeri hazırladı: içinde taş yaprakları ve tel bulunan bir sepet, krepon kâğıtlarının durduğu bir kutu, iki makas, bir makara iplik ve bir bardak zambak. Biraz sonra koltuğunun altına sıkıştırdığı karton kutusuyla Trinidad geldi ve Mina'ya neden ayine gitmediğini sordu.

«Takma kollar hazır değildi.» dedi Mina.

«Birisi sana ödünç verirdi.» dedi Trinidad. Bir iskemle alıp gül yapraklarının bulunduğu sepetin yanına çekti ve oturdu.

«Vaktim kalmamıştı.» dedi Mina.

Bir gülü tamamladı. Sonra sepeti yanına doğru çekti ve makasla taş yapraklarına kıvrımlar vermeğe başladı. Yanındaki karton kutuyu yere bıraktıktan sonra Trinidad da çalışmaya katıldı. Mina yerdeki kutuya bakıyordu.

«Kendine ayakkabı mı satın aldın?» diye sordu.

«İçinde ölü fareler var.» dedi Trinidad.

Trinidad yapraklara kıvrım vermeyi çok iyi becerdiğinden Mina tel saplara yeşil kâğıt sarıyordu. Hiç konuşmadan, güneşin romantik resimler ve aile fotoğraflarıyla donanmış oturma odasında yavaş yavaş yön değiştirdiğini fark etmeden aralıksız çalışıyorlardı. Saplar tamamlanınca Mina hiç bir ifade taşımayan bomboş yüzünü Trinidad'a doğru çeviriyordu. Trinidad insanda hayranlık uyandıran bir ustalikle yapraklara kıvrım verirken dizlerini hep birbirine bitiştirerek oturuyor ve bir tek parmak uçlarıyla çalışıyordu. Mina onun ayaklarındaki erkek potinlerine baktı. Trinidad bu bakışı başını kaldırmayarak savuşturdu, ayaklarını altına doğru çektikten sonra işini elinden bıraktı.

«Ne oldu?» diye sordu.

Mina ona doğru eğildi.

«Çekti gitti.» dedi.

Trinidad elindeki makası kucağına indirerek:

«Olamaz.» dedi.

Trinidad sanki taş kesilmiş gibi ona bakıyordu. Birbirine

bitişen kaşlarının arasında derin, eğri bir kırışık göze çarpıyordu. «Peki şimdi ne olacak?» diye sordu.

Mina kılını kıpırdatmadan cevap verdi.

«Ne olacak, hiç.»

Trinidad saat ondan önce kalktı.

İçinde sakladığı sırrın ağırlığından kurtulan Mina ölü fareleri kubura atmak için arkadaşını biraz daha bekletti. O strada kör kadın dışardaki gül ağacını budamaktaydı. Mina onun yanından geçerken:

«Bu kutuda ne olduğunu bilemezsin işte,» dedi.

Kutuyu içindeki farelerle birlikte havada salladı.

Kör kadın kulak kabarttı.

«Bir daha salla,» dedi.

Mina bir daha salladı, ama kör kadın işaret parmağıyla kulağını kaldırarak dinlediği halde kutunun içinde ne olduğunu çıkaramadı.

«Bunlar dün akşam kilisenin kapanlarına tutulan fareler,» dedi Mina.

Geri dönerken kör ninesinin yanında tek kelime konuşmadan geçtiği halde kadın onun arkasından yürüyerek oturma odasına kadar geldi. Mina kapalı pencere önünde yapma gülleri son haline getirmeğe koyulmuştu.

«Mina,» dedi kör kadın. «Eğer mutlu olmak istiyorsan ya bancılara içini dökme.»

Mina susarak ona bakıyordu. Kör kadın kızın karşısındaki iskemleye oturdu ve ona yardım etmeğe çalıştı. Mina buna engel oldu.

«Sinirlisin,» dedi kör kadın.

«Senin yüzünden,» dedi Mina.

«Niçin kiliseye gitmedin?» diye sordu kör kadın.

«Niçin olduğunu sen herkesten iyi biliyorsun.»

«Eğer takma kollar yüzünden olsaydı evden çıkma zahmetine katlanmazdın,» dedi kör kadın. «Yolda birisi seni bekliyordu, keyfini işte o kaçırdı.»

Mina ellerini ninesinin gözleri önünde gezdirdi, sanki göze görünmeyen bir camı silerek temizler gibiydi.

«Sen falcısın,» dedi.

«Bu sabah iki defa tuvalete gittin,» dedi kör kadın. «Yoksa hep bir defa gidersin.»

Mina gül yapmağa devam etti.

«Dolabın çekmecesinde sakladığın şeyi acaba bana gösterebilir misin?» diye sordu yaşlı kadın.

Mina hiç acele etmeden elindeki gülü pencerenin pervazına sıkıştırdıktan sonra korsesinden üç anahtarı çıkarıp ninesinin eline koydu ve kadının parmaklarını anahtarların üzerine kapadı.

«Git kendi gözlerinle bak,» dedi. Kör kadın parmak uçlarıyla anahtarları yokladı.

«Gözlerim kuburun içindekileri göremiyor,» dedi.

Mina başını kaldırdı, yeni bir duyguya sürüklendi: kör kadın birinin onunla ilgilendiğini biliyor olmalıydı.

«Eğer beni ilgilendiren şeyler seni de bu kadar ilgilendiriyorsa kubura atla,» dedi.

Kör kadın bu cevabı duymamazlıktan geldi.

«Sabah ortalık ağarınca kadar yatakta boyuna yazıyorsun,» dedi.

«İşığsı söndüren sen kendin değil misin?» diye sordu Mina.

«Sen de el fenerini yakıyorsun,» dedi kör kadın. «Soluk alışından ne yazdığını söyleyebilirim sana.»

Mina kızmamak için kendini tutuyordu. Başını kaldırmadan:

«Pekâlâ,» dedi, «diyelim ki her şey senin söylediğin gibi. Buna bir diyeceğin mi var?»

«Hayır,» dedi kör kadın. «Yalnız ilk cuma günü kutsal sofraya ayinini kaçıran ben değil sensin.»

Mina iki eliyle birden makarayı, makası, bir avuç dolusu gül sapını ve daha tamamlanmamış gülleri toplayarak hepsini sepete doldurduktan sonra dönerek kör kadına baktı.

«Tuvalette ne yaptığımı bilmek istiyor musun?» diye sordu. **Mina sorduğu soruya kendisi cevap verinceye kadar ikisi**

büyük bir gerilim içinde beklediler. Mina yüksek sesle: «Sıçtım,» dedi. Kör kadın anahtarları sepete attı. Sonra:

«Bu güzel bir özür olabilirdi.» diye mırıldanarak mutfağa doğru yürüdü. «Ömrümde ilk defa senin ağzından böyle kaba bir söz işitmeseydim neredeyse inanacaktım,» dedi.

O sırada Mina'nın annesi kucağında bir küme dikenli dalla karşı yönden gelerek verandadan geçti.

«Ne oluyor?» diye sordu.

«Ben aklımı kaçırdım,» dedi kör kadın. «Öyle anlaşıyor ki, sağı solu taşlamağa başlamadan beni tımarhaneye yollamayayı düşünmüyorlar.»

BEYHUDE ZAMANLAR DENİZİ

Ocak sonlarına doğru deniz yine sertleşti, köye küme küme çöp, öbek öbek pislik yığmağa başladı, birkaç hafta sonra da denizin bu dayanılmaz huyu yüzünden her şey zehirlendi. Böylelikle dünya hiç yoksa gelecek aralığa kadar anlamını yitirdi, hiç kimse saat sekizden sonra uyanık kalmaz oldu. Oysa Senor Herbert'in geldiği yıl deniz şubatta bile hidetlenmedi. Tam tersine gittikçe duruldu, dümdüz ve pırıl pırıl oldu, mart gecelerinde gül kokuları saçmağa başladı.

Tobias bu kokuyu alıyordu. Yengeçler kanını lezzetli buluyorlar, o da gözleri kapanıncaya, rüzgâr yönünü değiştirmeye kadar gecenin büyük bir bölümünü yatağından yengeçleri kovalamakla geçiriyordu. Uzun süren uykusuzlukları ona en ufak hava değişmelerini algılamayı öğretmişti. Bu yüzden Tobias gül kokusu aldığı anda bunun denizin kokusu olduğunu anlamak için bir tek kapıyı açması gerekiyordu.

Geç kalktı. O sırada Clotilde iç avluda ateş yakmakla uğraşıyordu. Canlı, taze bir rüzgâr esiyordu, bütün yıldızlar yerlerindeydi, ama denizin ışıkları yüzünden onları ufuk çizgisine kadar seçmek zordu. Kahveden sonra bile Tobias damagında gecenin tadını duyuyordu.

«Bu gece», diye hatırına geldi, «çok tuhaf bir şey oldu.» Elbette Clotilde hiç birşeyin farkına varmamıştı. Öyle ağır uykusu vardı ki, gördüğü rüyaları bile hatırlamıyordu.

«Gül kokusuydu», dedi Tobias, «eminim denizden geliyordu.»

«Gül kokusu neye benzer bilmiyorum,» dedi Clotilde.

Belki haklıydı. Köy tamamıyla kurumuş, kaskatı toprağı güherçileden yarık yarık olmuştu. Ancak pek seyrek olarak birisi bir yerlerden bir çiçek demeti getirir ve onu ölülerin denize verildikleri yerden suya atardı.

«Bu koku Guacamayal'dan gelen boğulmuş adamın kokusunun aynı», dedi Tobias.

«Peki», dedi Clotilde gülümseyerek, «madem ki bu güzel bir kokuydu, öyleyse denizden gelmiş olamaz, bundan emin olabilirsin.»

Bu deniz gerçekten de zalim bir denizdi. Bazan sular çekilince köyün sokakları ölü balıklardan geçilmez olur, ama ağlardan çöpten, döküntüden başka bir şey çıkmazdı. Dinamit yalnız tarihi gemi leşlerinin kalıntılarını su yüzüne çıkarırdı. Clotilde gibi köyde kalmış pek az sayıda kadın öç alma tutkusuyla eriyip bitmekteydiler. O sabah her günküden daha erken uyanmış olan ihtiyar Yakup'un karısı tıpkı diğer kadınlar gibi evi topladıktan sonra ters bir yüzle kahvaltıya geldi.

«Son arzum,» dedi kocasına, «canlı canlı gömülmek.»

Bu sözleri sanki ölüm döşegindeymiş gibi söylemişti, oysa geniş pencereyi yemek odasındaki masanın en uzak köşesinde oturuyor, mart aydınlığı pencerelerden ırmaklar gibi bütün evin içine akıyordu. İhtiyar Yakup kadının karşısında sindirilmiş açlığını körükleyerek, tahtında kurulur gibi oturuyordu: karısını, ondan kaynaklanmayan hiç bir acı ve eziyet düşünemeyecek kadar uzun bir zamandan beri seven bir adamdı.

«Efendi insanlar gibi toprağa gömüleceğimden emin olmak isterim,» diye devam etti. «Toprağa gömülüp gömülmeyeceğimi kesin olarak bilebilmek için beni insanlık adına diri diri gömmelerini dostça rica ediyorum.» İhtiyar Yakup büyük bir gönül ferahlığıyla şöyle dedi:

«Bunu kimseden rica etmene gerek yok, ben yaparım.»

«Haydi öyleyse,» dedi kadın, «ölümüm yakın.»

İhtiyar Yakup kadını iyice inceledi. Bir tek gözlerinde gençlik kalmıştı, eklem yerlerinde yumrular vardı, üzerinde

her zaman ipek gibi bir toprağı andıran o belirgin özellik yine iyiden iyiye göze çarpıyordu.

«Her günküden daha iyi görünüyorsun,» dedi Yakup. Kadın içini çekti:

«Bu gece burnuma gül kokusu geldi,» dedi. İhtiyar Yakup kadını yatıştırmağa çalışarak:

«Bunda meraklanacak bir şey yok,» dedi, «bizim gibi zavallıların başına böyle şeyler gelir.»

«Hayır, onu demek istemedim,» dedi kadın. «Bu denizden uzaklarda öleyim diye hep ölümümün bana vaktinde malûm olmasına dua etmişim. Bu köyde gül kokusu Tarri'nın bir işaretinden başka şey olamaz.»

İhtiyar Yakup'un aklına işleri yoluna koyabilmek için kısa bir süre istemekten başka tek şey gelmedi. İnsanların ölmek gerektiği zaman değil, ölmek istedikleri zaman öldüklerini bir yerden duymuştu, bu yüzden karısının önsezileri onu ciddi olarak kaygılandırıyordu. Hattâ kendi kendine, o an gelip çatdığı zaman karısını diri diri gömmek cesaretini gösterip gösteremeyeceğini bile sormuştu.

Saat dokuzda eskiden bir dükkân olarak kullanılan kahveyi açtı. Kapıya iki iskemle, bir küçük masa, bir de dama tahtası çıkarıp öğleye kadar gelen geçenle oynadı. Bulunduğu noktadan harabe halindeki köyü, üzerlerinde hâlâ güneşin yuttuğu renklerin izleri seçilen yıkık evleri ve sokağın ucundan görülen bir parça denizi seyretti.

Öğle yemeğinden önce her zamanki gibi Don Máximo Gomez'le oynadı. İhtiyar Yakup iki iç savaşı kazasız belâsız atlatmış, üçüncüsünde ise sadece bir gözünü kaybetmiş olan bu adamdan daha çok insana benzeyen bir rakip düşünemezdi. Bile bile bir oyun kaybettikten sonra ikinci oyuna başlamadan Don Máximo Gomez'i durdurup:

«Size bir şey soracağım Don Máximo Gomez.» dedi. «Söyleyin bana karınızı diri diri gömebilir misiniz?»

«Tabii» dedi Don Máximo Gomez. «İnanın elim bile titremez.»

İhtiyar Yakup afallayarak sustu. En değerli taşlarının alınmasına bile bile göz yumduktan sonra derin derin iç çekti.

«Petra galiba yakınlarda ölecek de.»

Don Máximo Gomez kılını kıpırdatmadı. «Öyleyse» dedi, «onu diri diri gömmenize zaten lüzum yok.» Birden bir hamlede iki taş alarak dama çıkardı, sonra her zaman ıslak olan gözlerini rakibine dikti.

«Nesi var?»

«Dün gece gül kokusu almış» diye açıkladı İhtiyar Yakup.

«Öyleyse köyün yarısı ölecek demektir» dedi Don Máximo Gomez. «Bu sabah herkes sırf bundan söz ediyordu.»

İhtiyar Yakup rakibini incitmeden oyunu bir daha kaybedebilmek için büyük çaba göstermek zorunda kaldı. Masayla sandalyeleri içeri alıp dükkânını kapadıktan sonra aynı kokuyu duymuş birini arayıp bulmak için yola koyuldu. Sonunda bir tek Tobias'ın kokudan kesinlikle emin olduğunu öğrendi. Bunun üzerine ondan, sanki geçerken uğramış gibi evlerine gidip bildiklerini karısına anlatmasını rica etti.

Tobias verdiği sözü tuttu. Saat dörtte sanki ciddi bir ziyarete gelmiş gibi tertemiz giymiyle verandada, kadının bütün öğleler sonra saatlerini İhtiyar Yakup'a bir dul kılığı hazırlayarak geçirdiği yerde belirdi.

Öyle sessiz yaklaştı ki, kadın onu birden farkedince yerinden fırladı.

«İman Tanrım» dedi. «Ben de Hazreti Cebrail sandım.»

«İşte görüyorsunuz ki o değil» dedi Tobias. «Gelen bas-bayağı benim, size bir şey anlatmak istiyorum.»

Kadın gözlüğünü düzeltti, sonra yine işine koyuldu.

«Ne anlatacağımı biliyorum» dedi kadın.

«İmkân yok» dedi Tobias.

«Dün gece burnuna gül kokusu geldiğini anlatacaksın.»

Tobias'ın keyfi kaçtı. «Bunu nasıl öğrendiniz?» diye sordu.

Kadın: «Benim yaşımda insanın düşünmeğe öyle çok vakti oluyor ki» dedi, «sonunda insan kâhin olup çıkıyor.»

Kulağını dükkânın duvarına yapıştırarak konuşulanları dinleyen İhtiyar Yakup kendi kendinden utanıp doğruldu. Duvarın öbür yanından:

«Ne biçim kadınsın sen?» diye bağırdı. Geri döndü, verandaya çıktı. «Senin sandığın gibi değil,» dedi.

«Bu genç adam yalan söylüyor,» dedi kadın başını kaldırmadan. «Koku falan almış değil.»

«Saat onbire doğruydu,» dedi Tobias. «o sırada yengeçleri kovalıyordum.»

Kadın bir yakanın onarılması işini tamamladı.

«Yalan,» diye diretti. «Senin düzenbaz olduğunu bütün dünya bilir.» İpliği dişile kopardı ve gözlüğünün üzerinden Tobias'a baktı.

«Sırf buraya gelip bu saygısızlığı yapmak adına nasıl olup da saçına vazelin sürmek, ayakkabılarını parlatmak gibi işlere kalkışabildiğine doğrusu aklım ermiyor.»

Bundan böyle Tobias denizi gözetlemeğe başladı. Hamağını avluya bakan sofaya astıktan sonra geceyi bekleyerek, insanlar uykudayken olup bitenlere hayretler ederek geçirdi. Çoğu geceler iplere tırmanmağa çalışan yengeçlerin umutsuz bocalayışlarını dinledi. Yengeçler bu işten vaz geçene kadar birçok geceler bu böyle sürüp gitti. Tobias Clotilde'nin uyuyuş tarzını görüp öğrendi. Flüt sesine benzeyen incecik horultusunun sıcağın artmasıyla tizleştiğine, temmuz sıcaklarıyla birlikte ise tekdüze bir yakınma sesi halini aldığına tanık oldu. Önceleri Tobias denizi iyi tanıyanların yaptığı gibi yaptı: denizi, bakışlarını ufkun tek bir noktasına dikerek gözetledi. Rengini değiştirdiğini gördü. Durulduğunu, söndüğünü, kabarıp köpüklendiğini, kirlendiğini, büyük yağmurlar onun azgın sindirim sistemini bulandırdığı zaman çöp ve döküntü yüklü geğirtilerini kıyıya kustuğunu gördü. Zamanla onu daha da iyi tanıyanların yaptığı gibi gözlemeyi, başında beklemeyi öğrendi: ona pek dikkat etmeden, ama onu uykusunda bile unutamadan.

İhtiyar Yakup'un karısı ağustosta öldü. Bir sabah yatağında ölü bulundu ve herkes gibi çiçeksiz denize verildi. Tobias beklemeğe devam etti. Artık beklemeğe başlayalı o kadar uzun zaman geçmişti ki, bu bekleyiş onun yaşıyış tarzı

halini aldı. Bir gece hamağında uyuklarken havada t.r şeyin değiştiğini farketti. Japon şilebinin ambarlarındaki çürümüş soğan yükünü limanın girişinde boşalttığı zaman olduğu gibi, bir artan bir azalan tuhaf bir yel bastırdı. Hemen arkasından havaya bir koku yerleşti ve ortalık ağırıcaya kadar kaybolmadı. Tobias bu kokunun elleriyle tutabileceği, herkese gösterebileceği kadar yoğunluk kazandığına inandıktan sonra hamağından sıçrayarak Clotilde'nin uyuduğu odaya girdi. Onu üç defa sarstı.

«Geldi,» dedi.

Clotilde yatağında biraz olsun doğrulabilmek için kokuyu bir örümcek ağını iter gibi eliyle itmek zorunda kaldı. Sonra yine çarşafın üzerine düştü.

«Hay Allahın cezası,» dedi.

Tobias kapıya doğru atıldı, sokağın ortasına fırladı ve bağırdı. Avazı çıktığı kadar bağırdı, derin derin soluk aldı ve yine bağırdı, sustu, daha derin bir soluk aldı, koku hâlâ denizin üzerinde duruyordu. Cevap veren olmadı. Sırayla bütün kapıları çalmağa başladı, boş evlerin kapılarını bile çalıyordu, derken çıkardığı patırtı köpeklerin ulumasına dönüştü: her biri bütün milleti uyandırdı.

Birçoğu kokuyu duymadılar. Ama bazıları, özellikle yaşlılar kokunun tadına varmak için kıyıya koştular. Bu, geçmişte kalan kokuların hiç birine yer bırakmayan yoğun ve ağır bir kokuydu. Fazla koklamaktan yorgun düşenler evlerine döndüler. Oysa pek çoğu uykularını kıyıda tamamladılar. Gün doğarken koku o kadar saf ve temizdi ki, insan onu ciğerlerine çekmeğe kıyamıyordu.

Tobias hemen hemen bütün gün uyudu. Öğle uykusu saatı gelince Clotilde de ona katıldı, öğleden sonrayı avluya açılan kapıyı kilitlemeden yatakta cilveserek geçirdiler. Önce solucanlar gibi yaptılar, sonra tavşanlar gibi yaptılar, sonunda kaplumbağalar gibi yaptılar derken dünya hüznün doldu ve yine hava karardı. Havada hâlâ gül belirtileri vardı. Bazen odaya dalgalar halinde müzik doluyordu.

«Bu Catarino'dan geliyor,» dedi Clotilde. «Birisi gelmiş olmalı.»

Üç adamla bir kadın gelmişti. Catarino ilerde başkaları da gelebilir diye düşünüp gramofonu tamir etmeğe kalkıştı. Kendisi bu işi beceremediği için bu iyiliği Pancho Aparecido'dan rica etti. Pancho Aparecido hiç bir zaman yapacak işi olmadığından, aynı zamanda bir takım âlet kutusu ile son derece becerikli ellere sahip bulunduğundan her türlü işten anlardı. Catarino'nun dükkânı deniz kıyısında ahşap bir yapıydı, içinde iskemle ve masalar duran büyük bir salonu, arka tarafta da ufak odaları vardı. Üç adam ile bir kadın Pancho Aparecido'nun çalışmasını izlerken tezgâhta hiç konuşmadan içkilerini yuvarlıyor ve karşılıklı esniyorlardı.

Birçok denemelerden sonra gramfon çalışır hale geldi. Köylüler uzaktan gelen, ama yine de inkâr edilemeyen müzik sesini işittikleri zaman konuşmayı kestiler. Birbirlerine bakarak bir an ne diyeceklerini bilemediler, çünkü en son müzik sesi duyduklarından bu yana ne kadar yaşlanmış olduklarını ancak o zaman anladılar. Tobias saat dokuzu çoktan geçtiği halde kimsenin yatmamış olduğunu gördü. Herkes kapıların önüne oturup tıpkı güneş tutulmasını izleyen insanlar gibi, çocuksu bir boyun eğmişlik içinde Catarino'nun eski plâklarına kulak kabarttı. Her plâk hatırlarına ölmüş birini, uzun hastalık dönemlerinden sonra yemeklerin ağzda bıraktığı tadı getirdi, onlara yıllar önce bir gün sonra yapmaları gereken ve unutkanlıktan yapamadıkları bir şeyler hatırlattı.

Önbire doğru müzik kesildi. Çoğu kimse denizin üzerinde görünen koyu buluta bakıp yağmur yağacağına inandı ve yağna çekildi. Oysa bulut alçaldı, kısa bir süre suyun üstünde yüzdükten sonra battı. Yukarıda kala kala yıldızlar kaldılar. Ardından taze bir yel köyün içlerinden denizin ortalarına doğru üfördü ve gül kokularını geri getirdi.

«Ben size demedim mi?» diye başladı Don Máximo Gomez, «işte yine geldi. Artık onu her gece koklayabileceğimizden eminim »

«Allah korusun,» dedi İhtiyar Yakup. «Bu koku hayatımda bana çok geç gelen tek şey.»

İkisi çalan müziğe pek kulak vermeden bomboş dükkân-
da dama oynuyorlardı. Yakup'un anıları o derece gerilere gi-
diyordu ki, bu anıları bastırabilecek kadar eski plâk ola-
mazdı.

«Ben kendi hesabıma buna inanmıyorum,» dedi Don Má-
ximo Gomez. «İnsan bunca yıl toprak yuttuktan, bunca ka-
dın çiçek dikebilmek için küçük avluların hayalini kurduktan
sonra böyle bir kokuyu duymak ve bunun kendine göre bir
nedeni olduğuna inanmak hiç de şaşırtıcı olmasa gerek.»

«Ama bu kokuyu yine de şu burunlarımızla koklamıyor
muyuz?» dedi İhtiyar Yakup.

«Olsun,» dedi Don Máximo Gomez. «Savaşta devrim ha-
reketi batağa saplandığı sıralarda bir generale öyle şiddetle
ihtiyaç duymuştuk ki, bize etiyile kemiğiyle Marlborough Dü-
kü görünmüştü. Ben onu kendi gözlerimle gördüm Yakup.»

Vakit gece yarısını geçiyordu. İhtiyar Yakup yalnız ka-
lınca dükkânı kapayıp ışığı yatak odasına götürdü. Yakamo-
zun yardımıyla iyice seçilebilen pencereden ölümlerin denize
verildikleri kayayı gördü. Alçak sesle:

«Petra,» diye seslendi.

Petra onu duyamazdı. O sırada parıl parıl bir öğle vakti
Bengal Körfezinde su yüzeyine pek yakın bir derinlikte sey-
rediyordu. Işıklı bir pencere camından bakar gibi başını ha-
fifçe kaldırmış suların arasından dev gibi bir transatlantiğe
bakıyordu. O anda dünyanın ta öbür ucunda yine Catarino'-
nun gramofonunu dinlemekte olan kocasını göremezdi.

«Düşün hele bir,» dedi İhtiyar Yakup. «Altı ay önce seni
delirmiş sanıyorlardı, şimdi ise sana ölümü getiren kokuyu
kendileri putlaştırıyorlar.»

İşığı söndürdü ve yatağına uzandı. Uzun süre bütün yaş-
lılar gibi sessiz sessiz, tatsız tatsız ağladı, peşinden hemen
uykuya dalıverdi. Uykusu arasında bir rüyanın bitip di-
ğerinin başladığı bir sırada:

«Bir gidebilsem, bu köyde durur muyum ben hiç!» diye
haykırdı.

«20 Peseyu biraraya bir getirebilsem, cehenneme bile
giderim.»

O geceden sonra koku haftalarca denizin üzerinde kaldı. Evlerin ahşap kısımlarına, yiyeceklere, içme sularına sindi, artık onun koklanmadığı bir tek nokta kalmadı. Birçokları bu kokuya kendi kakalarından tüten taze buharın içinde bile rastlayıp afalladılar. Catarino'nun dükkânına gelen üç adamla bir kadın bir cuma günü oradan ayrılıp cumartesi büyük bir insan kalabalığıyla döndüler. Pazar günü başkaları da geldi. Yiyecek ve kalacak yer ararken kıpır kıpır her yere yayıldılar, sokaklarda kımıldanacak yer kalmadı.

Sonra daha başkaları geldi. Köyde hayat durduğunda burayı terketmiş olan kadınlar Catarino'nun dükkânına döndüler. Şişmanlamış, daha çok boyanmışlardı, beraberlerinde kimseye bir şey hatırlatmayan modaya uygun plâklar getirdiler. Eski köy sakinlerinin bazıları da geri döndü. Başka yerlerde çok zengin olmuşlardı, durmadan zenginliklerinden söz ediyorlardı, ama buradan giderken giydikleri şeyler aynen üzerlerinde dıruyordu. Mızıkacılar, tombalacılar, piyangocular, falcılar, tabanca atanlar, boyunlarına sardıkları yılanlarıyla bengi yaşam iksirleri satanlar geldi. Gelişleri haftalarca sürdü, ilk yağmurlar yağdıktan, denizin suyu bulandıktan ve koku yine yokolduktan sonra da geldiler.

Son gelen kabileyle birlikte bir papaz geldi. Her yeri dolaştı, durmadan sütlü kahveye banılmış ekmekler yedi ve yavaş yavaş kendinden önce gelenlerin hepsini yasak etti: tombalayı, piyangoyu, modaya uygun müziği, bu müziğe göre dans etmeyi, hatta en yeni alışkanlıklardan biri olan sahilde uyumayı yasakladı. Bir gün öğleden sonra denizden gelen koku üzerine vaiz veriyordu.

«Tanrıya şükürler olsun evlâtlarım,» diyordu, «çünkü bu koku Tanrının kokusudur.» Birisi o sırada sözünü kesti.

«Bunu nereden biliyorsunuz papaz efendi, siz onu koklamadınız ki!»

«Kutsal Kitap'ın sözleri bu koku hususunda şüpheye mahal vermeyecek kadar kesindir,» dedi papaz efendi. «Bizler pek mümtaz bir köyde bulunmaktayız.»

Tobias panayırın ortasında bir uyurgezer gibi bir oraya bir buraya sürükleniyordu. Clotilde'ye paraları göstermek

için onu da yanına almıştı. Büyük paralarla rulet oynamanın hayalini kurdular, kafalarında hesaplar yaptılar, kazanabilecekleri gümüşleri düşünüp kendilerini son derece varlıklı gördüler. Ta ki bir akşam yalnız onlar değil, köyü işgal etmiş olan bütün kalabalık hayalgücüne sığmayacak miktarlarda para görünceye kadar bu böyle devam etti.

Senor Herbert'in geldiği akşamdı. Beklenmedik bir anda birden ortaya çıktı, sokağın ortasına bir masa koydu, masanın üzerinde de ağzına kadar kâğıt para dolu iki büyük sandık yerleştirdi. Bunların içinde o kadar çok para vardı ki, kimse önce bir şey anlayamadı, çünkü bütün bunların gerçek olduğuna kimse inanamıyordu. Ama Senor Herbert bir çan alıp çalınca halk gördüğüne inandı ve onu dinlemek için yaklaştı.

«Ben dünyanın en zengin adamıyım,» dedi Senor Herbert. «O kadar çok param var ki, hepsini ne yapacağımı bilemiyorum. Göğsüme sığmayacak kadar büyük bir yüreğim, yüreğime sığmayacak kadar büyük bir gönlüm olduğu için dünyayı dolaşmağa ve insanoglunun sorunlarını çözmeğe karar verdim.»

Uzun boylu, kırmızı yüzlü bir adamdı. Yüksek sesle ve aralıksız konuşuyor, konuşurken bir yandan da her gün traş olmaktan yorgun düşmüş gibi duran ılık, cılız parmaklarını oynatıyordu. Bir çeyrek kadar konuştuktan sonra biraz dinlenmeğe çekildi. Sonra yine çanını çaldı ve yeniden konuşmağa başladı. Konuşmasının orta yerinde kalabalığın içinden biri şarkasını sallayarak sözlerini kesti.

«Hepsi güzel Mister, çok konuşmayı bırakın da parayı dağıtmağa başlayın.»

«Öyle olmaz,» dedi Senor Herbert. «Parayı keyfe göre dağıtmak adaletsizlik bir yana, tamamiyle saçmalık olur.»

Sözlerini keseni bakışlarıyla arayıp bulduktan sonra yaklaşması için ona el salladı. Kalabalık kenara çekilerek yol açtı. Senor Herbert devam etti:

«Bu arada bu sabırsız dostumuz şimdi paranın hangi usule göre dağıtılacağını açıklamamız için bize izin verecek.» Elini ona doğru uzattı ve yukarı çıkmasına yardım etti.

«Adın ne?»

«Patricio.»

«Pekâlâ Patricio,» dedi Senor Herbert. «Herkes gibi senin de uzun zamandır hallemediğin bir sıkıntın var.»

Patricio şapkasını başından çıkardıktan sonra evet anlamına başını salladı.

«Nedir sıkıntın?»

«Şey, benim sıkıntım,» dedi Patricio, «paramun olmaması.»

«Ne kadar lâzım?»

«48 Peso.»

Senor Herbert bir zafer çığığdı attı. «48 Peso,» diye tekrarladı. Kalabalık alkışlamağa başladı.

«Pekâlâ Patricio,» dedi Senor Herbert. «Söyle bize bakalım: elinden ne iş gelir?»

«Çok şey gelir.»

«Birine karar ver,» dedi Senor Herbert. «Elinden en iyi gelen, en iyi becerdiğin iş hangisi?»

«Peki,» dedi Patricio. «Kuş taklidi yaparım.»

Yine alkış toplayan Senor Herbert kalabalığa döndü.

«Evet baylar bayanlar, kuşları büyük bir ustalıkla taklit edebilen dostumuz Patricio şimdi bize kırksekiz değişik kuşun taklidini yaparak hayatının büyük sıkıntısını burada halledecek.»

Hayranlık içinde suspus kesilen kalabalığın ortasında Patricio kuşların taklidini yapmağa başladı. Kâh ıslık çalarak. kâh cırlayarak bütün bilinen kuş türlerinin sesini taklit etti. gereken sayıya tamamlamak için hiç kimsenin tanımadığı türlere geçti. En sonunda Senor Herbert kalabalığa dönerek Patricio'nun alkışlanmasını istedi ve bu arada Patricio'ya 48 Peso'yu uzattı.

«Şimdi,» dedi, «herkes sıraya girip birer birer gelsin. Yarın bu saate kadar sıkıntıları halletmek, sorunları çözmek için buradayım.»

İhtiyar Yakup çok geçmeden evinin önünden gelip geçenlerin anlattıkları sayesinde her olup biteni anında öğre-

nir oldu. Kulağına ulaşan her yeni haberle birlikte yüreği çarpıyor, çatlayacak gibi oluyordu.

«Bu gringo* hakkında ne düşünüyorsunuz?» diye sordu.

Don Máximo Gomez omuz silkti.

«İnsansever biri olmalı.»

«Eğer elimden bir iş gelseydi,» dedi İhtiyar Yakup, «ben de şimdi sıkıntımı halledebilirdim. Benimki küçük iş: 20 Peso.»

«Damayı çok iyi oynuyorsunuz,» dedi Don Máximo Gomez.

İhtiyar Yakup buna pek önem vermez görünüyordu. Ama yalnız kalınca dama tahtasını ve taşları bir gazete kâğıdına sararak Senor Herbert'e meydan okumağa gitti. Gece yarısına kadar sırasının gelmesini bekledi. En sonunda Senor Herbert birini bulup sandıkları taşıttı ve ertesi sabah yine görüşmek üzere kalabalığa veda etti.

Hemen yatmadı. Sandıkları taşıyan adamlarla birlikte Catarino'nun dükkânında belirdi. İnsan kalabalığı sıkıntılarıyla birlikte adamı oraya kadar izledi. Yavaş yavaş çoğu sıkıntıları halletti, öyle çok sıkıntı halletti ki, dükkânda yalnız sıkıntıları hallolmuş bir iki adamla kadınlar kaldılar. Bir de arka tarafta, elinde tuttuğu bir reklâm bildirisiyle ağır ağır yelpazelenen yalnız bir kadın oturuyordu.

«Ya sen,» diye seslendi Senor Herbert, «senin sıkıntın ne?»

Kadın yelpazelenmeyi bıraktı. Salonun gerilerinden:

«Beni kendi halime bırakın Mister, panayırınıza bulaştırmayın,» diye seslendi. «Benim hiç bir sıkıntım yok, ben ta yumurtalıklarıma kadar orospuyum.»

Senor Herbert omuz silkti. Üstü açık duran sandıkların başında birasını yudumlarken yeni sıkıntıların bekleyişi içindeydi. Terliyordu. Az sonra orospunun masasında oturan gruptan bir kadın ayrılarak ona doğru yaklaştı ve alçak sesle bir şeyler anlattı. 500 Pesoluk bir sıkıntısı vardı.

«Ne kadar alıyorsun?» diye sordu Senor Herbert.

«5 Peso.»

«Gözünün önüne getir bir kere,» dedi Senor Herbert, «her biri 5 Pesodan yüz erkek.»

«Farketmez,» dedi kadın. «Eğer bu parayı bir defada alabilirsem onlar hayatımdaki son yüz erkek olabilir.»

Senor Herbert kadını süzdü. Kadın çok gençti, incecik kemikleri vardı, gözleri son derece kararlı bakıyordu.

«Tamam,» dedi Senor Herbert. «Sen odaya gir, ben sana onları yollayacağım. Her biri 5 Pesodan.»

Kapının önüne çıktı ve çanını sallamağa başladı. Tobias sabah saat yedide Catarino'nun açık olduğunu gördü. Her yer karanlık içindeydi. Senor Herbert göbeği bira dolu, yarı uyuklar bir halde, erkeklerin kadının odasına girişlerini denetliyordu.

Tobias da o odaya girdi. Kadın onu tanıyordu, onur da odaya girdiğini görünce şaşırdı.

«Sen de mi?»

«Bana içeri girmemi söylediler,» dedi Tobias. «Elim 5 Peso sıkıştırıp acele etmemi söylediler.»

Kadın terden ıslanmış çarşafı yataktan kaldırdı, Tobias'tan bir ucundan tutmasını rica etti. Çarşaf bir ressamın tuvali ağırlığındaydı. Her iki ucundan tutarak onu kendi öz ağırlığına dönünceye kadar sıktılar. Şilteyi tersyüz ettiler, bir yüzünden ter damlıyordu. Tobias daha sonra bir yolunu bulup kendine düşeni yaptı. Dışarı çıkmadan önce 5 Pesoyu yatağın yanında kabardıkça kabaran banknot yığınının üzerine bıraktı. Senor Herbert dışarıda ona:

«Buraya elinden geldiği kadar çok erkek bulup yolla ki, öğleden önce işimizi bitirelim,» dedi.

Kadın kapıyı aralayarak buzlu bir bira istedi. Çok sayıda erkek sırada beklemekteydi.

«Daha ne kadar var?» diye sordu kadın.

«Altmışüç,» dedi Senor Herbert.

İhtiyar Yakup bütün gün elinde dama tahtasıyla onun peşinden gitmişti. Nihayet akşama doğru sırası geldi, sıkıntısını anlattı, Senor Herbert onunla gerçekten ilgilendi. Sokağın ortasında duran büyük masanın üzerine ufak bir masa ile iki

iskemle çıkarıldı. İhtiyar Yakup ilk hamleyi yaptı. Son hamleyi önceden tasarladı. Kaybetti.

«40 Peso,» dedi Senor Herbert ve ona iki taş avans verdi.

Sonra yine kazandı. Elleri taşlara hiç değmiyordu sanki, gözleri bağlı oynuyor, rakibinin hamlelerini, taşların durumunu ancak tahmin edebiliyordu. Yine kazandı. Kalabalık ilgisini kaybetti, bakmaktan yoruldu. İhtiyar Yakup bu işten vazgeçmeğe karar verdiği zaman beşbinyediyüzkırkiki Peso yirmüç Centavo borçluydu.

Metaneti elden bırakmadı. Rakamı bir kâğıt parçasına yazdı ve cebine yerleştirdi. Dama tahtasını kapadı, taşları kutusuna koydu ve hepsini gazeteye sardı.

«Bana istediğinizi yapın,» dedi, «ama bunu bana bırakın. Eğer ömrüm elverirse bu parayı biriktirinceye kadar oynayacağıma namus sözü veriyorum.» Senor Herbert saatine baktı.

«Gerçekten çok üzgünüm,» dedi. «Süre yirmi dakika sonra tamam.» Rakibinin bu duruma bir çözüm bulamayacağına kanaat getirinceye kadar bekledi. «Başka bir şeyiniz yok mu?»

«Şerefim var.»

«Yok,» öyle değil,» diye açıkladı Senor Herbert, «şöyle boyaya batırılmış bir ressam fırçasını üzerinde gezdirdiğimiz zaman rengini değiştiren türden bir şey demek istiyorum.»

İhtiyar Yakup bilmece çözer gibi bir ifadeyle: «Evim var,» dedi. «Pek değerli bir şey değil, ama yine de bir evdir.»

Böylece Senor Herbert İhtiyar Yakup'un evine geldi. Bundan başka, boyunlarının borcunu yerine getirmeyen diğer bazı kimselerin evlerine barklarına da gidiyordu. Bandolu, cambazlı, havai fişekli bir şenlik düzenledi ve tam bir hafta süren bu şenliği bizzat kendisi yönetti.

Dikkate değer bir haftaydı bu. Senor Herbert köyün olağanüstü alınyazısını anlattı, hâtta geniş ve dümdüz damlar üzerindeki dans pistleri ve camdan yapılmış dev gibi binalarla gelecekteki kentin bir taslağını da çizdi. Bunu kalabalığa gösterdi. Halk bir yandan hayretler içinde bu taslağa

bakarken bir yandan Senor Herbert'in renkli kalemlemlerle çizdiği yayaların yüzünde kendisiyle karşılaşmağa çabaladı. Ama bu yayalar öyle iyi giyinmişlerdi ki, taslağa bakanlar onları bir türlü kendilerine benzetemediler. Senor Herbert'i bu şekilde sömürdükleri için yürekleri bile burkuluyordu. Senor Herbert çanını çalıp şenliğin sonunu ilân edinceye kadar umut dünyasının sisleri içinde yaşadılar, bir yandan da okimde duydukları ağlama isteğini hatırlayıp güldüler. Ancak bundan sonra Senor Herbert dinlenmeğe çekildi.

«Böyle yaşamağa devam ederlerse yakında ölürlert» diyordu İhtiyar Yakup.

«O kadar çok param var ki,» dedi Senor Herbert. «hiç bir şey beni ölmeğe zorlayamaz.»

Bunun üzerine kendini yatağa attı. Günlerce uyudu, bir aslan gibi horladı, o kadar uzun uyudu ki, halk onu beklemekten usandı. Yemek için yengeç yakalamak zorunda kaldılar. Catarino'nun yeni plâkları öyle eskidiler, öyle yıllandılar ki, hiç kimse onları dinlerken göz yaşlarını tutamaz oldu, o da dükkânını kapatmak zorunda kaldı.

Senor Herbert'in uyumağa başlamasından uzun bir zaman sonra papaz İhtiyar Yakup'un kapısını çaldı. Kapı içerden sürgülenmişti. Uyuyan adamın soluğu içerdeki havayı tükettikçe eşyalar ağırlıklarını kaybediyor, hatta bazıları yüzmeğe başlıyorlardı.

«Onunla görüşmek istiyorum,» dedi papaz.

«Beklemeniz lâzım,» dedi İhtiyar Yakup.

«Çok vaktim yok.»

«Oturup bekleyin papaz efendi,» diye ısrar etti İhtiyar Yakup. «Beklerken de bana bir iyilikte bulunup benimle konuşun. Uzun zamandır dünyada olup bitenlerden hiç habirim yok.»

«İnsanlar korkunç bir göç halinde,» dedi papaz. «Kısa zamanda köy yine eski haline dönecek. Tek havadis bu.»

«Yine dönüp geleceklerdir,» dedi İhtiyar Yakup, «hele deniz yine o gül kokusunu bir getirsin.»

«Ama biz bu arada, gitmeyip de burada kalanların kafasındaki hayali canlı tutabilmek için bir şeyler yapmak zorundayız,» diye konuştu papaz. «Çok gecikmeden bir kilisenin yapımına girişmemiz gerekiyor.»

«Demek siz bunun için Mister Herbert'i almağa geldiniz,» dedi İhtiyar Yakup.

«Öyle.» dedi papaz. «Acemi çaylaklar iyi yürekli oluyorlar.»

«Öyleyse bekleyin papaz efendi,» dedi İhtiyar Yakup, «belki uyanır.»

Damaya oturdular. Günlerce süren uzun ve zorlu bir oyun oynadılar, ama Senor Herbert uyanmadı.

Papaz umutsuzluğa kapılarak ne yapacağını şaşırdı. Eline bakırdan bir çanak aldı, her yeri dolaşıp kilisenin yapımı için bağış dilendiyse de pek bir şey toplayamadı. Fazla dilenip yakarmaktan gittikçe daha saydamlaştı, kemiklerinin içine çeşitli gürültüler doluşmağa başladı ve sonunda bir pazar günü yerden iki karış havalandı, ama bunu gören olmadı. Derken pılı pırtısını bir çantaya, topladığı parayı da bir başka çantaya tıktıktan sonra dönmek üzere oradan ayrıldı.

Keyfini geri getirmeğe çalışanlara: «Koku bir daha gelmeyecek,» diyordu. «Gerçeği olduğu gibi kabul etmek zorundayız, bu köy Ulu Tanrının gazabına uğramıştır.»

Senor Herbert uyandığında köy yine eski haline dönmüştü. Ehalinin sokaklarda bıraktığı çöpler yağan yağmur la mayalanmağa başlamış, toprak yine tuğla gibi kaba ve sert bir kıvama gelmişti.

Senor Herbert: «Çok uzun uyumuşum,» diyerek esnedi.

İhtiyar Yakup: «Yüzyıllar sürdü,» dedi.

Senor Herbert: «Açlıktan ölüyorum.»

İhtiyar Yakup: «Herkes açlıktan ölüyor.»

Senor Herbert: «Sahile gidip yengeç aramaktan başka çare yok.»

Tobias onu ağzı köpükler içinde kumları kazıp eşelerken

buldu ve zenginlerin acıkınca tıpkı yoksullara benzediklerini görüp şaşırıldı. Senor Herbert umduğu kadar yengeç bulamadı. Akşama doğru Tobias'ı birlikte denizin dibinde yiyecek bir şeyler aramağa çağırdı.

«İyi ama,» diye uyardı onu Tobias, «denizin dibinde neler olduğunu yalnız ölümler bilir.»

«Bilim adamları da bilir,» dedi Senor Herbert. «Gemilerin battığı denizlerin altında da eti makbul kaplumbağalar bulunur. Soyun da gidelim.»

Gittiler. Önce dosdoğru açıklara yüzdüler, sonra derinlere daldılar, ilkin güneş ışığının, ardından da denizin ışığının kaybolup her şeyin bir tek kendi öz ışığıyla görüldüğü yerlere indiler. Ata binmiş erkek ve kadınların bir müzik pavyonu çevresinde dolandıkları batık bir kasabanın yakınından geçtiler. Pırıl pırıl bir gündü, tarhlarda renk renk çiçekler açmıştı.

«Bu kasaba bir pazar günü öğleden önce saat onbire doğru batmıştı,» dedi Senor Herbert. «Bir toprak kayması sonucu batmış olmalı.»

Tobias köyüne doğru savuşmak istediye de Senor Herbert ona dibe kadar peşinden gelmesini işaret etti.

«Orada güller var,» dedi Tobias. «Clotilde'nin onları görmesini istiyorum.»

«Başka bir sefer sakın kafayla yine gelirsin,» dedi Senor Herbert. «Şimdi ben açlıktan ölüyorum.»

Uzun, sihirli kollarıyla kendini bir polip gibi derinlere doğru itiyordu. Onu gözden kaybetmemeğe çalışan Tobias, demek zenginlerin yüzüşü böyle, diye düşündü. Yavaş yavaş alışılacalmış türden kazaların denizini geride bırakıp ölümlerin denizine girdiler.

Öyle kalabalıktı ki, Tobias dünyada hiç bu kadar insanı bir arada görmediğini aklından geçirdi. Farklı derinliklerde hiç kımıldamadan, yüzleri yukarıya dönük olarak yüzüyorlardı, hepsinin yüzünde unutulmuş yaratıkların ifadesi vardı.

«Bunlar çok eski ölümler,» dedi Senor Herbert. «Bu sakın hale gelmeleri için yüzyıllar gerekti.»

Daha derinde, yeni ölmüş olanların sularında Senor Her-

bert durdu. Tobias ona yetiştği sırada yanlarından çok genç bir kadın süzülerek geçmekteydi. Açık gözlerle bir yanı üzerinde yürüyor, arkasından bir çiçek seli sürüklüyordu.

Senor Herbert işaret parmağını ağzına sokup en son çiçekler geçinceye kadar bir süre öylece kaldı.

«Hayatımda gördüğüm en güzel kadın,» dedi.

«İhtiyar Yakup'un karısı,» dedi Tobias. «Elli yıl gençleşmiş gibi görünüyor, ama mutlaka odur.»

«Çok gezmiş,» dedi Senor Herbert. «Arkasından bütün dünya denizlerinin bitki örtüsünü sürüklüyor.»

Derinlere vardılar. Senor Herbert sabanla sürülmüş arduvazı andırır bir zemin üzerinde birkaç defa dolandı. Tobias onu izledi. Ancak derin suların alacakaranlığına alışınca orada kaplumbağaların olduğunu gördü. Yerde taş tabakaları gibi yayılmış binlerce kaplumbağa vardı.

«Yaşıyorlar,» dedi Senor Herbert, «ama milyonlarca yıldan beri uyuyorlar.»

Birini ters çevirdi. Yumuşak bir itişle hayvanı yukarıya doğru yolladı, uyuyan hayvan ellerinden kaydı ve akıntıyla yükseldi Tobias ona ilişmedi. Derken suyun yüzüne ulaştı, denizi başaşağı gördü.

«Rüya gibi,» dedi.

«Kimseye söyleme,» dedi Senor Herbert. «Senin kendi iyiliğin için. İnsanlar bütün bunları görecektir olsalar dünyada ne büyük bir kargaşa çıkar, düşünsene.»

Köye döndüklerinde neredeyse gece yarısı olmuştu. Clotilde'yi uyandırıp su ısıtmasını istediler. Senor Herbert kaplumbağanın başını kopardı, ama onu dörde böldüklerinde üçü birden avluda zıplayarak ilerleyen yüreğin peşine düşüp onu bir daha öldürmek zorunda kaldılar. Solukları tıkanınca kadar yediler.

«İyi güzel ama Tobias,» dedi Senor Herbert, «gerçeğe teslim olmalıyız.»

«Elbette.»

«O gerçek de şu:» diye devam etti Senor Herbert. «bu kökü hiç bir zaman geri gelmeyecek.»

«Gelecek.»

«Bütün diğer nedenler bir yana, şundan dolayı bir daha gelmeyecek,» diye Clotilde araya girdi, «o zaten buraya hiç gelmedi. Sen bütün milleti uyuttun.»

«Kokuyu sen de kendi burnunla kokladın,» dedi Tobias.

«O gece hemen hemen aklımı kaçırmış gibiydim,» dedi Clotilde. «Şimdi artık bu denize ne olduğuna hiç mi hiç aklım ermiyor.»

«Öyleyse ben gidiyorum,» dedi Senor Herbert. Sonra ikisine dönerek ekledi: «Sizler de gitmelisiniz. Burada aklıktan kıvranmaktansa dünyada yapacak öyle çok şey var ki!»

O gitti. Tobias avluda kaldı ve ufuk çizgisine kadar yıldızları saydı. Geçen aralıktan bu yana üç yıldız artmış olduğunu gördü. Clotilde onu içeriye odaya çağırdı, ama o aldırmadı.

«Canım gelsene,» diye üsteleldi Clotilde. «Yüzyıllardır tavşanlar gibi yapmadık.»

Tobias uzun süre bekledi. Sonunda odaya girdiğinde Clotilde çoktan uyumuştı. Onu yarı yarıya uyandırabildi, ama o derece yorgundu ki, ikisi de her şeyi birbirine karıştırıp ancak solucanlar gibi yapabildiler.

«Sen aptallaştın,» dedi Clotilde keyifsiz bir sesle. «Başka bir şey düşünsene.»

«Düşünüyorum.»

Clotilde ne düşündüğünü öğrenmek istedi, Tobias da başkalarına anlatmaması koşuluyla ona durumu açıklamaya karar verdi. Clotilde kimseye anlatmayacağına söz verdi.

«Denizin dibinde,» diye başladı Tobias, «bembeyaz evleri ve tarhlarında milyonlarca çiçekleri olan bir köy var.»

Clotilde elleriyle başını tuttu.

«Ne olur Tobias,» diye bağırdı. «ne olur Tobias. Allah aşkına yine başlama.»

Tobias devam etmedi. Yatağın kenarında kıvrılıp uyu-mağa çalıştı. Ama rüzgâr dönüp, yengeçler onu rahat bırakıp da hava ağarcıncaya kadar bunu başaramadı.

HANIM ANA'NIN CENAZE TÖRENİ

Ey bütün dünyanın kuşkucuları, işte bu okuyacağınız. Macondo İmparatorluğunun kayıtsız şartsız hükümdarı olan ve iktidarını icra ederek doksaniki yıl yaşayan, geçen eylül ayında bir salı günü kutsal koku ve tütsüler içinde vefat eden, cenaze töreninde Yüceler Yücesi Papa'nın da hazır bulunduğu Hanım Ana'nın gerçek hikâyesidir.

Evet, temelinden sarsılan ulusal birlik yeniden dengesi-ne kavuştuğuna, insanı eritip bitiren ölüye saygı nöbetinden sonra şöyle rahat bir nefes almak için San Jacinto'lu gaydacılar, Guajira'lı kaçakçılar, Sinu'lu pirinç ekicileri, Guacamaya'lı fahişeler, La Sierpe'li büyücüler ve Aracataca'lı muz toplayıcıları çadırlarını kurduklarına, cumhurbaşkanı, bakanlar ve tarih kayıtlarına bugüne değin geçmiş en muhteşem cenaze töreninde siyasal iktidarı ve doğaüstü güçleri temsil eden tüm görevliler ve herkes kendilerine gelip yine görevlerinin başına döndüklerine, artık Aziz Papa da hem ruhu hem de bedeniyle gök katlarına doğru yola koyulduğuna, cenaze törenine akın akın koşuşan insan kitlelerinin bıraktığı boş şişeler, sigara izmaritleri, kemirilmiş kemikler, boş konserve kutuları, paçavralar ve dışkı maddeleri yüzünden Macondo'da trafik felce uğradığına göre artık kapının önüne bir iskemle atıp tarihçiler bizden önce davranmadan bu ulusal depremin ayrıntılarını başından başlayarak anlatmanın vakti gelmiştir.

Öndört hafta önce, hardal yakıları, lapa sargıları ve hacamat vantuzlarıyla geçirilen bitip tükenmez geceler sonundaki duyuları uyuşturan bir can çekişme kavgasından iyice

eriyip yıpranmış bir halde çıkan Hanım Ana, son arzusunu açıklamak üzere kendisini bambudan yapılma eski sallanan koltuğuna oturtmalarını emretti. Vefatı için eksikliği duyulan tek aksesuar buydu. O sabah Aziz Peder Antonio İsa-bel'in aracılığıyla ruhunun gerekli işlerini yoluna koyduktan sonra geriye bir tek evrensel mirasçıları olan ve yatağının çevresinde bekleyen dokuz yeğeniyle arasındaki para işlerini düzenlemek kalmıştı. Hemen hemen yüz yaşında olan ve kelimeleri dişsiz ağızda geveleyerek konuşan hımhım papaz odada kaldı. Onu Hanım Ana'nın bulunduğu odaya çıkarmak için on adam gerekmişti, bu yüzden onu önce aşağı indirmek, sonra da kaçınılmaz saat gelip çattığı zaman yine yukarıyı taşımak yerine odada olduğu gibi bırakmağa karar verdiler.

İri yarı, kaba saba bir adam olan ve ayağına mahmuzlu çizmelerini, üzerine de hakilerini geçirip, gömleğinin içine de uzun namlulu bir otuzsekizlik sokarak dolaşan en büyük yeğen Nicanor noteri çağırmağa gitti. Melisa ve biberiye kokuları içindeki iki katlı koskoca malikâne, çoktan toza toprağa dönüşmüş olan eski kuşakların biriktirdiği saçma sapan eşya, süprüntü ve sandıklarla tıka basa doldurulmuş karanlık odalarıyla geçen haftadan beri bu anın bekleyişi içindeydi. Diğer zamanlarda kesilen domuzların kancalarını da asılı durduğu, uyku getiren ağustos pazarlarında av hayvanlarının kancalarında kan akıttığı uzun koridor boyunca şimdi tuz çuvallarının ve tarım araç gereçlerinin üzerinde kitleler halinde gündelikçiler uyukluyor, yas haberini akıl almaz genişlikteki dev mülkün sınır kapılarına kadar götürmek için binek hayvanlarını eğerleme emrini bekliyordu. Ailenin geri kalan bölümü salonda toplanmıştı. Gece nöbetleri ve atalarına borçlu oldukları soyaçekim yüzünden kancaları çekilmiş, benzi kül rengi kadınlar, birbiri üzerine yığılan sayısız felâketin özeti olan koyu yas renklerine bürünmüşlerdi. Hanım Ana'nın anaerkil sertliği kendi serveti ve adı çevresine amcaların teyze kızlarıyla, dayıların halalarla, erkek kardeşlerin baldızlarıyla evlendiği kutsal bir tel örgü çekerek üreyip çoğalma işini sonunda arap saçına benzer kan

okrabalığı ilişkilerinden oluşma bir kısır döngüye çevirmişti. Yalnız yeğenlerin en küçüğü olan Magdalena bu çemberi parçalamayı becerebilmiş, gördüğü korkunç kâbusların etkisi altında Aziz Peder Antonio Isabel'e gidip içindeki şeytani kovdurduktan ve saçlarını dibinden kazıttıktan sonra Papalık makamı nezdinde rahibe adaylığını seçerek dünya nimet ve zevklerinden elini eteğini çekmişti. Resmî aile kurumu dışında erkekler, ağanın ilk gece hakkından yararlanarak koca mülkün sınırları içindeki çiftlik evlerini, ırgat damlarını, dağ kulübelerini baştan aşağıya piçlerden oluşan yepyeni bir kuşakla doldurmuşlardı. Bunlar Hanım Ana'nın isimsiz vaftiz çocukları olarak uyruğunda bulundurduğu, koruyup kayırdığı, uşak ve ırgatlar arasında dolaşan kimsesizlerdi.

Eşikte bekleyen ölüm yıpratıcı bekleyişin sonunu yaklaştırmıştı. Saygı ve itaat görmeğe son derece alışmış olan ölüm döşeğindeki kadının sesi, kapıları kapalı odanın içinde bir orgun en bas sesleri gibi zorlukla işitebildiği halde, koca malikânenin en uzak, en kuytu köşelerinde yankılanıyordu. Hiç kimse bu ölüm karşısında kayıtsız değildi. İçinde bulunduğumuz yüzyılda Hanım Ana, tıpkı ikiyüz yıllık geçmişte ezici egemenliği hiç elden bırakmamış olan kardeşleri, babaları, dedeleri ve ataları gibi Macondo'nun odak noktasıydı. Kasaba onun adı çevresinde gelişmişti. Hiç kimse geniş aile mülkünün hangi kaynaklardan geldiğini, hangi sınırlara kadar uzandığını, gerçek değerinin ne olduğunu bilmezdi. Oysa herkes Hanım Ana'nın akarsu ve göllerin, yağmış ve yağacak yağmurların, çevre yollarının, telegraf direklerinin, artık yılların ve dayanılmaz sıcaklığın sahibi bulunduğu ayrıca her türlü canlı ve cansız üzerinde miras hakkı olduğu düşüncesine çoktan alışmıştı Akşam serinliğinin tadına varmak için malikânesinin balkonuna çıkıp bağrılarındaki iç organların ve iktidar yetkisinin bütün ağırlığıyla kendini sazdan örülme sallanan koltuğuna bıraktığı zaman gerçekten de son derece varlıklı ve güçlü olduğu, dünyanın en varlıklı ve en güçlü hatunu olduğu açık seçik görülürdü.

Peder Antonio Isabel'in bunak kehanetleriyle durmadan kulakları aşınan Hanım Ana'nın kendisi ve kalabalık sopunun üyeleri dışında hiç kimse onun da ölümlülerden biri olduğunu aklına getirmemişti. Hanım Ana da, tıpkı 1875 savaşında malikânenin mutfağında mevzilendikten sonra Albay Aureliano Buedia'nın inzibat kollarından birine teslim olan büyükannesi gibi yüz yaşından fazla yaşayacağına inanıyordu. Birbirleriyle dayanışma halindeki bir küme başıbozuk dernekçiyi bizzat kendi elleriyle yok etme fırsatını Tanrı'nın ona artık bahşetmeyeceğini ancak o yılın nisan ayında anladı.

Sancılarla geçen ilk hafta içinde aile doktoru Hanım Ana'yı hardal yakıları ve yün çoraplarla iyileştirmeyi denedi. Montpellier'de tıp ödülü kazanmış olan ve bu bilim dalının yeni gelişmelerini kendi felsefi kanıları yüzünden reddeden bu değişmez doktor, Macondo'ya başka doktorların yerleşmesini yasaklayan sakin görevini Hanım Ana'ya borçluydu. Bir zamanlar at sırtında köyden köye dolaşmış, akşam karanlıklarında mahzun hastaları ziyaret etmişti. Her nasılsa doğa ona, hiç tanımadığı sayısız çocuğun babası olma ayrıcalığını bahşetmişti. Oysa duçar olduğu amansız mafsallı iltihabı onu kaskatı bir halde hamağında yatmağa zorladığından artık hastalarını ziyaret edemez olmuş, tedavilerini uzaktan yapılan tahminler, kulaktan dolma haber getirip götürülen araçlar ve elçiler yardımıyla sürdürmeye başlamıştı. Hanım Ana tarafından huzura çağırılınca ayrı ayrı iki değneğe dayanarak pijamalarıyla alanı boydan boya geçti ve hastanın odasına ulaştı. Ancak Hanım Ana'nın ölümle pençeleşmekte olduğunu anladıktan sonra üzeri Lâtince yazılı porsele kaplarla dolu bir sandık getirterek ölüm halindeki hastayı üç hafta süreyle içten ve dıştan her türlü akademik yakular, pek etkili ecza ve içkiler, ustalıkla hazırlanmış fitiller kullanarak elden geçirdi. Pesinden hastanın sancıyan yerlerine tütsülenmiş kara kurbağalar, böbreklerinin üzerine de sülükler koydurduktan sonra bir sabah alacakaranlıkta kendini su iki şıktan birine karar vermek durumuyla karşı karşıya buldu;

ya berber çağrılarak hastadan kan çektirilecekti, ya da Peder Antonio İsabel gelip hastanın içinden şeytanı kovacaktı.

Nicanor papazı getirtti. Nicanor'un en iyi on adamı Aziz Peder'i çatırdayan hasır koltuğundan hiç kaldırmadan küflenmiş beylik sayvanının altında ruhuban binasından alıp Hanım Ana'nın yatak odasına taşıdılar. İlk bir eylül sabahı duyulan son ayın çanı Macondo'lulara üzücü haberi bildiren ilk işaret oldu. Güneş yükselirken Hanım Ana'nın konağı önündeki küçük alan pazar yerini andırıyordu.

Her şey eski günleri andıran bir görünüm içindeydi. Hanım Ana yetmişine varıncaya kadar yaş günlerini hep insanlığın başlangıcından beri bilinen en uzun ve en gürültülü şenliklerle kutlamıştı. Üzeri hasır sarılı güzel şişeler içinde sert içkiler köylülere bol bol ikram edilir, köy alanında sığırlar kesilir, yüksekçe bir set üzerinde üfleme çalgılardan oluşan küçük bir orkestra aralıksız üç gün çalardı. Bu yüzyılın ilk haftası içinde Albay Aureliano Buendia'nın taburlarının konakladığı yerde, tozlu badem ağaçlarının altında mısır sütü, gözleme, sucuk, donyağı, çeşitli börekler, domuz salamları, ayva çörekleri, yuka ekmeği, peynir tatlıları, yağlı kurabiyeleler, darı ekmekleri, yufka, karaciğer ezmesi, kokoreç, acıbadem çörekleri, şeker kamışından çekilme romlar satılır, bunların yanı sıra her türlü ufak tefek ıvır zıvır, mutfak eşyası, vazolar, biblolar, ayrıca horoz dövüşleri ve lotaryalar bulunurdu. Heyecan içinde dalgalanan insan selinin orta yerinde, üzerinde Hanım Ana'nın portreleri bulunan basmalar ve harmaniler satılırdı.

Şenlikler iki gün öncesinden başlayarak doğum günü pek gösterişli havai fişeklerle ve Hanım Ana'nın konağında düzenlenen aile balosuyla sona ererdi. Hanım Ana'nın himayesindeki piçler ordusu tarafından hizmetlerine kusursuz bakılan seçkin konuklar ve resmen aileyi oluşturan asıl üyeler, en modern parçaların kaydedilmiş olduğu silindirlerle donanmış pianonun çaldığı ritme uyarak dans ederlerdi. Hanım Ana koca salonun derinliklerinde bir yerden şenlikleri yönetir ve bütün parmakları yüzüklerle bezenmiş sağ eliyle

belli belirsiz direktifler verirdi. Bazen sevişen çiftlerin arzularına uyarak, ama çoğunlukla, daha doğrusu her zaman kendi aklının yattığı yönde davranır ve o gece gelecek yılın nikâhlarını kıyardı. Doğum günü şenliklerinin sonunda Hanım Ana çelenk ve fenerlerle süslenmiş balkona çıkarak aşağıdaki kalabalığa para atardı.

Bir yandan aile içinde ardı arkası bir türlü kesilmeyen yaslar, bir yandan da son günlerin siyasal kuşku ve güvensizlikleri böyle bir geleneği yıpratmış, parçalamıştı. Yeni yetişen kuşaklar, gürültü patırtılar içinde yüzen bu eşsiz kutlama törenlerini ancak kulaktan dolma biliyorlardı. Bu yeni yetmeler, Hanım Ana'nın Felemenk dantelleriyle bezenmiş eteğini ve onun aklındaki kolalı patiskadan iç fistanlarını buruşturmamak için kilisede ayın sırasında bile diz çökmek gibi özel bir hakka sahip olduğu ve sivil görevlilerden biri tarafından aralıksız yelpaze'lenerek ulu mevkiinin bütün azametiyle dolaştığı günleri pek hatırlamazlardı. Yaşlılar, Maria del Rosario Castaneda y Montero'nun yirmiiki yaşında babasının cenaze töreninde hazır bulunduktan sonra kendisini Hanım Ana'lık mevkiine getiren yeni ve tantanalı vakarı içinde konak ile kilise mihrabı arasına serilmiş olan ikiyüz metre uzunluğundaki kilim üzerinde halılarla kaplı sokaktan geçerek evine dönüşünü bir gençlik rüyası gibi hatırlıyorlardı. Ortaçağdan kalma bu tablo o günden beri yalnız aile tarihçesinin değil, aynı zamanda tüm ulus tarihinin de malı olmuştu. Gün geçtikçe bulanık, uçuk bir hal alan, dalgınlaşan ve ancak sıcak akşam üzerleri yoğun sardunya kokularından boğulan balkonunda görülebilen Hanım Ana, kendi efsanesi içinde eriyip gitmekteydi. İktidarı Nicanor sayesinde ayakta durabiliyordu. Geleneklere göre Hanım Ana'nın vasiyetnamesini mühürleyeceği gün mirasçılarının üç gün üç gece sürecek bir şenlik düzenleyecekleri gizli den gizliye de olsa biliniyordu. Öte yandan Hanım Ana'nın vasiyetini ölümünden ancak birkaç saat önce açıklamak kararında olduğu da biliniyor, oysa hiç kimse onun cidden öleceğine ihtimal veremiyordu. Maçondo'lular ancak bir sabah kör karanlıkta son ayın çanlarıyla uykularından uyanınca

Hanım Ana'nın yalnız ölümlü olmayıp üstelik ölüm döşeğinde yattığına inanabildiler.

Artık vakti gelmişti. Vücudunun her yanı sarı bir yağlarıyla ovunmuş bir halde yatağının tozlu krepon sayvanı altında uzanmış yatıyor, göğsü pek mecalsiz inip kalktığından yaşadığı zorlukla anlaşılabilirdi. Elli yaşına varınca ya kadar en tutkulu taliplerini bile geri çevirmiş ve yarıdılışı sayesinde bütün sopunu tek başına yönetip besleyebilmiş olan evlâtsiz bâkire Hanım Ana ölümle pençeleşmekteydi. Son merhem ayını sırasında Aziz Peder Antonio İsabel Hanım Ana'nın avuçlarına kutsal yağ sürebilmek için yarım istemek zorunda kaldı, çünkü yaşlı kadın ölümle pençeleşmeğe başladığından beri avuçlarını sıkı sıkı kapalı tutuyor, yumruklarını bir an olsun açmıyordu. Yeğenlerin bu konuda gösterdikleri çaba da hiç bir sonuç vermedi. Bu son direniş sırasında ölüm halindeki yaşlı kadın bir haftadan beri ilk defa olarak mücevherlerle süslü elini göğsüne bastırıp uçuk bakışlarını yeğenlerinin üzerine dikti ve: «Sizi hırsızlar sizi,» dedi. Bunun üzerine ayın robası içindeki Peder Antonio İsabel'i ve ellerinde kutsal emanetleri tutmakta olan koro çocuklarını görerek içten gelen sarsılmaz bir huzur duygusuyla mırıldandı: «Ben ölüyorum.» Arkasından kocaman pırlantalı yüzüğünü parmağından çıkararak rahibe adayı Magdalena'ya uzattı. Bu yüzük en genç mirasçısı olarak onun hakkı sayılırdı. Artık gelenek denen şeyden de eser kalmamış, Magdalena kilise yararına miras hakkından feragat etmişti.

Gün ağarırken Hanım Ana en son talimatlarını vermek üzere Nicanor ile yalnız bırakılmayı istedi. Bütün lüzûmme yetilerini son bir çabıyla biraraya toplayıp yarım saat süreyle işlerin gidışı konusunda bilgi aldı. Ölümünden sonra na'sının izleyeceği yola ilişkin isteklerini bütün ayrıntılarıyla açıkladıktan sonra, son olarak ölünün başında tutulan nöbet konusuna değindi. «Gözlerini dört açacaksın,» dedi. «Bütün ziynet eşyası ve mücevherleri kilitleyeceksin, çünkü çoğu kimse ölü nöbetine bir şeyler çalmak için gelir.» Bundan sonra papazla odasında yalnız bırakılan Hanım Ana pek

uzun süren, son derece içten, ayrıntılı itiraflarda bulunduktan sonra yeğenlerinin huzurunda son defa kutsal şarap ve ekmeği tattı. Ancak bu son ayinden sonra vasiyetini açıklamak üzere kendisini kamıştan yapılma koltuğuna oturtmalarını istedi.

Nicanor okunaklı bir yazı ile doldurulmuş yirmidört sayfa tutan bir çalışma üzerinde Hanım Ana'nın bütün mirasının dökümünü hazırlamıştı. Yaşlı kadın, orada resmen tanık olarak bulunan özel doktoru ve Peder Antonio Isabel'in huzurunda, sarsılmaz iktidarının ve yüceliğinin başlıca kaynağı olan mülklerinin listesini huzur içinde ağır ağır soluyarak notere dikte etti. Gerçek boyutlarıyla sınırlandırıldığı takdirde ailenin asıl mülkü, tasarlanmış evlenmeler yoluyla zamanla Hanım Ana'nın iktidarı altında birleştirilmiş olan, ta sömürge devrinde krallık mühürleri sayesinde zimmete geçirilmiş üç ayrı tımandan ibaretti. Beş ayrı bucağı kapsayan ve şimdiye kadar bir tek tahıl tanesinin bile mülk sahipleri hesabına ekilmediği bu sınırları belirsiz bâkir toprak üzerinde üçyüzelliiki ortakçı aile yaşamaktaydı. Hanım Ana her yıl isim gününün arifesinde geniş topraklarının devlet yönetimine teslimini engelleyen iktidarının tek eylemini yerine getirir, yani icar bedellerini toplardı. Yüz yılı aşkın bir zamandan beri kendi ataları nasıl şimdiki ortakçıların atalarından toprakları üzerinde yaşama hakkının kirasını almışlarsa, Hanım Ana da konağının iç avlusunda koltuğunda oturduğu yerde aynı kira bedelini toplardı. Üç gün süren ortakçılık bedellerinin toplanması işleminin ardından iç avlu tavuk, hindi ve domuzlarla, hediyecek gibi getirilip avluya bırakılan her türlü toprak ürünlerinin onda bir tutarıyla ve her türlü hayvanın ilk yavrularıyla dolup taşardı. Gerçekte bunlar, ilk bakışta yüzbin hektar olarak tahmin edilen, ama en başından beri ıssız ve çorak diye bilinen topraklardan ailenin elde ettiği tek gelirdi. Öte yandan tarih akışı içinde yer alan gelişmeler, Macondo yöresinin bu mülk sınırları içerisinde kalar bölümünde yönetim merkezi dahil olmak üzere altı yerleşme merkezinin her ne kadar büyüyüp gelişmesini hazırlamışsa da, bütün topraklarının mülkiyeti

Hanım Ana'nın olduğundan hiç kimse kendi evinin yapı değeri dışında mülkiyet hakkı talebinde bulunamaz olmuştı. Buna göre, nasıl hükümet cadde ve sokakların kullanımı karşılığında vatandaşın bir vergi ahyorsa, Hanım Ana da topraklarının kullanımı karşılığında elbette bir kira alacaktı.

Ortakçıların evleri dolaylarında sayıları hiç bir zaman bilinemeyen, kıçlarında asma kilit biçiminde birer dağlama izi taşıyan bakımsız, sahiptir sığır ve davar dolandır dururdu. Başiboş gezen hayvanların yazları susuzluktan bitkin bir halde uğradığı uzak yörelerde, geniş çapta değil de, daha çok ısrarla durmadan belirmesi yüzünden iyice tanınır olan eskilerden miras kalma bu damga, yaygın söylentilerden birinin en güçlü dayanağı sayılırdı. Hiç kimsenin gün ışığına çıkarabileceğine inanmadığı bazı nedenlerden ötürü konağın alabildiğine geniş ahırları son iç savaştan bu yana giderek boşalmış, yerini son zamanlarda şeker rafincirilerine, süt mamulleri tesislerine ve bir piring değirmenine bırakmıştı.

Vasiyetname metni bu sayılanların yanı sıra, bağımsızlık savaşları sırasında evin bilinmeyen bir mevkiinde saklamak amacıyla gömölüp sonradan çeşitli arama çalışmaları ve yorucu kazılara rağmen bir daha izine rastlanmayan altın sikkelere dolu üç büyük testinin varlığına işaret etmekteydi. Halka icarlanmış olan geniş toprağın sömürsünü sürdürmek ve ürünün onda bir tutarını, hayvanların ilk yavrularını, ortakçı halkın hediyeyle diye sunduğu özel vergileri almak haklarının yanı sıra mirasçıları, kuşaktan kuşağa yenilenmiş, her kuşak tarafından eksikleri giderilerek tamamlanmış olan, gömülü hazinenin aranması çalışmalarını kolaylaştırıcı bir plân tasarısı devralıyorlardı.

Hanım Ana'nın dünyalık varlığını sayıp dökmesi üç saat aldı. Ölmek üzere olan kadının boğucu derecede sıcak odada çınlayan sesi, sırasıyla her mülk parçasına yaraşan değer ve onur pâyesini vermek ister gibi çıkıyordu. Metnin altına önce titreyen ellerle Hanım Ana, peşinden de tanıklar imzalarını attıkları sırada evin önünde tozlu badem ağaçları altında itiş kakış toplanmış olan kalabalığın yüreği anlaşıl-maz bir titreyişle sanki yerinden oynadı.

Bundan sonra geriye yalnız manevî değer ve mülkiyetlerin ayrıntılı dökümü kalıyordu. Hanım Ana son gücünü seferber ederek — tıpkı sopunun egemenliğini güven altına almak için ölmeden az önce son çabayı ortaya koyan ataları gibi yaparak — dikkate değer kalçaları üzerinde doğrulup bir tek bellekten güç alan kesin ve buyurgan bir sesle ortaya ailenin çıplak gözle görülmeyen mallarının listesini dikte etti:

Yeraltı zenginlikleri, karasuları, ülkenin bayrağı üzerindeki renkler, ulusal egemenlik, gelenekçi, partiler, insan hakları, yurttaşlık hak ve özgürlükleri, belediye birinci encümeni, ikinci temyiz mahkemesi, üç numaralı görüşme önergesi, tavsiye mektupları, tarihsel gerçekler, serbest seçimler, güzellik kraliçeleri, temel ilke açıklamaları, toplu halde verilen demeçler, soylu genç hanımefendiler, kusursuz beyefendiler, saygıdeğer silâhlı kuvvetler mensupları, yüce yargıtay üyeleri, ithal yasağının hedef aldığı mallar, hafif meşrep kadınlar, bedensel güdülerin sorunları, dilin arılığı, dünyaya örnek olacak olanlar, hukuk devleti düzeni, özgürlüğe, ama aynı zamanda sorumluluk bilincine sahip olan basın, Lâtin Amerika'nın Atina'sı, kamuoyu, demokrasi öğretileri, Hristiyan ahlâkı, döviz darlığı, iltica hakkı, komünist tehlikesi, devlet babanın gemisi, artan hayat pahalılığı, cumhuriyetçi gelenekler, sosyal haklardan yoksun sınıflar, güven ve dayanışma bildirileri...

Bir türlü sonuna varamıyordu. Böyle yorucu sayıp dökmeler kalan son nefesini de alıp götürüyordu. Bu ailenin iktidarını ikiyüz yıl boyunca haklı çıkarıcı mazeretleri oluşturan soyut lâf kalabalığının engin ummanına dalan Hanım Ana tok bir geçirti çıkardıktan sonra ruhunu teslim etti.

Uzaklardaki iç karartıcı başkentte yaşayanlar o akşam çıkan gazetelerin olağanüstü kapak sayfalarında yirmi yaşlarında bir kadının resmini görünce bunun yeni güzellik kraliçelerinden biri olduğunu sandılar. Hanım Ana, gazete sayfası üzerinde dört sütun kaplayan ve aceleyle retuşlanmış fotoğrafı, fildişi bir tarakla yukarı toplanmış gür saçları ve incecik bir dantel üzerinde göze çarpan iri ahlığı sayesinde

de uçup gitmiş gençliğini bir daha yaşadı. Gezgın bir fotoğrafçının yüzyılımızın başlarında Macondo'da çektiğı ve uzun yıllar gazetelerin tanınmayan şahsiyetler dosyalarında saklanan bu fotoğraf, gelecek kuşakların belleğinde hep kazılı kalacak bir iz olarak düşünölmüştü. Ülkenin aşırı derecede sıcak olan ve sıtınadan göz açılmayan bu yöresinde ruhunu teslim etmiş olan, adı birkaç saat önce baskı harfleriyle ebedileştirilinceye kadar diğér bölgelerde bilinmeyen bu yüksek şahsiyetten çoktan emeklilik yaşını aşmış otobüslerde, bakanlık binalarındaki asansörlerde, soluk duvar kâğıtlarıyla kaplı hüznölü çay salonlarında derin saygı ve huşu içinde fısıldaşarak söz ediliyordu. Belli belirsiz çiseleyen ahmak ıslatan, yayaları yeşil bakır pasına ve kaygılara bürüyordu. Bütün kiliseler yas çanlarını çalıyorlardı. Yeni mezun olan harp okulu öğrencilerinin yemin törenine gitmekteyken apansız ölüm haberini alan cumhurbaşkanı, telgraf kâğıdının arka yüzüne kendi el yazısıyla yazdığı notta, savunma bakanına o günkü konuşmasını Hanım Ana adına bir dakikalık saygı duruşuyla bitirmeyi öneriyordu.

Ölüm olayı halkın günlük yaşayışını etkilemişti. Şehirli-lerin duygularını ancak çeşitli filtrelerden geçip arındıktan sonraki solgun haliyle tanıyan cumhurbaşkanı bile, şehrin büründüğü ağız açık şaşkınlığı otomobilinde ycl alırken kafasından şimşek gibi gelip geçen acı verici bir görüntü şeklinde farketti. Şöhreti şüphe götürür birkaç kahvehaneden ve dokuz gün sürecek bir ölüm törenine hazırlanmış olan başpiskoposluk kilisesinden başka açık yer kalmamıştı. Dor tipi sütunların gölgesinde, merhum cumhurbaşkanlarının suskun fotoğrafları altında gazete kâğıtlarına sarınmış dilencilerin uyukladığı ulusal parlamento binası içindeki meclis salonu pırıl pırıl aydınlatılmıştı. En yüce onur ve onurların taşıyıcısı olan erişilmez başkan, yasa bürünmüş başkentin onda yarattığı derin etkiden sarsılmış bir halde çalışma makamına girdiğinde, her zamankinden daha durgun, ama daha vakur görünen bakanlar yas giyimleri içinde ayakta kendilerini bekliyorlardı.

Bu ve bunu izleyen birkaç gecenin olayları, ileride tarih-

seî belge ve örnekler olarak anılacak nitelikte olaylardı. Bunun böyle olması, devletin en yüksek mevkideki memurlarını bile şevklendiren Hristiyanlık ruhundan değil, pek saygıdeğer bir ölünün cenaze törenini düzenlemek gibi ortaklaşa bir amaç görünümünü altında birbiriyle çatışan çıkarılar ve karşı ilkeleri uzlaştırma eğilimindeki bir tür kendini yadsımadan ileri geliyordu.. Uzun yıllar boyunca Hanım Ana ailenin görünmez mülklerinin bir bölümünü oluşturan sahte seçmen kartlarıyla dolu üç sandık sayesinde imparatorluğunun sınırları içinde toplum düzenini ve siyasal bütünleşmeyi ayakta tutabilmişti. Buyruğu altındaki ortakçılar, çevresindeki erkek hizmetkârlar, kanadı altındaki reşit olan ve olmayan bağımlılar yalnızca kendi seçme haklarını kullanmakla kalmayıp geçen yüzyılda ölmüş pek eski seçmenlerin hakkından da yararlanırlardı. Hanım Ana geleneksel iktidarın geçici iktidar yetkisine olan ezici üstünlüğünü, ipleri elinde tutan toplum sınırının halk üzerindeki egemenliğini, Tanrı'ya özgü bir bilgeliliğin ölümlü değişkenliğe baskın çıkışını varlığında canlandırmaktaydı. Sakin dönemlerde ulu iradesi sayesinde kilise efendilerinin gelirlerini, vakıfları, yan gelip yatanların akarını onaylar ya da onaylamaz, rüşvet ve seçim hilelerine başvurmak pahasına da olsa çevresindekilerin gürük ve esenliğini gözetirdi. Fırtınalı dönemlerde ise el altından yandaşlarının silâhlılanmalarına katkıda bulunur, verilen kurbanların açıkça yardımına koşardı. Bu vatansever çaba sayesinde en yüksek onurlara hak kazanırdı.

Cumhurbaşkanı, omuzlarına binen sorumluluk yükünün ağırlığını takdir etmek için danışmanlarına hiç de ihtiyac duymuyordu. Cumhurbaşkanlık konağının toplantı salonu ile eskiden kiral naiplerinin ardiye olarak kullandıkları parke taşlarla kaplı küçük iç avlu arasında kara servilerin bulunduğu bir iç bahçe vardı. Orada Portekiz asıllı bir kesik sömürgelik döneminin son yıllarında kara sevda yüzünden kendini ağaca asmıştı. Şatafatlı rütbe ve nişanlarını takınmış maiyet subaylarının çıkardığı gürültü patırtıya rağmen cumhurbaşkanı akşamın alacakaranlığında o noktadan **geçer**ken kuşku ve güvensizliklere kapılır, hafif hafif **ürpermek**.

ten kendini alamazdı. Ama o geceki ürpermesi önsezi boyutlarına vardı. Tarihin kendisine yüklediği ciddi görevin tam anlamıyla farkına varıp dokuz günlük bir millî matem ilân etmekten başka, vatani uğrunda kutsal topraklarda şehit düşmüş kahraman bir kadın olan Hanım Ana adına saygı duruşları ve sevgi törenleri düzenledi. Yurttaşlarına yönelttiği dramatik radyo ve televizyon konuşmasında da ifade ettiği gibi, ulusun en yüce onur ve orunlarının taşıyıcısı olan başkan, Hanım Ana'nın cenaze törenlerinin bütün dünyaya yeni bir örnek olacağına inanıyordu. Böyle yüce amaçların pek ciddi engellerle karşılaşması elbette kaçınılmazdı. Hanım Ana'nın uzak atalarınca düzenlenmiş olan anayasa, yaklaşan bu tür olaylar karşısında hazırlıksız ve silâhsız kalıyordu. Yasalar biliminin bilge hocaları, hukuk dalının tanınmış ve sınanmış simyacıları, cumhurbaşkanının cenaze törenlerine katılmasını mazur gösterecek yasal bir formül peşinde yorumlama ve tasımlama bilimlerinin derinliklerine daldılar. Politika, din ve maliyenin en yüksek katlarında heyecanlı günler yaşandı. Amfi biçimindeki geniş meclis salonunun bir yüzyıl sürmüş soyut yasama işlemleriyle incelmış havası, ulusal önderlerin yağlı boya tabloları, Yunan düşünürlerinin büstleri arasında Hanım Ana'ya gösterilen saygı ve onur önceden tahmin edilemeyecek boyutlara ulaşırken sıcak bir Macondo eylülünde yüce kadının cesedi kokuşup kabarcıklar halinde mayalanmaktaydı. Kendisinden söz edilirken şimdi ilk defa olarak kamıştan yapılma sallanan koltuğu, öğleden sonra uyuklamaları ve hardal yakıları aklı gelmiyor, yaşlı kadın yaşından başından arınmış, efsaneye bürünüp durulanmış bir halde düşünülüyordu.

Manşetlerdeki baskı harflerinin sözcülüğünü yapan hoparlörler sonu gelmez saatler boyunca lâf yarıştırtıyor, bu lâflar cumhuriyetin uzak köşelerine kadar yankılanarak yayılıyordu. Mikroplardan arınmış hukuk bilginleri topluluğunun gerçeklik duygusunu yitirmemiş bir üyesi kalkıp Hanım Ana'nın cesedinin gölgede kırk derece sıcakta hakkında verilecek kararı beklemekte olduğunu belirtip bu tarih katmerleriyle bezenmiş gevezeliğe bir son verinceye kadar bu

lerini gözetlemenin verdiği derin sevinç içinde ölünün başında beklemekteydi.

Bütün dünya daha pek çok gün tetikte beklemek zorundaydı. Yüce Peder, dört deri tabure, kutsanmış bir testi su ve dulavrat otundan örülme bir hamakla donanmış belediye meclisi salonunda insandan terler boşandıran bir uykusuzluğa katlanırken, bir yandan da uzun ve boğucu geceleri takvim yapraklarındaki atasözlerini ve manileri okuyarak, talimat ve bildirileri inceleyerek geçirmeğe çalışıyordu. Gündüzleri penceresinin altında toplanan çocuklara İtalya'dan getirdiği karamelâ şekerlerini paylaşıyor, öğle yemeklerini Aziz Peder Antonio İsabel'le, bazen de Nicanor'la birlikte pat çiçeklerinin envai çeşidiyle kaplı çardakta yiyordu. Günlerden bir gün Papaz Pastrana eline davulunu alıp alanın orta yerinde dikilerek pek önemli bildiriye halka okuyuncaya kadar Yüce Peder, bekleyiş ve dayanılmaz sıcağın uzattıkça uzattığı sonu gelmez haftalar ve aylar boyunca buna dayandı. Bundan böyle toplum düzeninin yerinden oynadığı ve cumhurbaşkanının, tam taram tam tam, olağanüstü yetkilerini kullanarak, tam taram tam tam, Hanım Ana'nın cenaze töreninde hazır bulunacağı, taram tam tam, resmen ilân edildi, tam tam.

Artık bu büyük gün gelip çatmıştı. Sokaklar ızgara balık satıcılarından, lotaryacılar, rulet masalarından ve boyunlarına doladıkları engerek yılanlarıyla gezinerek yılanlık hastalığını kesin olarak iyileştiren ve ölümsüz hayata kavuşmayı sağlayan eşsiz bir merhemi öven çığırtkanlardan geçilmiyordu. Halkın tentelerini gerip bohçalarını serdiği rengârenk kılık kıyafetlerle dolup taşan küçük alanda tatar yaylarıyla donanmış pırıl pırıl muhafızlar görevlilere yol açmağa uğraşıyorlar. Bu vakayinamenin başlangıcında adı anılanlardan ve diğer birçoklarından başka San Jorge'li çamaşırcı kadınlar, Yelken Burnu'ndan gelmiş inci avcıları, bataklık-lardan gelmiş uzatma ve serpmeye usulü balık avcıları, Tasa-jera'lı yengeç avcıları, La Mojana'lı büyücüler, Manaure'li tuzcular, Valledupar'dan gelen akordeoncular, Ayapel'li at simsarları, San Pelayo'lu papaya ekicileri, La Cueva'lı dövüş

horozu besleyicileri, Bolivar yöresindeki savannalardan kalıp gelmiş doğmaca okuyan şarkıcılar, Magdalena ırmağının kürekçileri ve Mompo'x'tan gelme sinameki avukatlar bu olağanüstü anın bekleyişi içinde ayakta dikilmekteydiler. Albay Aureliano Buendia'nın gazileri bile en önde kaplan postundan, pençelerinden ve kaplan dişlerinden yapılmış nişan ve rütbelerin gösterişi için Malborough Dükü olduğu halde, Hanım Ana ve sopuna karşı besledikleri yüzyıllık hincin üstesinden gelip cumhurbaşkanından altmış yıldan beri bekledikleri savaş malûlü ayıklarının bağlanması talebinde bulunmak üzere cenaze törenine gelmişlerdi.

Sırmalı muhafız ceketleri ve dalga dalga oynayan kaba- rık tuğlu miğferler giymiş çelik gibi bir muhafız taburunun denetimi altında güneşten neredeyse boğulacak hale gelmiş coşkun insan seli, saat onbirden az önce birden sevinç çığ- lıkları atmağa başladı. Cumhurbaşkanı ve bakanlar, parla- mento, yargıtay ve yüksek devlet şûrasının sayın üyeleri, gelenekçi partilerin, ruhban sınıfının, bankacılık, ticaret ve sanayi dünyasının temsilcileri, silindir şapka ve frakların göz kamaştırıcı vakarı içinde postahane binasının köşesinde be- lirdiler. Kendisini şahsen tanımaksızın bu yüksek göreve ge- tirmiş olan ve yüksek şahsını ilk defa şimdi bizzat tanımak onuruna nail olan insan kalabalığının şaşkın gözleri önün- den yürüyerek geçen cumhurbaşkanı, tıknaz bedeni ve kel kafasıyla pek yaşlı ve hasta bir adamdı. Makamlarının ağır- lığı altında ezilen başpiskoposların ve şişkin göğüsleri zırh gibi nişanlarla donanmış subayların arasında ilerleyen ulu- sun en yüce orun ve onurlarının taşıyıcısından şaşmaz bir iktidarın her yanı saran havası yayılıyordu.

Onun arkasından geçmiş ve gelecek binbir nesnenin yas renklerine bürülü kıraliçeleri uygun ve ölçülü adımlarla yol alıyorlardı. Dünya nimetlerinin kendilerine bahşettiği alımlı parıltılarından ilk defa yoksun kalan evren kıraliçesi en ön- de, arkasından mango kıraliçesi, kabak kıraliçesi, Guayana elma ağaçları kıraliçesi, yuka kıraliçesi, göbekli Gujava ar- mutları kıraliçesi, hindistan cezisi kıraliçesi, kara başlı fa- sulyeler kıraliçesi, iguana yumurtalarının dörtüzyırmialtı

durum böylece devam etti. Yazılı yasaların tertemiz atmosferi içine insan sağduyusunun yaptığı bu saldırı karşısında hiç kimse telâşa kapılmadı. Cumhurbaşkanının, cenaze törenlerine katılmasını mazur gösterecek formüller araştırılır, bu konuda görüşler teati edilir ve anayasa değişikliklerine karar verilirken cesedin tahnit edilmesi yolunda talimatlar gönderildi.

İleri geri öyle çok lâf edildi ki, birbiri üstüne yığılan lâkırdı ve palavra kalabalığı ülkenin sınırlarından taşı, okyanusu aştı ve kehanet habercileri gibi Papa Hazretlerinin Castalgandolfo'daki konağının odalarına doluştu. İnsanı felce uğratan bunaltıcı ağustos sıcağından bir an için sıyrılıp kendine gelen Yüce Peder pencerede duruyor ve başı kesilen bir kızın kesik başını aramak üzere göle dalan dalgıçların suyun içinde kayboluşunu izliyordu. Son birkaç haftadır akşam gazeteleri bundan başka bir konuyla ilgilenmez olduklarından Yüce Peder de yazlık konağı dolaylarında ortaya çıkan bu içinden çıkılmaz esrar karşısında pek omuz silkelemiyordu. Derken o akşam gazetelerde söz konusu olabilecek çeşitli kurbanların fotoğrafları yerine, beklenmedik şekilde tek bir fotoğraf görüldü. Bu, yas çerçevesi içine konmuş olan yirmi yaşlarında bir kadının fotoğrafıydı. Uzun yıllar önce papalık tahtına çıkışı vesilesiyle kendisine saygılarla sunulmuş olan parlak gümüş plâka üzerine basılı bu bulanık fotoğrafı hemen tanıyan Yüce Peder birden: «Hanım Ana!» diye haykırdı. Kardinaller meclisinin aziz üyeleri de özel daiyelerinde koro halinde «Hanım Ana!» diye bağırırlarken yirmi yüzyıldan beri üçüncü defa uçsuz bucaksız Hristiyanlık İmparatorluğunda bir saat süren bir şaşkınlık, bir asabiyet ve koşturma hüküm sürdü. Sonunda Yüce Peder Hanım Ana'nın uzaklardaki bir mäsäl ülkesinde yapıları akıl almaz cenaze töreninde hazır bulunmak üzere geniş ve siyah gondoluna kurularak yola çıktı. Güneş ışığı altında parıltıyan şeftali bahçeleri, çevreyi kaplayan heyecan dalgasının farkına varamadan balkon ve taraçalarda ciltlerini güneş verecek yakan Via Appia Antica'nın damarlarında balık kanı doluşan dişi filim yıldızları ve nihayet Castel Sant'Angelo bur-

nu Tiber nehriyle birlikte ufuk çizgisi üzerinde ufalarak gerilerde kaldılar. Aziz Pietro kilisesinin derinlerden yankılanan ölüm çanları, akşam karanlığı içinde Macondo'nun çalına çalına çatlamış tunçtan çanlarının sesine karışıyordu. Yüce Peder kendisini güneşten koruyan boğucu tentenin altında, merkezi Roma olan hükümdarlığını Hanım Ana'nın geniş topraklarından ayıran sessiz bataklıklar ve dolambaçlı su yolları üzerinden ilerlerken bütün gece boyunca insan sellerinin ürküttüğü maymunların patırtılarını işitti. Papalık teknesi bu gece seferi sırasında, Hanım Ana'nın cenaze töreninde yiyecek satarak şanslarını denemek isteyen erkek ve kadınlarla, yuka çuvallarıyla, yeşil muz salkımlarıyla ve tavuk sepetleriyle yüklenmişti. O gece kilise tarihinde ilk defa olmak üzere bu aziz ve yüce şahsiyet hummalı gece nöbetlerine ve sivrisinek belâsına katlanmak zorunda kaldı. Bununla birlikte, azametli Hanım Ana'nın engin toprakları üzerinde yeni günün inanılmayacak kadar güzel doğuşu, kudret narları ve iguanalar ülkesinin ilk görünümü, yolculuk sıkıntılarının bıraktığı kötü anıları silip bütün katlanılanların karşılığını bol bol verdi.

Nicanor, kapısına vuran ve yüceler yücesi şahsiyetin bizzat oraya vardığını bildiren üç darbeye uykusundan uyanırıldı. Koskoca malikânenin üzerine ölüm sessizliği sinmişti. Cumhurbaşkanının üstüste yaptığı uyarıcı konuşmaların, şiddetle tartışmaktan seslerini kaybeden ve artık ancak el işaretleriyle anlaşabilen parlamento üyelerinin ateşli görüş ayrılıklarının sürükleyici etkisi altında işlerine güçlerine boş veren insanlar ve dünyanın tüm toplum katları karanlık koridorları, kalabalıkların tıkadığı sabanlık ve basamakları, havasız çatı katlarını tıka basa doldurmuşlardı. Yer kapmakta geç kalanlar daha yükseklerle tırmamıyor, çaresizlikten toprak yığınlarının, atların bağlandığı kazıkların, gözetleme kulelerinin ve sütunların tepelerinde yerlerini alıyorlardı. Ortadaki geniş salonda, insanı heyecanlandıran telgraf yığınları arasında Hanım Ana'nın na'sı büyük kararların bekleyişi içinde kendi kendine mumyalanmaktaydı. Akıttıkları göz yaşlarından eriyip bitmiş olan dokuz yeğen, karşılıklı birbir-

kilometre uzunluğundaki şeritlerinin kuralıçesi ve bu vakayı namerin sonunu getirmek için adlarını burada anamayacağımız birçokları sıra sıra geçtiler.

Hanım Ana sanki eşsiz iktidarının boyutlarını ölçüp tartmak ister gibi ispiro ruhundan bir ölümsüzlükle yıkanmış ve gerçek dünyadan sekiz adet bakır vida sayesinde ayrılmış bir halde, mor astarla kaplı tabutunun içinde yatmak taydı. Boğucu derecede sıcak gecelerde malikânesinin balkonunda hayalini kurduğu bütün o parıltı ve tantana şimdi şu şanlı kırksekiz saat zarfında gerçekleşiyor ve çağımızı sınıgeleyen temsilcilerin hepsi Hanım Ana'nın anısı önünde saygıyla eğiliyorlardı. Gördüğü amansız kâbuslarda Hanım Ana'ya Vatikan bahçeleri üzerinde uçan bir araba içinde görünen Yüce Peder bile, palmiye yapraklarından örölme bir yelpazenin yardımıyla sıcaklığın hakkında gelerek kişiliğine yaraşan yüksek vakar ve azametle dünyanın en büyük cenaze törenine saygı gösterisinde bulundu.

Pek onurlu ve saygıdeğer kimseler arasındaki çatışmalar yatıştırıldıktan ve katafalk en onurlu kimselerin omuzlarında caddeye çıkarıldıktan sonra bu şatafatlı iktidar gösterisinin sisli büyüünden uyanamayan kalabalık, dam tepelerinde yoğunlaşan hırçın kanat çırpışlarının farkına varamadı. Macondo'nun sıcaktan yanan sokaklarında cenaze alayını ısrarla izleyen leş akbabalarının uyanık ve atılgan gölgelerini hiç kimse görmediği gibi, pek onurlu şahsiyetlerden oluşan cenaze alayı ilerlediği sırada sokakların leş kokan bir çöp ve artık tabakasıyla örtüldüğünü de farkedenden olmadı. Cenaze malikânedenden dışarı çıkarılır çıkarılmaz Hanım Ana'nın yeğenlerinin, vaftiz evlâtları ve hizmetkârlarının ana kapıyı sürgüledikten sonra evin kapılarını, taban döşemelerini yerlerinden söküp temel direklerini yuvalarından çekip çıkardıklarını ve evi aralarında pay etmek için her şeyi yıktıklarını da kimsecikler farketmedi. Cenazenin toprağa verilışı sırasında bütün gürültü patırtıya rağmen kimsenin dikkatinden kaçmayan tek şey, ondört gün süren dua, övgü ve heyecan kampanyası sona erip mezar kurşun bir levhayla örtölerek mühürlendiği zaman, üzerinden büyük bir yük kalkan

kalabalıktan hep bir ağızdan çıkan ve gök gürlemesini andıran derin bir iç çekme oldu. Orada hazır bulunanların bazıları, yeni bir çağın doğuşuna tanık olduklarını kavrayacak derecede sezışli kimselerdi. Artık dünyadaki görevini tamamlayan Yüce Peder ruhu ve bedeniyle gök katlarına doğru yola çıkabilir, cumhurbaşkanı devleti keyfince yönetmek üzere işinin başına dönebilir, olmuş ve olacak binbir şeyin kırılıçesi seçilenler evlenip mutlu olabilir ve pek çok çocuk doğurabilir, halk Hanım Ana'nın uçsuz bucaksız toprakları üzerinde canının istediğı gibi çadır kurabilirdi. Çünkü bütün bunlara karşı çıkabilecek güce sahip tek kişi artık bir kurşun levhanın altında çürüyüp toprak olmaktaydı. Şimdi artık her şey, birisinin sandalyesini evinin önüne atıp dünyadaki kuş-kucuların hiç biri Hanım Ana'nın hayatı konusunda cahil kalmasın diye bu hikâyeyi gelecek kuşaklara ders ve uyarı olarak anlatmasına kalmıştır. Çünkü yarınki çarşamba günü çöpchüller gelip Hanım Ana'nın cenaze töreninden arta kalan süpürüntüleri sonsuzluğa doğru süpürecekler.

SALI ÖĞLE ÜZERİ

Tren pas kırmızısı dik kayalar arasındaki boğazdan zangır zangır geçtikten sonra geometrik bir düzene göre dizi dizi ekili uçsuz bucaksız muz tarlalarının içinden yol almağa başladı. Havanın nemi arttı, kıyıdaki rüzgârdan hiç iz kalmadı. Vagon penceresinden içeriye insanı boğan bir duman bulutu girdi. Demiryoluna paralel uzanan dar bir yolda yemyeşil muz salkımlarıyla yüklü kağnılar ilerliyordu. Yolun öte tarafındaki arsalarda elektrikli vantilâtörleri olan iş hanları, tuğladan yapılmış barakalar, balkonlarında tozlu palmiyeler, güller, beyaz masa ve iskemleler bulunan konutlar görülmekteydi. Saat sabahın onbiriydi, henüz sıcak bütün gücüyle bastırmamıştı.

«Pencereyi kaldır,» dedi kadın. «Saçlarına kurum dola-cak.»

Küçük kız söyleneni yapmağa çalıştı, ama vagon penceresi paslanmış ve olduğu yerden kımıldamaz olmuştu.

Bunlar çırılçıplak üçüncü sınıf vagonun biricik yolcularıydı. Lokomotifin dumanı durmadan pencereden içeriye dolduğundan küçük kız yerinden kalkıp elindekileri oturduğu yere bıraktı: içinde yiyecekler bulunan bir naylon torba ve gazete kâğıdına sarılı bir çiçek demeti. Pencereden uzaklaşarak öbür tarafta annesinin karşısına gelen yere oturdu. Her ikisinin üzerinde de eskimiş, paralanmış yas kılıkları vardı.

Küçük kız oniki yaşındaydı, ilk defa yolculuk ediyordu. Kadın, papaz cüppesi gibi biçilmiş elbisesi içindeki ufacık.

çıtı pıtı vücuduna ve mavi damarları fırlamış göz kapaklarına bakılırsa küçük kızın anası olmak için biraz fazla yaşlı duruyordu. Bütün yolculuk süresince arkasına sıkı sıkı yaslanarak ve kucagında her iki eliyle derisi çatlak çatlak olmuş para çantasını tutarak oturdu. Bu haliyle, yoksulluğa alışkın insanların ürkek metanetini ortaya koyuyordu.

Saat onikide sıcak bastırdı. Tren su almak için ıssız, ücra bir istasyonda on dakika kadar durdu. Dışarıdaki muz tarlalarının büyüleyici sessizliği altında uzanan gölgeler insanın içine su serpiyordu. Buna karşılık vagonun içindeki pis hava tabaklanmamış deri kokuyordu. Tren bundan sonra hızını pek artırmadı. Her ikisi de rengârenk boyalı ahşap evlerden kurulu, birbirinin tıpatıp aynı iki köyde durdu. Kadın başını önüne eğdi ve uyuklamağa başladı. Küçük kız ayakkabılarını çıkardı. Arkasından lavaboya giderek solmuş çiçek demetini suya soktu.

Kız yerine döndüğünde annesi yemeği hazırlamış bekliyordu. Kıza bir parça peynir, bir parça çörek ve mısır ekmeğinin yarısını uzattıktan sonra kendine de naylon torbadan aynı şeyleri çıkardı. Onlar yerken tren ağır ağır bir demir köprüden geçti ve aynı öncekilere benzeyen bir köye geldi. Yalnız burada köy alanına bir insan kalabalığı dolmuştu. Yakıcı sıcak altında bir bando neşeli bir hava çalıyordu. Köyün sonunda, kuraklıktan yer yer çatlayıp açılmış düzlüklerin başladığı yerde muz tarlaları son buluyordu.

Kadın yemeğine ara verdi.

«Ayakkabılarını giy,» dedi.

Küçük kız pencereden dışarı baktı. Trenin yeniden hızını artırarak geçtiği bomboş, çorak düzlüklerden başka bir şey göremedi, son kalan çöreği torbaya koyduktan sonra çabucak ayakkabılarını giydi. Kadın tarağı uzattı.

«Saçını tara,» dedi.

Kız saçını tararken tren düdüğü çaldı. Kadın boynunda biriken teri kuruladı, yüzünde birikmiş yağı parmaklarıyla silerek aldı. Küçük kız saçını taramayı bitirdiği sırada tren, öncekilere daha hüznümlü görünen büyük bir kasabanın ilk evleri yakınından geçmekteydi.

«Yapacak bir işin varsa şimdi yap,» dedi kadın. «Bundan sonra susuzluktan ölsen bile hiç bir yerde içecek bir damla su bulamazsın. En önemlisi de, sakın ağlama.»

Küçük kız başını salladı. Pencereden lokomotifin düdük sesine ve eski vagonların çıkardığı gıcırtilara karışan kupkuru, yakıcı bir rüzgâr giriyordu. Kadın, içinde artan yiyeceklerin bulunduğu naylon torbayı katlayarak çantasına soktu. Pencerede bir an için ağustos sıcağı altında cayı cayıran kasabanın genel görünümü belirdi. Küçük kız çiçekleri ıslak gazete kâğıdına sardı, pencereden bir adım uzaklaştı ve sabit bakışlarını annesinin üzerine dikti. Kadının yumuşak bakışlarla karşılık verdi. Tren düdük çalmaktan vazgeçip hızını kesti. Biraz sonra durdu.

İstasyonda kimsecikler yoktu. Caddenin badem ağaçlarının gölgesi altında uzanan karşı kaldırımında açık bir bilârdö salonu görülüyordu. Kasaba dayanılmaz bir sıcak altında inlemekteydi. Kadın ile küçük kız vagonlardan indiler, taşları aralarından fışkıran yaban otları yüzünden parça parça olmuş bomboş istasyondan geçerek caddenin karşı tarafındaki gölge kaldırıma doğru yürüdüler.

Saat hemen hemen iki olmuştu. Uyku sersemliği içindeki kasaba bu saatte siestaya çekilmişti. Dükkânlar, iş yerleri ve ilkokul saat onbirde kapanıp saat dörde doğru karşı yönden gelen tren istasyona girince yeniden açılıyor. Yalnız istasyonun karşısındaki otel, otelin kantini, bilârdö salonu ve alanın kenarındaki telgrafhane sürekli olarak açıktı. Daha çok muz şirketi binaları örnek alınarak yapılmış olan evlerin kapıları içeriden sürgülenmiş ve pancurlar indirilmişti. Bazı evlerin içi o derece sıcaktı ki, insanlar öğle yemeğini dışarda avluda yemeği tercih ediyorlardı. Bazıları badem ağaçlarının altına bir sandalye çıkarmış, sokakta oturdukları yerde öğle uykularına dalmışlardı.

Kadın ile küçük kız badem ağaçlarının gölgesine sığınarak, hiç kimsenin öğle uykusuna engel olmadan kasabanın içlerine doğru ilerlediler. Dosdoğru papazın evine yöneltiler. Kadın tırnaklarını kapıdaki telin üzerinde birkaç

defa hızlı hızlı gezdirdikten sonra bir an bekledi, sonra aynı şeyi tekrarladı. İçerden elektrikli bir vantilâtörün uğultusu geliyordu. Adım sesleri duyulmuyordu. Belli belirsiz bir kapı gıcırdadı, hemen ardından telin öbür yanından çekingen, ihtiyatlı bir ses duyuldu: «Kim o?» Kadın telin öbür yanındakini gözleriyle seçmeğe çalıştı.

«Peder'le görüşmem lâzım,» dedi.

«Şimdi uyuyor.»

«Çok önemli» diye belirtti kadın.

Sesinde çok sakın bir inat belirtisi vardı.

Kapı sessizce bir parmak aralandı, aradan soluk tenli, koyu kırçıl saçlı, dolgun vücutlu, yaşlıca bir kadın göründü. Gözleri kalın gözlük camlarının arkasında küçücük kalıyordu.

«İçeri girin,» diyerek kapıyı ardına kadar açtı.

Bayat çiçek kokusuyla dolu bir odaya girdiler. Bakıcı kadın onları bir banka doğru götürerek oturmalarını işaret etti. Küçük kız oturdu, oysa annesi iki eliyle sıkı sıkı tuttuğu çantayı bırakmadan, dalgın bir halde ayakta kaldı. Elektrikli vantilâtörün tekdüze uğultusundan başka çıt çıkmıyordu.

Bakıcı kadın kapıda gözüktü.

Alçak sesle: «Üçten sonra gelsinler diyor,» dedi. «Yatahı daha ancak beş dakika oldu.»

«Tren üç buçukta hareket ediyor,» dedi kadın.

Verdiği karşılık kısa ve kesindi, ama sesi son derece yumuşak-ve âhenkli çıkıyordu. Bakıcı kadın ilk defa olarak gülümsedi.

«Pekâlâ,» dedi.

Arka kapı yeniden kapanınca kadın kızının yanına oturdu. Daracık bekleme odası son derece mütevazî döşeli, ama temiz ve düzenliydi. Odayı iki bölüme ayıran tahta parmaklığın öbür yanında üstü muşamba kaplı basit bir çalışma masası, onun üzerinde eski bir yazı makinası, bir de içinde çiçekler bulunan bir vazo duruyordu. Bunların arkasında kilise kayıt defterleri görölüyordu. Papazın evine yalnız yaşayan bir kadının baktığı hemen belli oluyordu.

Arka kapı açıldı, bu sefer papazın kendisi görüldü. Mendiliyle gözlük camlarını temizliyordu. Adam gözlüklerini takınca ilk bakışta onun kadının erkek kardeşi olduğu anlaşıldı.

«Buyurun, ne istiyorsunuz?» diye sordu.

«Mezarlığın anahtarlarını,» dedi kadın.

Küçük kız kucagında çiçekler, ayak ayak üstüne atmış bankta oturuyordu. Papaz önce ona, sonra kadına, daha sonra da penceredeki telden dışarıya, bulutsuz, pırıl pırıl gökyüzüne baktı.

«Bu sıcakta ha!» dedi. «Güneş alçalıncaya kadar bekleseniz iyi edersiniz.»

Kadın hiç konuşmadan başını salladı. Papaz parmaklığın arkasına geçti, dosya dolabından bez kaplı bir defter, tahta saplı bir kalem ve bir mürekkep şişesi çıkardıktan sonra masaya oturdu. Başında bitmeyen saçları sanki bütün gücüyle ellerinin üstünde fışkırmıştı.

«Hangi mezarı ziyaret etmek istiyorsunuz?» diye sordu.

«Carlos Centeno'nun mezarını,» dedi kadın.

«Kimin?»

«Carlos Centonu'nun.»

Peder hâlâ bir şey anlamamış gibi bakıyordu.

«Geçen hafta burada öldürülen hırsızın mezarını,» dedi kadın. Aynı ses tonuyla devam etti. «Ben annesiyim.»

Papaz karşısındaki kadını süzmeğe başladı. Kadın papaza kendinden emin, sakin, ama dindik bakışlarını yöneltince adam kızardı, başını önüne eğerek yazmağa koyuldu. Önündeki kâğıdı doldururken kadına kimliğiyle ilgili sorular soruyordu. Kadın bunlara sanki bir yerden okuyormuş gibi hiç duraksamadan, ayrıntılı ve kesin karşılıklar verdi. Peder terlemeğe başladı. Küçük kız sol ayakkabısının tokasını çözdü, topuğunu dışarı çıkardı ve bankın altında boydan boya uzanan çitaya dayadı. Peşinden aynı şeyi sağ ayağıyla de yaptı.

Her şey geçen hafta pazartesi günü saat sabahın üçünde birkaç ev ötede başlamıştı. Allı pullu saçma sapan ıvır zıvırla tıka basa dolu bir evde oturan yalnız dul Senora Rebeca, yağmurun şapırtısı arasından birinin ana kapıyı dışarı

dan açmağa uğraştığını işitti. Doğruldu, elbise dolabında el yordamıyla o Nuh peygamber zamanlarından kalma silâhı, Albay Aureliano Buendia dönemlerinden bu yana hiç kimsenin tetiğine basmadığı tabancayı arayıp buldu ve ışıkları açmadan oturma odasına geçti. Kapı kilidinin kurcalanmasından çıkan sestən çok, yirmisekiz yıllık yalnızlığın içinde oluşturduğu ürkekliğin güdümü altında, sezilerinin de yardımıyla yalnızca kapının yönünü değil, aynı zamanda anahtar deliğinin tam yerini de buldu. Silâhı iki eliyle tutarak kaldırdı, gözlerini kapadı ve tetiğe bastı. Ömründe ilk defa bir tabancayla ateş ediyordu. Silâh sesinden hemen sonra, dışardaki taş basamaklara usul usul düşen yağmur damlalarının şıptısından, bir de son derece yorgun bir inişti halinde ağır ağır: «Ah, ah, anne,» diyen insan sesinden başka tek şey duyulmuyordu. Sabah evin önünde ölü olarak bulunan burru paramparça olmuş adamın üzerinde renkli bir gömlek, kemer yerine urganla tutturulmuş alelade bir pantolon vardı. Yalınayaktı. Kasabada kimse onu tanıımıyordu. Peder yazdıklarını bitirince:

«Demek adı Carlos Centeno idi,» diye mırıldandı.

«Centeno Ayala,» dedi kadın. «Tek oğlumdu.»

Papaz dosya dölabına doğru yürüdü. Dolap kapısının iç yüzünde bir çiviye iki tane kocaman paslı anahtar asılıydı. Küçük kız tıpkı annesinin çocukken sandığı, papazın da bir zamanlar herhalde düşünmüş olduğu gibi, işte Aziz Peter'in anahtarları bunlar, diye düşündü. Adam anahtarları yerinden aldı, onları parmaklığın üzerinde açık duran defterin üstüne koyduktan sonra bir yandan karşısındaki kadına bakarken bir yandan da işaret parmağıyla yazılı sayfanın bir yerini göstererek:

«Burayı imzalayın,» dedi.

Kadın çantasını koltuğunun altına kıştırarak adını karaladı. Küçük kız çiçeklerini aldı, ayakkabılarını yerde sürüyerek parmaklığa doğru yaklaştı ve dikkatle annesini izlemeğe koyuldu.

Papaz derin derin iç geçirdi.

«Onu hiç doğru yola döndürmeğe çalışmadınız mı?»

Kadın imzaladıktan sonra karşılık verdi.

«O iyi bir insandı.»

Papaz sırayla bir karşısındaki kadına, bir küçük kıza baktıktan sonra hayretle, biraz da acıyarak, bu insanların hiç de göz yaşı dökecek bir noktada olmadıklarını farketti. Kadın konudan ayrılmadan sözlerine devam etti:

«Ona her zaman kimsenin rızına el uzatmamasını söyledim, o da sözümü dinlerdi. Eskiden, boks yaptığı sıralarda üç gün berbat bir halde hiç kalkmadan yattığı çok olurdu.»

Küçük kız: «Bütün dişlerini çektiymişti,» diyerek söze karıştı.

Kadın: «Doğru,» dedi. «O zamanlar boğazımdan geçen her lokmayla birlikte cumartesi geceleri oğlumun suratına inen yumrukların tadını duyardım.»

Peder: «Tanrı'nın iradesi bizlerce anlaşılamaz,» dedi.

Ama bu sözleri içten gelen bir inançla değil de, daha çok görüp geçirdikleri onu şüpheli bir insan haline getirdiğinden, biraz da amansız sıcak yüzünden söylemişti. Güneş çarpmasına karşı başlarını örtmelerini öğütledi. Esneyerek, hâttâ neredeyse uyuklayarak Carlos Centeno'nun mezarını nasıl bulacaklarını anlattı. Geri döndüklerinde artık kapıyı çalmalarına gerek olmadığını söyledi. Anahtarı kapının altından içeri itecekler ve eğer mümkünse kiliseye küçük bir bağışta bulunacaklardı. Kadın papazın anlattıklarını büyük bir dikkatle dinledikten sonra hiç gülümsemeden teşekkür etti.

Peder daha kapıyı açmadan birinin dışardan tele burnunu yapıştırarak içerisini gözetlediğini farketti. Dışarıda bir sürü çocuk vardı. Kapı açılınca çocuklar kaçıştılar. Bu saatte sokakta onlardan başkası olamazdı. Ama şimdi çocuklardan başkaları da görülüyordu. Badem ağaçlarının altında küme küme insanlar toplanmıştı. Peder parıl parıl yanan güneş ışıkları altında büzülüp çarpılan sokağı keskin bir dikkatle inceledikten sonra durumu kavradı. Yavaşça kapıyı örttü. Kadına bakmadan:

«Bir dakika bekleyin,» dedi.

Kızkardeşi arka kapıda belirdi. Geceliğinin üzerine si-

yah bir ceket geçirmiş, saçlarını çözüp omuzlarına kadar bırakmıştı. Tek söz söylemeden Pedere bakıyordu.

«Ne var?» diye sordu Peder. Kız kardeşi;

«Dışardakiler bir şey farketmiş olmalılar,» diye mırıldandı.

«Siz en iyisi avlu kapısından geçerek dışarı çıkın,» dedi Peder.

«Ne farkeder,» dedi kızkardeşi, «herkes pencerenin önüne üşüştü.»

Kadın henüz ne olup bittiğini anlayamamış gibi görünüyordu. Telden dışarıya bakmayı denedi. Arkasından kızın elindeki çiçek demetini alarak kapıya yürüdü. Küçük kız peşinden ilerledi.

«Güneş alçalıncaya kadar bekleyin,» dedi Peder. Kızkardeşi odanın geri plânda kalan bir köşesinden yerinden hiç kımıldamadan ekledi:

«Sıcak canınızı alacak. Durun size bari bir şemsiye vereyim.»

«Sağolun,» dedi kadın, «hiç lüzum yok.»

Kızın elinden tuttu ve sokağa çıktı.

BALTAZAR'IN YAŞADIĞI ACAYİP ÖĞLE SONRASI

Kafes tamamdı. Baltazar onu eskiden kalma bir alışkanlık yüzünden sundurmanın altına astı. Öğle yemeğinden kalktığı sırada herkes çoktan bu kafesin yeryüzünün en güzel kafesi olduğunu birbirine anlatmağa başlamıştı. Kafesi görmeğe öyle çok insan koştu ki, evin önünde büyük bir kalabalık oluştu. Baltazar onu astığı yerden alıp marangoz atelyesini kapatmak zorunda kaldı. Karısı Ursula:

«Tıraş ol,» dedi, «bu halinle külâhlı Kapuçin papazlarına benziyorsun.»

«Öğle yemeğinden sonra tıraş olmak sağlığa zararlıdır,» dedi Baltazar.

Kılları katır yelesi kadar sert ve kalın olan iki haftalık bir sakalı vardı. Bu kısa sakalla ürkek bir delikanlıya benziyordu. Oysa bu görünüşü insanı aldatıyordu. Şubatı otuz yaşını doldurmuştu, dört yıldır Ursula ile yaşıyordu. Onunla nikâhlı değildi, çocukları da yoktu. Yaşadığı hayat ona hep tetikte olmak gerektiğini her fırsatta göstermişse de, korkarak yaşamak için bir neden göstermemişti. Az önce tamamladığı kafesin bazı kimseler açısından dünyanın en güzel kafesi olduğunu bile bilmiyordu. Çocukluğundan beri kafes yapmış olan Baltazar için bu son iş öncekilerden daha güç, daha ağır sayılmazdı.

«Öyleyse bir parça dinlen,» dedi karısı. «Bu sakatla insan içine çıkamazsın.»

Dinlenirken komşulara kafesi göstermek için birkaç defa hamağından inmek zorunda kaldı. Ursula henüz kafese gere-

ken ilgi ve dikkati göstermemiştir. Kocasının marangozluk işlerini savsaklayıp bütün vaktini ve gücünü bir tek bu kafese ayırmasına, iki hafta boyunca geceleri bir o yana bir bu yana dönerek, saçma sapan şeyler sayıklayarak doğru dürüst uyku uyumamış olmasına kızıyor, tıraş olmayı aklına getirmeyişine de ayrıca sinirleniyordu. Yine de bitmiş kafesi görünce kızgınlığı buhar olup havaya karıştı. Baltazar öğle uykusundan uyandığında karısı pantolon ve gömleğini ütüleyip hamağın yanbaşındaki iskemleye asmış, kafesi de yemek masasının üzerine koymuştu. Bir süre hiç konuşmadan gözlerini kafesin üzerinde gezdirdi.

«Buna kaç para isteyeceksin?» diye sordu.

«Bilmiyorum,» dedi Baltazar. «30 Peso isteyeceğim, belki 20 Peso kadar bir şey alırım.»

«50 Peso iste,» dedi Ursula. «Son iki haftadır uykusuz az mı gece geçirdin? Üstelik kafes çok büyük. Bu galiba benim ömrümde gördüğüm en büyük kafes.»

Baltazar tıraş olmağa girişti.

«Bana 50 Peso vereceklerine inanıyor musun?»

«Don Chepe Montiel için 50 Peso para mı sayılır! Üstelik bu kafes değer,» dedi Ursula. «Aslında 60 Peso istemelisin.»

Ev boğucu bir alacakaranlığa gömülmüştü. Nisanın ilk haftasıydı, cırcır böceklerinin sesi sıcaklığı daha dayanılmaz bir hale getiriyordu. Baltazar giyindikten sonra dışardaki taze hava evin içine girsin diye iç avluya bakan kapıyı açtı. Hava yemek odasına bir sürü çocuk dolmuştu.

Haber kulaktan kulağa yayılmıştı. Hayatından memnun, ama mesleğinden pek yorgun düşmüş yaşlı bir doktor olan Bay Octavio Giraldo, inmeli karısıyla öğle yemeğini yediği sırada Baltazar'ın kafesini düşünüyordu. Sıcak günlerde sofralarını kurdukları kapalı terasta pek çok saksı ve iki kanyaya kafesi vardı. Bay Octavio Giraldo'nun karısı kuşları severdi, o kadar severdi ki, kuşları yemek cüretini gösterdikleri için kedilerden nefret ederdi. Doktor Giraldo o gün öğleden sonra bir yandan kuşları düşündürken bir yandan da bir hastayı ziyaret etti, evine dönerken sözü edilen kafese bir bakmak için Baltazar'a uğradı.

Yemek odasında bir yığın insan vardı. Masanın üzerinde gözler önüne sergilenmiş bir halde bekleyen telden yapılmış muazzam kubbe, içindeki üç ayrı katı, katlar ve bölmeler arasındaki geçitleri, özel yemek ve tünük bölmeleri ve kocaman bir salınacağı olan içtima odasıyla dev gibi bir buzhanenin minyatür modelini andırıyordu. Doktor Giraldo kafesi elini sürmeden, ama bütün ayrıntılarıyla iyice inceledikten sonra bunun karısına almayı hayal ettiği kafesten çok daha güzel olduğunu düşündü.

«Hayalgücünün büyük serüvenlerinden biri doğrusu,» dedi. Kalabalığın içinde Baltazar'ı aradı, yumuşak, şefkatli bakışlarını ona çevirerek ekledi: «Siz çok parlak bir mimar olabildiniz.»

Baltazar'ın yüzü kızardı.

«Eksik olmayın,» dedi.

«Yok, ciddi söylüyorum,» dedi doktor. Yumuşak, yuvarek, ama hantal vücudu, gençliğinde çok güzel olan yaşlıca bir kadını andırıyordu, elleri son derece zarifti. Sesi Lâtince okuyan bir papazinkinin aynıydı. «İçine kuş koymağa ne gerek var,» diyerek kafesi seyircilerin bakışları önünde sanki satmak niyetindeymiş gibi havada çevirdi. «Onu siz hele bir ağaca asın, göreceksiniz kendi kendine şakiyacaktır.» Kafesi yine masanın üzerine koydu, bir an ona dalgın dalgın baktıktan sonra:

«Tamam, bunu satın alıyorum,» dedi.

«O çoktan satıldı,» dedi Ursula.

«Bu kafes Don Chepe Montiel'in oğlunun,» dedi Baltazar: «Özel olarak ısmarlamıştı.»

«Sana bunun plânını mı çizip verdi?»

«Hayır,» dedi Baltazar. «Sadece bir çift turpial için bu büyüklükte bir kafes istediğini söylemişti.»

Doktor gözlerini kafese dikti.

«Bu kafes turpiallere uygun değil,» dedi. Baltazar masaya yaklaşarak:

«Elbette uygun doktor,» dedi. Çocuklar çevresini sardı. «Ölçüler büyük bir titizlikle hesaplanmıştır,» diyerek parmağıyla çeşitli bölmeleri ayrı ayrı gösterdi. Arkasından par-

mak kemikleriyle kafesin tepesine vurunca tellerden bas akorlar yükseldi.

«Bulunabilen en sağlam telden yapılmıştır, her eklem yeri içten ve dıştan ayrı ayrı lenimlenmiştir,» dedi. Çocuklardan biri:

«Papağan için bile olabilir,» diye söze karıştı.

«Doğru,» dedi Baltazar.

Doktor Giraldo başını çevirdi.

«Güzel ama sana bununla ilgili bir plân çizmemiş,» dedi.

«Sana kesin ölçülerini ve ayrıntılarını bildirmemiş, sadece turpial için büyük bir kafes olacağını söylemiş, öğle değil mi?»

«Evet,» dedi Baltazar.

«O zaman bunun ne önemi var?» dedi doktor. «Turpial için büyük bir kafes başka şey, şu önümüzde duran başka şey. Hiç kimse sana gelip bu kafesi ismarladıklarını kanıtlayamaz.» Baltazar bocalayarak:

«Öyle ama bana bunu ismarladılar,» dedi. «Kafesi bu yüzden yaptım.»

Doktor eliyle havada sabırsızlık anlatan bir hareket yaptı. Ursula kocasına dönerek:

«İstersen başka bir kafes yapabilirsin,» dedi. Sonra doktora dönerek: «Nasıl bir aceleniz yoktur,» diye ekledi.

«Eşime bugün öğleden sonra için söz vermiştim,» dedi doktor.

«Çok üzgünüm doktor,» dedi Baltazar, «ama satılmış olan bir şey bir daha satılamaz.»

Doktor omuzlarını silktili. Mendiliyle terleyen boynunu sildikten sonra uzaklaşan bir geminin arkasından bakar gibi gözlerini belirsiz bir noktadan ayırmaksızın tek söz söylemeden kafesi seyretti.

«Bunun için sana ne verdiler?»

Baltazar bir karşılık vermeden Ursula'nın bakışlarını aradı.

Kadın: «60 Peso,» dedi.

Doktor hâlâ kafesi seyretmekteydi.

«İnanılmayacak kadar güzel,» diyerek içini çekti. «Bu

bir mucize!» Peşinden kapıya doğru yöneldi, bir yandan gülümseyerek kendi kendini hızlı hızlı yelpazelemeğe başladı. Az önce gözleriyle yaşadıkları bir daha dönmemesine belleginden silindi.

«Montiel çok zengindir,» dedi.

Aslında José Montiel görüldüğü kadar zengin değildi. Bununla birlikte, görüldüğü kadar zengin olmak uğrunda her şeyi göze alabilecek yaradılıştaydı. Birkaç bina ötede, kimsenin bugüne kadar içlerinde satın alınmamış tek şeyin kokusunu bile duymadığı eşyalarla tıka basa dolu evinde kafesle ilgili olarak kulağına varan haberler karşısında soğuk ve umursamaz duruyordu. Ölüm kuruntularından kendini bir türlü alamayan eşi ögle yemeğinden sonra kapı ve pencereleri sürgüleyip yatak odasının alacakaranlığına çekildi ve José Montiel ögle uykusunu uyuduğu sırada gözleri açık olarak iki saat kadar uzandı. Bu halde uzanmışken dışardan çok sesli gürültüler işiterek irkildi. Oturma odasının kapısını açınca evin önünde bir kalabalık, kalabalığın ortasında da beyaz bir elbise giymiş, tertemiz tıraş olmuş Baltazar'ı ve elindeki kafesi gördü. Adamın yüzünde, yoksul kimselerin zengin evlerine girdikleri zaman yüzlerinde görülen saf ve çocuksu bir alçak gönüllülük ifadesi vardı. José Montiel'in karısı yüzü sevinçten parıldayarak:

«Harika!» diye bağırды ve Baltazar'ı içeri aldı. «Ömrümde böyle güzel şey görmedim,» dedi. Kapıda itişip kakışan kalabalığa sinirlenerek ekledi: «Getirin onu içeri alalım, yoksa bizim oturma odası horoz dövüştürülen yerlere dönecek.»

Baltazar José Montiel'in evinin yabancısayılmazdı. Güvenilir ve çalışkan bir usta olduğundan ufak tefek marangozluk işleri için birçok defalar buraya çağırılmıştı. Bununla birlikte zenginlerin yakınındayken hiç rahat edemezdi. Zenginler aklına geldikçe, onların çirkin ve kavgacı karılarını, geçirdikleri korkunç ameliyatları düşündükçe hep bir acıma duygusuna kapılırdı. Zengin evlerinden içeri adımını atar atmaz ayaklarını yerde sarsak sarsak sürüyerek hareket etmeğe başlardı.

«Pepe evde mi?» diye sordu.

Kafesi yemek masasının üzerine koydu. José Montiel'in karısı:

«Okulda,» dedi. «Ama neredeyse döner.» Sonra devam etti: «Montiel şu anda banyo yapıyor.»

Aslında José Montiel banyo yapacak vakit bulamamıştı. Bir an önce içeriye gelip ne olup bittiğini görebilmek için aceleyle kâfur ruhuyla siliniyordu. Öyle ihtiyatlı bir insandı ki, uyurken bile evdeki gürültüleri işitebilmek için yatmadan vantilâtörü prizden çekerti.

«Adelaide,» diye seslendi, «ne oluyor orada?» Karısı:

«Buraya gel de harikûlâde bir şey gör,» diye bağırdı.

İri yarı ve kıllı bir adam olan José Montiel havlusu boyunda yatak odasının penceresinde belirdi.

«Bu da ne?»

«Pepe'nin kafesi,» dedi Baltazar.

Kadın gözlerini hayretle ona çevirdi.

«Kimin kafesi?»

«Pepe'nin,» diye tekrarladi Baltazar. Sonra José Montiel'e dönerek: «Pepe bunu bana ısmarlamıştı,» dedi.

O anda hiç kimse bir şey yapmadığı halde Baltazar'a öyle geldi ki, sanki banyonun kapısı ona açılmıştı. José Montiel iç donuyla yatak odasından dışarı çıktı.

«Pepe,» diye bağırdı. Karısı yerinden kımlıdanmadan:

«Daha gelmedi,» diye mırıldandı.

Pepe kapıda belirdi. Oniki yaşlarında olmalıydı: kıvrık kirpiklerini ve yüzündeki sessizce katlanma ifadesini annesinden aldığı belli oluyordu.

«Buraya gel,» dedi José Montiel. «Bunu sen mi ısmarladın?»

Oğlan başını önüne eğdi. José Montiel çocuğu saçlarından yakaladı ve kendi gözlerine bakmağa zorladı.

«Cevap ver.»

Çocuk tek kelime söylemeden dudaklarını ısıırıyordu.

Karısı: «Montiel,» diye fısıldadı.

José Montiel çocuğu bıraktı, sonra yüzüne yayılan acı öfkeyle yine Baltazar'a dönerek:

«Yazık oldu Baltazar,» dedi. «Çok üzgünüm, ama önce»

bana sormalıydın. Küçük bir çocukla pazarlık edip anlaşılmayı zaten senden başkası beceremez.» Konuştukça yüzünün çizgileri yumuşadı ve yine durgunluğa kavuştu. Hiç bakmadan kafesi masadan kaldırdı ve Baltazar'a uzattı. «Bunu derhal buradan götür ve başından atmanın yoluna bak,» dedi. «Senden bir tek ricam var: söylediklerime karşı çıkmayacaksın.» Eliyle hafifçe sırtına vurarak durumunu açıkladı: «Doktor sinirlenmemi yasakladı.»

Montiel'in oğlu, Baltazar kafesi eline alıp ne yapacağını şaşırılmış bir halde gözlerini ona çevirinceye kadar olduğu yerde kılını kıpırdatmadan taş kesilip beslemişti. Ama o anda Pepe genzinden köpek hırıltısına benzer bir ses çıkararak kendini bağıra çağıra yerlere attı.

Annesi çocuğu yatıştırmağa uğraşırken José Montiel umursamaz bakışlarla onu süzmekteydi.

«Bırak yerde kalsın,» dedi José Montiel. «Bırak yere vura vura kafasını parçalasın. O zaman yarasını limon ve tuzla ovalarsın, istediği gibi doya doya tepinir.»

Oğlan gözünden tek damla yaş gelmeden çığlıklar atıyordu. Annesi onu bileklerinden yakaladı. José Montiel:

«Bırak onu,» diye ısrar etti.

Baltazar gözü dönmüş bir canavarın ölüm dirim kavgasını izler gibi çocuğun hareketlerini izliyordu. Saat dörde yaklaşmıştı. O sırada Ursula evde bir yandan soğan doğrar-ken bir yandan da ninesinden kalma bir şarkı söylüyordu.

«Pepe,» dedi Baltazar.

Gülümseyerek çocuğa doğru yaklaştı ve kafesi uzattı. Çocuk bir sıçrayışta ayağa fırladı, kendi boyuna varan kafese iki koluyla sarıldı ve ne diyeceğini bilemeden tellerin arasından Baltazar'ı gözlemeğe başladı. Gözünden tek damla yaş akmamıştı. Montiel yumuşak bir sesle:

«Baltazar,» diye seslendi. «Sana kafesi götürmeni söyledim.» Annesi çocuğu:

«Geri ver onu,» diye zorladı.

«Sende kalsın,» dedi Baltazar. Sonra José Montiel'e dönerek: «Ne olursa olsun, ben kafesi bunun için yaptım,» dedi.

José Montiel oturma odasına kadar onun arkasından yürüdü.

«Aptallık etme Baltazar,» diyerek yolunu kesti. «Şu süprütüyü al evine götür ve sakın başka sersemlik edeyim deme. Sana bir tek Centavo bile ödemeyi aklımdan geçirmiyorum.»

«Ziyarı yok,» dedi Baltazar. «Ben bunu sırf Pepe'ye hediye etmek için yaptım. Zaten karşılığında bir şey almayı düşünmemiştim.»

Baltazar kapıyı tıkayan meraklı seyirciler arasından kendisine bir yol açmağa çalışırken José Montiel oturma odasının ortasında ayakta kükrüyordu. Yüzü kül rengiydi, gözleri kan çanağına dönmüştü.

«Sersem!» diye bağırdı. «Götür burdan döküntünü! Bir bu eksikti, sanki her önümüze çıkan kalkıp bu evde canının istediğini mi yapacak? Allah kahretsin!»

Baltazar bilârdö salonunda büyük bir heyecanla karşılandı. O ana kadar sadece öncekilerden daha güzel bir kafes yaptığını, bu kafesi José Montiel'in oğluna ağlamasını diye hediye etmek zorunda kaldığını ve bütün bunların pek özel bir yanı olmadığını sanıyordu. Ama o sırada anladı ki, bütün olup bitenler çoğu kimse için belli bir anlam taşıyordu. Bunu farkedince bir parça duygulanır gibi oldu.

«Demek sana kafes için 50 Peso verdiler.»

«60,» dedi Baltazar.

«Sen 60 Pesoyla gökyüzüne çizgi bile çizersin,» dedi birisi. «Don Chepe Montiel'den bu kadar para koparmayı başarmış tek adamsın. Bunu kutlamamız lazım.»

Bira ikram ettiler, Baltazar da buna karşılık olarak herkese bira ısmarladı. İlk defa içtiği için ortalık iyice kararkirken iyice sarhoş oldu. Her biri 60 Pesoya 1000 kafes yapmak gibi inanılmaz bir tasarımı açıkladı. Arkasından kendisine altmış milyon Peso kazandıracak olan bir milyon kafeslik plânını anlattı. İçkiden gözü sağı solu görmez bir halde:

«Zenginler ölüp gitmeden onlara bir şeyler satmak için insan durmadan bir şeyler yapmalı,» dedi. «Zenginlerin hep-

si hasta, hepsi ölecekler. Öyle hastalar ki, artık sinirlenemiyorlar bile.»

Müzik otomatı aralıksız iki saat Baltazar'ın hesabına çaldı. Herkes şerefine, mutluluğuna, varlığına, zenginlerin ise ölümüne durmadan kadeh tokuşturdu. Ama akşam yemeği vakti gelince herkes oradan ayrıldı, onu bilâdo salonunda bir başına bıraktılar.

Ursula saat sekize kadar önünde bir tabak yahniyle onu bekledi. Birisi ona kocasının bilâdo salonunda olduğunu, sevinçten çılgınlar gibi herkese biralar ısmarladığını söylemişti, ama o söylenenlere inanmadı, çünkü Baltazar hiç içmezdi. Ursula gece yarısına doğru yatağına uzanıp uyumağa çalıştığı sırada Baltazar masa ve iskemlelerle dolu, pırıl pırıl ışıklandırılmış bir salonda bulunuyordu. Dışarıdaki üstü açık dans pistinde balaban kuşları geziniyordu. Yüzü allık ve rujla boyanmıştı, tek adım atacak durumda değildi. İki kadınla birden yatağa girmeyi düşünüyordu. O kadar çok para harcamıştı ki, sonunda rehin olarak saatini orada bırakmak zorunda kalmış ve ertesi sabah gelip borcunu ödeyeceğine söz vermişti. Az sonra sokakta kol ve bacaklarını koyverip olduğu yere yıkılınca birilerinin ayağından pabuçlarını çıkardığını farkettiler, ama tam o sırada ömründe gördüğü en güzel rüyadan vazgeçmek istemedi. Sabah erkenden saat beş ayinine giderken hemen yanibaşından geçen kadınlar, yerde yatan adamı ölü sandıklarından ona bakmağa bile cesaret edemediler.

MUCİZELER SATICISI İYİ BLACAMAN

Altın işlemeli ipek pantolon askılarıyla, on parmağının her birine takılı renk renk taşlı yüzükleriyle, içine ziller bağlı saç örgüleriyle bizzat hazırlayıp Karaip Denizi kıyılarındaki köy ve kasabalarda avaz avaz bağırarak sattığı derde derman otları ve ilaç şişeleri arasında Santa Maria del Darian limanında bir masanın üzerine çıkmış haliyle o günden beri onu hep şarlatan doktor bozmalarından birinin süslü katurına benzetmişimdir. Önce o karışımını indioların* yaptığı rezil iksirlerden hiç birini satmağa yeltenmez, bunun yerine kendi buluşu olan kuvvetli bir panzehirin etkisini herkese bizzat kendi vücudunda gösterebilmek için ortaya gerçek bir engerek yılanı getirmelerini isterdi. Evet baylar bayanlar, yılan, tarantula ve çıyan sokmalarına ve ayrıca her türlü zehirli hayvana karşı tesiri şaşmaz tek ilacı gösteriyoruz. Onun bu son derece kararlı halinden pek etkilenmiş gibi görünen birisi, kimselerin bilmediği bir yerden bir kavanoz içinde Mapana yılanlarının en önce insanın soluğunu zehirleyen en korkunç türlerinden birini bulup önüne getirince kavanozu hemen oracıkta öyle büyük bir hevesle açtı ki, hepimiz yılanı istahla yemek niyetinde olduğunu sandık, oysa hayvan kapak açılır açılmaz kavanozdan dışarı fırlayarak adamın boynuna göz açıp kapayıncaya kadar öyle bir çentik attı ki, bu darbe oncağızın konuşmak için gerekli bütün soluğunu tıkadı, üstelik daha panzehirini içecek vakit bulamadan, pazar günleri için masalar üzerinde kurduğu özel polikliniği havada geniş bir daire çizerek kalabahğın te-

pesinden uzaklara doğru uçtuğu sırada o, iri ve zaptedilmez vücudunun bütün gücüyle sanki böğürleri boşalmış gibi yerlerde kıvranıyor, bir yandan da altın dişlerini sergileyerek kahkahalar salıyordu. Çıkardığı gürültüler öyle kulak paralayıcı türdendi ki, iyi niyet ziyaretine gelip neredeyse yirmi yıldır limanda demirli yatan kuzeyli bir zırhlı, yılan zehri gemiye bulaşmasın diye karantina ilân etmek zorunda kaldı. Paskalya arifesi pazar gününü kutlayan ve ellerinde kutlanmış palmiye dallarıyla kilisedeki ayinden çıkıp olay yerine koşuşturan ahali, ciğerlerinde biriken öldürücü havayla çoktan şişmeğe başlamış ve önceki halinin iki misline ulaşmış olan, ağzından yeşil köpüklü safra suları saçarken bir yandan da derisindeki gözeneklerden haldır haldır soluyan, ama vücudunun her yanına tuturulmuş zillerini hâlâ durmadan çınlatacak kadar canlı kahkahalar atmağa devam eden bu zehirlenmiş adamın gösterisini kaçırmak istemiyordu. Vücuduna yayılan müthiş kabarmadan ayakkabı başcıkları ve elbiselerinin dikişleri parçalandı, parmakları yüzüklerinin dayanılmaz basıncı altında sosis gibi şişti, derisi salamura yatırılmış geyik eti rengini aldı, arka tarafından yumuşak veda nağmeleri havalandı, öyle ki daha önce yılan sokmuş birini görmüş olan herkes onun ölmeden çürüyüp kokuşacağını ve sonunda bir kürekle yerden toparlanıp çuvala doldurulacak hale geleceğini anladıysa da, yerlerde talaş tozuna dönmüş görünümüne rağmen hiç kimse onun kahkahalar atmaktan vazgeçeceğini sanmıyordu. Bütün olanlar o derece inanılmaz şeylerdi ki, karşıdaki deniz piyadeleri yerlerde hırlayan bu adamın teleobjektifle renkli resimlerini çekebilmek için geminin çeşitli güvertelerine tırmandılarsa da, ayinden akın akın boşalan kadınlar onların bu iyi niyetini boşa çıkardılar, çünkü ölmekte olan adamın üzerini palmiye dalları yerleştirdiler. Bazıları bunu, deniz piyadelerinin kâfir icadı makineleriyle insan vücudunu kirletmelerinden hoşlanmadıkları için, başkaları, kahkahadan katıla katıla ölümü boylamak cüretini gösterebilen bu alçak putperesti daha fazla seyretmek zorunda kalmamak için, daha başkaları ise belki adamcağızın ruhu zehirden arınabilsin di-

ye yaptılar. Başına gelen bu rezaletten yarı sersemlemiş ve tamamiyle nevri dönmüş bir halde elini kulaç atar gibi sallayarak üzerindeki dalları itip ortaya çıktığında herkes onu ölmüş biliyordu, ama o hiç kimsenin en ufak yardımı olmaksızın tezgâhını yeniden düzenledikten sonra bir yengeç gibi üzerine tırmandı ve yeni baştan hepimizin kendi gözlerimizle gördüğümüz gibi, bu panzehirin basbayağı Ulu Tanrı'nın kavanoz içine girmiş nurlu eli olduğunu, üstelik bu iksiri kazanç ve kâr düşüncesiyle değil, insanlığa bir hizmette bulunmak amacıyla hazırladığından yalnızca bir çeyrek reale satıldığını bağırmağa, arzu buyuranların sırayla birer birer, acele etmeyin baylar bayanlar, herkese yetecek kadar var, iştımayelim diyerek satmağa başladı.

Buna rağmen yine de itişilip kakışıldı, böyle olması da çok doğaldı, çünkü sonunda iksir herkese yetişmedi. Zırhlının komutanı olan amiral bile bunun anarşistlerin zehirli kurşunlarına iyi geleceğine kanaat getirip bir küçük şişe satın aldı, onun tezgâhının üzerine tırmanmış haliyle renkli fotoğraflarını çekmekle yetinmeyen ve onu ölüyken çekemediklerine hayıflanana tayfalar, koluna kramplar girip çolak gibi ters dönünceye kadar imzasını aldılar. Artık akşam olmuş, toplanan kalabalıktan ancak en çok şaşkına dönenler limanda kalmışlardı ki, gözleri ona şişe ve kavanozların toplanmasında yardım edecek kadar aptal görünüşlü birini aradı ve tabii bu arada bana takıldı. Bu gözler sanki yazgı denen şeyin, yalnızca benim değil, onun kendi yazgısının da gözleri olmalıydı. Artık bütün bunların üzerinden sanki yüzyıl aşkın bir zaman geçti, ama ikimiz de o günü sanki geçen pazarmış gibi hatırlıyoruz. Ashında şöyle oldu: sirk alanına dönmüş iksirler kliniğini erguvan rengi iplerle taşınan ve daha çok bir bilginin tabutunu andıran sandığına yerleştirdiğimiz sırada herhalde bende o ana kadar gözünden kaçırdığı gizli bir pırıltı görmüş olmalı ki, bana kurnaz bir ifadeyle kimsin sen diye ben de babası henüz hayatta olan anasız babasız tek öksüzümü karşılığını verince zehirlenme anında attığı kahkahalardan daha müthiş bir kahkaha koyverdi ve arkasın-

dan sen hayatta ne yaparsın diye sordu, ben de hayatta olmaktan başka bir şey yapmam, çünkü başka hiç bir şey emeğe, eziyete değmez karşılığını verdim, peşinden bana gülmekten gözlerinden yaşlar boşanarak dünyada en çok hangi zanaatı öğrenmek istersin sorusunu yöneltti, bunun üzerine gerçekten ilk defa alaydan tamamiyle arınmış bir ciddiyetle: falcı olmak isterim dedim, o zaman gülmeyi bir yana bırakarak yüksek sesle düşünür gibi, bu iş için pek eksikim olmadığını, en kolay öğrenilen şeye zaten sahip olduğumu bunun da aptal suratım olduğunu söyledi. Hemen o akşam babanla görüşüp zina olaylarını önceden bildiren bir deste iskambil ve bir gümüş real iki çeyreğe pazarlık ederek beni hepten azat etti.

İşte kötü Blacamán böyleydi, ben ise iyi Blacamán'ım. O bir astronomu bile şubat ayının göze görünmez bir fil sürüşü olduğuna inandırabilecek yetenekte biriydi, ama talih ona sırtını dönünce yüreği katılaştı. Parlak zamanlarında kiral naiplerinin tahnit edilmesi işleri sorumlusu mevkiine kadar yükselen bu adamın böyle yüksek şahsiyetler için pek azametli suratlar hazırladığı ve bu suratlarla onların hayattayken zor yönettikleri ülkeleri öldükten sonra uzun yıllar çok daha iyi yönetebildikleri ve hiç kimsenin bu şahsiyetleri Blacamán onlara ölüm maskelerini geri vermeden gömmeye cesaret edemediği anlatılırdı. Ama sonradan bir papazı çıldırtan ve iki önemli intihar olayına neden olan bu satranç oyunu icat ettiği için ününe halel geldi ve böylece rüya yorumculuğundan doğum günü hipnotizmacılığına, telkinle azı diş çekimciliğinden panayır şarlatanlığına öyle bir düşüş düştü ki, biz tanıştığımız sıralarda korsan ve haydutlar bile ona kötü gözle bakar olmuşlardı. Artık tefecilik ve dolandırıcılık sanatımız bayırasağı gidiyordu, kaçakçıları görünür hale getiren makat fitillerini, nikâhlı karıların Hollandalı kocalarına Tanrı korkusu aşılama için çorbalarına damlatmaları sihirli damlaları ve kendi gönüllerinin rızasıyla satın almak istediklerinin hepsini satmağa çalışırken, evet baylar bayanlar, çünkü bu bir emir değil, sadece naçiz bir tavsi-

yedir, unutmayınız, mutluluk bir yükümlülük olamaz. Öte yandan, onun bütün bu değişik buluşlarına katıla katıla gülüyorduksak da, bu fikirlerinin karnımızı zar zor doyurabildiği de yadsınmaz bir gerçektir, öyle ki, son umudu benim falcılık yeteneğime dayanıyordu. Böylece kendisi bir yandan bütün dünyayı benim yepyeni zanaatıma ikna edecek en uygun sözleri arar ve etkili gramerleri karıştırırken elden geldiğince bol kehanette bulunmam için beni koca gemi zincirleriyle bağlayıp Japon kılığına soktuktan sonra bir tabuta hapsetti. Ve işte baylar bayanlar, Ezekiel'in ateş böceklerinden gözleri kamaşan şu yaratığa bakınız, şaşkın yüzlerle hâlâ olduğu yerde dikilen sizlere söylüyorum, görelim bakalım, ne zaman öleceğinizi ona sormak cesaretini gösterebilecek misiniz, ama ben o günün tarihini bile çıkarıp söyleyebilecek durumda olmadığım için beni falcılıktan azletti, çünkü dedi, sindirim organlarının verdiği uyusukluk önsezi bezlerini şaşırtıyor ve arkasından yeniden mutluluğunu kurmak için kafama sopasıyla bir tane indirdikten sonra ödediği metelikleri geri almak üzere beni babama iade etmeğe karar verdi. O günlerde vücuttaki herhangi bir sancıma sırasında oluşan elektrik yükünün pratik açıdan değerlendirilişi konusunda önemli bazı buluşlar yapmış ve hacamat vantuzları aracılığıyla vücudun ağrıyan bölgesine bağlanarak çalışan bir dikiş makinasının yapımına koyulmuştu. Kendi şanssızlığını cezalandırmak için bana attığı sopalardan bütün gece aralıksız sızıldanıp yakındığımdan beni ister istemez yeni buluşunu üzerinde deneyeceği bir kobay olarak yanında tutmak zorunda kaldı, bu yüzden de dönüşümüz gecikti, üstelik makina çalışmaya başlayınca, yalnızca bir acemiden daha güzel dikmekle kalmayıp, sancımın şiddeti ve yerine göre çeşit çeşit ince tığ işleri de becerince keyfi yine yerine geldi. Böylece bir defa daha her türlü aksiliğin hakkından geldiğimize tam kendi kendimizi inandırmıştık ki, zırhlı komutanının panzehir denemesini Philadelphia'da tekrarlamak gibi bir fikre kapılarak yüksek rütbeli kurmayları önünde amiral ezmesi halini aldığı haberi kulaklarımıza ulaştı.

Uzun zaman bir daha yüzü gülmedi. İndioların kullandıkları dağ yollarına çıkıp savuştuk. İlerledikçe yolumuzu kaybettik, kaybettikçe artan sesler duyduk. Bu sesler bize deniz piyadelerinin sarı hummanın kökünü kurutmak bahanesiyle ulusa saldırdığını, yolda karşılarına çıkan her emektar ya da muhtemel ayyaşın başını kestiklerini, üstelik ne olur ne olmaz diye yalnızca yerlileri temizlemekle kalmayıp yanlışlıkla melezleri, alışkanlıktan zencileri, yılan besledikleri için Hintlileri yokettiklerini, bundan başka bitki ve hayvan örtüsünü, ellerinden geldiği oranda yeraltı zenginliklerini yeni bir plâna göre düzenlediklerini söylüyordu. Çünkü uzmanları onlara bu yörelerle ilgili olarak Karaip kıyıları halkının gringoları şaşırtmak için doğayı değiştirmek gibi bir yetiye sahip olduğunu anlatmıştı. Öfkelerinin nedenini bir türlü anlayamıyor, Guajiranın sonsuz rüzgârları ortasında kendimizi emniyette bilinceye kadar nasıl olup da bunca korkuya kapıldığımızı kavrayamazken bana o sırada, sattığı panzehirin neft yağıyla ravent kökünden başka bir şey olmadığını itiraf etmek cesaretini bulabildi. Salağın birine, o zehirsiz yılanı bulup kendisine getirmesi için iki çeyrek real ödediğini de ekledi. Bir zamanlar sömürgeci misyonerlerin kaldığı yıkık bir binaya sığınıp kaçakçıların bir ihtimal oradan geçebileceği umuduyla kendimizi avutmağa koyulduk. Güvenilir adamlar olan kaçakçılar, bu güherçile ve tuz çöllerinin sıvaya dönüşmüş güneşi altına çıkacak yürek ve becerideki yegâne insanlardı. Başlangıçta yıkık duvarlarda açmış çiçekler arasında tütsülediğimiz semenderlerle karnımızı doyurduk, onun cizmelerini kaynatıp mideye indirmeğe kalkıştığımızda ise hâlâ gülebilecek kadar keyfimiz bile vardı. Ama sonraları sarnıçlardan nemli örtümcek ağlarını toplayıp yemeğe başladığımızda ne kadar büyük bir yalnızlık ortasında bulunduğumuzu farkettilik. O sıralarda henüz ölüme karşı herhangi bir çare bilmediğimden Azrail'i beklemek üzere onun en az canımı acıtacağı bir yer seçip uzandım. Bu arada öbürü, bir iç çekişle duvarların öte yanına geçiverecek kadar uysal ve zarif bir kadının anısıyle ayunarak düşler kuruyordu, ama kendi icadı olan bu anılar da, kara sevdayı kul-

lanarak ölümü kurnazca tuzağa düşürmek için uydurduğu ustalıklı bir numaradan başka bir şey değildi. Her neyse, artık ölmemiz gereken saat gelip çatinca her zamankinden daha büyük bir canlılık içinde üzerime doğru geldi, bütün gece benim can çekişmemi izlerken bir yandan da öyle yoğun düşünüyordu ki, yıkık duvarlar arasından esen şeyin rüzgâr mı yoksa onun düşünceleri mi olduğunu bugün bile hâlâ pek bilemiyorum. Sabaha doğru daha gün ağarmadan bana o bir zamanlarki sesi ve kararlılığıyla şimdi artık gerçeği anladığını ve benim yine onun talihini tersine çevirdiğini söyledi, paçaları sıva bakalım şimdi dedi, tersine çevirdiğin talihimi şimdi yüzüne çevireceksin.

Böylece içimde ona karşı beslediğim son sevgi kalıntıları da silinip yok oldu. Üzerimde kalan son pırtıları da koparıp aldıktan sonra beni dikenli tellerle sarıp sarmaladı, yaralarımın üzerine kaya tuzları sürüştürdü, beni kendi vücudumdan sıkarak çıkardığı bazı suların içine attı, derimi güneşte tabaklamak için ayak bileklerimden havaya astı; bir yandan da verdiği cezaların peşinden gelenleri yumuşatmak için yeterli olmadığını bağıırıyordu. En sonunda beni bu perişan halde çürümeğe bıraktı. Bunu yaparken sömürgeci misyonerlerin kâfirleri yeniden dine imana döndürmek için kullandıkları pişmanlık getirme zindanından yararlanıyor, kalan son şeytanlığıyla bir vantrluk gibi konuşarak bana cennette yokluk ve sıkıntılar içinde ölüyor-muşum yanılgısını verip eziyet etmek için evcil hayvanların seslerini, ekim aylarında pancarların çıkardığı hışırtıları, pınarların şırıltılarını taklit ediyordu. Sonunda kaçakçılardan yiyecek bir şeyler edinince gerçekten de ölmemem için zindana inip bana birkaç lokma veriyse de, hemen arkasından tırnaklarımı kerpetenlerle sökerek, dişlerimi ponza taşlarıyla küçülterek yaptığı iyiliğin bedelini ödetti. Çektiğim bunca eziyet karşılığında ömrümün bana daha da korkunç işkencelerden hiç bir zarar almadan yasayacak vakit ve mutluluk bahşetmesi dileği tek tesellim oldu. Vücudumdan çıkan leş gibi çürüme kokularına karşı koyabildiğime kendim şaşıırıyordum. Yediği öğle yemeklerinin artıklarını üzerime

döküyor, çeşitli çöl hayvanlarını öldürdükten sonra zindandaki pis hava iyice zehirlensin diye leşlerini bütün kenarlara yerleştiriyordu. Bir tavşan leşini bana yedirmektense kurtlanmağa bırakmayı tercih ettiği kanıtlamak amacıyla burnumun dibine getirinceye kadar ne kadar zaman geçti bilemiyorum, ama sabrım son demine varmıştı, öyle bir öfkeye kapıldım ki, tavşanı kulaklarından yakalayıp duvara fırlattım. Bu arada hayvanı değil de onu paralıyor olduğumu gözümde canlandırmaktaydım. Tam o sırada inanılmayacak bir şey oldu: tavşan yalnız korku çılgınlıkları atarak yeniden hayata kavuşmakla kalmadı, havada aniden sıçradı ve ellerimin arasına döndü.

İşte benim büyük yaşamım böyle başladı. O gün bu gün dünyayı geziyor ve bataklık hummasına yakalananları 2 Pesoya hastalıktan kurtarıyor, körleri 4 buçuk Pesoya ışığa kavuşturuyor, 18 Pesoya ödem iletine tutulmuşlardan su çıkarıyor, 20 Pesoya sakatları eğer sakatlıkları doğuştansa düzeltiyor, eğer kaza ya da kavga sonucuysa 22 Pesoya, sakatlıkları savaş, deprem askeri çıkarma ya da başka toplumsal afetler sonucuysa 25 Pesoya iyileştiriyor, alışlagelmiş normal hastaları özel anlaşmaya göre saptanan götürü bir ücret karşılığı, delileri konularına göre, çocukları yarı fiyatına, aptalları onlara duyduğum minnetten bedava tedavi ediyorum. Hanımlar, beyefendiler, bu durumda kim ortaya çıkıp benim bir insansever olmadığımı ileri sürmek cüret ve küstahlığımı gösterebilir? Evet, 20. filo komutanı, size söylüyorum, askerlerinize emredin, hasta insanlığın geçebilmesi için bariyerleri kaldırsınlar: çibanlarla kaplı olanlar soldan, sarahılar sağdan, inmeli ve damlalılar başkalarını engellemeden, acil olmayan vakalar daha gerilerden, ama lütfen beni sıkıştırmayın, yoksa eğer hastalıklarımız birbirine karışır ve hiç ilginiz olmayan bir tedavi görürseniz sorumluluğu ben üzerine alamam. Mızıkacı bakır kazanlar kaynayınca dek çalsın, roketler melekler yanıp kömürleşinceye dek göklere yükselsin, rakılar düşüncüyü öldürene dek kafaları kızıştırsın, mutfak süvarileri, ip cambazları, kasaplar ve fotoğrafçılar gelsin, bütün bunlar benim hesabıma, hanımlar beyefendi-

ler, çünkü artık Blacamán'ların kötüye çıkmış adına son vermek vakti gelmiştir, artık dünya çapında bir kargaşa başlamaktadır. Eğer aklımı kaçırsam, bazılarınızın hastalığı öncekine oranla daha da artacak olursa, o zaman sizleri milletvekili taktikleriyle gereği gibi uyutacak ve uyuşturacağım. Ama bundan sonra bir daha hiç bir zaman ölüleri canlandırmağa kalkışmayacağım, çünkü gözlerini açar açmaz büyük bir öfke ve kinle rahatlarını bozan kimseyi oracıkta öldürüyor ve sonunda içlerinden kendi canlarına kıymayanlar da düş kırıklığı sonucu nasılsa ölüp gidiyorlar. Önceleri bu giriştiğim işin hukuksal ve yasal yönünü incelemek üzere peşimden bir bilginler sürüsü gelirdi. Yaptığım işin bu bakımlardan kusursuz olduğuna kanaat getirince, beni mucizeler yaratan Simon Magus'un çarptırıldığı cehennem cezasıyla korkuttular ve bana nedamet getirmemi, pişmanlık dolu bir yaşam sürmemi, böylece de azizlik aşamasına ulaşmamı öğütlediler, oysa ben onların yetki gücünü küçümsemeksizin kendilerine buna zaten başlamış olduğum karşılığını verdim. Gerçek olan şu ki, azizlik aşamasına ulaşmış olmaktan öleli beri elime pek bir şey geçmiş sayılmaz, çünkü ben bir sanatçıyım ve benim tek dileğim, hayatta kalıp şu deniz piyadelerinin memleketlisi olan konsolostan satın aldığım altı silindirli üstü açık limuzin içinde, tamamiyle amaç ve anlamdan yoksun bir halde, bir zamanlar New Orleans'daki korsanlar operasının baritonluğunu yapmış olan Trinidad'lı şöförün arkasında pek sık gericilik gömleklerim, uzak Doğu'dan gelme losyonlarım, safirden kesilme dişlerim, Tatar şapkam ve çift renkli çizmelerimle oradan oraya dolaşıp paraladığım lügatler, çektiğim söylevler karşısında sonradan şaşkına dönen güzellik kraliçeleriyle danslar etmek, çalar saatsiz uyukular uyumak ve bütün bunlara rağmen Pas-kalya arifesine gelen bir çarşamba yortusunda akıl yetile-rimi kaybettiğim zaman dalağımı şişirmeyerek durumu idare etmektir, çünkü ben bu din adamı yasamını sürdürebilmek için bu aptal suratım ve buradan baslayıp paraları amiral yerine bize ödeten turistlerin altında benim imzam bulunan fotoğrafları, içinde aşk şiirlerimizin bulunduğu anto-

lojileri, üzerinde yüzümün kabartmaları olan madalyonları ve bir zamanlar giymiş olduğum elbise parçalarını satın alabilmek için ortalığı talan ettikleri o yerlerdeki akşam kızılıklarının ötesine kadar uzanan dükkân dizilerimle her gece ve her gündüz mermerden süvari anıtlarına dönüp vatanın yüce ataları gibi kuş boklarıyla baştan aşağı örtülürcesine şanlı kâbuslardan korkmak zorunda kalmaksızın dünyayı gezdim.

Ne yazık ki kötü Blacamán sizlere bu hikâyeyi, bunun uydurulmuş bir masal olmadığını göresiniz diye olduğu gibi yeni baştan anlatamayacak. Birisi ona son defa bu dünyada rastladığında eski ısıltısının son kalıntılarını da yitirmişti, zavallı ruhu paramparça olmuş, kemikleri gölün aman dinlemeyen sertliği yüzünden eklem yerlerinden dışarı uğramıştı. Bununla birlikte sanki o pazar yine Santa Maria del Darién yanından hiç ayırmadığı değişmez tabutuyla tıpkı eskisi gibi ortaya çıkabilsin diye saçlarında hâlâ birkaç zil kalmıştı. Artık bir panzehir satmağa çalışmıyor, heyecandan çatallaşan cırtlak bir sesle kendisini herkesin gözü önünde kurşuna dizmeleri için deniz piyadelerine yalvarıyor ve böylece kendi eti ve kemiği üzerinde bu doğaüstü yaratığın yeniden canlanma olanaklarını herkese kanıtlayabileceğini bağırarak ilân ediyordu. Baylar bayanlar, uzun zaman çeşitli sahtekârlıklarımı, çevirdiğim bilumum dolap ve dalaverayı ister istemez sineye çektikten sonra bana artık inanmamakta yerden göğe kadar haklı olsanız bile, bugünkü denemenin hiç bir doğaüstü ya da akılötesi yanı olmadığına, basbayağı gerçeğin kendisi olduğuna sevgili annemin kemikleri üzerine yemin ederim. Buna rağmen yine de kuşkulara kapılacak olursanız, artık eskisi gibi gülmediğine, ağlama zevkini bile kendime saklayamamış olduğuma yüce dikkatini zi çekmek isterim. Yaşlı gözlerle gömleğinin düğmelerini çözdükten sonra en öldürücü noktayı gösterir gibi yüreğinin üzerine okkalı şamarlar indirirken son derece inandırıcı görünüyordu. Ama deniz piyadeleri, pazar günü alanda toplanmış olan aylak kalabalık bu vesileyle rezil oluslarına tanık olur korkusuyla ateş etmeyi göze alamadı. Geçmişte kalmış

bir devrin Blacamán usulü hünerlerini belki de unutmamış olan biri, ona kimselerin bilmediği bir yerden bir teneke kutu içinde Karaip Denizinin bütün balıklarının bir anda hakkından gelebilecek birkaç zehirli kamyş kökü getirir getirmez kutuyu büyük bir hevesle, sanki içindekileri gerçekten yemek ister gibi açtı ve gerçekten de olduğu gibi midesine indirdi, işte böyle baylar bayanlar, lütfen merhamet duygularınıza hâkim olup ruhumun huzuru için fâtiha okumayı bir yana bırakın, çünkü bu ölüm denen şey basit bir ziyaretten başka nedir ki? İyice yaşlanmış dede ve nineler gibi ölüm hırıltıları çıkardığından değil, yengeç gibi yan yan masadan aşağı tırmadığından, ilk bocalamalardan sonra yere uzanmak için çırpınarak kendine en onur verici mevkii aradığından, bulduktan sonra oradan bana anne şefkatiyle bakarken, bir yandan erkeksi göz yaşlarını hâlâ tutarak, bir yandan da sonu gelmez bir kazıklı humma nöbetine yakalanmış gibi bir o yana bir bu yana sarsılıp kıvrım kıvrım kıvrılarak kendi kollarında son nefesini verdiğinden o sıralar pek saygı gördü, el üstünde tutuldu. Açıkça belirtmek gerekirse bu benim zanaatımın başarısızlığa uğradığı biricik olaydır. Onu olduğu gibi bütün vücuduyle, o boyutlarıyla insanı ürküten tabuta soktum, okuyan papaz altın sirmalar içinde olduğundan ve ayrıca üç adet piskopos hazır bulunduğundan bana 200 İspanyol altınına mal olan bir Paskalya mevlidi okuttum; en elverişli hava şartlarına açık bir tepe üzerinde onun adına kırallara lâıyk bir mozole ile küçük bir kilise, bir de demirden bir mezar taşı yaptırdım ve üzerine iri Gotik harflerle: Burada kötüler tarafından Kötü Blacamán diye bilinen, deniz piyadeleriyle durmadan alay etmiş, bilim ve zanaatımın kurbanı, Ölü Blacamán yatıyor diye yazdırdım. Erdemlerinin hakkı olanı bu övgü ve saygı sözleriyle yeterince belirttiğime inandıktan sonra ona bütün alçaklıklarının ceremesini ödetmeğe ve bu yoldan kendimi temize çıkartmağa başladım. Önce onu zırhlı mezarında yeniden canlandırıp cehennem korkuları içinde kıvrandırdım. Bu anlattığım. Sahte Maria del Darién çekirge istilâsına uğrayıp haritadan silinmeden çok önceydi. Onun adına yaptırdığım

mozole, Atlantik rüzgârlarına karşı uyumak için tepeye tırmanan ejderhaların gölgesinde hâlâ olduğu gibi duruyor. Oralara her uğrayışında ona bir otomobil dolusu gül götürüyor ve yüreğimi orada onun erdemlerine duyduğum derin merhamet ve sızılarla dolduruyorum. Çoktan parçalanmış olan tabutunun enkazı arasında ağladığımı işitebilmek için kulağımı mezar taşına yaslıyor ve eğer yine ölmüşse onu bir daha canlandırıyorum, çünkü kötek bir lütuftur ve bu kabirde ben yaşadıkça, yani sonsuza kadar sürüp gidecektir.

BOĞULARAK ÖLENLERİN EN YAKIŞIKLISI

Karanlık ve suskun kara parçasının denizin üzerinde git-tikçe yaklaştığını ilk gören çocuklar, onu bir düşman gemisi sandılar. Sonra üzerinde ne bayrak ne de direk olmadığını farkedince onun bir balina olduğunu düşündüler. Daha sonra kıyıya vurunca onu birlikte sürüklediği salkım salkım yosun-dan, deniz analarından, balık sürülerinin artıklarından ve denizin taşıdığı her türlü süprüntüden temizlediler, ancak o zaman onun boğulmuş bir adam olduğunu gördüler.

Bütün akşam üzeri onunla oynadılar, onu kuma göm-düler, kumdan çıkardılar; derken birisi her nasılsa çocuk-ları gördü ve köyü birbirine kattı. Onu en yakın eve kadar sürükleyerek taşıyan adamlar, onun bildikleri bütün ölüler-den daha ağır çektiğini, neredeyse bir beygir kadar ağır ol-duğunu farkettiler ve kendi kendilerine onun belki çok uzun zaman denizde kaldığını, suların iliklerine kadar işlemiş ol-duğunu düşündüler. Yere koydukları zaman onun bütün diğer insanlardan daha iri olduğunu, eve zar zor sığdığını görün-ce, ölümden sonra büyümeğe devam etmek gibi bir özelli-ğin herhalde boğularak ölen bazı kimselerin en doğal yara-dılış özelliklerinden olduğunu düşündüler. Bedeni deniz ko-kuyordu: dış görünüşünden başka hiç bir şey onun bir insan cesedi olduğu fikrini uyandırmıyordu, çünkü derisi balçık ve emici balıklardan oluşma bir zırhla kaplıydı.

Bunun yabancı bir ölü olduğunu anlamaları için yüzünü temizlemelerine gerek yoktu. Denize doğru uzanan ıssız bir burnun ucundaki köyde derme çatma tahtaardan yapılma yirmi kadar dağınık ev, bu evlerin her birinin önünde hiç çi-çeksiz birer taş avlu vardı. Toprak o kadar az, o kadar ci-

lızdı ki, analar rüzgârın çocuklarını kapıp götürüleceğinden korkarak yaşarlar, geçip giden yılların firesi olan tek tük ölümler de bu yüzden kayalıklardan denize atılmak zorunda kalırlardı. Oysa deniz uysal ve cömertti, bütün erkekler yedi kayığa sığarlardı. Bu yüzden, boğulmuş adamı buldukları zaman sayıca tamam olup olmadıklarını anlamak için başlarını kaldırıp birbirlerine bakmaları yetiyordu.

O gece çalışmak için denize açılmadılar. Erkekler komşu köylerde birinin kaybolup kaybolmadığını araştırırken, kadınlar boğulmuş adamın bakımına giriştiler, üzerindeki balçığı otlarla sildiler, saçlarına yapışmış sualtı dikenlerini ayıkladılar, vücudundaki emici balıkları eğe ve raspalarla kazıdılar. Bu işleri yaparken üzerindeki bitki örtüsünün uzak denizlerin ve derin suların bitki örtüsü olduğunu, elbiselelerinin sanki mercan kayalıklarından geçerek gelmiş gibi lime lime olduğunu farkettiler. Ayrıca, yüzünde denizde boğulmuş diğer kimselerin yüzlerinde görülen yalnızlık olmadığı, nehirde boğulanların yüzlerindeki çarpık ve âciz ifadeden de en ufak bir iz bulunmadığı için ölümü gururla yüklenmiş olduğunu gördüler. Ama onun ne tür insan olduğunu ancak onu tamamiyle temizledikten sonra anladılar, hayranlıktan neredeyse solukları kesilecekti. O sadece o güne kadar rastladıkları en iri, en güçlü, en erkek adam değildi; onu kendi gözleriyle karşılarında gördükleri halde bir türlü hayalgücüne sığdıramıyorlardı.

Köyde onu yatıracak büyüklükte bir yatak bulamadıkları gibi, ölü nöbeti sırasında altına koyacak sağlamlıkta bir masa da bulamadılar. Ona ne en iri yarı erkeklerin bayramlık pantolonları ne en göbekli olanların pazar günlük gömlekleri, ne de en kocaman ayaklıların pabuçları uyuyordu. Güzelliğinin ve iriliğinin büyüüne kapılan kadınlar, kendi ölümünü gururla taşımağa devam etsin diye ona velenâ yelkeninden sıkı bir pantolon, gelin bezinden güzel bir gömlek dikmeğe karar verdiler. Çevresinde çember olup oturdukları yerde dikişlerini dikerken arada bir başlarını kaldırıp cesedi izliyorlardı. Onlara öyle geliyordu ki, rüzgâr daha önce hiç o geceki kadar sert esmemiş, deniz hiç

bir zaman o geceki kadar azmamıştı. Bu değişikliğin ölü adamla bir ilişkisi olduğunu sanıyorlardı. Bu inanılmaz adam eğer bu köyde yaşamış olsaydı, evinin kapılarının çok geniş, damının çok yüksek, tabanının çok sağlam olacağını, karyolasının en kalın kirişlerden yapıp en koca mihlarla tutturulacağını ve karısının en mutlu kadın olacağını akıllarından geçiriyorlardı. Balıkları yalnız adlarını söyleyerek denizden tutup çıkaracak kadar güçlü, en sert kayalar arasından bile pınarlar fışkırtacak, en yalçın kayalıklara çekekler dikecek kadar çalışkan olacağını gözlerinde canlandırıyorlardı. Gizliden gizliye onu kendi erkekleriyle karşılaştırıyor, onun bir gecede başardığını kendi erkeklerinin ömür boyu başaramayacağını tasarlıyor, dünyanın en cıız, en değersiz, en yararsız yaratıkları oldukları için erkeklerini yüreklerinin en derin bir yerinde küçük ve hor görüyorlardı. İşte kadınlar hayalgücünün dolambaçlı yollarında böyle doludizgin yol alırken, boğulmuş adamı o ana kadar tutkudan çok acıma duygularıyla izlemiş olan içlerinden en yaşlısı:

«Yüzü sanki adının Stefan olduğunu söyler gibi.» diyerek içini çekti.

Burası gerçektir. Onun bundan başka bir adı olamayacağına inanmak için ona bir bakmak yeterliydi. Kadınların en genç ve dolayısıyla en dik başlı olanları birkaç saat kadar boşu boşuna onun pırıl pırıl giyim kuşamı, rugan çizmeleri ve yakasındaki çiçekleriyle adının Lautero olacağı kuruntusuna kapıldılar. Ama bu kadarı saçma bir yanılgıdan başka şey olamazdı. Beceriksizce kesilen ve kötü dikilen pantolon ona dar, gelin bezinden dikilme gömlek de küçük geldi, yüreğinde gizlenen güçler gömleğinin düğmelerini parçaladı. Gece yarısından sonra rüzgârın ıslık çalan uğultusu azaldı, deniz çarşamba baygınlığına tutuldu. Ortaliğe yayılan durgunluk kalan son kuşkulara da bir son verdi: adı Stefan'dı. Onu giydiren, saçlarını tarayan, tırnaklarını kesen, sakallarını tıraş eden kadınlar onun döşemeler üzerinde sürüklenişine göz göre göre katlanmak zorunda kaldıklarında içlerinden yükselen acıma ve anlayış dolu ürpertiye engel olamadılar. Öldükten sonra bile bu alışılmamış vücudu yüzünden sıkıntı

çektğine göre, hayattayken ne kadar mütsüz olduğunu ancak o zaman kavrayabildiler. Hayattayken bütün kapılardan yan yan geçmeğe, kafasını durmadan tavan girişlerine, kapı tepelerine vurmağa mahkûm bırakıldığını, her ziyarete gidişinde evin hanımı evdeki en dayanıklı sandalyeyi aradığı sırada onun et pambesi rengindeki zarif deniz ineği ellerini nereye sokacağını bilemeden aptal aptal ayakta dikildiğini gözleri önüne getirdiler, buyurun oturun Stefan, rica ederim, sadece bana bir iyilikte bulunmak için bile olsa oturun, ama o duvara sırtını vererek, gülümseyerek, üzülmenin hanımefendi, üzülecek bir şey yok, böyle ayakta çok rahatım, ziyaretlerde hep aynı talimi yapmaktan sırtım kor parçası, topuklarım çiğ et gibi yaradır, kaygılanmayın hanımefendi, burada ayakta gayet rahatım, yeter ki sandalyeyi parçalamak gibi utanç verici bir duruma düşmeyeyim, gitme Stefan, hiç olmazsa kahvenin pişmesini bekle Stefan diyenlerin sonradan aman koca salak nihayet gitti, bebek yüzü koca ahmaktan kurtulduk diye fısıldaşanlar olduğunu belki de o böyle hep ayakta hiç öğrenemedi. Gün ağarmadan az önce kadınlar cesedin karşısında işte bunları düşündüler. Daha sonra, ışık onu rahatsız etmesin diye yüzünü mendille örttükleri zaman onun tıpkı kendi erkekleri gibi öyle savunmasız, öyle cansız olduğunu gördüler ki, yüreklerinde ilk göz yaşı yarıkları aralanmağa başladı. İlk defa hicırmağa başlayan en genç olanlardan biriydi. Karşılıklı birbirlerine cesaret veren diğerleri, işi yavaş yavaş iç çekmelerden sızıldanmalara, yakınmalara vardirdılar, hicırdıkça artan bir ağlama ihtiyacı duydular, çünkü boğulmuş adam onların gözünde gittikçe Stefan'laştı, Stefan oldu, sonunda onun için o kadar göz yaşı akıtılar ki, zavallı Stefan dünyanın en yalnız, en yumuşak başı, en hoş insanı haline geldi. Erkekler boğulmuş adamın komşu köylerden birisi olmadığı haberiyle döndükleri zaman kadınlar göz yaşlarının arasından sevinç fışkırdığını hissettiler.

«Tanrı'ya şükürler olsun, demek o bizim.» diye iç çektiler.

Erkekler bütün bu patırtı ve telâşın kadınca bir düşün cesizlikten ileri geldiğine inandılar. Geceki çetrefil soruştur-

Malardan bitap düşmüş bir haldeydiler; tek arzuları, rüzgârsız ve kupkuru günün güneşi ortalığı kavurmadan önce bu ziyaretçi külfetini omuzlarından atıp kurtulmaktır. Böylece direk ve seren artıklarından derme çatma bir sedye yaptılar ve ölüyü kayahlıklara kadar taşınabilecek şekilde yelken ipleriyle sıkı sıkı bağladılar. Onlara kalsa, hiç bir engele takılmadan denizin sonsuz derinliklerine, balıkların kör dolastığı, dalgıçların sıla hasretinden hayatlarını kaybettiği yerlere kadar inebilsin diye ayak bileklerine zincirlerle koca bir gemi çapası bağlayacaklardı. Böylelikle daha önce bazı cesetlerin başına gelenler yine olmayacak, ters akıntılar onu tekrar kıyıya taşımayacaktı. Oysa erkekler acele ettikçe kadınların aklına işi geciktiren, vakit alıcı binbir şey geliyordu. Kadınlar şaşkın tavuklar gibi bir oraya bir buraya koşuşturup deniz muskaları bulmak için sandıkları deşeliyor, bir kısmı boğulan adama sol taraftan yaklaşıp rüzgârı bol olsun diye bir iyi yel harmanisi bağlayayım derken bir kısmı da sağdan yanaşarak koluna bir pusulalık takmağa çabalıyor, her iki taraf birden erkeklere ayak bağı oluyor, adamların içine kuşku kıvılcımları düşüyor, git buradan be kadın, clinin hamuruyla bu işe burnunu sokma, bak senin yüzünden ölüyü yere düşürüyordum, bütün bu süslü takılara, kutsanmış çanak çömlek ve hırdavata rağmen köpek balıkları onu nasılsa çiğneyip yutacakken, kilise mihrabından getirilme bunce hurda ve zırvaya ne gerek var diye adamlar iyiden iyiye homurdanmağa başlıyor, ama kadınlar bunlara aldırmadan batıl emanetlerini onun üzerine yığmağa devam ediyor, birbirlerini ite kaka tılsımlı takılarını taşıyor, göz yaşlarıyla içlerinden akıtamadıklarını iç çekmeleriyle boşaltıyor ve sonunda erkekler veryansın ediyor, ne zamandan beri denizini sürüklediği bir ceset, ne idüğü belirsiz bir sarı çizmeli, soğumuş ve kokmuş bir et parçası yüzünden ortalığı böyle yığgara ve telâşa boğuyorsunuz diye verdikçe veriştiriyorlardı. Bu derece katı duygusuzluk karşısında yüreği burkulan bir kadın ölünün yüzünü örten mendili kaldırınca, altından görünen yüz erkeklerin de solukunu kesti.

Bu Stefan'dı. Onu tanımak için adının bir daha yüksek

sesle söylenmesine gerek yoktu. Eğer birisi onlara bunun Sir Walter Raleigh olduğunu söyleyecek olsaydı, belki gringo şivesine çalan dili, omuzunda taşıdığı papağanı ve yamamları vurmak için yanından ayırmadığı çakmaklı tüfeğiyle herkesi bayağı etkilerdi, ama bu Stefan'dı, Stefan ispermeçet balinası gibi yalınayak başı kabak uzanıp yatışıyle, daha yedi aylıkkken doğmuş çocukları andıran beberuhi pantolonuyla, yalnız bıçakla kesilebilen taştan daha sert tırnaklarıyla olsa olsa ancak dünyalı biri olabilirdi. Bu kadar iri, bu kadar ağır, bu kadar güzel olmanın kendi suçu sayılmamasından bir tür utanç duyduğunu anlamak için sadece yüzündeki mendili kaldırmak yeterliydi, üstelik bütün bunların başına geleceğini önceden kestirebilmiş olsaydı boğulmak için daha ıssız, daha uzak bir yer seçebilirdi, cidden doğru söylüyorum, o zaman boynuma bir kadirge çapası bağlar ve sizin de dediğiniz gibi bu çarşamba cesediyle başlarınıızı ağrıtmamak, aslında benimle hiç bir ilgisi olmayan bu sığumuş et yığını şakasıyle kimsenin sinirine dokunmamak için hayattan bezmiş biri gibi kendimi sarp kayalıklardan aşağıya yuvarlayabilirdim. Halinde öyle bir gerçeklik vardı ki, açık denizlerde sonu gelmez gecelerin acısını duyan ve karılarının kendilerini düşlemekten bıkip yerine boğulmuş adamı düşlemeğe başlayacaklarından kaygılanan en kuşkucu erkekler bile, hatta onlardan daha katı yürekli olanlar da Stefan'ın dürüstlüğü karşısında iliklerine kadar ürpermekten kendilerini alamadılar.

Böylece, denizin karaya attığı boğulmuş bir adam için düşünebilecekleri en parlak cenaze törenini düzenlediler. Komşu köylerden çiçek getirmeğe gitmiş olan bazı kadınlar, anlattıklarına bir türlü inanamayan başka kadınlarla birlikte döndüler, sonra ölüyü görünce bu başkaları da çiçek getirmek üzere komşu köylere gittiler ve yanlarında daha başkalarını getirdiler, böylece öyle çok çiçek ve insan biraraya geldi ki, hiç kimse yerinden kıpırdayamaz oldu. Onu bir yetim gibi sulara bırakmak artık yüreklerini burkuyordu, bu yüzden ona en iyiler arasından bir anayla bir baba seçtiler, kimileri onu kardeşliğe, amcabığa, dayılığa al-

HAYALET GEMİNİN SON SEFERİ

Yeni gelişmiş kalın erkek sesiyle, şimdi benim kim olduğumu göreceksiniz diyordu kendi kendine, o dev gibi transatlantığı ilk defa gördüğü gecedен yıllarca sonraydı, bir gece ışıklarını yakmadan, çıt çıkarmadan terkedilmiş koskoca bir saray gibi köyün yanı başından geçip gitmiş, bütün köyü gölgede bırakan heybeti, kilisenin kulesini kat kat aşan yüksekliğiyle karanlıklar içinde koyun öbür yakasında Karaip korsanlarına karşı surlar arasına çekilmiş olan sömürgecilerin kurduğu kente doğru yönelmiş, önünde zenci kölelere ayrılmış köhne bir limanı, yel değirmenini andıran ışıktan döner kanatlarıyla her onbeş saniyede bir köyü fosforlu evlerden ve volkanik çöl sokaklarından kurulu ısıtılı bir ay ışığı merkezine çeviren bir fener kulesi bulunan kente doğru seyretmişti, o zamanlar erkek gibi kalın sesi olmayan bir öğlan çocuğu olduğu halde annesi gece geç saatlere kadar kıyıda rüzgârın çaldığı harpî dinlemesine izin verir, o da üzerine fener kulesinin ışığı vurunca koskoca transatlantığın nasıl yok olduğunu, ışık üzerinden çekildikten sonra ise nasıl yeniden ortaya çıktığını gözleriyle görürcesine hâlâ anısında yaşıyor, bu bir belirip bir yok olan kaypak gemi koyun ağzına kadar bir görüne bir siline uyurgezer gibi yoklaya yoklaya limanın ağzını belirten şamandıraları ararken birden herhalde pusulası bozulur ve gemi kayalıklara doğru sürüklenerek karaya oturur, paramparça olur, çıt çıkarmadan sulara gömülür, oysa bir gemi kayalara böylesine bindirdiği zaman kulakları parçalayan bir demir ve sac çatırtısının her

yani kaplaması, makina bölmelerinden yükselen patlamanın en derin uykularına dalmış olan ejderleri bile kentin son sokaklarından başlayıp dünyanın öbür yüzünde sona eren tarih öncesi ormanlar ortasında taş gibi dondurup buzlaştırması beklenirken böyle olmadığı için, çocuk da bunun sadece bir rüya olduğuna inanıp ertesi gün koyun içinde pırıl pırıl ışıldayan suları, zencilerin limanın sırtlarındaki alacalı bulacalı karmakarışık barakalarını, kursakları elmas dolu papağanlardan oluşan masum yüklerini yükleyen Guayana'lı kaçakçıların teknelerini görünce mutlaka yıldızları sayarken uyuyakalmış ve rüyamda o koca gemiyi görmüş olmalıyım diye düşünürken her şeyin böyle olduğundan o kadar emindi ki, hiç kimseye gördüklerini anlatmadığı gibi, kendisi de ta ertesi mart aynı gece gelip çatıncaya ve denizin içinde yunus sürülerinden oluşma kızıl bulutlar ararken birden o insanı yanıltan transatlantiği buluncaya kadar o eski görüntüyü hatırına getirmede, oysa bu seferki bir görünüp bir yokolan karanlık geminin de seyir yönü her ne kadar aynı ilk seferki gibi hatalı idiyse de, çocuk bu kez uyanık olduğundan tamamiyle emindi, öyle ki, hemen koşarak her şeyi annesine anlattı, annesi ne yapacağını bilemeden üç hafta içini çekti, herşeyi başaşağı çevirip tersyüz edersen, serseriler gibi geceleri orası senin, burası benim sürterek, gündüzleri de yatıp uyuyarak geçirirsen işte böyle beynin sulanır dedi, o günlerde kente gidip üzerine oturunca rahmetli kocasını düşünebileceği şöyle rahat bir koltuk satın alması gerekiyordu. çünkü sallanan koltuğunun kıvrık ayakları onbir yıllık dulluk sonunda eriyip bitmişti, böylece fırsattan yararlanıp oğlu iyice görebilsin diye kayıkçıdan kayalıkların yakınından geçmesini rica edince çocuk da denizin camekânı ardında tırpana ve vatozların süngerlerden bir bahar ortasındaki aşk oyunlarını, sular içindeki daha tatlı su havuzlarına dalan pembe deniz ayılarını ve masmavi kuzguncaları, ayrıca sömürgecilik günlerinde kalmış bir deniz kazasında boğulanların sularda oradan oraya dolaşan saç lülelerini gördü, ama ne batmış bir transatlantiğin, ne de ölmüş bir çocuğun izine rastlamadı, bununla birlikte öyle bir ayak directti, öyle bir

inat etti ki, annesi ona gelecek yıl mart ayının aynı günün-
der, bir önceki gece birlikte gemiyi beklemeğe söz verirken
gelecekte değişmeyeceğinden emin olduğu tek şeyin, bir Türk
mezatında satın aldığı ve aynı günün akşamı dinlenmek için,
ah benim biricik Holofernes'ciğim, bir görebilseydin bu kı-
raliçe katafalkına benzer brokar kaplamalı, ipek döşemeli
tahta oturup insan seni ne kadar da iyi düşünebiliyor diye
içini çekerek üzerine çöktüğü koltuk olduğundan elbette ha-
bersizdi, ama rahmetli kocasının adını andıkça yüreğini dol-
duran kan kaynayıp fokurdamağa başladı ve sonunda çuku-
lataya döndü, sanki oturduğu yerde oturmuyor da soluk so-
luğa koşturuyordu, ürpertiler içinde soğuk terler döküyor, ağ-
zından ve burnundan topraklı nefesler alıp veriyordu, der-
ken sabaha doğru oğlu eve döndü ve annesini koltuğunda
ölmüş buldu, daha soğumamıştı, ama sanki yılan sokmuş gi-
bi yarı yarıya çürümüştü, aynı şey daha sonra da dört ayrı
Senoranın başına geldi, çünkü katil koltuğu tutup denize, ta
uzaklara, artık hiç kimsenin kılına dokunamayacağı bir yere
fırlatamadan onun kurbanı oldular, çünkü katil koltuk yüzyıl-
lar boyunca o kadar kullanılmış, o kadar aşınmıştı ki, artık
insanları dinlendirme özelliğini yitirmişti, böylece çocuk za-
valı bir yetimlik durumuna kendini alıştırmak zorunda kaldı
ve herkesçe felâket tahtını köye getiren dul kadının oğlu
diye bilinir oldu, o köyde hayırseverlikten çok, kayıklardan
çaldığı balıklarla karnını doyurarak yaşadı, derken sesi kük-
reyen boyutlara ulaştı, artık o bir zamanlar karşılaştığı gö-
rüntüyü hatırlamaz oldu, derken her nasılsa denizde uzak-
lara doğru baktığı bir başka mart gecesi ta orada, işte an-
neciğim, bak orada, koca amyant balina, kükreyen canavar,
gelin bakın, diye avaz avaz bağırarak, gelin görün diye orta-
lığa öyle bir köpek uluması ve karı çırlaması saldı ki, en
yaşlı erkekler bile dedelerinden miras kalma dehşetli korku-
ları hatırlayarak William Dampier geri geldi diye yatakları-
nın altına sığıştılar, ama sokağa fırlayanlar da o sırada do-
ğuda yok olan ve her yıl aynı yazgıya boyun eğerek batan o
akıl almaz gâvur icadına başlarını kaldırıp bakmak zahme-
tine katlanmak yerine dul kadının oğluna öyle bir dayak at-

tilar, sonra da onu yerde öyle upuzun, öyle kötürüm bıraktilar ki, hemen oracıkta burnundan hıncını soluyarak yemin etti, insanlara en ufak bir şey çıtlatmaktan köşe bucak kaçıp kaçınarak bir yıl boyunca kafasındaki sabit fikri çiğnedi durdu, kim olduğumu göreceksiniz diyerek geminin görüldüğü gecenin yine dönüp gelmesini beklerken kim olduğunu gösterebilmek için bir kayık çaldı, koyu geçti ve bütün gece köleler limanının sokaklar karmaşası arasında Karaipler kıyemeti ortasında vaktinin gelmesini beklerken kendi serüvenine öyle dalmıştı ki, ne her zaman yaptığı gibi Hintlilerin pazar sergileri önünde durup bütün bir fildişinden oyulma mandarinleri ağzı açık seyretti, ne de ortopedik velosipetlerine binmiş Hollanda zencileriyle eğlendi, üstelik odun kömürü ateşinde kızarmış Brezilyalı kadın kalçalarının yendiği gizli hanların hayali peşinde dünyayı dolaşmış bakır tenli Malayalılardan başka vakitler olduğu gibi korkmadı, çünkü gece yıldızlarının bütün ağırlığıyla üzerine çökünceye ve tarih öncesi ormanları gardenyaların ve gübreleşmiş semenderlerin tatlı kokularını salıncaya kadar hiç bir şeyin farkına varmadı, çaldığı kayık içinde koyun ağzına doğru kürek çekiyordu, gümrük memurlarının gözünden kaçmak için lambasını söndürmüştü, her onbeş saniyede bir fener kulesinin yeşil kanat çırpışlarıyla aydınlanıyor, hemen arkasından karanlık tarafından yutulup insan haline dönüyor, ama bu arada liman girişini belirleyen şamandıraların yakınına geldiğini hiç aklından çıkarmıyordu, çünkü yalnızca şamandıraların heyecan veren ısıltısı artmamış, aynı zamanda sular da daha hüznünlü soluk alıp vermeğe başlamıştı, o ise kürek çekmeğe öyle dalmıştı ki, ne bu korkunç köpek balığı hırıltısının nereden çıktığını, ne de gecenin nasıl olup da sanki apansız yıldızlar ölmüş gibi böyle kararıp yoğunlaştığını bilemiyordu, ama işte transatlantik bütün o akıl ermez cüssesiyle oradaydı anne, dünyadaki bütün büyük şeylerden daha büyük, karada ve sudaki bütün karanlık şeylerden daha karanlık, üçyüzbin tonluk bir köpek balığı kokusu gibiydi, kayığın o kadar yakınından geçiyordu ki, çelikten uçurumun kenarlarını seçebiliyor, ama sonu gelmez lombozlarında ne bir ışık

görüyor, ne de makinalarından gelen bir çıt, bir iç çekışı duyabiliyordu, çünkü ruhsuzdu, sessizlikten örülmüş kendi öz dünyasını, kendi bomboş gökyüzünü, kendi ölü havasını, kendi durakalmış zamanını, çevresinde başıboş dolanan denizini, içinde boğulmuş balıklardan koca bir dünyanın yüzdüğü denizini birlikte sürükleyerek ilerliyor, sonra birden bütün bunlar fenerin ışığı düşünce siliniyor, yerini bir an için pırıl pırıl, saydam Karaip denizine, mart gecesine, pelikanların her günlük havasına bırakıyor ve genç çocuk ne yapacağını bilemeden iki şamandıra arasında bir başına kalveriyor, kendi kendine acaba uyanıkken rüya mı görüyordum diye soruyor, yalnız şu an değil, daha önceki seferlerde de acaba rüya mı görüyordum diye soruyor, ama bunu sorar sormaz gizli bir esinti, anlaşılmasız bir nefes bütün şamandıraları baştan sona söndürüyor ve fener ışığının kaybolmasıyla birlikte koca transatlantik belki de okyanus denizinin neresinde bulunduğunu bilmeksizin çarpılmış pusulalarıyla yine ortaya çıkıyor, ağır ağır yoklayarak limanın görünmez girişini ararken gerçekte kayahlılara doğru sürükleniyordu ki, genç çocuk şamandıralarla ilgili talihsizliğin büyülemek için son olanak, son büyü anahtarı olduğunu eşsiz bir esin sayesinde anlayarak kayığının minicik kırmızı ışığını, gözetleme kulelerinde kimsenin dikkatini çekmeyecek olan, ama kılavuz için Uzak Doğu güneşi kadar değerli sayılan küçük fenerini yakınca transatlantik bu ışık sayesinde rotasını düzeltti ve başarılı bir canlanış manevrasıyla liman girişinin koca kapısına doğru yöneldi, derken bir anda bütün ışıkları birden yandı, kazanları yeniden çalışmağa başladı, yıldızlar gökyüzündeki yerlerine kondu, hayvan leşleri denizin dibine indi, mutfaklardan tabak sesleri ve defne sosu kokuları geldi, ay ışığı içinde yüzen güvertelerden gemi orkestrasının tuba ve trombon sesleri ve kameraların alacakaranlığından açık, deniz âşıklarının nabız atışları duyuldu, ama dul kadının oğlu öyle bir hınc bekletmiş, öyle bir öfke biriktirmişti ki, ne heyecandan başının dönmesine, ne de mucizeden yüreğinin sinmesine izin veriyor, eskiye oranla çok daha kesin bir kararlılık içinde kendi kendine, şimdi benim kim olduğumu gö-

receksiniz, korkaklar sizi, şimdi göreceksiniz diyordu, dev gibi tekne çarpmasın diye hızını kesip kenara çekilmek yerine onun önünden ilerlemeğe başladı, çünkü şimdi göreceksiniz benim kim olduğumu diyerek geminin kayığın ardısıra yol alacağından iyice emin olana kadar ona feneriyle yolu gösterdi, sonunda geminin kayığın peşinden geleceğinden o kadar emin oldu ki, onu yeniden rotasını değiştirmek, rıhtıma çevirdiği burnunu yeniden döndürmek zorunda bıraktı, onu gözle seçilemeyen liman ağzından uzaklaştırıp deniz kuzusu gibi yularından tutarak uyuyan köyün ışıkları yönünde sürüklerken fener kulesinin yolladığı mızraklar kanlı canlı gemiyi yaralamıyor, artık onu görünmez bir hale değil, onbeş saniyede bir ancak alüminyuma dönüştürebiliyordu, derken kilisenin tepesindeki haçlar, evlerin zavallılığı, yanılğı ve kendi kendini aldatmalar seçilmeğe başladı, ama koca transatlantik hâlâ onun peşinden seyrediyor, koca gövdesinde taşıdıklarının hepsiyle birden onu izliyordu, gövdesinin yürek yanında yürek gibi atan kaptanı, yiyecek ambarlarının buzları içindeki güreş boğaları, revirindeki yapıyalmız hastaları, serniçlerindeki öksüz suları, kayalıkları rıhtım duvarlarına benzeterek karıştıran azat edilmemiş kılavuzuyla onu izliyordu ki, tam o sırada birincisi uğursuz siren düdükleri ortalığı çınlattı, ikincisi aşağılara doğru fışkıran bir buhar kolu genç çocuğu sırlıslıkla bıraktı, üçüncüsü kayık neredeyse alabora olacaktı, ama artık çok geçti, çünkü kıyıda ki istiridyeler, sokak taşları, kuşkucuların kapıları, bütün köy muazzam transatlantiğin ışıkları altında gündüz gibi aydınlanmış, dul kadının oğlu ne sel felâketinden kaçacak, ne de kargaşanın orta yerinde işte size korkaklar diye bağırarak vakit bulamamıştı ki, bir saniye sonra geminin koca çelik gövdesi toprakları yarararak başından kışına kadar birbirini ardından parçalanarak doksanbinbeşyüz şampanya bardağından çıkan kesin cehennem şangırtılarını karaya çarpınca ortalık ısıdı, bu ışık mart sabahlarının kızılı olmayıp, parıl parıl yanan bir çarşamba öyle sonrasıydı, çünkü çocuk sevinç içinde bu ve öbür dünyanın en büyük transatlantiğine dikkatle bakmakta olan kuşkucuları gördü, bu ve öbür

dünyanın en büyük transatlantığı kilisenin tam karşısında karaya oturmuştu, bembeyazdı, yüksekliği kilise kulesinin yirmi katı, uzunluğu köyün doksanyedi katıydı, üzerine demir harflerle *halalcsillag* adı kazanmıştı, kenarlarından hâlâ ölüm denizlerinin pek eski, pek bitkin suları süzülüyordu.

KOSKOCAMAN KANATLI ÇOK YAŞLI BİR BEY

Yağmurun üçüncü günü evin içinde öyle çok yengeç öldürmüşlerdi ki, sonunda Pelayo onları denize atmak için seller altındaki avludan suları bata çıka geçmek zorunda kaldı. çünkü yeni doğmuş bebek bütün gece ateşler içinde yatmıştı, bunda o leş gibi kokunun suçu olduğunu sanıyorlardı. Saldıran beri dünyanın tadı kaçmıştı. Gökyüzü ve deniz birleşip aynı kül rengini almış, martta parıl parıl yanan kumsal, çürümüş istiridye artıkları ve balçıktan oluşan bir bulamaca dönmüştü. Gün ışığı öğleyin o derece ölgündü ki, Pelayo yengeçleri attıktan sonra geri dönerken avlunun arka tarafında bir şeyin kımıldadığını, inilediğini ancak büyük çabayla farkedebildi. Bunun yüzükoyun balçığa gömülü yaşlı bir adam olduğunu ve pek çok güç sarf ettiği halde koskoca kanatları yüzünden bir türlü doğrulamadığını görmesi için oraya iyice yaklaşması gerekti.

Pelayo bu kâbusun verdiği telâş içinde o sırada hasta bebeğe ıslak bezler sarmakta olan karısı Elisenda'ya koşarak onu avluya sürükledi. Büyük bir şaşkınlık içinde yanyana durup ağızlarını açmadan yere düşmüş adamın vücuduna bakmağa koyuldular. Sokaktan geçen eskiciler gibi giyinmişti. Dazlak kafasında ancak birkaç tutam ak saç, ağzında iki üç diş kalmıştı; sıırıslıklam ıslanmış bir dedeyi andıran bu acıklı durumu adamcağızın bütün saygınlığını alıp götürmüştü. Kirli ve yoluk olan iri akbaba kanatları sanki bir daha hiç çıkma-macasına çamura batmıştı. Pelayo ile Elisenda onu öyle uzun, öyle dikkatli izlediler ki, hemen şaşkınlıktan kurtulup

sonunda ona bayağı alıştılar. Ona seslenmeğe, onunla konuşmağa kalkıştılar, o da gür bir denizci sesiyle anlaşılmaz bir dilde karşılık verdi. Böylece bir süre sonra kanatlarının yakışksızlığını görmemezlikten gelip akıllarını kullanarak onun fırtınada kaybolmuş yabancı bir gemiden kalan bir kazazede olduğu sonucuna vardılar. Bununla birlikte, adamı bir görsün diye ölüm ve dirimle ilgili her şeyi bilen bir komşularını çağırdılar; komşu kadın bir bakışta durumu kavrayarak onlara düştükleri hatayı açıkladı.

«Bu bir melek,» dedi. «Mutlaka çocuk yüzünden gelmiştir, ama zavallı öyle kocamış ki, yağmur iyice belini bükmüş.»

Ertesi gün Pelayo'nun evinde kanlı canlı bir meleğin bulunduğu haberi her yana yayıldı. Zamanın meleklerinin göklerdeki bir komplodan kaçıp hayatta kalanlar olduğunu ileri süren bilgiç komşunun kesin sözleri karşısında adamı söpularla döve döve öldürecek cesareti bulamadılar. Pelayo polis copuyla silâhlanarak bütün öğleden sonra mutfaktan onu gözetledi, yatmadan önce de onu çamurların içinden çekip çıkardı, telle çevrili tavuk kümesinde tavukların yanına kapadı. Gece yarısına doğru yağmur dindiği sıralarda Pelayo ile Elisenda hâlâ yengeç öldürmeğe devam ediyorlardı. Az sonra bebek uyandı, ateşi düşmüş, iştahı yerine gelmişti. O zaman üzerlerine bir gönül yüceliği, bir cömertlik havası yayıldı ve meleği açık denizde kaderiyle başbaşa bırakmak üzere yanında üç günlük azık ve içecek suyla bir sala bindirmeğe karar verdiler. Ama günün ilk ışıklarıyla birlikte arka avluya çıktıklarında bütün yöre halkının kümesin başına üşüşmüş olduğunu ve meleklerle saygısızca şakalaştığını, sanki doğaüstü bir yaratık değil de bir sirk hayvanıymış gibi ona tel örgünün deliklerinden yiyecek attıklarını gördüler.

Olağanüstü haberler karşısında şaşırıp telâşa kapılan Peder Gonzaga saat daha yedi olmadan oraya geldi. Bu saatte gelenler, sabah karanlığında beliren meraklılardan biraz daha ciddi tavırlıydılar, bunlar tutuklunun geleceğine ilişkin

çeşitli tahminler yürüttüler. İçlerinde en saf olanlar onun milletler meclisi başkanlığına getirileceğini düşünüyorlardı. Daha sert yaradılıştaki olanlar onun bütün savaşları kazanmak üzere beş yıldızlı generalliğe yükseltileceğini sanıyorlardı. Bazı kehanet meraklıları ise, kanatları olan bilge bir insan türü yeryüzünde yönetimi devralabilsin diye onun damızlık hayvanı olarak saklanacağı umudundaydılar. Bununla birlikte Peder Gonzaga'nın papaz olmadan önce iri kıyım bir oduncu olduğunu unutuyorlardı. Peder tel örgünün yanbaşında durarak kısa bir süre İncil'ine bakıp imanını tazeledikten sonra, ürkmüş tavuklar arasında yaşlılıktan içi geçmiş koskocaman bir tavuk gibi duran bu zavallı adamcığızı yakından inceleyebilmek için kendisine kümesin kapısını açmalarını istedi. Adam kümesin bir köşesine çekilmişti, ilk gelen meraklıların attıkları kahvaltı artıkları ve meyve kabukları ortasında kanatlarını açmış güneşte kurutuyordu. Peder Gonzaga kümese girip ona Lâtince günaydın deyince, yeryüzünün küstahlıklarından hiç etkilenmeyen haliyle antikadan anlayan bakışlarını yerden kaldırmadan kendi dilinde bir şeyler mırıldandı. Adamın Tanrı dili olan Lâtinceden pek anlamadığını, Tanrı hizmetindekileri selâmlamayı da bilmediğini gören köy papazı bu işte bir hile, bir bit yeniği olduğundan işkillenmeğe başladı. Sonra iyice yakından bakınca yabancının bayağı insana benzediğini farkettiler: üzerine sinmiş olan açık hava ve rüzgârın kokusu dayanılacak gibi değildi, kanatlarının alt yüzü asalak yosunlardan geçilmiyordu, en iri kanat tüyleri yeryüzü rüzgârlarından zedelenmişti, bu perişan halinde meleklerin yüceliğine yakışacak tek şey yoktu. Peder Gonzaga kümeden dışarı çıktıktan sonra meraklı seyirciler önünde kısa bir vaiz vererek onları safdillğin tehlikeleri karşısında uyanık olmağa çağırdı. Onlara şeytanın her türlü karnaval kılıklarına bürünerek gafilleri şaşırtmak gibi kötü bir alışkanlığı olduğunu hatırlattı. Bir uçakla bir doğan arasındaki en önemli farkın kanatlardan ileri gelmediğini, bununla birlikte ne uçağın ne de doğanın melek olmadığını herkesin kolayca anlayacağını belirtti. Bağlı olduğu piskoposa bir mektup yazarak onun baş-

piskoposa, başpiskoposun da papaya yazmasına çalışacağına ve böylece kesin kararın en yüce makamdan alınacağına söz verdi

Yaptığı uyarılar dinleyenlerin gönlünde meyvesini vermedi. Bir meleğin tutulduğu haberi öyle büyük bir hızla yayıldı ki, birkaç saat geçmeden avlu pazar yeri bağırışmalarıyla doldu. Neredeyse evi yıkacak derecede yığılan kalabalığı dağıtmak için süngü takmış bir birlik çağırmak gerekti. Avluyu pazar yerine çeviren kalabalığın yerlere attığı çöpleri aralıksız süpürmekten sırtı kamburlaşan Elisenda'nın aklına birden, dışardan gelenlere avluyu kapayıp meleş görmek isteyenlerden beş Centavo giriş ücreti almak gibi parlak bir fikir geldi.

Ta Martinik'ten bile meraklılar geliyordu. İçlerinde havada uçan bir akrobat da bulunan gezgin bir panayır kuruldu; bu akrobat kalabalığın tepesinde defalarca oradan oraya uçtuğu halde kimse başını kaldırmayı pek ilgilenmedi, çünkü taktığı kanatlar melek kanatları değil, uzaydan gelme yarasa kanatlarıydı. Karaiplerin en bahtsız hastaları iyileşmek umuduyla koşuşturdu: çocukluğundan beri kendi kalp atışlarını sayan ve saya saya çoktan sayıları tüketmiş olan zavallı bir kadıncağz, yıldızların çıkardığı gürültülerden bir türlü uyumayan bir Jamaikalı, uyanıkken kendi elleriyle yaptıklarını gece kalkıp paramparça eden bir uyurgezer ve bunlardan başka daha hafif bir sürü vaka. Yeryüzünü zangın zangır titreten bu kıyamet kargaşasının göbeğinde Pelayo ile Elisenda yorulmaktan pek mutluydular, çünkü bir haftadan az zamanda yatak odalarını parayla tıka basa doldurdıkları halde giriş için sırada bekleyen hacı adaylarının kuyruğu hâlâ ufkun öbür yanına kadar uzayıp gidiyordu. Bütün bu olanlara katılmayan tek kişi meleşin kendisiydi. Onun adına tel örgünün dibine dizilen adak mumları ve kandillerden çıkan cehennem sıcağından yarı baygın bir halde, vaktini iğreti köşesinde bir parça rahat etmeğe çalışarak geçiriyordu. Bir ara ona naftalin topakları yedir-

meğe kalkıştılar, çünkü pek bilmiş komşu kadının aklınca naftalin meleklerin özel besiniydi. Ama o, kilise kapısında nedamet getirip tövbe etmişlerin taşıdığı Papa'nın ağzına lâ;ık öğle yemeklerini geri çevirdiği gibi, naftalin topaklarına da elini sürmedi, melek olduğundan mı, yoksa kocamış bir ihtiyar olduğundan mı patlıcan püresinden başka şey yemediğini, daha doğrusu patlıcan püresinden başka şey yiyip yemediğini kimseler öğrenemedi. Tek olağanüstü yanı galiba sabrıydı. En çok ilk günlerde, tavuklar kanatlarında yaşayan uzaydan gelme küçük asalakları yutabilmek için onu gagaladığı zaman, sakatlar hasta yerlerine sürmek için üzerinden tüylerini yolduklarında, en merhametli olanlar bile bütün vücudunu görebilmek için taşlar atarak onu ayağa kalkmağa zorladıklarında hep sabretti. Yalnız bir defasında genç boğaları dağladıkları kızgın demirle sırtını yaktıkları zaman sabrını taşırdılar. Saatlerce hiç kimildamadan olduğu gibi yattığından onu öldü sanmışlardı. Birden çok korkarak yerinden fırladı ve gözlerinden yaşlar boşanarak o anlaşılmayan diliyle çığlıklar atmağa, her yanı cınlatmağa başladı, birkaç kere hızla kanatlarını çırttı, bu yüzden yerdeki bütün tavuk pisliği ve uzaydan gelme tozları havalara kaldırdı, bu dünyadakilere hiç benzemeyen büyük bir panik, kızılca bir kıyamet kopardı. Çoğu kimse bu tepkinin kızgınlıktan çok, duyduğu acının bir sonucu olduğuna inanmakla birlikte, bundan böyle onu rahatsız etmekten kaçınır oldular, çünkü çoğunlukta olanlar onun bu kayıtsızlığının boş saatlerin tadını çıkaran bir kahramanın değil, dinmiş bir Tufanın kayıtsızlığı olduğunu anlamışlardı.

Peder Gonzaga tutuklunun doğal kimliğine ilişkin son ve kesin yargıyı yetkili makamdan beklerken halkın çeşitli saçmalıklarına bazı gündelik formüllerden esinlenerek göğüs germenin yollarını aradı. Çünkü Roma'dan beklenen posta, konunun önem ve ivediliğini kulak arkası etmişe benziyordu. Böylece vakti, tutuklunun göbek deliği olup olmadığını, konuştuğu dilin Aramî dilleriyle ne ilişkisi olduğunu, vücudunun kaç iğne ucu kadar yer kapladığını, yoksa sadece ka-

natları olan bir Norveçli mi olduğunu inceleyerek geçirdiler. Eger ilâhî bir olay köy papazının papalık nezdindeki girişimine son vermemiş olsaydı bu eşsiz mektuplar herhalde yüz-yıllar son bulana değin durmadan gidip gelecekti.

Köye gelen Karaip'li gezgin panayırların çeşit çeşit gösterileri arasında o günlerde bir de anne babasına itaatsizlik ettiğinden örümcek haline getirilmiş gudubet bir kadın bulunuyordu. Onu görmek için ödenen giriş ücreti meleğe ödenenden daha düşük olduğu gibi, ona ucubeliğine ilişkin her tür soru sorulabiliyor, garip yaratık tepeden tırnağa rahat rahat incelenebiliyor ve böylece hiç kimsenin bu dehşet verici yaratığın gerçekliği konusunda kuşkusu kalmıyordu. Kadının vücudu koç büyüklüğünde dev bir tarantula, başı ise üzgün bakışlı bir genç kız başıydı. İşin asıl yürek parçalayan yanı akılları oynatan dış görünüşü değil, başına gelen felâketin ayrıntılarını anlatırken kapıldığı derin üzüntüydü. Daha çocuk denecek yaştaiken bir gün baba evinden gizlice kaçarak danslı bir eğlenceye gitmiş, bütün gece izinsiz dans ettikten sonra ormandan geçerek evine döndüğü sırada müthiş bir gümbürtüyle gökyüzü orta yerinden ikiye ayrılmış, aradaki yarıktan beliren yıldırım kükürtler saçarak yeryüzüne düşüp onu örümcek haline getirmişti. Tek gıdası, iyiliksever kimselerin ağzına verdikleri küçük et parçalarından ibaretti. İnsana özgü bunca acı, gerçek ve ibretle yüklü olan böyle bir yaratığın, başını kaldırıp çevresindeki ölümlülere bir bakmağa bile tenezzül etmeyen kibirli meleği ister istemez bölgede bırakacağı apaçık ortadaydı. Üstelik meleğe atfedilen birtakım yarım yamalak mucizeler de bulanmış, sapıtmış bir kafanın işleri gibi görünüyordu. Örneğin kör bir adamın gözleri açılacağı yerde ağzında üç yeni dişi çıkmış, kötürüm biri yürüyeceği yerde neredeyse piyangoda büyük ikramiyeyi kazanmış, cüzzamlı bir adamın ise yaralarında ay çiçekleri fışkıрмаğa başlamıştı. Daha çok can sıkıntısı giderici birer şaka etkisi bırakan teselli mükâfatı görünümündeki bu mucizelerin meleğin ününe coktan gölge düşürdüğü bir sırada ortaya çıkan örümcek kadın ona son darbeyi in-

diriverdi. Böylelikle Peder Gonzaga'nın uykusuzluğu kesin olarak son buldu, Pelayo'nun avlusu da yağmurun üç gün sürekliliğiyle yağdığı ve yengeçlerin yatak odalarında dolaştığı günlerdeki kadar ıssızlaştı.

Ev sahiplerinin bu durumdan yakınmalarına bir neden yoktu. Topladıkları paralarla balkonları ve bahçeleri olan, kışın yengeçlerin girmemesi için tel ve ağlarla çevrili iki katlı bir kâşâne yaptırdılar. Melekler içeri giremesin diye pencerelelere demir parmaklık taktırdılar. Pelayo köyün hemen yanbaşında bir tavşan çiftliği kurup pek sefil bir iş olan polislikten ayrıldı. Elisenda en gözde hanımların o sıralar pazar günleri giydiklerine benzer parıl parıl ipek elbiseler, yüksek topuklu saten iskarpinler satın aldı. Özen gösterilmeyen tek yer kümeşti. Ara sıra orayı katran ruhuyla yıkasalar da, içinde lâvanta sakızları yaksalar da, bunu meleğe iyilik olsun diye değil, bir hortlak gibi çevrede dolanan, arsızca yayılan ve yeni evi eskisine benzeten leş gibi gübre kokusundan kurtulmak için yapıyorlardı. Çocuk yürümeğe başlayınca kümesin yakınlarına gitmemesi için bütün tedbirleri aldılar. Ama çok geçmeden bütün kaygılarını unutup gübre kokusuna alışmağa başladılar. Çocuk daha esas dişlerini çıkarmadan bir gün oynamak için her nasıl olduysa pashı telleri dökülen kümese girdi. Melek çocuğa diğer ölümlülerden daha yakın davranmamakla birlikte, onun en can alıcı, en kurnaz küstahlıklarına bile hayali daracık, umudu kıt bir köpek sabrıyle katlandı. İkisi birden su çiçeğine yakalandılar. Çocuğa bakan doktor, meleğin göğsünü dinlemek gibi insanı ayartan bir işin cazibesine karşı koyamadı ve onun kalbinden gelen hırıltılı ıslık seslerini, böbreklerinden gelen çeşitli gürültüleri dinledikten sonra kanısınca artık pek uzun zaman yaşayacak durumda olmadığını söyledi. Aslında onu en çok şaşırtan şey, kanatlarının yapısına esas olan mantıktı. Tam anlamıyla bir insan organizması olan bu bedende o derece doğal ve gerekli duruyorlardı ki, nasıl olup da diğer insanların kanatları olmadığını akıl erdirmek iyice güçleşiyordu.

Çocuk okula başladığı sıralarda güneş ve yağmurun etki-

siyle kümes çoktan yıkılıp gitmişti. Melek ölmek üzere olan bir kimsesiz gibi oradan oraya sürüklenip duruyordu. Onu yatak odasından kovalıyorlar, hemen arkasından mutfakta yine karşlarına çıkıyordu. Aynı anda sanki öyle çok yerde birden bulunabiliyordu ki, sonunda onun bütün evde kendi kendini durmadan yineleyerek çoğaldığını, her yana surelerini dağıttığını düşünmeğe başladılar. Hırsından deliye dönen Elisenda, bu meleklerle dolu evde yaşamının cehennem azabından başka şey olmadığına avaz avaz bağırmağa başladı. Melek artık ağzına lokma koymuyordu, bir antikacının-kini andıran gözleri öyle bulanmış, öyle dumanlanmıştı ki, durmadan direklerle, kalasalara çarpıyordu. Üzerinde yalnız son tüylerinin çıplak sapları kalmıştı. Pelayo cömertliği kopardığından onun sırtına bir battaniye atıp evin yanındaki barakada uyumasına merhamet etti. Ancak o zaman geceleri ateşlendiğini ve tarihî bir Norveç lehçesiyle gırtlığını yırtarcasına sayıkladığını farkettiler. Bu, onların telâşa kapıldıkları pek ender vesilelerden biriydi, çünkü onu ölecek sandılar, her şeyi bilen komşu kadın bile onlara ölü meleklerin ne yaptığını söyleyemeyecekti.

Ama o, ömrünün en berbat kışını atlattırmakla kalmadı, ilk güneş ışıklarıyla birlikte bayağı canlandı, kendine gelir gibi oldu. Avlunun bütün gözlerden uzak, en kuytu köşelerinden birine çekilip günlerce hiç kımıldamadan bekledi. Aralık başlarında kanatlarında iri ve sert tüyler çıkmağa başladı. Kuşları ürkütecek kadar acayip olan bu tüyler, daha çok iğrenç bir bunaklık belirtisi gibi duruyordu. Ama o bütün bu değişikliklerin nedenini biliyor olmalıydı, çünkü ne bu tüyleri, ne de yıldızların altında söylediği gemici şarkılarını hiç kimse-nin farketmemesine büyük bir dikkat gösteriyordu. Bir sabah Elisenda öğle yemeği için soğan doğrarken sanki açık denizlerden geliyormuş gibi esen güçlü bir rüzgâr mutfakı doldurdu. Pencereye yaklaşan Elisenda dışarıda meleği ilk uçma deneylerini yapar buldu. Bunlar öyle sarsak, öyle hantal deneylerdi ki, turnakları sebze tarhları arasında saban izini andırır derin bir yarık bıraktı. Üstelik ışığın üzerinde

de kayıp tökezleyen, havalarda bir türlü tutanacak yer bulamayan beceriksiz kanatlarıyla neredeyse barakayı yıkacaktı. Ama sonra gitgide yükseldi. Elisenda onun bunak bir leş akbabasının uğursuz kanat çırpışlarıyla kendini zar zor da olsa havada tutarak en son evlerin üzerinden kayıp gittiğini görürnce hem kendini hem de onu düşünerek rahatladı, derin bir oh çekti. Son soğanlarını da doğradıktan sonra başını kaldırıp bir daha arkasından baktı, artık gözden kaybolduğu zaman bile hâlâ arkasından bakmaktaydı, çünkü o artık hayatında bir yük olmaktan çıkmış, denizle göğün birleştiği çizgi üzerinde hayali bir nokta olmuştu.

SEVGİDEN AŞIRI HEP BİR ÖLÜM

Senatör Onésimo Sánchez hayatının kadınına rastladığında ölmesine daha altı ay onbir gün vardı. Onunla, geceleri açık deniz kaçakçılarının koca teknelerine çaresiz kalınca limanlık eden, buna karşılık yakıcı güneş ışığı altında zavallı ve başıboş bir denize açılmaktan başka bir işe yaramayan en ıssız kербelâ koylarından birinde, Gülbağ denen aldattıcı bir köyde tanıştı. Burası her şeyden o derece uzaktı ki, hiç kimse bu köyde herhangi bir insanın alınyazısını değiştirebilecek güçte birinin yaşadığına ihtimal vermezdi. Köyün adı bile şaka gibi duruyordu, çünkü o güne kadar burada görül-müş biricik gülü Senatör Onésimo Sánchez, Laure Farina'yı tanıdığı günün akşam üzeri bizzat kendisi getirdi.

Bu köy her dört yılda bir yapılan seçim kampanyasının kaçınılmaz uğrak yerlerinden biriydi. Öğleden önce gezginci köy tiyatrosunun pasaklı arabaları köye varmıştı. Onların peşinden, başlıca toplum olaylarında istenen kalabalığı tamamlamak üzere civar köylerden enselenip getirilen kiralık indiolar kamyonlara bindirilmiş olarak oraya geldiler. Saat onbirden biraz önce havai fişekler, bando sesleri ve seçim alayına katılanların katırları arasından çilek suyu rengindeki bakanlık otomobili görüldü. Senatör Onésimo Sánchez, içi buz gibi soğutulmuş otomobilinde hiç kırmıldamadan, sanki ölümsüzlüğe ermiş gibi oturuyordu. Oysa kapıyı açar açmaz alev alev yüzüne çarpan kızgın hava karşısında iliklerine kadar irkildi, has ipekten nadide gömleği havaya yayılmış olan bulaşık suyu rengindeki çorbayı iyice emdi, ken-

dini olduğundan çok daha yaşlı, her zamankinden çok daha yalnız buldu. Aslında kırkiki yaşını henüz doldurmuş, metalurji dalında Göttingen'de başarıyla doktorasını yapmış olan bu adam, İspanyolcaya kötü çevrilmiş Lâtin klâsiklerinin ısrarlı, ama pek mutlu denemeyecek okurlarındandı. Güzelliği ve canlılığıyla gözleri kamaştıran bir Alman kadınıyle evliydi, ondan beş çocuğu vardı, kurdukları yuvada hep birlikte mutluluk içinde yaşarken, hatta içlerinde en mutlu olan kendisiyken, üç ay kadar önce gelecek Noelde mutlaka öleceği ona kesin olarak bildirilmişti.

Kamu karşısında yapılacak konuşmayla ilgili hazırlıklar tamamlandığı sırada senatör dinlenmesi için emrine sunulmuş olan evde ancak bir saat kadar kalabildi. Bütün çöl yolu boyunca yaşatmayı başardığı tabii gülü yatmadan önce yanında duran su bardağına koydu. Günün geri kalan bölümü süresince durmadan karşısına çıkacak olan ardı arkası kesilmek bilmez kızarmış oğlak etlerinden yakasını sıyrabilmek için, öğle yemeği olarak hep yanında taşıdığı perhîz taneciklerini atıştırdıktan sonra üzerine daha vakti gelmeden birkaç ağır dindirici hap yutunca, daha ağırlar başlamadan hapların uyuşturucu etkisi kendini belli etti. Sonra elektrikli vantilâtörü hamağının yakınına getirip gül kokan serin loşluk içinde onbeş dakika kadar çıplak uzandı. Hafifçe kestirdiği sırada ölümü aklına getirmemek için düşüncelerini oyalayacak bir şeyler bulmağa çabaladı durdu. Doktorlardan başka hiç kimse ömrünün önceden kesinleşmiş bir vadeyle belirlendiğinden habersizdi, çünkü kendi yaşayışında hiç bir değişiklik yapmaksızın sırrını saklamağa, kibirden çok bir tür utanç duygusu yüzünden başına gelenlere kendi kendine katlanmağa karar vermişti.

Öğleden sonra saat üçte tekrar kalabalık içine çıktığında kendinden son derece emin görünüyor, irade ve kararlarının bağımsızlığını tam olarak elinde tuttuğunu hissediyordu. Kaba ketenden pantalonu, çiçekli gömleği, ağır dindirici hapları sayesinde şenlenmiş iç dünyasıyle pek kusursuz, pek zinde görünüyordu. Oysa yaklaşan ölümün yıprantısı sandığından çok daha haince işlemekteydi, çünkü yapacağı ko-

nuşma için kurulmuş tribüne çıktığı sırada kendisiyle el sıkışabilmek onur ve mutluluğuna erişmek uğrunda birbiriyle itişen kalabalığa karşı içinde garip bir hor görü uyandı. Küçük çorak alanda alev alev dolanan yakıcı sığağa zorlukla dayanabilen yalınayak indio kümelerine bakarken artık eskiden olduğu gibi yüreği burkulmuyordu. Alkışlayanları sert bir el hareketiyle, neredeyse öfkelenerek susturduktan sonra gözlerini sıcaktan inilleyen denize dikerek sakın bir tavırla konuşmağa başladı. Ağır ve tok çıkan sesinde durmuş suyu hatırlatan bir özellik vardı. Bununla birlikte, ezberinden bildiği ve birçok defalar geviş getirircesine tekrarlamış olduğu bu konuşma, sanki gerçeğin Marcus Aurelius'un anılarının dördüncü kitabında yer alan kadercilik öğretisiyle apaçık çeliştiğini göstermek için o sırada aklına gelivermiş gibiydi.

Kendi kanlılarıyla alay edercesine: «Biz burada tabiatı yenmek için toplanmış bulunuyoruz,» diye başladı. «Bizler artık bu vatanın öksüz çocukları, bu açlık ve kuraklık ülkesinde Tanrı'nın yetimleri olamayız, kendi yurdumuzda sürgün hayatı yaşayamayız. Hanımlar, beyler, artık başka türlü olmanın, güçlü ve mutlu olmanın zamanıdır.»

Bunlar, yanında dolaştırdığı sirkten alınma basma kalıp hokkabazlık sözleriydi. O konuşurken adamları havaya kucaklar dolusu kâğıt kuş fırlatıyorlar, bu yapma hayvancıklar havada canlanıyor, tribünün tepesinde dolandıktan sonra denizin üzerinde kanat çırparak gözden kayboluyorlardı. Bu arada başkaları, yaprakları keçeden sahte ağaçları aksesuar yüklü arabalardan çıkarıp kalabalığın gerisinde kükürtlü topraklar üzerine dikmekteydi. En sonunda kızıl tuğlalardan yapılmış geniş pencereci büyük evlerin cephelerini hatırlatan kocaman karton levhalar yerleştirerek arkadaki gerçek hayatın malı olan yoksulluk barakalarını gizlediler.

Senatör adamlarına vakit kazandırarak hokkabazlığı biraz daha sürdürebilmek için sözlerini Lâtince iki alıntıyla uzattı. Herkese taşınabilir kuluçka makinası, oda duvarlarından dökülen sıva kalıntılarında bile sebzelere boy verdiren abıhayat damlaları, pencerelere asılmak üzere üvey ana

muskaları ve yağmur yağdırma makinaları vaat etti. Kurduğu hayaller ülkesinin tamamlandığını görünce parmağıyla göstererek:

«İşte biz aynı böyle olacağız,» dedi. «Hanımlar, beyler, buraya bakın, işte böyle olacağız.»

Kalabalık öbür yana doğru döndü. Üzeri boyanmış kartondan yapılma bir transatlantik göz boyayıcı evlerin arkasından geçmekteydi, karton kentin en yüksek evlerinden bile daha yüksekti. Üstüste yığılmış karton levhalardan kurulma bu montaj kasabanın defalarca sökülüp takılmaktan, bir köyden öbür kasabaya sürüklenmekten, kasıp kavuran hava şartlarına aralıksız maruz kalmaktan artık dökülecek kadar eskimiş olduğunu, gerçek Gülbağ'ın kendisi kadar ölgün, kendisi kadar pis ve yenik olduğunu senatörden başkası fark etmedi.

Nelson Farina oniki yıldan beri ilk defa olarak senatörü selâmlamadı. Konuşmaya ancak, eğri büğrü, kaba ağaçlardan yapılma evinin önündeki gölgelikte kurulu hamağından, siestaya ara verdikçe kulak kabartıyordu. Bu derme çatma evi ilk karısını dörde böldüğü o aynı eczacı elleriyle kendi kendine yapmıştı. Cayenne cezaevinden firar ettikten sonra zararsız papağanlarla yüklü bir tekneye bindiği gibi Gülbağ'da ortaya çıkıvermişti. Yanında Paramaribo'da tanıştığı resim kadar güzel, Tanrı'yı baştan çıkaracak kadar günahkâr bir zenci kadın ve bu kadından olma kızı vardı. Kadın bundan kısa zaman sonra, parça parça edilmiş cesetleriyle kocasının sebze bahçesindeki karnabaharları besleyen diğer karılarının kaderini paylaşmadan kendi eceliyle ölünce, parçalanmamış bir bütün halindeki vücudu Hollanda asıllı adıyla birlikte mezarlıkta olağan bir şekilde toprağa verilmişti. Kızları teninin rengini ve vücudunun biçimini annesinden, ürkek ve sarımtırak gözlerini babasından almış, böylece adamın eline dünyanın en güzel kadınıni yetiştirdiğini sanacak birtakım nedenler vermişti.

Nelson Farina Senatör Onésimo Sánchez'le ilk seçim kampanyası sırasında tanıştığında kendisini mahkûmiyetten kurtaracak sahte bir kimlik edinmek konusunda yardımcı olma-

sını ondan rica etmişti. Senatör o zaman adamın bu ricasını sevimli ama kesin bir tavırla reddetmişti. Nelson Farina bundan sonra yıllarca işin peşini bırakmadı, karşısına çıkan her fırsatta yeni bahaneler ileri sürerek dileğini durmadan tekrarlardı. Ama hep aynı karşılığı aldı. Bu yüzden, kavurucu güneşin altında cayır cayır yanan bu kaçakçı yuvasında sanki diri diri çürümeğe mahkûm edilmiş gibi bu defa hamağında kılını kıpırdatmadan yatıyordu. Son alkış seslerini duyunca yattığı yerde hafifçe başını kaldırıp çitin üzerinden maskaralığın arka yüzüne baktı: karton evlerin desteklerini, sahte ağaçların iskeletlerini, transatlantığı yürüten gizlenmiş soylarını gördü ve birikmiş huncunu sindirmek üzere bir güzel yuttu.»

«Merde.» dedi, «C'est le Blacamán de la politique»

Konuşma bittikten sonra senatör her zaman yaptığı gibi bando ve havai fişekler arasından geçerek köyün sokaklarında kısa bir yürüyüşe çıktı. Ona dertlerini anlatan köylülerden oluşan kalabalık bir çember birlikte ilerliyordu. Senatör herkesi iyi niyetle dinliyor, yerine getirilmesi pek güç olan isteklere fazla yaklaşmadan herkesi avutmanın bir yolunu buluyordu. Küçük yaşta altı çocuğuyla birlikte damlardan birine çıkıp çömelmiş olan bir kadın, barut sesleri ve bağırışmalar arasından kendini duyurmayı başaramıyordu.

«Fazla bir şey istemiyorum Senatör bey,» dedi. «Yalnız 'İdamlık' denen kuyudan su taşıyabilmek için eşeğe ihtiyacım var.» Senatörün bakışları kadının çevresinde oturan kir pas içindeki altı veleda takıldı.

«Erkeğin yok mu?» diye sordu. Kadın gayet keyifli bir tavırla:

«Talih kuşunu aramak için Aruba adasına gitti,» karşılığını verdi. «Sonunda dişlerine elmas taktıran o acayip kadınlardan birine rastladı, ama başka bir şey bulamadı.» Bu sözler üzerine kalabalıktan büyük bir kahkaha koptu. Senatör:

«Tamam,» diye sözü bağladı, «istediğin eseği alacaksın.»

Az sonra senatörün adamlarından biri kadının evine bir eşek getirdi. Hayvanın böğrüne, bunun senatörün bir arma-

ğam olduğu kimsenin aklından çıkmasın diye silinmez bir boyayla seçim sloganlarından biri yazılmıştı.

Sokakta yaptığı kısa yürüyüş sırasında senatör ufak tefek bazı ikram ve lütuflarda bulunurken, kendisini görebilmek için yatağını kapının önüne taşıtmış olan yatalak bir hastaya eliyle bir kaşık ilaç bile içirdi. Sokaktaki son köşeye varınca Nelson Farina'nın evinin avlusunu çevreleyen çitin arkasında kül gibi soluk bir beniz ve karamsar bir yüzle hamağında yatmakta olduğunu gördü. Aşırı yakınlık göstermemeğe dikkat ederek:

«Ne var ne yok?» diye sordu.

Nelson Farina hamağında döndü ve karanlık bakışlı kehribar rengi gözleriyle onu kısıkvrak yakaladı.

«Moi, vous savez,» karşılığını verdi.

Nelson Farina'nın kızı bu selâmlaşma sözlerini duyunca avluya çıktı. Üzerinde rengi atmış alelade bir ırgat gömleği, saçlarında renkli kurdeleler, yüzünde ise güneşin verdiği doğal esmerlik ve canlılık görülüyordu. Bu pasaklı haliyle bile insana dünyada daha güzel bir kadının olamayacağını düşündürebiliyordu. Senatörün sesi soluğu kesildi.

«Vay canına!» diye hayretler içinde iniledi, «Tanrı'nın aklına neler de geliyor!»

O akşam Nelson Farina kızına en şık elbiselerini giydirip senatöre yolladı. Senatör için kiralanmış olan evin önünde uyuklayan iki tüfekli muhafız kıza antredeki tek iskemleye oturup beklemesini söylediler.

Senatör yandaki odada Gülbağ köyünün ileri gelenleriyle bir görüşme yapmaktaydı. Konuşmasında hasıraltı ettiği bazı gerçekleri bu sayın kişilere allayıp pullamadan olduğu gibi bildirmek için onları toplantıya çağırmıştı. Bu ileri gelenler çöller yöresindeki kıraç köylerde mutlaka karşısına çıkan diğer köy ileri gelenlerine o kadar benziyordu ki, senatör her Allahın akşamı aynı oturumu yönettiğini görüp öfkeye kapıldı. Gömleği terden sıırıslık olmuşt ve vücuduna yapışmıştı; insana baygınlık veren odada bir at sineği gibi vızıldayan vantilatörün sıcak rüzgârı altında onu üzerinde kurutmağa çalıştı. «Elbette kâğıttan yapma kuşlar yiyemeyiz

beyler,» diyordu. «Ama sizler ve ben şu gerçeği çok iyi bilmekteyiz: keçi bokundan başka hiç bir şey bulunmayan bu kerbelâda ağaçların, kuşların olduğu, kuyularında asalak kurtçuklar yerine etli yengeç ve çağanozların yaşadığı gün hem sizlerin hem de benim burada işimiz bitmiş demektir. Öyle değil mi?»

Kimse cevap vermedi. Senatör bir yandan konuşurken bir yandan da renkli takvim yapraklarından birini yırtıp kâğıttan büyük bir kelebek yapıvermişti. Farkında olmadan renkli kâğıdı vantilâtörün rüzgârına tutunca kelebek önce odada havalara uçtu, sonra da aralık kapıdan dışarıya süzüldü. Senatör, ölümle ittifak halinde olmaktan güç kazanan, kendine son derece hâkim bir tavırla sözlerine devam etti:

«Bundan böyle sizlerin çok iyi bildiğiniz bazı hususları aynen tekrarlamaktan başka yapacak şey olmadığı anlaşılıyor. Benim yeniden seçilmem sizlere bana sağlayacağından çok daha büyük bir kazanç ve çıkar sağlayacaktır. Çünkü indilerin kokmuş suları ve leş terleri benim artık ta burama kadar gelmiş bulunuyor, oysa sizlerin ekmeği onların elinde, çıkarlarınız sıkı sıkıya onlara bağlıdır.»

Laura Farina kâğıttan kelebeğin kapıdan dışarı uçtuğunu gördü. Muhafızlar antredeki sıranın üzerinde tüfekleri kucaklarında uyuyakaldıklarından onu tek gören Laura Farina oldu. Üzeri taş basmalı kelebek havada birçok kavisler çizdikten sonra tamamen açılarak olanca eniyle duvara çarpıp yapıştı kaldı. Laure Farina onu tırnaklarıyla duvardan kazımağa çabaladı. Yandaki odadan gelen alkış seslerinden uyanan muhafızlardan biri, kızcağızın hiç bir sonuç vermemesi çabalayışına bakarak yarı uyanık bir halde seslendi:

«Onu duvardan kazıyamazsın. Duvarın üzerine boyanmış, görmüyor musun?»

Adamlar toplantıdan ayrılırırken Laura Farina yine yerine oturdu. Senatör kapının kolunu elinden bırakmadan eşikte duruyordu, ancak antre tamamıyla boşaldıktan sonra Laura Farina'yı farkedebildi.

«Sen burada ne arıyorsun?»

«C'est de la part de mon père,» dedi kız.*

Senatör durumu hemen kavradı. Önce uyuklamakta olan muhafızlara, arkasından olağanüstü güzelliğiyle sancılarının bile üstesinden gelebilen Laura Farina'ya baktıktan sonra kararı ölüme bırakarak:

«Gel içeri,» dedi.

Lura Farina odanın kapısında hayretten ağzını bir karış açarak donakaldı: binlerce banknot tıpkı az önceki kelebek gibi havalarda uçuşuyordu. Ama senator vantilâtörün fişini çekince rüzgârsız kalan banknotlar birbiri ardından yerlere ve eşyaların üzerine indiler. Senatör:

«İşte görüyorsun,» diye gülümsedi, «her türlü pislik bile uçabiliyor.»

Laura Farina oradaki bir tabureye oturdu. Son derece pürüzsüz ve gergin cildinin rengi ve kıvamı ham petrolü, saçlarının kıvrımı körpe bir kısırağın yelesini andırıyor, pek iri gözleri ışıktan daha parlak duruyordu. Senatör gözleriyle kızın aydınlık bakışlarını havada izleyerek sonunda kükürtün etkisiyle hasta düşmüş olan güle takıldı.

«Bu bir gül,» dedi.

«Biliyorum,» dedi kız bocalayarak, «gülleri ilk defa Riohacha'da görmüştüm.»

Senatör güllerle ilgili konuşmayı sürdürerek katlanır kamp yatağına oturdu ve gömleğinin düğmelerini çözmeğe başladı. Göğsünün yan tarafında altında kalbinin bulunduğunu sandığı bir yerde okla delinmiş kalp dövmesi görülüyordu. Terden ıslanmış gömleğini yere fırlattıktan sonra Laura Farina'dan çizmelerini çıkarmasına yardım etmesini istedi.

Kız derme çatma yatağın önünde yere diz çöktü. Senatör dikkatli ve düşünceli gözlerle onu izlemekteydi. Kız bağcıkları çözdüğü sırada adam kendi kendine bu karşılaşmanın ikisinden hangisinin başına ters bir iş açacağını düşünüyor-du.

«Sen daha çocuk sayılırsın,» dedi.

«Yanılıyorsunuz—» dedi kız. «Nisanda ondokuz yaşıma basacağım.»

Senatör meraklandı.

«Nisanın kaçında?»

«Onbirinde,» dedi kız.

Senatör biraz rahatlar gibi oldu. «İkimiz de koç burcundanız,» dedikten sonra gülümseyerek devam etti:

«Koç burcu yalnızlık işaretidir.»

Laura Farina ona pek kulak veremiyordu, çünkü akli başka yerdeydi, önündeki çizmeleri ne yapacağını bilemiyordu. Senatöre gelince, o da Laura Farina'yı ne yapacağını bir türlü bilemiyordu, çünkü hiç beklenmedik aşk maceralarına pek alışık olmadığı gibi, böyle bir işin sefillikle, alçaklıkla bağlantılı olduğunun da bal gibi farkındaydı. Sadece biraz zaman kazanmak için Laura Farina'yı dizleriyle yakaladı, beline sarıldı ve kendini sırtüstü ranzaya bıraktı. O zaman kızın elbisesinin altına hiç bir şey giymemiş olduğunu anladı, vücudundan koyu ve yoğun bir orman hayvanı kokusu yayılıyordu, ama iyice ürkmüştü, yüreği hızlı hızlı atıyordu, güzel cildi buz gibi terler içindeydi.

Adam: «Hiç kimse bizden hoşlanmıyor,» diyerek iç çekti.

Laura Farina bir şeyler söylemek istediye de o sırada nefesi elvermedi. Adam kızı yatıştırabilmek için onu yanına yatırdı, ışığı söndürdü, odayı gül kokan bir loşluk kapladı. Kızcağız kendini alınyazısının merhametine bıraktı. Senatör onu uzun bir süre usul usul okşadı, elini doğru dürüst değdirmeden hafif hafif yoklayarak üzerinde gezdirdi, ama kızın vücuduna her dokunmak isteyişinde eli demirden bir engele takılıyordu.

«Burandaki ne?»

«Kilit,» dedi kız.

«Ne saçmalık!» diyen senator öfkelenir gibi oldu, peşinden cevabını çok iyi bildiği bir soru sordu: «Anahtarı nerede?»

Bunun üzerine Laura Farina ferahlayarak derin bir nefes aldı.

«Anahtar babamda,» dedi. «İşini ayarlayacağınıza dair kendisine yazılı bir garanti verecek olursanız birisini yollayıp anahtarı aldırabileceğinizi size bildirmemi bana söyledi.»

Senatör baştan aşağıya kaskatı kesildi. Sinirlenerek: «*Seni gidi boynuzlu Frenk pezevengi,*» diye homurdandı. Sonra gerginliği üzerinden atmak için gözlerini yumdu ve karanlıkta kendine rastladı. *Düşün ki,* diye birden hatırına geldi, *ister sen ol, ister başkası olsun, sizler hepiniz kısa zamanda öleceksiniz, yakında adınız bile unutulmuş olacak.*

«Söyle bana,» dedi, «benimle ilgili neler işittin?»

«Olduğu gibi mi söyleyeyim?»

«Aynı olduğu gibi söyle.»

«Pekâlâ,» dedi Laura Farina. Diğerlerinden daha değişik olduğunuz için sizin onlardan daha berbat olduğunuzu söylüyorlar.»

Senatör kızmadı. Uzun süre gözlerini açmadan sustu, onları yine açtığı zaman sanki en saklı içgüdülerinden kurtulup geri gelmiş gibiydi.

«Allahın cezası!» diye başladı. «*Şu pezevenk babana işini ayarlayacağımı söyle,*» dedi.

«Eğer isterseniz anahtarı ben kendim de gidip alabilirim,» dedi Laura Farina.

Senatör kızı bırakmadı.

«Anahtarı unut,» dedi. «Biraz benim yanımda uyu. İnsanın yalnız kalınca yanında birinin bulunması iyi geliyor.»

Kız onun başını kendi omuzuna yasladı ve gözlerini odadaki güle dikti. Senatör kızın beline sarıldı, yüzünü onun orman kokulu koltuk altına gizledi ve büyük bir korkuya kapıldı. Altı ay onbir gün sonra Laura Farina'yla bu ilişkisi yüzünden şiddetle kınanıp yerilmiş, geçirdiği ruhsal ve toplumsal sarsıntılardan bitkin düşmüş bir adam olarak, onsuz ölmek zorunda kaldığına hincından ağlayarak aynı o günkü gibi uzanmış yatarken ölüverecekti.

SAF YÜREKLİ ERENDİRA İLE TAŞ YÜREKLİ NİNESİNİN ACIKLI VE İNANILMAZ HİKÂYESİ

Bahtsızlığının rüzgârı esmeğe başladığı sırada Erëndira banyoda ninesini yıkamaktaydı. Çölün ıssızlığı ortasında yolunu şaşırp kalakalmış gibi duran, aydan getirilme harç ve kireçten yapılmış koskoca malikâne rüzgârın ilk darbeleriyle temellerine kadar sarsıldı. Oysa Erëndira ile ninesi, ipini koparan doğanın bütün tehlikelerine göğüs gerebilecek yarıdışta olduklarından, Roma kaplıcaları örnek alınarak sıra sıra tavus kuşları ve delikanlı mozaikleriyle bezenmiş hamamda rüzgârın şiddetini pek farketmediler.

Büyükanne, kocaman mermer kurnanın içindeki çıplak ve dolgun vücuduyle nefis bir beyaz balinaya benziyordu. Torunu ondört yaşına henüz basmış, incecik yapılı, cılız, yaşına göre biraz fazla uysal bir kızcağızdı. İçine keşişlere özgü kutusal bir disiplin de karışmış olan katı bir titizlikle kan temizleyici bitkileri ve güzel kokulu yaprakları kaynatıyor, ninesini bu özlü sularla yıkıyordu. Kaynattığı çiçek ve yapraklar hamamda bazan ninesinin tel tel saçlarına takılıyor, bazan yağlı sırtına, bazan da hiç acımadan gemici dövmeleriyle dağlanmış güçlü omuzlarına yapışıyordu.

«Pu gece rüyamda bir mektup bekliyordum,» dedi ninesi.

Yalnız mecbur kaldıkça konuşma alışkanlığında olan Erëndira. «Bu mektup yerine hiç varmayacak.»

Ninesini yıkadıktan sonra yatak odasına götürdü. Kadın o kadar şişmandı ki, ancak torununun omuzuna yaslanarak, ya da piskopos asasına benzeyen bastonunu eline alarak yü-

rüyebiliyordu. Bununla birlikte, en beceriksiz, en çaresiz hareketlerinde bile köhnemiş bir disiplinin, geçkin bir vakarın izleri bellî oluyordu. Tıpkı evin diğer bölümleri gibi çılgınca abartılmış ölçülere göre düzenlenmiş yatak odasında Eréndira ninesinin bakımını tamamlamak için iki saat daha harcadı. Kadının birbirine karışmış saçlarını tek tek açtı, güzelce taradı, kokular sürdü, sonra ona üzeri ekvatorial renklerle dolu bir elbise giydirdi, yüzüne talk pudrası, dudaklarına ruj, yanaklarına allık, göz kapaklarına misk kokuları, tırnaklarına sedef cilâları sürdü. Bütün bu işleri bitirip ninesini insan boyunda bir taş bebek haline getirdikten sonra onu bol çiçekli, bakımlı bir bahçeye çıkardı. Bahçedeki çiçeklerin güzelliği kadının elbisesindeki çiçekler kadar nefes kesiciydi. Ninesini taht kadar oturaklı ve gösterişli bir koltuğa oturttu ve ona gramofonda sahibinin sesi plâklarından ölümlü parçalar dinletti.

Büyükanne geçmiş yılların bataklıklarında yelken açmışken Eréndira, uydurma kayserlerin heykellerini, kaymak taşından oyulma melek suretleri, çeşitli biçim ve boylarda sayısız masa ve duvar saatleri, altın kaplama bir piyano, yüzlerce örümcek ağı ve binlerce acayip eşya ile tıklım tıkış avlusunda bir sarnıç vardı, bu sarnıç uzak pınarlardan ta buralara kadar indioların sırtında taşınmış suları serin ve taze tutardı. Sarnıçın koca demir halkalarından birine, bu kahredici iklimin eziyetlerine dayanabilmiş biricik kanatlı hayvan olan raşitik bir devekuşu tünemişti. Bütün dünyadan uzak olan bu ev çölün tam göbeğinde, bahtsızlık rüzgârı estiği zaman tekelerin umutsuzluktan intihar ettiği o alev alev yanan, iç paralayıcı sokaklar karmaşasının dolaylarında bulunuyordu.

Bu akıl sır ermez korunağı dillere destan bir kaçakçı olan Eréndira'nın dedesi, yani ninesinin kocası yaptırmıştı. Kadının bu adamdan tıpkı babası gibi Amadis adını taşıyan bir oğlu olmuştu, bu Eréndira'nın babasıydı. Hiç kimse bu ailenin nereden geldiğini, burada ne aradığını bilmezdi. İndio dilinde geçerli söylentilere bakılırsa, baba Amadis güzel karısını Antillerdeki bir kerhanede bir adamı bıçaklayarak özgürlüğe ka-

vuşturmuş ve onu bir daha dönmek üzere çöllerin sabıkasızlığı içine yollamıştı. Baba-oğul Amadislerden biri kötümserliğe yakalanıp şiddetli ateş nöbetleri sonucu, öbürü ise adi bir düellonun kurbanı olarak ölünce, kadın cesetleri iç avluya gömdükten ve yalınayak başı kabak ortalıkta dolaşan ondört kadın köleyi saldıktan sonra, doğumundan beri kendi eliyle yetiştirdiği yasa dışı torununun fedakârlığı sayesinde uzak ve sessiz evinin karanlık köşelerinde sapık büyüklük hülyalarını beslemeğe koyuldu.

Eréndira'nın yalnız evdeki saatleri ayarlayıp kurması altı saat alıyordu. Bahtsızlığının başladığı gün saatler ertesi sabaha kadar kurulu olduğundan bu işle uğraşması gerekmiyordu. Bunun yerine ninesini yıkayıp güzelce giydirmek, yerleri silmek, yemek pişirmek, kristal eşyayı pırıl pırıl ovmak zorundaydı. Saat onbire doğru devekuşunun fıçısındaki suyu değiştirdiği ve baba-oğul Amadislerin hemem oracığındaki mezarları üzerinde yetiştiren çöl bitkilerini suladığı sırada, yine dayanılmaz bir hal almış olan rüzgârın cüretine bayağı karşı koymak zorunda kaldı. Bununla birlikte bu rüzgârın bahtsızlığının rüzgârı olduğu konusunda kötü önsezilere kapılmadı. Burnuna nefis bir et suyu kokusu geldiği sırada son kalan birkaç şampanya bardağını parlatmaktaydı, arkasında Venedik kristali kırıklarından oluşan hiç bir facia ya da suç izi bırakmadan bir ok gibi mutfığa koştu.

Ocağın üzerinde neredeyse taşacak gibi kaynamakta olan tencereyi ancak indirecek vakit bulabildi. Sonra ateşin üzerine önceden hazırladığı bir yemeği oturtunca bir parça dinlenmek için mutfaktaki kerevete cöktü. Gözlerini yumdu. hemen arkasından dinlenmiş bir yüz ifadesiyle gözlerini yine açarak çorbayı kepçeyle tencereden çorba kâsesine doldurmağa başladı. Bir uyur gezer gibi çalışıyordu.

Büyükanne, oniki kişilik muhteşem servis takımları ve gümüş şamdanlarla donanmış büyük zıvafet sofrasının baş köşesine tek başına kurulmuştu. Kadın küçük çanı çalar çalmaz Eréndira hiç gecikmeden dumanı tüten çorba kösesiyle kapıda göründü. Kızcağız çorba servisini yaptığı sırada nine-

si onun baygın bir uyur gezerlik içinde olduğunu farkedip elini sanki görünmez bir pencere camını silmek ister gibi kızın gözleri önünde dolaştırdı. Eréndira ninesinin elini görmedi. Kadın bakışlarıyla bir süre onu izledi. Eréndira yine mutfığa gitmek üzere tam arkasını dönmüştü ki, ninesi:

«Eréndira,» diye bağırdı.

Birden sıçrayarak uyanan kızcağız elindeki çorba kâsesini halının üzerine düşürdü. Ninesi yumuşak, anlayışlı bir sesle:

«Zıyanı yok kızım,» dedi. «Yine ayakta uyuyordun.»

Eréndira: «Vücudum alışmış,» diyerek özür dilemek istedi.

Baygın bir mahmurluk içinde çorba kâsesinin parçalarını topladıktan sonra halının üzerindeki lekeleri temizlemeğe koyuldu.

«Şimdi bırak istersen,» dedi ninesi, «öğleden sonra temizlersin.»

Böylece Eréndira öğleden sonraları her zaman yaptığı işlerden başka bir de yemek odasındaki halıyı silmek zorunda kaldı. Hazır temizlik işine girişmişken fırsattan yararlanıp pazartesi çamaşırını da bu arada yıkayıp bitirdi. O sırada rüzgâr evin çevresinde uğulduyor ve içeri süzülebileceği bir kovuk, bir delik arıyordu. Kızın öyle çok işi vardı ki, gecenin bastırıldığını farkedemedi, temizlenmiş halıyı yine yemek odasındaki yerine serdiği sırada uyku vakti çoktan gelmişti.

Ninesi bütün öğleden sonrası boyunca piyanonun başına oturup kendi devrinin şansonlarını tıngırdatmış, bir yandan da falsetto sesiyle şarkılar söylemişti. Göz kapaklarında hâlâ misk rengine gözyaşı damlaları görölüyordu. Ama muslin geceliği içinde yatağına uzandığında tatlı anıların verdiği acıdan sıyrılmış gibiydi.

«Yarın oturma odasındaki halıyı da güzelce temizlemeyi unutma,» dedi Eréndira'ya. «O halı karışık günlerden beri güneş yüzü görmedi.»

«Peki nine,» dedi kız.

Eline kuş tüylerinden yapılmış bir yelpaze aldı, uykuya

dalarken bile gecelik emirler listesini okuyan merhametsiz kocakarıyı yelpazelemeğe başladı.

«Yatmadan önce bütün çamaşırları güzelce ütüle ki, vicdanın rahat uyuyabilesin.»

«Peki nine.»

«Dolaplardaki elbiseleri bir bir gözden geçirmeyi unutma, çünkü rüzgârlı gecelerde güvelerin açlığı azar.»

«Peki nine.»

«Kalan zamanda da çiçekleri hava alsınlar diye avluya çıkarırsın.»

«Peki nine.»

«Devekuşuna da yemini ver.»

Kadın çoktan uykuya dalmış olmakla birlikte emirlerini okumağa aynı hızla devam ediyordu. Uykudayken uyanık gibi yaşamağa devam etme erdemini torun nineden miras almıştı. Eréndira gürültü yapmadan odadan çıktıktan sonra kendini en son gece ödevlerini yerine getirme işlerine verdi. Bu arada bir yandan da uyumakta olan ninesinin talimatlarına birer birer baş sallamağa devam ediyordu.

«Mezarlara su serp.»

«Peki nine.»

«Yatmadan önce her şeyin güzelce yerine konmuş olması gerektiğini hatırlından çıkarma. Eğer uyumadan önce eşyaları kendi yerlerine koymazsak bundan çok zarar görürler.»

«Peki nine.»

«Amadisler gelecek olurlarsa onlara içeri girmemelerini söyle,» dedi, «çünkü Porfirio Galân'ın çetesi onları gebertmek için pusuda bekliyor.»

Eréndira artık ona cevap veremiyordu, çünkü kadının rüyalar arasında yolunu kaybedip olmadık yerlere doğru ilerlemeğe başladığını, bununla birlikte hiç bir talimatı atlamadığını gayet iyi biliyordu. Pencereilerin sürgülerini gözden geçirip yanan son ışıkları da söndüren Eréndira yemek odasından bir şamdan alarak yolunu yatak odasına kadar onun ışığıyla aydınlattı. Rüzgârın uğultusunun kesildiği ses-

siz araları büyükannenin azametli sohumaları doldurmak-
taydı.

Kızın odası ninesininki kadar şatafatlı döşenmiş olma-
makla birlikte oldukça süslü ve zengin sayılabilirdi. Her yer
kızın küçüklüğünden kalma bez bebekler ve oyuncak hayvan-
larla doluydu. Gün boyunca harcadığı insanüstü çabaların
verdiği yorgunluğa bir anda yenilen Eréndira, soyunacak
gücü bulamadan şamdanı komodinin üzerine koydu ve üs-
tündekilerle yatağa düştü. Hemen ardından bir köpek sürü-
sü gibi odaya doluşan bahtsızlığının rüzgârı, şamdanı per-
denin üzerine devirmeyi başardı.

Gün ağarmağa başladığı ve rüzgâr nihayet dindiği sı-
rada düşen birkaç iri yağmur damlası evden artakalan son
korlafları söndürüp tütmeekte olan külleri ıslak bir kabukla ört-
tü. Çoğu indioldardan oluşan köylüler felâketten kalanları kur-
tarmaya giriştiler: devekuşunun kömürleşmiş cesedi, altın
kaplama piyanonun iskeleti, gövdesi kalmış bir heykel, v.b.
Büyükanne sır vermez bir üzüntü içinde servetinin artıklara-
rını izlemekteydi. Amadislerin mezarları arasında çömelmiş
duran Eréndira ağlamayı kesmişti. Ninesi ancak pek az şe-
yin yıkıntılar altından parçalanmadan kurtarılabilirdiğini
gözleriyle görüp inandıktan sonra içten gelen bir şefkatle to-
rununâ baktı.

«Zavallı yavrucağ,» diyerek içini çekti. «Bütün bu zarar
ziyanı bana ödemek için ömrün yetismeyecek.»

Daha o gün patır patır yağın yağmur altında zararın
tahsiline girişti. Eréndira'yı yanına alıp bu çöl yöresinde
bekârete iyi para ödemekle ün yapmış olan köyün sıska ve
çoktan beri dul simsarına koştı. Büyük bir soğukkanlılıkla
sonucu bekleyen büyükannenin huzurunda adam Eréndira'yı
bilimsel tarafsızlık ilkelerinin ışığında inceden inceye gözden
geçirdi: kaslarının gücünü, göğsünün çevresini, kalçaları-
nın çapını ölçtü. Kızın kesin değerini hesaplamadan önce
ağzını açıp tek söz söylemedi. Sonra:

«Daha pek toy,» dedi. «Memeleri kanak it memesi ka-
dar.»

Sonra sözlerini rakamlarla doğrulayabilmek için kızı tartıya çıkardı. Eréndira 42 kilo geldi.

«100 Pesodan fazla etmez,» dedi adam.

Büyükanne bu durum karşısında öfkelenerek:

«Gencecik, körpecik bir yaratığa sadece 100 Peso ha!» diye bağırdı. «Olmaz bayım, bu erdem denen şeyi görmemezlikten gelmek olur.»

«150 Pesoya kadar çıkarım,» dedi simsar.

«Bu çocuk bana bir milyon Pesodan fazla bir zarar verdi,» dedi büyükanne. «Bu gidişle bütün zararı ödemesi ikiyüz yıl kadar sürer.»

«Şansınız varmış ki,» dedi simsar, «kız daha çok genç. Zaten pek başka bir özelliği de yok.»

Fırtına evi yerinden kaldıracak kadar azgındı. Damda öyle çok delik vardı ki, içeriye hemen dışardaki kadar yağmur yağıyordu. Büyükanne, felâketler dünyasının ortasında yapayalnız olduğunu hissetti.

«Hiç olmazsa 300'e çıkın,» dedi.

«200 Peso.»

Sonunda nakit olmak kaydıyla 220 Peso ve bir parça yiyecek karşılığında anlaşmaya vardılar. Ninesi Eréndira'ya adamla gitmesini söyledi, adam da kızı sanki okula götürür gibi elinden tutarak dükkâna götürdü.

«Seni burada bekliyorum,» dedi ninesi.

«Peki nine,» dedi Eréndira.

Dükkân, tuğladan örülme dört sütun, çürümüş palmiye dallarından yapılmış bir çatı ve yerden 1 metre yüksekliğinde kerpiç duvarlardan ibaret bir tür barakaydı. Azgın rüzgâr bu alçak duvarların üzerindeki boşluktan rahatça içeri giriyordu. Kerpiç tuğlalardan çıkıntı üzerinde, içlerinde kak-tüsler ve başka çöl bitkileri bulunan saksılar durmaktaydı. Sütunlardan ikisinin arasında başıboş bir şalupanın yalpa vuran yelkeni gibi sallanan rengi uçuk bir hamak asılıydı. Rüzgârın çaldığı ışıklar ve yağmurun patırtıları arasından kazazedelerin çığlıklarını andıran uzak bağırmaları ve kaçışan hayvanların böğürtüleri duyuluyordu.

Eréndira ile dul simsar barakanın altına girdikleri anda

birbirlerine tutunmak zorunda kaldılar, çünkü insanı iliklerine kadar ısıtan korkunç bir sağanak onları neredeyse yere yıkacaktı. Sesleri dışarıdan işitilmiyordu, kasırganın şiddeti yüzünden hareketlerini de kontrol edemiyorlardı. Adamın ilk yaklaşma denemesi karşısında Eréndira belli belirsiz bir çığlık atarak kaçmağa çalıştı. Dul simsar kızın bu davranışına sözlü bir cevap vermedi, bileğinden yakalayarak kolunu burktu ve hamağa doğru sürükledi. Kız adamın suratını tirmalayarak ve yeniden usul usul bağırarak kendini savunmağa yeltendiyse de, adamın savurduğu okkalı bir tokatla ayaklarını yerden kesip bir an havaya uçtu, uzun medusa saçları dalga dalga odaya saçıldı, ayakları yine yere değmeden önce adam onu belinden kavrayarak son derece sert bir hareketle hamağa fırlattı ve üzerine diziyile basıp kızı kınıldamaz hale getirdi. Böylece Eréndira büyük bir korkuya yenildi, bilincinin tümünü yitirdi, sanki fırtınanın ortasında havada yüzen bir balığın insanı uyuluveren püsküllerine bakarak kendinden geçti, büyüledi. Bu arada adam ağır pençe darbeleriyle ot yolar gibi kızın üstündekileri parçalayarak onu anadan doğma soydu, lima lime ettiği elbiselerini rüzgârın kollarına bıraktı, onlar da birer yılan gibi dalgalanarak uçuşup yok oldular.

Köyde Eréndira'nın aşkı karşılığında para ödeyebilecek tek erkek kalmayınca ninesi onu bir kamyonla koyup kaçakçıların av sahalarına kaçırıldı. Bu zahmetli yolculuğu kamyonun arkasında piring çuvalı, tereyağı kutuları, yangından arta kalan muhteşem kiraliet karyolasının başucu, bir savaş meleş, kızarıp kömürleşmiş bir taht ve diğeri bazı saçma sapan döküntü eşya ve kırmıklar arasında yaptı. Üzerine çok kalın bir fırçayla iki haç boyanmış bir sandıkta Amadislerin kemikleri de yolculuğa çıkmışlardı.

Büyükanne dehşet verici güneş karşı parça parça olmuş bir şemsiyeyle korunuyor, toz ve tozin verdiği bitmez cefa yüzünden pek zor nefes alabiliyordu. Bu berbat duruma rağmen köhne vakarını ve kendine hâkim görünüşünü elden bırakmıyordu. Üstüste yığılı kutular ve çuvalın arkasında Eréndira, ninesiyle ve eşyalarla birlikte yaptığı bu yolculu-

ğün yarı bedelini yanbaşındaki hamala, taşınan her parça başına 20 Pesoda aşk satarak ödüyordu. Önce dul simsara karşı korunurken başvurduğu yöneme göre savundu, ama hamalın yaklaşımı başka türlüydü. Ağır, yumuşak, anlayışlı bir tutumu olan hamal sonunda tatlı dille kızı yola getirmeyi başardı. Bütün bir gün alan öldürücü bir yolculuktan sonra ilk köye vardıklarında hamal ile Eréndira, yüklerden oluşan siperin arkasında aşka ara vermiş dinleniyorlardı. Kamyonun şöförü Eréndira'nın ninesine dönerek:

«Buradan sonra her yer dünya sayılır,» diye bağırdı.

Kadın bu sözlere pek kulak asmadan, geride bıraktıkları köyden biraz daha büyükçe, ama aynı orası gibi umutsuzluk içine gömülü başka bir köyün ıssız ve rezil sokaklarına baktıktan sonra:

«Pek anlaşılıyor,» dedi.

«Burası misyoner bölgesi,» dedi şöför.

Kadın: «Beni ilgilendiren insan sevgisi falan değil, kaçakçılar,» karşılığını verdi.

Eréndira bir yandan kamyonun arkasından bu konuşmaya kulak kabartırken bir yandan da parmağıyla pirinç çuvallarından birini delmekteydi. Parmağı az sonra çuvalın içinde bir ipliğe rastladı, ucundan çekince ortaya hakiki inciden uzun bir kolye çıktı. Bu kolyeyi ölü bir yılan gibi parmaklarının arasında tutarken ön tarafta şöför:

«Gündüz vakti rüya görmeyin Senora,» diye ninesine çıktı. «Kaçakçı falan yok burada.»

«Nasıl olmaz?» dedi büyükanne. «Bunu bana açıklamalı-sınız!»

Şöför alaycı bir ses tonuyla, takılmak ister gibi: «Hele bir arayın bakalım, o zaman göreceksiniz,» karşılığını verdi. «Herkes onlardan söz ediyor, ama kimse onları görmüş değil.»

Hamal Eréndira'nın kolyeyi çuvaldan çıkardığını farkeder etmez onu kızın elinden alıp yine pirinç çuvalının içine tıktı. Köyün yoksulluğuna rağmen orada konaklamağa karar veren büyükanne, kamyonun inmesine yardım etsin di-

ye torununu yanına çağırđı. Böylece Eréndira pek acele, ama başarılı bir öpücükle hamala veda etti.

Büyükanne eşyalar kamyondan boşaltılıncaya kadar so-kağın ortasında tahta benzer koltuğuna kuruluş bekledi. Son indirilen eşya, Amadislerin kemiklerinin bulunduğu sandıktı.

Şöför: «Bu bir ölü kadar ağır,» diyerek güldü.

Büyükanne: «Bir değıl, iki ölü,» dedi. «Demek ki gereken saygıyı gösterip ona göre taşımanızda isabet var.»

Şöför: «Bahse girerim ki, bunun içinde fildişinden yapı-lma iki heykel var,» diyerek gülmeğe devam etti.

İçinde kemik parçaları bulunan sandığı kömürleşmiş eş-yalar arasında bir yere sıkıştırdıktan sonra koca avucunu açıp Eréndira'nın ninesine doğru uzattı.

«50 Peso,» dedi.

Kadın hamalı işaret etti.

«Köleniz bunu çoktan gönlünden koparış ödedi.»

Şöför hayret içinde yardımcısına döndü, onun başıyla kadının sözlerini doğruladığını gördü. Bunun üzerine tekrar şöför mahallindeki yerine geçip oturdu. Orada birlikte yol-culuk eden ve kucağında sıcağın avaz avaz bağırın, me-meden kesilmemiş bir bebek tutan yas giyimi içinde bir ka-dın oturuyordu. Hamal kendinden son derece emin bir ha-vayla büyükanneye dönerek:

«Eğer sizin bir itirazınız yoksa Eréndira benimle gelecek, ciddi söylüyorum,» dedi.

Bunun üzerine kızcağız korkuya kapılarak atıldı:

«Ben bir şey söylemedim!»

«Bu sadece benim fikrimdi,» dedi hamal.

Büyükanne adamın cüretini ve zekâsını ölçmek ister gi-bi, horgörü ve küçümsemeye kapılmadan onu tepeden tır-nağa bir güzel süzdü.

«Pekâlâ,» dedi. «Onun dikkatsizliğı yüzünden uğradığım zararı ödemeğe hazırsan istediğın olabilir. Sekizyüzyetmişiki-binüçyüzonbeş Pesodan bana şimdiye kadar ödemiş olduğu dörtüzyüzirmi Pesoyu çıkarırsak demek ki geriye sekizyüzyet-mişbirbinsekizyüzdoksanbeş Peso kalıyor.»

Kamyon hareket etti. Hamal gayet ciddi olarak:

«Bu kadar param olsaydı emin olun size bunu seve seve öderdim,» diye seslendi. «Kız buna değer.»

Genç adamın kararlı hali büyükannenin hoşuna gitti. Dostça bir tavırla arkasından bağırdı:

«Öyleyse paran olunca yine gel oğlum. Ama unutma ki hesabı bir daha çıkardığımız zaman bana 10 Peso daha borçlu olacaksın.»

Hamal ağır ağır uzaklaşmakta olan kamyonun kasasına atladı ve oradan Eréndira'ya el sallamağa başladı. Ama kızcağız olanlardan o derece şaşkına dönmüştü ki, adama karşılık veremedi.

Eréndira ile ninesi, kamyonun onları eşyalarıyla birlikte bıraktığı boş arsanın üzerinde Acem halılarının artıklarından ve çeşitli teneke parçalarının kendilerine iğreti bir çadır kurdular. Yere iki hasır attıktan sonra ta ertesi gün güneş tepelerinde delikler açıp yüzlerini yakmağa başlayınca kadar, bir zamanlar koca malikânede uyudukları uykulardan aşağı kalmayan güzel bir uyku çektiler.

Alışılanın tersine, ertesi sabah Eréndira yerine ninesi onun bakımı ve güzelliğiyle ilgili çeşitli işlere girişti. Kızın yüzünü kendi gençliğinde moda olan kabir güzelliği anlayışına göre boyadıktan sonra eserini, Eréndira'nın başına konmuş bir kelebeği andıran organza bir fiyonk ve takma kirpiklerle tamamladı.

«Korkunç bir şey oldun,» diye kendi de kabul etti, «ama böylesi daha iyi: erkekler kadın konusunda çok ilkel olurlar.»

Henüz hiç biri gözleriyle bir şeycikler seçemezken ikisi de çöllün kavlaşmış yüzünde ilerleyen katırların ayak seslerini duymağa başladılar. Eréndira ninesinin kesin emri üzerine tıpkı perdenin açılışını prova eden acemi bir tiyatro oyuncusu gibi bohçasına yaslandı. Ninesi yanından ayırmadığı piskoposluk اساسına dayanarak teneke parçalarından yapılmış çadırdan dışarı çıktı ve katırları beklemek üzere tahtına kuruldu.

Uzaktan postacı göründü ve yaklaşımağa başladı. Mesleği yüzünden epey yaşlı görünmekle birlikte yirmisinden fazla yoktu. Üzerine hâkî bir ceketle bir pantolon, ayaklarına çizme, başına mantardan bir miğfer, fişekliki kemeri-ne de askerî bir tabanca geçirmişti. Semiz ve kıvrak bir katıra binmişti, peşinden kenevirden örülme posta çuvallarıyla yüklü daha zayıfça bir katır çekmekteydi.

Büyükannenin yakınından geçerken elini kaldırıp selâm verdikten sonra yoluna devam etti. Büyükanne ona çadırın içine bir bakmasını işaret edince adam durdu ve içeriye baktı. Eréndira'yı yüzünde tarihi bir hortlak makyajı, üzerinde ise çilek rengi yollu bir elbiseyle yerdeki hasırda sere serpe yatar buldu. Büyükanne:

«Beğendin mi?» diye sordu.

Postacı önce bunun ne demek olduğunu kavrayamadı.

«Kahvaltıdan önce pek fena sayılmaz,» diyerek gülümsemi.

«50 Peso,» dedi büyükanne .

«Vay canına, bu bir servet,» dedi adam. «Bu benim bir aylık yemek masrafım.»

«Bu kadar pinti olma canım,» dedi kadın. «Uçak postasına bakan bir postacı papazdan fazla aylık alır.»

«Ben kara postasındanım,» dedi adam. «Uçak postası dağıtım arabasıyla geçer.»

«Ne olursa olsun, aşk da yemek kadar önemlidir,» dedi büyükanne.

«Ama karın doyurmaz.»

Eréndira'nın ninesi, akıl almaz umutlarla beslenen bir adamın pazarlık etmesi için bol vakti olduğunu anlayınca kısaca sordu:

«Kaç paran var?»

Postacı yine kâtırdan indi, cebinden iyice paralanmış birkaç banknot çıkararak kadına doğru uzattı. Kadın hepsini çok ani ve hırslı bir el hareketiyle yutar gibi kaptıktan sonra:

«Senin için ucuz tarife yapıyorum,» dedi. «Ama bir şartla: her yerde bizim reklâmımızı yapacaksın.»

«Dünyanın öbür ucuna kadar,» dedi postacı. «Bu işten anlarım işte.»

Takma kirpikler yüzünden gözlerini istediği gibi kır-pıstıramayan Eréndira, onları çıkardıktan sonra Tanrı'nın yolladığı bu aşk misafirine yer açmak için hasırın üzerinde kenara çekildi. Adam teneko çadırın içine adımını atar atmaz büyükanne perdeyi dışardan sert ve kesin bir hareketle çekerek girişi kapattı.

Vardıkları anlaşmanın etkisi büyük oldu. Postacının yaptığı reklâmla uyanan erkekler büyük bir yenilik olan Eréndira'yı tanımak için çok uzaklardan akın akın geldiler. Erkek kabilelerinin arkasından piyangocular, köfteciler, sandviççiler, kulübe ve barakalarıyla birlikte sükün ettiler. Hepsinin arkasından bisikletli bir fotoğrafçı çıkageldi ve panayır alanının kenarında siyah lolluklarını takıp makinasını sehпасı üzerine yerleştirdi, arkaya da gölde yüzen cılız kugular gösteren bir pano koydu.

Tahtına kurularak yelpazelenen büyükanne, kendi yarattığı panayır curcunasının çok dışında, uzaklarda bir yere dalıp gitmişti. Onu tek ilgilendiren şey, heyecanla sıralarının gelmesini bekleyen müşterilerin oluşturduğu uzun kuyruk ve bu müşterilerin Eréndira'nın çadırına girmeden önce ödemek zorunda oldukları ilk taksitlerin aksamamasıydı. Büyükanne önceleri ödeme konusunda o kadar sertti ki, bir defasında 5 Peso eksik çıktı diye bir müşteriyi ters yüzü geri bile göndermişti. Bununla birlikte aylar sonra yavaş yavaş dünyanın gerçeklerinden alınacak dersi kavrayıp yumuşadı ve sonunda kalan taksitlerin kutsal madalyonlarla, aile yadigarı olan değerli hatıra eşyasıyla, nikâh yüzükleriyle ve dişlerinin arasına alıp ısırıktan sonra parıldamasa da yüksek ayar altın olduğuna inandığı her türlü ıvır zıvrıla karşılanmasına razı oldu.

İlk olarak konakladıkları bu köyde uzunca bir süre kaldıktan sonra büyükanne bir eşek satın alacak kadar para biriktirdi. Böylece, borçların tahsilini hızlandırmak için daha elverişli konaklama yerleri aramak üzere eşek sırtında çöle açıldı. Eşegin sırtına iğreti olarak ilıştırılmış bir tahtirevan-

da yolculuk ederken, gökteki yerinden bir türlü kımlıdama-
yan güneşe karşı Eréndira'nın aralıksız başı üzerinde tut-
tuğu yırtık pırtık bir şemsiyeyle korunmağa çalışıyordu. Ar-
kadan sıra halinde yürüyen dört indio, büyükanne ile toru-
nunun mallarını taşımaktaydı: hasır yazgıuar, büyükannenin
restore edilmiş tahtı, kaymak taşından yapılmış melek hey-
keli, bir de Amadislerin kemiklerinin/ bulunduğu sandık.
Fotoğrafçı bu küçük kabileyi arkadan bisikleti üzerinde izli-
yor, ama sanki başka bir yöne gidiyormuş gibi onlara hiç
yanaşmıyordu.

Yangının üzerinden altı ay geçmiş, büyükannenin giriştiği
bu işletme konusundaki topluca görüşleri olgunluğa ermişti.
Eréndira'ya:

«Eğer bir aksilik çıkmazsa bu gidişle borcunu sekiz se-
ne yedi ay onbir gün dolmadan ödemiş olacaksın,» dedi.

Bir yandan gözlerini yumarak sonu gelmez hesaplarını
gözden geçirirken bir yandan da içinde parasını sakladığı
ağız büzgülü bir torbadan eğlence'lik çekirdek çıkarıp dur-
madan ağzına atıyordu.

«Tabii indio'ların yemek ve ücretleriyle diğer ufak te-
fek masraflar hariç,» diye düzelterek ekledi.

Toz toprak ve cehennem sıcağından bitap düşen Erén-
dira, ninesinin eşeğine ayak uydurmağa çalışırken bu ay-
rıntılı hesaplara itiraz edecek bir neden bulamıyor, hüngür
hüngür ağlamamak için kendini zor tutuyordu.

«Mafsallarımda sanki cam kırıkları var,» diyordu.

«Uyumağa çalış.»

«Peki nine.»

Gözlerini yumdu, kor gibi kızmış havadan bir ağız dolu-
su alıp ciğerlerine çekti, bir yandan uyurken bir yandan da
tabana kuvvet verdi.

Üzeri dizi dizi kafeslerle yüklü bir kamyon uzaktan gö-
rünüp ufuk çizgisinde havalara kalkan toz bulutları arasın-
daki yalnız tekeleri ürküttü. Kuşların canlı çığlıkları, çöl-
deki uzak menzillerden biri olan St. Michael'in pazar mah-
murluğu ortasında taptaze bir sağanak etkisi uyandırdı. Di-

reksiyon başında oturan, cildi güneş ve iklimden kırış kırış, çatlak çatlak olmuş Hollandalı bir çiftçiydi. Adamın büyük-babasından kama sincap tüyü renginde pos bıyıkları vardı. Yanındaki koltukta yolculuk eden oğlu Ulysses, altın rengi lüleleri, dalgın denizci gözleri olan melek görünümünde bir delikanlıydı. Hollandalı babasının dikkati, o yöredeki askeri garnizona mensup bütün erlerin önünde kuyruk olup bekledikleri bir sahra çadırına yöneldi. Askerler yer yer çömelmiş, elden ele dolaşan ortak bir şişeden içki içiyorlardı. San-ki cephe gerisinde ani bir baskın harekâtına girişeceklermiş gibi başlarının tepesinde badem dalları taşıyorlardı. Hollandalı oğluna dönerek kendi dilinde sordu:

«Burada ne karın ağrısı satılıyor?» Oğlu büyük bir olağanlık içinde, soruyu hiç önemsemeden:

«Bir kadın,» diye cevap verdi. «Adı Eréndira.»

«Sen nereden biliyorsun?»

«Çölde herkes biliyor,» dedi Ulysses.

Hollandalı köyün küçük oteli önünde kamyondan indi. Ulysses arabada kaldı, babasının koltukta bıraktığı evrak çantasından titreyen parmaklarla bir tomar kâğıt para çıkardıktan sonra içinden birkaç banknot çekip cebine soktu, her şeyi yine yerli yerine koydu. O gece babası mışıl mışıl uyurken otel penceresinden gizlice dışarı süzüldü ve Eréndira'nın çadırı önünde bekleyen insan kuyruğunun en sonuna giderek dikildi.

Şenlik artık doruğuna varmıştı. İyice sarhoş olan acemi erler, bedava müzikten ne pahasına olursa olsun yararlanabilmek için kendi kendilerine dans etmeğe başlamışlardı. Bu arada fotoğrafçı magnezyumlu kâğıt üzerine gece pozları çekiyordu. Büyükanne bir yandan işlerin gidişini denetlerken bir yandan da kucağındaki paraları saymaktaydı. Kâğıt paraları eşit büyüklükte tomarlara ayırdıktan sonra bir sepetin içine üstüste diziyordu. Gecenin bu saatinde kuyrukta kala kala oniki asker kalmış, oysa gece kuyruğu sivil müşterilerin de katılmasıyla uzadıkça uzamıştı. Ulysses en sonuncularıydı.

Derken sıra karanlık görüşlü bir askere geldi. Büyük-

anne yalnız adamın yolunu kesmekle kalmadı, uzattığı paraya da elini sürmek istemedi.

«Dur bakalım evlât,» dedi. «Karun kadar zengin olsan bile seni içeri bırakamam. Sen insanın başını belâyâ sokarsın.»

O yörenin yabancıları olan asker bu işe şaşırıp kaldı.

«Bu da ne demek oluyor?» diye sordu.

«Yüzündeki kapkara gölgeyi buluşturmağa mı geldin?» dedi kadın. «Sana bir hakan ne olduğunu hemen anlar.» Adama elini bile değdirmemeğe özen göstererek onu geri çevirdikten sonra sıradaki öbür askere döndü. Neşeli bir sesle:

«Yaklaş bakalım onbaşı,» dedi. «Oyalandı, vatan seni bekliyor.»

Onbaşının çadıra girmesiyle çıkması bir oldu, çünkü Eréndira'nın ninesiyle konuşmak istiyordu. Kadın bunun üzerine paraları koyduğu sepeti koluna taktığı gibi sahra çadırının içine daldı. İçerisi oldukça dar, ama temiz ve düzenliydi. Dip tarafta duran bir yataкта Eréndira bütün vücudunun zangır zangır titremesine bir türlü engel olamıyordu, askerlerin üzerinde bıraktığı terden yapış yapış, pis ve perişan bir haldeydi.

«Nine,» diye hıçkırarak inledi, «ben ölüyorum.»

Büyükanne eliyle kızın alınına baktı, ateşi olmadığını görünce yatıştırmağa çalıştı.

«Sadece on asker kaldı,» dedi.

«Nine,» diye hıçkırarak inledi, «ben ölüyorum.»

Bunun üzerine Eréndira göz yaşlarını tutamadı, ürkmüş bir hayvan gibi çığlıklar atmağa, kişnemeğe, ötmeğe başladı. O zaman büyükanne torununun korku beyutlarını çoktan aşmış olduğunu anladı, saçlarını okşayarak yavaş yavaş kendine gelmesine uğraştı.

«Senin bünyen çok zayıf,» dedi. «Haydi, artık ağlama, istersen bir adaçayı banyosu yap, kanın dinlenir.»

Eréndira biraz yatışır gibi olunca ninesi çadırdan çıktı ve beklemekte olan askere parasını geri uzattı. Kuyrukta bekleyenlere dönerek: «Bugünlük bu kadar.» diye bağırdı.

«Paydos evlâtlar. Yarın sabah saat dokuza kadar kapıyoruz.»

Askerler ve siviller protesto homurtularıyla kuyruktan dışarı fırladılar. Büyükanne anlayış bekleyen bir iyi niyetle önelerine dikilmekle kalmadı, öldürücü asayı pek ciddi bir niyetle elinde savurmağa başladı.

«Kan emen cellâtlar sizi, sizi ödlele ana kuzuları sizi!» diye yaygarayı bastı. «Kızcağız demirden mi sanıyorsunuz? Onun yerinde bir de sizleri görmek isterdim. Piç kuruları! Allahsız keratalar!»

Adamlar da ağıza alınmayacak küfürlerle doyasıya karşılık verdiler, ama sonunda büyükanne kargaşaya hâkim oldu, bütün kızarmış balık satıcıları ve piyangocular tezgâhlarını söküp alandan çekilinceye kadar asası elinde nöbet tuttu. Tam arkasını dönüp çadırdan içeri girmek üzereyken artık boşalmış olan kapkaranlık alanın ortasında bir başına dikilen Ulysses'i boylu boyunca görüverdi. Delikanlının çevresinde sanki büyüü bir ayla, gerçek dışı bir ışıma vardı, karanlıkta göze batmasını sağlayan tek şey sanki güzelliğinin parıltısıydı.

«Ya sen?» diye sordu büyükanne. «Kanatlarını nereden bıraktın?» Ulysses son derece sakın bir sesle:

«Kanatları olan benim büyük babamdı,» karşılığını verdi. «Ama buna kimse inanmıyor.»

Büyükanne büyülenmiş gözlerle delikanlıyı süzmeğe başladı. «Ben inanıyorum,» dedi. «Yarın kanatlarını tak.»

Kadın çadıra girdi ve fosforlu Ulysses'i olduğu yerde ışımağa bıraktı.

Eréndira banyodan sonra biraz kendine geldi. Kısacık, işlemeli bir kombinezon giydi, yatmadan saçlarını kuruladı, gözyaşlarını hâlâ zor tutuyordu. Büyükanne uyumaktaydı.

Eréndira'nın yatağının arkasından yavaş yavaş Ulysses'in başı belirdi. Kız delikanlının ısıltılı, ürkek gözlerini gördü, ama ağzını açıp bir ses tonuyla konuşmağa devam etti.

«Kuyruğa girmeliydin,» dedi.

«Bütün gece kuyrukta bekledim,» dedi Ulysses.

«Şimdi de sabaha kadar beklemek zorundasın,» dedi Eréndira.
dıra. «Böğürlerime düzinelerle tekme yemiş gibiyim.»

O sırada büyükanne uykusunda sayıklamağa başladı.

«Son yağmur yağalı yirmi yıl oluyor,» dedi. «Öyle müt-hiş bir fırtınaydı ki, yağmur deniz suyuyla karışık yağıyor, sabahları evin içi balık ve salyangoz doluyordu. Büyükhaban olan Amadis, toprağı bol olsun, havada salına salına uçan bir ateş böceğı bile görmüştü.»

Ulysses yine yatağın arkasına gizlendi. Eréndira'nın yüzüne neşeli bir gülümseme yayıldı.

«Sakin ol,» dedi. «Uyurken hep böyle acayip şeyler sayıklar, ama korkma, deprem bile onu uykusundan uyandıramaz.»

Ulysses yine ortaya çıktı. Eréndira delikanlıyı yüzünde gizli, neredeyse sevgili bir gülümsemeyle izlemekteydi. Şiltenin üzerinden kirli çarşafı kaldırdı.

«Haydi bana yardım et de şu çarşafı değıştirelim,» dedi.

Ulysses yatağın arkasından iyice ortaya çıkıp çarşafı bir ucundan yakaladı. Çarşaf şilteden çok daha büyük olduğundan onu birkaç defa katlamaları gerekiyor, her katlayıştan sonra Ulysses Eréndira'ya bir adım daha yaklaşıyordu.

«Seni görebilmek için neredeyse aklıma oynatacaktım,» dedi birdenbire. «Herkes senin çok güzel olduğunu söylüyor, gerçekten de çok güzelsin.»

«Ama ölümüm yakın,» dedi Eréndira.

«Annem çölde ölenlerin cennete değil denize gittiğini söylüyor,» dedi Ulysses.

Eréndira kirli çarşafı kaldırdıktan sonra şiltenin üzerine temiz ve ütülü bir çarşaf serdi.

«Tepeden tırnağı som altından gibisin,» dedi. «Ama çiçek kokuyorsun.»

«Herhalde portakal kokuyorum.»

Delikanlı biraz sakinleşmişti, bu defa yüzüne kurnaz bir gülümseme yayıldı.

«Dikkati başka yöne çekmek için bir sürü kuş yükleyip

yola çıkıyoruz,» dedi. «Ama aslında sınıra kaçak portakal götürüyoruz.»

«Portakal kaçak mal değil ki,» dedi Eréndira.

«Bal gibi kaçak,» dedi Ulysses. «Her biri ellibin Peso eder.»

Eréndira uzun zamandır ilk defa yüksek sesle güldü.

«Sende en çok hoşuma giden şey, bütün bu uydurduğun saçmaları büyük bir ciddiyetle anlatman,» dedi.

Ulysses'in saflığı sanki kızın yalnız keyfini yerine getirmemiş, huyunu da değiştirmiş gibiydi: rahat ve konuşkan olmuştu. Felâketin burnunun dibinde olduğunu bilmeksizin uyan büyükanne, büyük bir iç rahatlığıyla sayıklamağa devam ediyordu.

«Martin başlarındaydı, seni eve getirdik. Pamuğa sarılmış bir kertenkeleye benziyordun. Baban Amadis o zamanlar çakı gibiydi, o gün öğleden sonra öyle sevinçliydi ki, üzeri çiçek yüklü yirmi kağıt getirtip bağırarak ve etrafa çiçekler saçarak sokaklarda gezindi. Bütün köy bir çiçek denizi altında kalmıştı.»

Yüksek sesle ve aralıksız bir tutkuya kapılarak saatlerce sayıkladı. Ulysses kadının sesini duymuyordu, çünkü Eréndira onu öyle büyük bir şiddetle arzulamıştı ki, ninesi sayıklarken onu yarı fiyatına bir daha arzuladı, daha sonra hava ağarana kadar defalarca ücretsiz arzuladı, arzuladı.

Ellerinde kocaman İsa çarmıhları tutan bir grup misyoner çölün ortasında omuz omuza dizilmişlerdi. Bahtsızlık rüzgârı kadar azgın bir rüzgâr, adamların kenevirden dokunmuş tarikat gömleklerini, karman çorman olmuş sakallarını öyle bir savuruyordu ki, ayaklarının üzerinde ancak durabiliyorlardı. Arkalarında görülen misyon binası, kireç badanalı kaba duvarları ve minicik çan kulesiyle sömürge günlerinden kalma yalçın bir dağ yavrusuna benziyordu.

Topluluğa önderlik etmekte olan en genç misyoner, parmağını hışımla uzatarak ışığı parıl parıl yansıtan killi sistaban üzerinde doğal bir yarığı gösterdi.

«Bu hattın ötesine geçmeyin,» diye bağırdı.

Büyükanneyi tahta bir tahtirevan içinde taşımakta olan dört indio hamal bu ses üzerine durdular. Büyükanne tahtirevanda pek rahatsız bir biçimde oturduğu ve kafası toz toprak ile terden iyice bulanmış olduğu halde, köhnemiş ki-bir ve vakarı sayesinde hâlâ dimdik duruyordu. Eréndira her zamanki gibi yayan yol almaktaydı. Tahtirevanın peşinden sekiz indiodan oluşan bir kuyruk, kuyruğun arkasından da bisikletinden hiç inmeyen fotoğrafçı gelmekteydi.

Büyükanne: «Çöl kimsenin malı değildir,» dedi.

Misyoner: «Çöl Tanrı'nın malı,» dedi. «Her yere birlikte taşıdığınız bu rezil ve çirkef zanaatla Tanrı'nın adaletini ihlâl ediyorsunuz.»

Bunun üzerine büyükanne misyonerin kendi çiftliğinde yaygınlık kazanmış olan davranış ve konuşma biçimini hemen kavrayarak her hangi bir çatışmadan ne olursa olsun kaçınmak yolunu tuttu. Adamın son derece katı tutumu karşısında bozguna uğramamak için rahat ve yumuşak bir sesle:

«Ne hayır dualar okuduğunu anlamıyorum oğul,» dedi.

Misyoner Eréndira'yı göstererek:

«Bu yaratık daha reşit değil,» dedi.

«Reşit değil, ama benim torunum.»

«Daha da kötü,» dedi misyoner. «Onu eğer kendi elinizle bizlerin himayesi altına vermezseniz başka yollara başvurmak zorunda kalırız.»

Büyükanne işin bu kerteğe varmasına izin veremezdi.

«Pekâlâ ahmak herif,» diyerek ricat etti. «Ama er geç bu hattın ötesine geçeceğim, göreceksin.»

Misyonerlerle karşılaştıktan üç gün sonra Eréndira ile ninesi manastırın yakınlarındaki bir köyde uyurlarken sahıra çadırına, baskın komandoları gibi çıt çıkarmadan yerde sürünerek sokulan birtakım esrarengiz kimseler girdi. Bunlar, ay ışığında parıldaayan kaba ketenden tarikat gömlekleri içinde çakı gibi dipdiri ilerleyen yedi indio rahibe adayıydı. En ufak bir gürültü çıkarmadan Eréndira'nın üstüne bir cibinlik örttüler, uyandırmadan havaya kaldırdılar ve onu ayın ağına yakalanmış iri ve narin bir bahk gibi kaçırdılar.

Büyükannenin torununu misyonerlerin vesayetinden kurtarmak için denemediği yol kalmadı. Ancak en yasal olanlardan en gizli, en şeytanca olanlara kadar bütün girişimler bozguna uğradıktan sonra başında bir asker bulunan sivil yönetimin yardım ve desteğine sığındı. Sivil yönetimin başındaki bu adamla evinin iç avlusunda üstü tamamen çıplak bir haldeyken karşılaştı, elinde ordu malı bir tüfekle ıslıl ıslıl gökyüzünün ortasındaki yalnız ve kara bir buluta ateş etmekteydi. Adam yağmur yağsın diye bulutun üzerine delikler açmağa uğraşıyordu, üstüste yaptığı sinirli atışlar yararsız ve saçmaydı, yine de büyükanneye kulak verebilmek için ister istemez işine ara verdi.

Dinledikten sonra: «Benim elimden hiç bir şey gelmez,» diye açıkladı. «Papalıkla yapılmış anlaşmaya göre kız reşit oluncaya ya da evleninceye kadar bu papaz efendilerin onu yanlarında alıkoymağa hakları vardır.»

«Peki ama belediye başkanı olarak sizin göreviniz nedir?» diye sordu büyükanne.

«Yağmur yağdırmak,» dedi adam.

Sonra, bulutun artık iyice menzil dışına çekildiğini görünce görevinin gereklerini bir kenara bırakarak bütün dikkatini olduğu gibi büyükanneye yöneltti.

«Sizin aradığınız, bu konuda sizi destekleyecek pek ködaman bir şahsiyet,» dedi. «Sizin, ahlâklı ve dürüst bir kimse olduğunuza kefalet edecek nüfuzlu bir şahsiyete ihtiyacınız var. Senatör Onésimo Sánchez'i tanır mısınız?»

Kızgın güneşin altında, bir gök cismi kadar haşmetli kalleşalarına çok küçük gelen bir tabure üzerine ilişmiş olan büyükanne heybetli öfkesiyle karşılık verdi:

«Ben uçsuz bucaksız çöl ortasında kalmış zavallı bir kadıncağım.»

Belediye Başkanı, şiddetli sıcakın etkisiyle yuvasından kayıp çarpılmış sağ gözüyle büyükanneye şefkatli bir bakış fırlattıktan sonra:

«Öyleyse boşuna vakit kaybetmeyin Senaro,» dedi. «Kızın işi bitmiş sayılır.»

Kızın işi elbette ki bitmemiştir. Büyükanne misyonerler manastırının önünde çadırını kurduktan sonra surlar içindeki bir kenti bir başına kuşatan yalnız bir savaşçı gibi oturup kara kara düşünmeğe koyuldu. Büyükanneyi yakından tanıyan gezgin fotoğrafçı, varını yoğunu bisikletinin arkasına yükleyip tam kendi yoluna koyulmak üzereyken gözü, kızgın güneşin altında sabit bakışlarını manastıra dikmiş oturmakta olan büyükanneye ilişti.

«Bakalım kim daha önce yorulacak,» dedi kadın. «Onlar mı, yoksa ben mi.»

«Onlar üçyüz yıldan beri buradalar, hâlâ da dayanıyorlar,» dedi fotoğrafçı. «Ben gidiyorum.»

Büyükanne ancak o zaman arkası yüklü bisikleti farketti ve sordu:

«Nereye gidiyorsun? »

«Rüzgâr beni nereye atarsa oraya,» diyen fotoğrafçı pedala bastı. «Dünya büyük.»

Büyükanne içini çekti.

«Sandığın kadar büyük değil. Salak herif.»

Öfkesine rağmen gözlerini manastırdan ayırmamak için başını çevirip bakmadı. Hiç kimse günlerce manastırdan dışarı adım atmadığı halde taş çatlatan maden bir sıcakla dolu uzun günler, serseri rüzgârlarla dolu ıssız geceler, yoğun tasarılarla dolu uzun bir zaman boyunca bir defa olsun gözlerini manastırdan ayırmadı. İndiolar çadırın yanında palmye dallarından derme çatma bir sundurma yapıp altına hamaklarını gerdiler, oysa tahtına kurularak ağız büzgülü torbasından çıkardığı ham çekirdekleri geviş getiren bir sığırın dayanılmaz ağırlığıyla kemiren büyükanne geç saatlere kadar yılmadan nöbet tutuyordu.

Bir gece yine beklerken, üstleri sıkı sıkı örtülü bir kamyon katarı ağır ağır yambaşından geçti. Üzerlerindeki tek ışık, onlara uyurgezer kilise mihraplarının hortlamış görüntüsünü veren fosforlu çelenklerdi. Büyükanne bu kamyonları hemen tanıdı, çünkü bunlar Amadislerin kamyonlarına tıpatıp benziyorlardı. En arkadan ilerleyen kamyon biraz geride kaldı, sonra durdu, içinden bir adam indi ve kasanın

altında bir yerleri kurcalamaya başladı. Geniş kenarlı şapkası, ordu malı tüfeği ve çifte tabancasıyla Amadislerin bir kopyasıydı. Dayanılmaz bir isteğe boyun eğen büyükanne sonunda adama seslendi:

«Benim kim olduğumu biliyor musun?»

Adam pilli el fenerini acımadan kadının suratına çevirdi. Bir an için karşısındaki gülmekten harap olmuş yüze, yorgunluktan ferî sönmüş gözlere, solmuş saçlara baktı. İlerlemiş yaşına, içinde bulunduğu berbat duruma ve yüzüne çarpan kötü ışığa rağmen her şey onun bir zamanlar dünyanın en güzel kadını olduğunu gösteriyordu. Adam fenerini, bu yaşlı kadını daha önce bir yerde görmüş olduğuna inanacak kadar uzun bir süre tuttuktan sonra söndürdü.

«Kesinlikle emin olduğum bir şey varsa, o da sizin Meriem Ana olmadığınız.» dedi.

«Tam tersine,» dedi büyükanne çok tatlı bir sesle. «Ben büyük hanımım.»

Adam elinde olmaksızın birden tabancasına sarıldı.

«Hangi büyük hanım?»

«Baba Amadis'in hanımı olan.»

Adam dikkat kesilerek:

«Öyleyse siz bu dünyadan olamazsınız.» dedi. «Ne istiyorsunuz?»

«Torunumu, Baba Amadis'in torununu, Babamız Amadis'in torununu bu manastırdan kurtarmama yardım edin.»

Adam korkusunu yenmeğe çabalıyordu.

«Yanlış kapı çaldınız,» dedi. «Eğer bizim Tanrı'nın işlerine burnumuzu sokabileceğimize gerçekten inanıyorsanız, iddia ettiğiniz gibi Baba Amadis'in hanımı olamazsınız. Herhalde siz ne Amadisleri tanıyorsunuz, ne de kaçakçılığın ne olduğunu biliyorsunuz.»

Büyükanne o gün sabaha karşı önceki günlerden daha da az uyuyabildi. Gece saatleri belleğinin tersini yüzüne çevirir, anılarını başasağı ederken, bastırılmış çığlıkları bir çıkış yolu ararken vakti yün mantosuna sarınıp çekirdek çiğneyerek geçiriyor, denizin kıyısındaki kocaman, rengârenk çiçeklerle dolu bir evde yaşadığı mutlu günlerin anısı

altında ezilirken havasızlıktan boğulmamak için elini yüreğinin üzerine bastırıyordu. Manastırın çanı çalıp pencerelerde ilk ışıklar belirene ve bütün çöl sıcacık ilk ayın ekmeklerinin kokusunu doyasıya emene kadar böylece bekledi. Ancak bir zaman sonra, Eréndira'nın da uyanmış olduğu, manastırdan sıvışıp ona geri dönmenin yollarını aradığı yanlışına çılğunca sürüklenince kendini yorgunluğun kollarına bırakabildi.

Oysa Eréndira manastıra getirildiğinden bu yana bir tek geceyi bile uykusuz geçirmemişti. Saçlarını bahçe makasıyla kesip başını tel fırçaya benzetmişler, üzerine kaba ketenden bir gömlek geçirmişler, eline bir kova kireç suyu ile bir badana fırçası tutuşturup her gecenin ardından basamakları badanalamasını söylemişlerdi. Bu katır çilesi kadar zahmetli bir işti, çünkü üstü başı kir pas içinde misyonerler ve aralıksız bir şeyler taşıyan rahibe adayları merdivenlerden bir aşağı bir yukarı inip çıkıyorlardı. Bununla birlikte, kahredici yatak forsalığından sonra bütün bunlar Eréndira'ya bitmez bir bayram gibi geliyordu. Üstelik hava kararıp gece bastıracağı zaman bir tek yorgun düşen Eréndira olmuyordu, çünkü manastırdakiler kendilerini şeytana karşı değil, çöle karşı açılmış savaşa adanmışlardı. Eréndira yerli rahibe adaylarının inekleri ahıra sokmak için hayvanları nasıl tahtaların tepesinde tepindiklerini, zor doğumlarda ana keçilere nasıl yardım ettiklerini gözleriyle görmüştü. Çölün çakmak taşından zemini üzerinde sebze yetiştirebilmek için diğer rahibe adaylarının günler boyu elde çapa düzenlediklerini kıraç sebze bahçesini nasıl kol kuvvetiyle suladıklarını, kuyudan su pompalayan tulumbaya basarken nasıl terlediklerini biliyordu. Ekmek pişirilen fırınların ve ütü odalarının yeryüzü cehennemine benzeyen sıcaklığı da tanıyordu. Bir domuzu avlunun içinden gütmeye çalışan genç bir rahibe adayını görmüştü, inatçı hayvanın kulaklarına yapışan kız onunla birlikte kayıp çamurun ortasına düşmüş, deri önlüklü diğer iki rahibe hayvanla başa çıkabilmek için yardımına yetişinceye kadar azgın domuzu bırakmamıştı. Yetişen rahibelerden biri hayvanı elindeki kasap bıçağıyla dürtünce üçü

birden akan kana ve yerdeki çamura bulanmışlardı. Revirin bir bölümünde kefen gömlekleri içinde Tanrı'nın son emrini bekleyen veremli rahibeleri de görmüştü. Bunlar taraçada çeyiz takımları işlerken misyon karakolundaki erkekler çölde dua ediyorlardı. Eréndira kendi gölgelik dünyasında yaşarken yatak serüveni sırasında aklının kenarından geçirmediği bambaşka güzellik ve korku biçimleri keşfetti. Öte yandan ne gözüpek olanlar ne de yaltaklananlar, manastıra kaçırıldığından beri onun ağzından tek kelime almayı başaramamışlardı. Bir sabah kovadaki kireci su ile karıştırırken telli bir çalgıdan gelen ve çöl aydınlığı içinde daha da parlak, daha da saydam bir aydınlığa benzeyen müzik sesleri işitti. Kendini bu sesin büyüüne kaptırarak kocaman pencereli, çıplak duvarlı, çok geniş ve bomboş bir salona kadar ilerledi, pencerelerden içeri sarhoş edici bir haziran ışığı akıyordu. Biraz durduktan sonra gözü salonun orta yerinde daha önce hiç görmediği güzel yüzlü bir rahibeye ilişti. Kadın klavsende bir Paskalya oratoryosu çalışıyordu. Eréndira yemek çanı çalınca kadar hiç kumildamadan, derin bir heyecanla müziği dinledi. Öğle yemeğinden sonra başamakları halfa otundan yapılmış fırçayla badanalarken sabırla herkesin merdivenlerden inip çıkmasını bekledi, en sonunda sesini kimsenin işitemeyeceği kadar yalnız kaldı ve manastıra kaçırıldığı günden beri ilk defa ağzını açtı:

«Mutluyum,» dedi.

Böylece büyükannenin Eréndira'nın kaçıp geri geleceğine ilişkin umutları buhar olup havaya uçtu. Buna rağmen kadın başlattığı granit kadar sert kuşatmayı belirli bir karara varamadan Paskalyadan sonraki yedinci pazar günü yortusuna kadar sürdürdü. O günlerde misyonerler evlendirilecek gebe kalmış kapatmalar bulmak amacıyla çölü baştan başa taramağa çıkmışlardı. Her yanı dökülen hurda bir kamyonetle tepeden tırnağa silahlı dört asker ve bir sandık ıvır zıvır eşliğinde dünyadan elini eteğini çekmiş en ücra kulübelere kadar ilerlediler. Bu indio avının en zor yanı, Tanrı kelâmı ve lütuflarına karşı ileri sürdükleri somut örneklerle direnen kapatmaları inandırmaktı. Onlar hamaklarında büyük

bir keyifle uyurken erkeklerin nikâhlı karılarına daha ağır işler verecek hakkı kendilerinde gördüklerini ileri sürüyor, ısrarla görüşlerini savunuyorlardı. Bu karıları ustalıklı manevralarla faka bastırmak gerekiyordu. Böylece adamlar kadınlara daha hoş görünsün diye dillerinin balına Tanrı'nın iradesini karıştırdılar ve sonunda en kurnaz, en uyanık kapatmalar bile bir çift küpenin yaldızına kanıp yola geldiler. Misyonerler kadınların rızasını alırmaz hamaklarında yatan erkekleri dipçik darbeleriyle uslandırıp karılarını zorla nikâhlamak üzere bağlı olarak kamyonete tıktılar.

Büyükanne gebe kalmış indio karılarıyla dolu kamyonetin manastıra doğru boyuna yol aldığını günlerce seyrettiyse de kendisi için uygun bir fırsat yakalayamadı. Beklediği fırsat Paskalyadan sonraki yedinci pazar günü yortusunda havai fişekler ve çan sesleriyle birlikte karşısına çıktı. Pek zavallı, ama yine de neşeli bir kalabalığın şenlik yerine doğru ilerlediğini, bu kalabalığın içinde piyangodan çıkma kocalarının kolunda yürüyen gelinlikler giymiş gebe kadınların bulunduğunu gördü. Herhalde yapılacak toplu nikâh töreniyle, bu adamlar kadınların resmi kocaları olacaklardı.

Nikâh alayına katılan en gerideki erkekler arasında elinde ipek kurdeleli bir Paskalya mumu tutan, başı bal kabağı gibi pırıl pırıl tıraşlı, paçavralar içinde temiz yürekli genç bir adam yürümekteydi. Büyükanne onu yanına çağırdı. En sevimli, en sıcak sesiyle:

«Söylesene oğlum,» diye sordu, «bu patırtıda senin ne işin var?»

Elindeki mumu sıkı sıkı tutan genç adam biraz ürker gibi oldu; eşek dişine benzeyen dişleri yüzünden dudaklarını zorla kapatabiliyordu.

«Pederler beni ilk ayine yolluyorlar,» dedi.

«Sana kaç para verdiler?»

«5 Peso.»

Büyükanne ağzı büzgülü torbasından bir tomar kâğıt para çıkardı. Genç adam hayretle paralara bakıyordu. «Ben sana 20 Peso veriyorum,» dedi büyükanne. «Ama ilk ayine gidesin diye değil, evlenesin diye.»

«Peki ama kiminle?»

«Benim torunumla.»

Böylece Eréndira üzerinde bir tutuklu gömleği ve rahibe adaylarının hediye ettiği dantel bir şal olduğu halde ninesinin satın aldığı damadın adını bile öğrenemeden manastırın iç avlusunda evleniverdi. Bulanık bir umutla kireçli toprak üzerinde diz çökme cziyetine, ikiyüz adet gebe gelinden çıkan leş gibi teke kokusuna ve cehennem güneşi altında Lâtinçe olarak okunan apostol mektuplarını dinleme cezasına katlandı. Misyonerler bu beklenmedik nikâh nımarasına karşı bir çare bulamadılar, üstelik Eréndira'yı manastırdan dışarı bırakmamak için son bir denemeye girişmek niyetinde de görünmüyorlardı. Bununla birlikte nikâh töreninden sonra Eréndira apostollar adına nikâhını kıyan beş rahibin, bulutlara ateş eden askeri yargıcın, taze damadın ve hiç bir şeyi umursamayan ninesinin huzurunda doğduğundan beri etkisinden kurtulamadığı o masal büyüüne yeniden sürükleniverdi. En son ve en içten arzusunun ne olduğu kendisine sorulduğu zaman bir iç çekecek kadar bile duraksamadı.

«Gitmek istiyorum.» dedi. Sonra kocasını göstererek: «Ama onunla değil. ninemle gitmek istiyorum.» diye ekledi.

Ulysses bütün öğleden sonra babasının çiftliğinden bir portakal asırabilmek için boş yere uğraşıp durmuştu. Oysa babası hastalıklı ağaçlar budanırken gözünü onun üzerinden hiç ayırmamış, annesi de evden hep onu izlemişti. Bu yüzden delikanlı hiç değilse o günlük niyetinden vazgeçip en son portakal ağaçlarının budanması tamamlanıncaya kadar ister istemez babasına yardım etti.

Geniş portakal bahçesi son derece kuytu ve uzak bir yerdeydi, çinko kaplı ahşap evin bakırdan sineklikleri ve sütunlar üzerinde duran büyük bir balkonu vardı. Bu balkon arsızca büyüyen ve bol bol çiçek açan alelade bitkilerle doluy-

du. Ulysses'in annesi balkonda Viyana işi bir sallanan koltukta oturuyordu. Başının ağrısını dindirmek için şakaklarına tütülenmiş yapraklar yapıştırmıştı. Safkan indio bakışları oğlunun hareketlerini portakal bahçesinin en saklı köşelerine kadar görünmez birer ışık demeti gibi izlemekteydi. Çok alımlı, kocasından çok daha genç bir kadındı, ırkının kadınlarına özgü uzun etekli elbiseyi hâlâ giymekle kalmıyor, üstelik kendi soyunun en eski sırlarını da iyi biliyordu.

Ulysses elinde bahçe budama makaslarıyla eve dönünce annesi ondan yakındaki bir masanın üzerinde duran ilâcını getirmesini istedi. Delikanlı elini değdirir değdirmesin masanın üzerindeki bardak ve ilâç şişesi renk değiştirdi. Arkasından sırf denemek için diğer şişe ve bardaklarla birlikte masanın üzerinde durmakta olan kristal bir sürahiye dokununca bu sürahi de mavi bir renk aldı. Annesi ilâcını içerken onu izlemekteydi, baş ağrısı yüzünden saçma sapan hayaller görmediğine inanınca yerli diliyle sordu:

«Çölden döndüğümüzden beri,» dedi. «Yalnız cama dokununca oluyor.»

Söylediğini kanıtlamak için masanın üzerindeki bardaklara sırayla dokununca hepsi başka başka renkler aldılar.

«Böyle şeyler bir tek aşk yüzünden olur,» dedi annesi. «Sevdiğin kim?»

Ulysses karşılık vermedi. O sırada yerli dilinden hiç anlamayan babası elinde portakallarla balkona çıktı. Ulysses'e Hollanda dilinde:

«Ne konuşuyorsunuz?» diye sordu.

«Önemli değil,» dedi Ulysses.

Ulysses'in annesi Hollanda dilinden hiç anlamazdı. Kocasının evin içinde gözden kaybolunca oğluna yine yerli diliyle:

«Ne söyledi?» diye sordu.

«Önemli değil,» dedi Ulysses.

Babası evden içeri girince Ulysses onu gözden kaybetmişti, ama hemen arkasından çalışma odasının penceresine bakınca onu yine gördü. Annesi Ulysses'le yalnız kalıncaya kadar bekledikten sonra üsteledi:

«Söyle bana kim olduğunu.»

«Birisi işte,» dedi Ulysses.

O sırada babasının çalışma odasındaki hareketlerini izlediğinden ne söylediğine pek dikkat etmeden konuşuyordu. Babasının şifreyi ayarlamak için portakalları önce kasanın üzerine koyduğunu gördü. Ulysses babasını izlediği sırada annesi de Ulysses'i izlemekteydi.

«Sen epey zamandır yemek de yemiyorsun,» dedi kadın.

«Canım istemiyor.»

Birden annesinin yüzü anlaşılmadık bir biçimde canlanarak parıldıdı. «Yalan söylüyorsun,» dedi. «Canın yemek istemiyor, çünkü umutsuzcasına âşıksın, senin gibi umutsuz olan âşiklar yemek yemezler.» Gözlerinde yalvaran bir bakış olduğu halde sesinde tehdit eden bir ton vardı.

«En iyisi sen bana sevgilinin kim olduğunu söyle,» dedi, «yoksa sana zorla aşktan arındırma banyoları uygulayım.»

Hollandalı baba çalışma odasında kasanı açıp portakalları içine koyduktan sonra zırlı kapıyı yine kilitledi. Bunun üzerine Ulysses bütün dikkatini annesine verdi ve neredeyse sabrı taşıyacak gibi:

«Önemli bir şey olmadığını sana söyledim,» dedi. «Eğer benim sözüme inanmıyorsan babama sor.»

Okuna okuna artık iyice paralanmış olan İncil'ini koltuğunun altına sıkıştıran Hollandalı baba çalışma odasının kapısında göründü ve tam o sırada denizci usulü piposunu ateşledi. Annesi babasına İspanyolca olarak:

«Çölde siz kimlerle karşılaşıyorsunuz?» diye sordu. Kocası bütün dumanları içinden:

«Hiç kimseyle,» diye karşılık verdi. «Eğer bana inanmazsan Ulysses'e sor.»

Koridorun öbür ucuna gidip bir yere oturdu ve bütün bittinceye kadar piposundan çekmeğe koyuldu. Sonra İncil'in rastgele bir yerini açıp iki saate yakın bir zaman düzgün ve akıcı bir Hollanda diliyle yüksek sesle birbirinden kopuk parçalar okudu.

Vakit gece yarısı olduğunda Ulysses hâlâ yoğun düşünceler içindeydi, bir türlü uyuyamıyordu. Sonra anıların verdiği acıyı susturabilmek umuduyla hamamının içinde bir

o yana bir bu yana dönerek çırpınmağa başladı. Duyduğu acı ona en sonunda bir karara varmak için gereken gücü verdi. Hemen çoban pantolonunu, damalı İskoç gömleğini ve süvari çizmelerini giyip pencereden aşağıya sıçradı ve kuş yüklü kamyonu atladiğı gibi çölün yolunu tuttu. Portakal ağaçlarının yakınından geçerken akşam üzeri aşırma fırsatı bulamadığı en olgun portakallardan üçünü de bir güzel koparıp yanına aldı.

Geccenin geri kalan saatleri boyunca çölün içinden ilerledi, sabah hava ağarırken köylere ve tek tük barakalara uğrayıp Eréndira'nın nerelerde olduğunu öğrenmeğe çalıştıysa da hiç kimseden bir bilgi edinemedi. En sonunda bir yerde Eréndira'nın Senatör Onésimo Sánchez'in seçim konvoyunun peşinden gittiğini, konvoyun o gün Nova Castilla denen yerde olacağını öğrenebildi. Seçim alayını söylediğı gibi Nova Castilla'da değil, ondan bir sonraki köyde yakaladı, ama Eréndira artık şenatörün refakatindekiler arasında değildi, çünkü ninesi şenatörden kızın yüksek soy ve ahlâkını belgeleyen ve böylece ona çölün en zorlu kapılarını bile açacak olan elle yazılı bir kefalet mektubu koparmayı becermişti. Ulysses yolculuğunun üçüncü günü posta memuruna rastladı, memur ona aradığı yönü gösterdi:

«Doğru deniz kıyısına gidiyorlar,» dedi. «Ama acele etmen lâzım, çünkü kocakarının niyeti karşıdaki Aruba adasına geçmek.»

Ulysses postacının belirttiğı yönde yarım gün daha ilerledikten sonra büyükannenin iflâs halindeki bir sirkten satın aldığı eski, geniş pelcrini uzaktan seçebildi. Dünyanın gerçekten de sandığı kadar büyük olmadığına artık inanmış olan gezgin fotoğrafçı yeniden onlara katılmış ve sahra çadırının yakınında pastoral panolarını ve fotoğraf tezgâhını kurmuştu. Üfleme çalgılardan oluşan bir bando çaldığı hüzünlü valslerle Eréndira'ya müşteri çekmeğe çalışıyordu.

Ulysses sırası gelene kadar kuyrukta bekledi, sonra ilk dikkatini çeken şey çadırın temizliği ve derli toplu görünüşü oldu. Büyükannenin karyolası yine kırallara lâayık tantanasına kavuşmuş, melek heykeli Amadis'lerin kemiklerini ba-

rındıran sandığın yanındaki yerini almış, üstelik çadırın içine bir de aslan pençeli büyük bir çinko küvet konmuştu. Bezden bir sayvanı olan yeni karyolasına huzur içinde ve çırılçıplak uzanmış olan Eréndira, yukarıdan sızan ılık demetinin ortasında çocuksu bir salkık parıltısı saçmaktaydı. Gözleri açık olarak uyuyordu. Ulysses elinde portakallar olduğu halde kızın önünde dikildi ve onun görmeksizin kendisine baktığını farketti. Elini yavaşça kızın gözleri önünde gezdirirken, onu uzaktan düşlediği zamanlar kendi kendine bulduğu öbür adıyla seslendi:

«Aridnere.»

Eréndira uyandı. Ulysses'in karşısında çırılçıplak olduğunu farkederek boğuk bir çığlık attıktan sonra çarşafı başının tepesine kadar çekip örtündü.

«Bana bakma,» dedi. «Çok kötü haldeyim.»

«Portakal rengindesin,» dedi Ulysses. Kendisiyle karşılaştırebilsin diye elindeki meyveleri Eréndira'nın yüzüne doğru yaklaştırdı. «Bak.»

Eréndira örtüyü başından indirdi ve portakalların gerçekten de kendi yüzünün renginde olduklarını gördü.

«Senin şu an burada kalmanı istemiyorum,» dedi kız.

«Sana sırf bir şey göstermek için geldim,» dedi Ulysses. «Bak.»

Portakalların birini tırnağıyla çizdikten sonra elleriyle ikiye böldü ve Eréndira'ya içini gösterdi: portakalın göbeğinde hakiki bir elmas parıldıyordu.

«İşte bizim sınıra götürdüğümüz portakallar bunlar,» dedi Ulysses.

«Ama bunlar basbayağı bahçede yetişmiş bildiğimiz portakal!» diye atıldı Eréndira.

«Tabii,» dedi Ulysses gülümseyerek. «Bunları babam yetiştiriyor.»

Eréndira bu işe bir türlü akıl erdiremiyordu. Örtüyü iyice indirdikten sonra elması parmaklarının arasına alıp hayretle incelemeğe koyuldu.

«Bunların üç tanesiyle bütün dünyayı dolaşabiliriz,» dedi Ulysses.

Eréndira elması keyifsiz bir yüz ifadesiyle geri uzattı. Ulysses işin ucunu bırakmıyordu.

«Üstelik yanımda bir de kamyon var,» dedi. «Ayrıca... bak!»

Gömleğinin altından eskiden kalma bir tabanca çıkardı.

«Daha on yıl bir yere kıpırdayamam,» dedi Eréndira.

«Kıpırdayacaksın,» dedi Ulysses. «Bu gece beyaz balina uyurken dışarıda seni bekliyor olacağım, baykuş gibi öterim.»

Hemen ellerini dudaklarına götürüp baykuş sesini öyle güzel taklit etti ki, Eréndira'nın çoktandır ilk defa gözleri ışıldadı.

«Ne de olsa benim ninem,» dedi Eréndira.

«Baykuş mu?»

«Hayır, balina.»

İkisi de güldüler, ama Eréndira hiç ara vermeden yine konuya döndü.

«Hiç kimse ninesinin izni olmadan bir yere gidemez,» dedi.

«Ona haber vermene hiç gerek yok ki.»

«O yine de her şeyi anlar,» dedi Eréndira. «Olacakları rüyasında görüyor.»

«O daha rüyasında senin kaçacağımı görürken biz çoktan sınırı geçmiş olacağız. Kaçakçılara sığınırız,» dedi Ulysses.

Gözüpekliliğiyle Eréndira'nın aklını başından alabilmek için tabancayı filimlerdeki desperadoların kıvraklığıyla kavrayarak ateş seslerini taklit etti. Eréndira ne evet ne de hayır dedi, ama gözleri içini çeker gibi bakıyordu, son bir öpücükle Ulysses'i dışarıya gönderdi. Duygulanmış delikanlı:

«Yarın gemilerin yola çıktığını göreceğiz,» diye mırıldandı.

O akşam saat yediden biraz sonra Eréndira bahtsızlığının rüzgârı yine eserken ninesinin saçlarını taramaktaydı. İndiolar çadırın siperine sığınmışlardı, bandonun yönetmeni mızıka ücretinin ödenmesini bekliyordu. Büyükanne kol erimi içinde bulundurduğu bir kutudan kâğıt paraları çıkardı,

hesap defterine bir göz attıktan sonra indioların en yaşlı olanına parasını uzattı.

«Al bakalım,» dedi. «20 Peso haftalık üzerinden yemek için 8 Peso, su için 3 Peso, yeni gömleklerin taksiti için 50 Centavo çıkınca geriye kalır 8 buçuk Peso. Sen de iyice say.»

İndioların en yaşlı olanı parayı saydıktan sonra hepsi birden yere eğilip büyükanneyi selâmladılar ve dışarı çıktılar.

«Sağol beyaz kadın.»

Arkadan mızıkacıların yönetmenine sıra geldi. Büyükanne hesap defterine bir göz attıktan sonra, makinasının körüğünü Sumatra zamlından yapılma ziftli bir flasterle onarmağa uğraşan fotoğrafçıya dönerek:

«İşler ne âlemde?» dedi. «Bando ücretinin dörtte birini ödüyor musun, ödemiyor musun?»

Fotoğrafçı cevap vermek için lütfedip başını bile kaldırmadı.

«Benim çektiğim fotoğraflarda müzik görünmüyor.»

«Ama müzik insanlara resim çektirmek isteği veriyor.» dedi kadın.

«Tam tersine,» dedi fotoğrafçı. «Bu müzik insanlara öl-müşlerini hatırlatıyor, bu yüzden fotoğraf çekilirken gözlerini kapıyorlar.»

Bando yönetmeni işe karıştı.

«Gözlerini çaldığımız müzik yüzünden kapamıyorlar,» dedi. «Gece fotoğraflarında sizin kullandığınız flaş yüzünden kapıyorlar.» Fotoğrafçı: «Hayır, müzik yüzünden kapıyorlar,» diye diretti.

Büyükanne tartışmaya son verdi. Fotoğrafçıya dönerek: «Pintilik etme,» dedi. «Senatör Onésimo Sánchez'in bile yanından ayırmadığı mızıkacılar sayesinde ne kadar zengin olduğunı görüyorsun.» Sonra sert bir sesle konuyu sonuca bağladı:

«Ya hissene düşen kadarını ödersin, ya da pılını pırtını toplar kendi yoluna gidersin. Bütün masrafları bu zavallı kızcığının omuzlarına yüklemek adalete sığmaz.»

«Ben kendi yoluma giderim,» dedi fotoğrafçı. «Ben ne de olsa sanatçı adamım.»

Büyükanne omuz silkerek muzıkacıbaşına döndü. Hesap defterindeki rakama bakarak ona da bir tomar para uzattı.

«İkiyüzdört parça müzik,» dedi. «Her biri 50 Centavo'dan 156 Peso 20 Centavo eder.»

Adam parayı almadı.

«182 Peso 40 Centavo eder,» dedi. «Valsler daha pahalıdır.»

«O da neden?»

«Daha hüznü olduklarından,» dedi adam.

Büyükanne onu parayı almağa zorladı.

«Öyleyse bize önümüzdeki hafta sana borçlu kaldığım her vals için iki neşeli parça çalarsın, böylece bu işi de halletmiş oluruz,» dedi.

Bandocubaşı büyükannenin mantığına pek akıl erdirememekle birlikte bu hesabı kabul etmekten başka çıkar yol bulamadı. Bir yandan da bu bulmacanın içinden çıkmağa çalışıyordu. O sırada dışarıdaki korkunç rüzgâr sahra çadırını neredeyse yerinden sökecek gibi esiyor, rüzgârın zaman zaman kesildiği sessiz aralarda bir baykuşun boğuk ötüşleri duyuluyordu.

Eréndira şaşkınlığını nasıl gizleyeceğini bilemiyordu. Parası kasasını kilitledikten sonra yatağının altına sakladı. Anah-tarı ninesine geri uzatırken kadın kızın elinin titrediğini farketti. «Korkacak bir şey yok,» dedi. «Baykuşlar hep rüzgârlı gecelerde yol alırlar.» Ama fotoğrafçının makinesini sırtına aşırıp yola düştüğünü gözleriyle gördükten sonra sesi nedense bu kadar inandırıcı çıkmadı.

«İstersen yarın sabaha kadar kal,» dedi. «Bu gece ölüm kol geziyor.»

Fotoğrafçı da baykuşun öttüğünü duymuştu, ama pek al-dırdığı yoktu.

Büyükanne: «Kal oğlum,» diye üsteledi. «Hiç olmazsa sana beslediğim iyi duygular adına kal.»

«Ama müziğin parasını ödemem,» dedi fotoğrafçı.

«İşte bu hiç olmaz,» dedi büyükanne. «Bu kesinlikle olmaz.»

«Görüyor musunuz?» dedi fotoğrafçı. «Siz hiç kimseyi sevemezsiniz.»

Büyükannenin bir anda öfkeden benzi attı.

«Öyleyse defol,» dedi. «Allahın belâsı!»

Öyle incinmiş, öyle kızmıştı ki, Eréndira yatağına yatmasına yardım ettiği sırada hâlâ fotoğrafçıya söyleniyordu. «Pespayenin piç kurusu,» diye homurdandı. «Ne bilir bu haramzade başkalarının yüreğini.» Eréndira ninesine pek kulak veremiyordu, çünkü rüzgârın kesilir gibi olduğu aralarda haykuş ısrarla acı acı ötüyor, kızcağız kararsızlık yüzünden eziyet çekiyordu. Nihayet yaşlı kadın bir zamanlar kâşânede her gün yatarken düzenlediği gündelik uyku töreninin ayrıntılarını tamamladıktan sonra yatağına uzandı, torunu yelpazeyi hafif hafif sallarken kadın öfkesini yenip cansız se-luklarını yeniden ciğerlerine çekmeğe başladı.

«Yarın çok erken kalkmalısın,» diye başladı. «Daha kimse gelmeden benim şifalı banyo suyumu ısıtmış olmalısın.»

«Peki nine.»

«Geri kalan zaman içinde indioların kirlilerini yıkayacağ-sın, çünkü gelecek hafta ücretlerinden kesinti yapabilmemiz için bir şey göstermemiz gerekir.»

«Peki nine.» dedi Eréndira.

«Yavaş yavaş uyu ki, çabuk yorulmayasın, çünkü yarın perşembe, haftanın en uzun günü.»

«Peki nine.»

«Devekuşuna da yemini vermeyi unutma.»

«Peki nine.»

Eréndira yelpazeyi karyolanın başucundaki yerine koyduktan sonra Amadislerin kemiklerini barındıran sandığın önünde iki mum yaktı. O sırada çoktan uykuya dalmış olan ninesi gecikmiş bir talimatı bildirdi:

«Amadislerin mumlarını iyi yerleştirmeyi unutma.»

«Peki nine.»

Eréndira ninesinin artık uyanmayacağını biliyordu, çünkü kadın sayıklamağa başlamıştı. Rüzgârın çadırın çevresin-

de uğuldadığını duyuyor, ama bahtsızlığının soluğunu bu defa da farketmiyordu. Başını çadırdan dışarı çıkarıp gecenin içine doğru uzatınca baykuş yine ötmeğe başladı ve sonunda kızcağızın özgürlük güdüsü ninesinin büyüüne baskın çıktı.

Çadırdan çıktıktan sonra daha beş adım atmamıştı ki, araçlarını bisikletinin arkasına yerleştirmekte olan fotoğrafçıyla çarpıştı. Adamın yüzüne yayılan sırdaşça gülümseme kızı yatıştırdı.

Fotoğrafçı: «Benim bir şeyden haberim yok,» dedi. «Hiç bir şey görmedim, mızikanın parasını da ödemiyorum.»

Bütün dünyayı kapsayan kıtalar aşırı bir hayır dileğiyle veda etti. Bunun üzerine Eréndira kararından bir daha dönmek üzere çölün derinliklerine doğru koşmağa başladı ve baykuşun öttüğü rüzgârlı karanlıklar içinde gözden kayboldu.

Büyükanne bu sefer doğrudan doğruya sivil yönetime başvurdu. O yöredeki garnizona bağlı yedek birliklerin komutanı sabah saat altıda burnuna dayanan senatör mektubuyla hamağından fırladı. Ulysses'in babası kapıda beklemekteydi.

Komutan: «Okuma yazma bilmediğime göre nasıl okuyayım ben bu Allahın cezasını?» diye bağırdı.

Büyükanne: «Bu Senatör Onésimo Sánchez'in kendi eliyle yazdığı tavsiye mektubu,» dedi.

Komutan fazla soru sormadan hamağın yanında asılı duran tüfeğini kaptığı gibi çavuşlarına emirler yağdırmağa başladı. Beş dakika geçmeden hep birlikte sınıra doğru uçar hızla ilerleyen askeri bir kamyonunda bulunuyorlardı. Ters esen rüzgâr kaçak kamyonun izlerini silmekteydi. Önde şöförün yanında komutan, onların arkasında büyükanne ile Hollandalı baba oturuyorlardı. Kamyonun her iki yanından dışarı doğru uzanan basamakların her birinde silâhlı bir çavuş duruyordu.

Bir köyün pek yakınlarında üstleri branda örtülü kamyonlardan oluşan uzun bir yük konvoyunu durdurdular. Kamyonların arkalarında gizlenmiş olan çok sayıda adam hep

birlikte brandaları kaldırarak otomatik silâhlarını askeri kamyonun üzerine doğrulttular. Komutan en öndeki kamyonun şöförüne yaklaşıp kuşlarla yüklü ufak bir kamyonu ne uzaklıkta rastladıklarını sordu.

Şöför daha cevap vermeden kamyonu hareket ettirdi.

«Biz budala değiliz,» dedi umursamaz bir tavırla, «biz kaçakçıyız.»

Komutan, isten kararmış sayısız makineli tüfek namlusunun burnunun ucundan geçişini izlerken ellerini havaya kaldırmış gülümsüyordu.

«Hiç olmazsa gündüz vakti ortalıkta dolaşmayacak kadar insafli olun,» diye arkalarından bağırdı.

En gerideki kamyonun arka kasa kapağında: *Aklımda sını Erëndira* yazısı okunuyordu.

Kuzeye doğru ilerledikçe rüzgâr hızlandı, güneş de rüzgârla birlikte azgınlıktı, böyle bir sıcak ve toz toprak ortamında kapalı arabanın içinde nefes almak gitgide zorlaşıyordu.

Yolda fotoğrafçıyı ilk gören büyükanne oldu. O da aynı yönde pedal çeviriyordu. Güneş çarpmasına karşı başvurduğu tek korunma yöntemi, başına doladığı mendiliydi.

«İşte o!» Bisikletli adamı gösterdi. «Bu onların yordakçısı. Allahın belâsı!»

Komutan yandaki basamaklarda duran çavuşlarından birine fotoğrafçıyı durdurup bekletmesini emretti.

«Adamı durdur ve burada bizi bekle,» dedi. «Hemen döneneğiz.»

Çavuş derhal basamaktan atlayarak fotoğrafçıya «Dur!» diye bağırdı. Ama fotoğrafçı ters esen rüzgâr yüzünden çavuşu duyamadı. Askarî kamyon bisikletinin yanından geçerken büyükanne fotoğrafçıya doğru eğilerek anlaşılmaz bir el hareketi yaptıysa da adam bunu iyi niyetli bir selâm sarmış gülümsedi ve kadına el salladı. Silâh sesini işitmedi. Havada bir takla attıktan sonra ölü olarak bisikletinin üzerine yıkıldı. Nereden geldiğini hiç bir zaman anlayamayacağı bir tüfek mermisiyle başı paramparça oldu.

Öğleden az önce ilk kuş tüylerini gördüler. Rüzgârdan uçu-

şan bu tüyler yavru kuşların tüyleriydi. Hollandalı baba onları tanıdı, çünkü bunlar rüzgârın yolduğu kendi kuşlarının tüyleriydi. Şöför kamyonun yönünü yeniden düzelttikten sonra gaza bastı, daha yarım saat dolmadan ufuk çizgisinde Hollandalının kamyonetini seçtiler.

Ulysses dikiz aynasında askeri kamyonun belirmediğini görünce aradaki mesafeyi açmağa çalıştı, ama motorun gücü elvermiyordu. Bütün yolculuk boyunca hiç uyuma molası vermeden ilerlemiş olduklarından açlık ve yorgunluktan perişan haldeydiler. Ulysses'in omuzuna yaslanarak uyuklayan Eréndira sığırayarak uyandı. Neredeyse yetişmek üzere olan askeri kamyonu görerek eldiven gözündeki tabancaya uzandı.

«İşe yaramaz,» dedi Ulysses. «O Francis Drake'in tabancasıydı.»

Eréndira birkaç defa tetiğe bastıktan sonra tabancayı pencereden dışarı savurdu. Askeri araba rüzgârın yolduğu kuşlarla yüklü hurda kamyoneti geçti, sert bir dönüş yaparak yolunu kesti.

Bu iki kadını en parlak günlerine rastlayan bir dönemde tanımakla birlikte, sürdürdükleri yaşamın ayrıntılarını ancak yıllar sonra araştırıp öğrenebildim. Rafael Escalona yazdığı bir koşukta bu acıklı yaşamın yürekler paralayan sonunu ışığa kavuşturunca ben de gelişmeleri anlatmayı yerinde buldum. O sıralar ansiklopediler ve tıp kitapları satan gezgin bir satıcı olarak Riohacha bölgesini dolaşıyordum. Aynı yörede dolaşarak bira otomatları satan Alvaro Cepeda Samudio beni arabasına alıp çöl köylerini gezdirdi, yolda birbir konu üzerine çene çaldık. İpe sapa gelmez konularda öyle gevezelik ettik, bir yandan da öyle çok bira içtik ki, sonunda nasıl olup bittiğini anlayamadan bütün gölü boydan boya geçip sınıra dayandık. Orada karşımıza gezginci aşk satıcılarının çadırı çıktı. Havada üzeri yazılı flâmalar dalgalanıyordu: *Eréndira Her Derde Deva Gitsen De Yine Geleceksin*, *Eréndira'nın Gözleri Yolda*, *Eréndira Ömre Bedel*. Bambaşka ırk ve soylardan gelme çeşit çeşit erkeklerin oluş-

turduğu sonsuz kuyruk, boş arsa ve alanlardan, rengârenk tenteli bağırsıklı çağırışlı pazar yerleri arasından, sokakları seyyar satıcıların sesleriyle cınlayan kasabanın sınırlarından taşarak uzayıp giden, omurgası insanlardan oluşma dev bir yılan andırıyordu. Her sokak açık bir kumarheneye, her ev kantine dönmüş, her kapı kaçakların sığındığı bir barınak halini almıştı. Karmakarışık bir bulamaca benzeyen müzik uğultuları ve pazarcıların avaz avaz bağırsıkları, duyuları sersem eden sıcaklığın ortasında insanda panik yaratan inanılmaz bir gümbürtü koparmaktaydı.

Evsiz barksızların ve şehvet düşkünlerinin kalabalığı ortasında bir masaya çıkmış olan İyi Blacamán, kendi buluşu olan bir panzehirin etkisini kendi vücudunda göstermek için en zehirli yılanlardan birini getirmelerini istiyordu. Anne ve babasına itaatsizlik ettiği için örümcek haline dönmüş olan kadın da oradaydı. Görünüşünde hiç hile olmadığını kanıtlamak için isteyenlerin 50 Centavo karşılığında vücuduna dokunmalarına ve kendisine başına gelen felâketle ilgili sorular sormalarına izin veriyordu. Sonrasız Yaşam'ın yüce elçilerinden biri de oradaydı, uzaydan gelecek olan korkunç yarasanın pek yakında dünya sahnesinde görüneceğini ve alev alev yanan kükürtlü soluğuyla doğa düzenini devirip derin denizlerin sırrını ışığa kavuşturacağını müjdeliyordu.

Sessizliğini bir ölçüde koruyabilen tek yer zevk ve eğlence bölgesiydi. Oraya ancak kasabadaki cehennem gürültüsünün uzantıları erişebiliyordu. Bomboş barlarda rüzgâr gülünün kadrانından fırlamış gibi duran satılık bar kızları sıkıntıdan durmadan esniyorlardı. Siestalarını oturdukları yerde tamamlamalarına rağmen hiç bir aşk müşterisi tarafından uyandırılmıyorlardı. Üstüste vidalanmış yeldegirmeni kanatlarından derme çatma yapılma vantilâtörlerin altında aralık sız uzaydan gelecek yarasayı bekliyorlardı. Birdenbire kızların biri ayaklanarak sokağa bakan hercailerle dolu balkona çıktı. Balkonun önünde Eréndira'nın istekli müşterilerinden oluşan sonsuz kuyruk uzanmaktaydı. Kız adamlara doğru bağırarak:

«Buraya bakın,» dedi. «Onda bizde olmayan ne var?»

Birisi: «Onda senatör mektubu var,» diye seslendi.

Bağırışma ve kahkahaları duyan diğer kadınlar da balkona çıktılar. İçlerinden birisi:

«Bu kuyruk günlerdir kısalmak bilmiyor,» dedi. «Adam başına 50 Pesodan, bu ne demek bir düşünsene.»

Balkona ilk çıkan kız kararını verdi:

«Öyleyse görelim bakalım, bu süt yavrusunun bizde olmayan ne marifeti varmış.»

«Doğru ya,» dedi bir başkası, «gidip görmek altımdaki sandalyeyi bedava ısıtmaktan çok daha iyi.»

Kızlara yolda daha başkaları da katıldı, Eréndira'nın çadırı önüne vardıklarında arkalarında bağırışıp çağırışan kalabalık bir kafil toplanmıştı. İçeriye haber vermeden girdikten sonra ödediği paranın karşılığını gücü yettiğince almak için didinen bir erkeği yastık darbeleriyle kovalayıp Eréndira'yı karyolasıyla birlikte havaya kaldırdılar, tahtırevan gibi sokağa taşıdılar.

Büyükanne: «Bu bir baskın!» diye bağıırıyordu. «Allah-sızlar! Haydutlar!» Sonra çadırın önünde sıra beklemekte olan erkeklere dönerek: «Ya siz, karı kılık herifler, erkekliği nerede bırakıp geldiniz, zavallı bir kızcağıza yapılan bu gözü dönmüş saldırıya göz yumuyorsunuz. Un çuvalları!»

Sesi çatlayıncaya kadar durmadan bağırdı, menziline girenlere yağmur gibi sopa yağdırıyordu, yine de bütün öfkesi insan selinin alaylı kahkaha ve çığlıkları arasında eriyip gitti.

Eréndira da kaçıp alay ve eğlence konusu olmaktan kendini kurtaramadı, çünkü ilk kaçış denemesinden sonra ninesi onu bir köpek zinciriyle karyola demirine bağlamıştı. Her şey bir yana, kimse onun canını acıtacak bir şey yapmadı. Onu muhteşem tenteli mihrabı üzerinde gürültülü sokaklardan geçirdiler, zincire vurulmuş pişman günahkârın bu geçişi sanki simgesel anlam taşıyan bir geçit töreniydi. En sonunda onu kasabanın merkez alanında ölüm döşeginde yatan bir çilekeş gibi sergilediler. Eréndira yatağında kıvrılıp tortop olmuştu, yüzünü saklıyor, ama ağlamıyordu. Alanı kavuran korkunç güneşin altında utanç ve hirsından bahtsızlı-

ğının zincirini boyuna kemirerek, ta birisi merhamet edip üzerine bir gömlek örtünceye kadar öylece yattı.

İşte ben bu iki kadını o ara gördüm. Daha sonra, o sınır kasabasında askerî garnizonun kanadı altında büyükannenin sandıkları patlayıncaya kadar kaldıklarını, ardından da çölü bırakıp deniz yönünde ilerlediklerini öğrendim. O zamana kadar hiç kimse bu yoksul yörelerde bunca şatafat görmemişti. Bir zamanlar yanıp giden kâşâneyle birlikte kül olmuş ucuz cici bicilerin, bu arada imparator büstleri, ender bulunan saatler, elden düşme bir piyano ve hüznü plâklar çalan bir gramfonun taklitlerini kağıt katarlarıyla taşımışlardı. Bir grup indio yüklerle uğraşırken, birlikte yolculuk eden bir bando yaklaştıkları her köye kafilenin muzaffer girişini ilân ediyordu.

Büyükanne krepon kâğıdından yapılma çelenklerle süslü tahtında, bir kiliseden alınma sayvanın gölgesinde büzgülü eteğinin cebinden çıkardığı çekirdekleri çiğneyerek yolculuk ediyordu. Cüssesi irileşmiş, anıt boyutlarına ulaşmıştı, çünkü gömleğinin altında yelken bezinden dikilmiş özel bir yelek, bu yeleğin gözlerinde ise palaska üzerindeki fişeklikler gibi dizili duran altın külçeler vardı. Göz alıcı kumaşlara, sırma ve püsküllere sarılı olmakla birlikte hâlâ ayak bileğinden köpek zinciriyle bağlı olan Eréndira her zamanki gibi ninesinin yanından yürümekteydi.

Sınırdaki kasabadan ayrıldıkları sırada ninesi ona: «Artık sızlanman için bir neden kalmadı,» demişti. «Kıraliçelere lâıyk elbiselerin, lüks karyolan, özel mızıkan ve hizmetine bakan ondört indio kölen var. Sanki hârikalar ülkesindesin, öyle değil mi?»

«Öyle nine.»

«Ben olmasam bile, sen artık erkeklerin merhametine muhtaç değilsin. Büyük bir şchirde kendi evin olur. Özgür ve mutlu olursun.»

Bu, daha önce tanımadıkları yepyeni bir gelecek tablosuydu. Büyükanne bundan böyle artık Eréndira'nın borcundan hiç söz etmiyordu. Yapılan işin zahmeti görünmez oldukça borcun ayrıntıları giderek büyüyor, ödeme vadeleri

uzadıkça uzuyordu. Eréndira yine de gık demiyor, aklından geçenleri belli etmemek için içini bile çekmiyordu. Ninesi ona bir gelecek tablosunun ninnisini kâğıt falı okur gibi okurken o, kükürt birikintilerinin ortasında, uzak uç köylerinin mahmurluğunda, kireç ocaklarının ay kraterlerini andıran çukurlarında kendini sus pus yatak işkencesinin kollarına bırakıyordu. Bir akşam kahredici bir yürüyüşün arkasından eskilerden kalma defne kokuları aldılar, kulaklarına ta Jamaika'dan kopuk konuşma parçaları geldi, yüreklerinde büyük bir yaşama isteği duyular: artık denize varmışlardı.

Büyükanne, yarım ömür sürmüş bir sürgünün bitiminde Karaip kıyılarının cam kadar keskin ve duru aydınlığını içine çekerek: «İşte geldik,» dedi, «nasıl, güzel değil mi?»

«Güzel nine.»

Orada çadırlarını kurdular. Büyükanne bütün gece hiç rüya görmeden sadece sayıkladı ve geleceğe ilişkin kesin görüşlerini özlemleriyle karıştırdı. Her zamankinden daha uzun uyuduktan sonra denizin sesiyle ruhu dinlenmiş uyanı. Buna karşılık Eréndira onu yıkarken yine geleceğe ilişkin tahminler yürüttü, geceki sayıklamalarında olduğu hadar heyecanlıydı.

«Sen muhteşem bir konak sahibesi olacaksın,» diyordu. «En yüksek makamlarca el ve baş üstünde tutulan, himayende olanların hayranlık duyduğu yüksek ve soylu bir hanımefendi olacaksın. Bütün gemilerin kaptanları sana dünyanın sayısız liman şehrinden yüzlerce kartpostal yollayacak.»

Eréndira kulak vermiyordu. Mercanköşk kokulu ılık su, dışardan beslenen bir kanaldan geçerek banyo küvetinin içine akmaktaydı. Eréndira soluk alacak vakit bulamadan bal kabağı kabuğunu suyla doldurup bir eliyle ninesinin başından aşağıya boşaltırken öbür eliyle de kadının vücudunu sabunluyordu.

«Konağının salacağı ün kulaktan kulağa yayılacak. Antil Adalarından ta Hollandalı zenginlere kadar seni duymayan kalmayacak,» diyordu ninesi. «Senin evin cumhurbaşkanlığı köşkünden daha büyük bir önem taşıyacak, çünkü

hükümet ilgeri senin evinde görüşülecek, ulusun kaderi senin evinde belli olacak.»

Birden kanaldan gelen su kesildi. Eréndira ne olduğunu anlamak için çadırdan dışarı çıktı ve kanalı beslemekle görevli indionun mutfakta odun yarmakta olduğunu gördü.

«Odun kalmadı,» dedi indio. «Önce suyu ılındırmak lâzım.»

Eréndira ocağın yanına gitti. Ocağın üzerinde içinde ıtır-lı yaprakların kaynadığı koca bir kazan duruyordu. Eline tutacak bir bez aldıktan sonra su dolu kazanı indionun yardımından olmaksızın kaldırmayı başardı.

«Sen bırak,» dedi. «Su işiyle ben uğraşırım.»

İndio mutfaktan çıkıncaya kadar bekledi. Sonra kaynayan ateşten indirip zar zor kanalın olduğu yere kadar taşıdı. Tam kaynar suyu kanalın ağzına döküleceği sırada ninesi çadırdan seslendi:

«Eréndira!»

Sanki ninesi onu görmüştü. Ninesinin sesinden ürken kız-çağır son anda yaptığına pişman oldu.

«Geliyorum nine,» dedi. «Suyu ılındırıyorum.»

O gece ninesi sırtında külçe altınlarla dolu yeleğiyle şarkılar söyleyerek uyurken Eréndira ileri saatlere kadar kara kara düşünüp durdu. Yattığı yerden karanlıkta kedi gözlerine benzeyen iri gözlerle ninesine bakıyordu. Sonra kendini boğulmuş biri gibi yatağına bıraktı, ellerini göğsüne koydu, gözlerini iyice açtı ve gizli sesinin bütün gücüyle:

«Ulysses,» diye bağırdı.

Ulysses portakal bahçelerinin ortasındaki evde aniden uykudan uyandı. Eréndira'nın sesini kesin olarak duyduğundan öyle emindi ki, onu odanın karanlık köşelerinde aramağa başladı. Bir an düşüncelerini toparladıktan sonra ayakkabı ve elbiselerini yumak gibi sarıp yatak odasından çıktı. Tam halkondan geçtiği sırada babasının sesini duyarak irkildi:

«Nereye gidiyorsun?»

Ulysses maviye çalan ay ışığında babasını seçti.

«Dünyaya,» karşılığını verdi.

«Bu sefer sana engel olmayacağım,» dedi Hollandalı.

«Yalnız sana şunu söyleyeyim ki, nereye gidersen git babının lâneti hep peşinden gelecektir.»

«Gelirse gelsin,» dedi Ulysses.

Oğlunun kararlılığı karşısında şaşırان, üstelik bir parça da gurur duyan Hollandalı, onun ay ışığı içindeki portakal bahçesinden geçişini yavaş yavaş yumuşayıp gülümseyen bakışlarla izledi. Karısı kendine özgü tuhaf indio güzelliği içinde arkasında durmaktaydı. Ulysses bahçe kapısını arkasından kapadığı sırada Hollandalı:

«Yine gelecek,» dedi. «Hayattan dersini almış olarak gelecek, hem de sandığından daha çabuk.»

Kadın: «Çok akılsızsın,» diyerek içini çekti. «Bir daha dönmeyecek.»

Bu defa Ulysses Eréndira'yı bulmak için kimseye yolu sormadı. Gelip geçen kamyonlara gizlice binerek çölü katetti, yemek ve uyumak için gerekeni çaldı, sırf tehlikenin tadına kapılarak çaldığı da çok oldu, sonunda aradığı çadırı deniz kıyısındaki başka bir köyde buldu. Oradan bakınca ışıklar içindeki koca bir kentin sırcadan yapıları görülüyor, Aruba adasına doğru yol alan gemilerin çıkardığı veda sesleri gecenin içinde yankılanıyordu. Eréndira ayak bileğinden karyola demirine zincirle bağlı olduğu halde uyuyordu. Hâlâ suların sürüklediği boğulmuş biri gibi, aynı Ulysses'e seslenirken yattığı gibi yatıyordu. Ulysses Eréndira'nın başucunda hiç kımıldamadan durup ona öyle büyük bir ısrarla baktı ki, kız sonunda gözlerini açtı. Sonra karazlıkta öpüştiler, hiç acele etmeden birbirlerini okşadılar, öncekilere oranla sevgiye daha çok benzeyen gizli bir mutluluk ve sessiz bir duyarlılık içinde yorgun düşünceye kadar birbirlerini soydular.

Çadırın öbür ucundaki yatağında uyumakta olan büyükanne dev bir fok gibi yana döndükten sonra sayıklamaya başladı.

«Yunan gemisinin geldiği sıralardaydı,» dedi. «Geminin zır delilerden kurulu mürettebatı kadınları parayla değil, verdikleri canlı süngerlerle sevindiriyorlardı. Bu canlı süngerler sonradan evlerin içinde odadan oraya dolaşüyor, has-

taneye yatırılmış hastalar gibi iniliyor ve çocukları ağlatıp göz yaşlarını içiyorlardı.»

İçten gelen bir dürtüyle kendine yatakta çeki düzen verdi, doğrularak oturdu.

«İşte o bu sırada geldi. Neydi o Yarabbim,» diye bağırdı. «Amadis'ten daha güçlü, daha iri, çok daha erkekti.»

O ana kadar kadının sayıklamalarına pek aldırmamış olan Ulysses, onun yatağın içinde dikilip oturduğunu görünce saklanmağa çalıştı. Eréndira onu yatıştırdı.

«Sakin ol canım,» dedi. «Hikâyenin burasına gelince hep yatağında doğrulur, ama hiç uyanmaz.»

Ulysses kızın omuzuna yaslandı.

«O gece gemicilerle birlikte şarkılar söylüyordum, deprem oluyor sandım,» diye devam etti büyükanne. «Herkes aynı şeyi sanmış olmalı ki, insanlar bağırsarak, gülmekten katılarak kaçıyorlardı. Bir tek o gülmedi, yıldız çiçeklerinin önünde kımıldamadan duruyordu. O sıralar kimsenin ağzından düşmeyen bir şarkıyı söylediğimi daha dünmüş gibi hatırlıyorum. Bu şarkıyı avlulardaki papağanlar bile söylerdi.»

Sonra, insan rüyasında sayıklayarak nasıl şarkı söylerse işte öyle, donuk ve çarpık bir sesle acılı gönlünün dizelelerini söyledi:

«Ruhumun geçmişte kalan duruluğunu bana geri ver ki, Tanrım,

Onun sonsuz sevgisini yeni baştan kana kana tadayım.»

Ancak bu dizelerden sonra Ulysses büyükannenin derin ve acıklı özlemine kulak kabarttı.

«Orada, omuzunda bir maşeta ve yamyamları temizlemek için taşıdığı alay bozan filintasıyla tıpkı Guatarral'ın Guyana'ya geldiği biçimde duruyordu,» diye sayıklamağa devam etti. «Önüme gelip dikilince alev alev yanan soluğunu yüzümde hissettim. Bana dedi ki: 'Ben binlerce defa dünyayı çepeçevre dolaştım, bütün ırkların, bütün ulusların kadınlarını tanıdım, bunun için sana şunu söylemeğe yetkim var: sen dünyanın hem en gururlu, hem en uysal, hem de en güzel kadınısın.'»

Sonra yine yattı ve yüzünü yastığına bastırarak hıçkırma-
ğa başladı. Ulysses ile Eréndira uzunca bir süre hiç ses çı-
karmadan beklediler, uyuyan kocakarının tuhaf soluk alış-
ları onları karanlık yerlere doğru sürükledi. Birden Eréndira
hiç bir titreme belirtisi taşımayan kararlı bir sesle:

«Onu öldürmeyi göze alabilir misin?» diye sordu.

Ulysses bir an şaşırıp kaldı, ne diyeceğini bilemedi.

«Kim bilir,» dedi. «Sen göze alabilir misin?»

«Alamam,» dedi Eréndira, «çünkü o benim ninem.»

Ulysses uyumakta olan dev cüsseli fok balığına, sanki
içindeki yaşama gücünü ölçmek ister gibi bir daha baktıktan
sonra kararını verdi:

«Senin için her şeyi yapabilirim.»

Ulysses yarım kilo fare zehiri satın aldı, bunu çilek mar-
melâti ve kaymakla güzelce karıştırdıktan sonra bir pasta-
nın içini boşaltıp bu ölüm kremasını arasına doldurdu. Son-
ra eline bir kaşık alarak hepsinin üzerine daha da kalın bir
krema sıvadı, böylece kuşku uyandırabilecek bütün suikast
izlerini ortadan kaldırdıktan sonra pastanın üzerine yetmiş-
iki tane gül kırmızısı mum dikerek ölüm numarasını tamam-
ladı.

Büyükanne delikanlının elinde kocaman yaş günü pasta-
sıyla çadırdan içeri girdiğini görünce kaykılarak oturduğu
tahtında doğruldu ve elindeki asayı tehdit eder gibi sallama-
ğa başladı.

«Arsız herif,» diye bağırdı. «Ne cesaretle sen bu evden
içeri adım atabiliyorsun.!»

Ulysses melek yüzünün arkasına saklandı.

«Yaş gününüzde sizden özür dilemeğe geldim,» dedi.

Delikanlının kurnazca uydurduğu bu yalan karşısında
yelkenleri suya indiren büyükanne, masayı mükellef bir dü-
ğün sofrası gibi döşetti. Ulysses'i sağına oturttu, Eréndira'
ya ise durmadan hizmet ettirdi. Bütün sofrayı kasıp kavu-
ran bir üfleme, mumların hepsini söndürdükten sonra
pastayı eşit parçalara kesti, ilk parçayı Ulysses'e uzattı.

«Özrünü kabul ettirmeyi bilen bir adam cennetin yolunu yarılmış demektir,» dedi. «İlk parçayı sana veriyorum, bu mutluluk payı sayılır.»

«Ben tatlı sevmem,» dedi Ulysses, «size afiyet olsun.»

Büyükanne ikinci parçayı Eréndira'ya uzattı. Eréndira pastasını aldı, doğru mutfığa giderek onu çöp tenekesine attı.

Geri kalan pastanın hepsini büyükanne bir başına yedi. Pastayı külçeler halinde ağzına atıyor ve çiğnemedi yutuyordu. Duyduğu lezzetten durmadan içini çekiyor, bir yandan da cehennemin kapısından Ulysses'e bakıyordu. Kendi tabağında bir kırıntı bile kalmayınca Ulysses'in yemediği parçaya uzandı. Bu son parçayı çiğnerken masa örtüsünün üzerindeki kırıntıları parmak uçlarıyla toplayıp ağzına atıyordu.

Bu arada bütün bir fare neslinin kökünü kurutacak kadar arsenik yutmuştu. Buna rağmen gece yarısına kadar piyano çalıp şarkılar söyledi, daha sonra da büyük bir mutluluk içinde yatağına uzandı, hemen uykuya daldı. Bir değişikliğin varlığına işaret eden tek şey kadının soluklarında duyulan boğuk hırıltıydı.

Eréndira ile Ulysses öbür yataktan aralıksız onu gözetliyor ve her an son nefesini vermesini bekliyorlardı. Oysa büyükanne yine sayıklamağa başladığında sesi her zamanki kadar canlı ve etkiliydi.

«Aklımı başımdan alıyordu, Tanrım, beni çılgına döndürüyordu,» diye bağırmağa başladı. «İçeri giremesin diye yatak odasının kapısını sürgü üstüne sürgülüyor, önüne tuvalet masasını, öbür koca masayı, sandalyeleri dayıyordum, ama para etmiyordu. Parmağındaki yüzükle kapıyı hafif hafif çalması yetiyor, kurduğum barikat kendiliğinden çözülüyor, sandalyeler, masa, tuvalet masası kendiliklerinden yerlerine dönüyor, sürgüler kendi kendilerine açılıyordu.»

Eréndira ile Ulysses kadını gittikçe artan bir hayretle izyorlardı. Sesi gittikçe daha inandırıcı çıkıyor, söyledikleri ise konuştukça daha derin ve daha dramatik bir anlam kazanıyordu.

«Korkudan bütün vücudumdan terler boşanıyordu, öleceğimi hissediyordum. Onu öldürmek zorunda kalmayayım diye içimden kapının açılmaması, onun içeriye girememesi, girdikten sonra bir daha gitmemesi, gittikten sonra bir daha dönmemesi için dua ediyorum.»

Saatlerce bütün hikâyesini en ince ayrıntılarına kadar sayıp döktü. Sanki aynı şeyleri rüyasında bir daha yaşıyor gibiydi. Hava ağarmadan az önce deprem gibi her yanı sarsan bir hareketle yatağının içinde döndükten sonra neredeyse hiçkırkmaq üzere olan bir sesle devam etti.

«Ben onu uyarıyordum, ama o durmadı gülüyordu. Bir daha uyardım, yine gülmeğe devam etti, en sonunda dehşetler içinde gözlerini açarak, 'Ah sultanım! Ah sultanım!' diyebilirdi. Sesi ağzından değil, bıçağın boğazında açtığı yaraktan çıkıyordu.»

Büyükannenin korkunç anıları karşısında dehşete kapılan Ulysses, Eréndira'nın eline sıkı sıkı sarılmıştı.

«Katil karı!» diye bağırdı.

Eréndira onun haline pek kulak asmadı, çünkü o sırada gün ağarmaktaydı. Saatler beşi çalışıyordu.

«Artık gitmelisin,» dedi Eréndira. «Neredeyse uyanır.»

«Bir filden bile daha dayanıklı,» diye bağırdı Ulysses. «Bu kadarı olamaz!»

Eréndira delici bakışlarını hiç acımadan delikanlının gözlerine dıktı.

«Öyle anlaşılıyor ki,» dedi, «sen birini öldürmekten bile âcizsin.»

Ulysses Eréndira'nın bu sert suçlaması karşısında öyle büyük bir üzüntü duydu ki, hemen çadırdan dışarı çıktı. O sırada Eréndira içinde biriktirdiği bütün nefreti, başarısızlıktan duyduğu çılgınca öfkeyi gözlerine toplamış ninesine bakmaktaydı. Dışarıda yavaş yavaş gün uyanmış, kuşların kıpırtıları başlamıştı. Derken ninesi gözlerini açtı ve tatlı tatlı gülümseyerek ona baktı.

«Tanrı seni korusun kızım,» dedi.

Dikkati çekecek tek değişiklik, günlük yaşam düzeninde baş göstermeğe başlayan karışıklıktı. Günlerden çarşamba olduğu halde büyükanne pazar günleri giydiklerini giymekte diretiyor, Eréndira'ya saat onbirden önce müşteri kabul etmemesini söylüyor, ondan turnaklarını nar suyu renginde boyamasını, başına muhteşem bir saç tuvaleti inşa etmesini istiyordu.

«Daha önce hiç bir zaman bir ressama portremi yaptırmayı bu derece arzu etmemiştim,» diye bağırıyordu.

Eréndira ninesinin saçlarını taramağa başladı, tam ör gülerini açmak üzereydi ki, elindeki tıraşın dişlerine bir tutam saçın takılmış olduğunu gördü. Birden korkuya kapılarak kopmuş saçları ninesine gösterdi. Ninesi bu saçları inceledikten sonra başından kendi elleriyle bir tutam saç daha yolmayı denedi ve böylece başından bir tutam daha eksildi. Kadın elinde kalan saçları yere fırlattıktan sonra aynı şeyi bir daha denedi ve bu sefer daha kalınca bir demet yoldu. Bunun üzerine bir yandan kakhahadan katılarak, bir yandan da saçlarını anlaşılmaz bir sevinçle havalara atarak başını her iki eliyle birden yolmağa başladı. Sonunda başı tüyleri yolunmuş bir Hindistan cevizine döndü.

Eréndira ancak iki hafta sonra uzaklardan gelen baykuş sesleri duyunca Ulysses'ten bir haber alabildi. Ninesi piyano çalmağa başlamış ve acılı özlem denizlerine öyle derin dalmıştı ki, çevresinde olup bitenlerin farkında değildi. Başında parlak kuş tüylerinden yapılma bir peruka vardı.

Eréndira çadırdan dışarı fırlayıp baykuşun çağrıları yönünde koşarken yerde piyanonun içinden başlayıp dışarıya, çalıların arasına doğru uzanan ve karanlıklar içinde gözden kaybolan bir ateşleme fitili gördü. Ulysses'in bulunduğu yere doğru koştu, onunla birlikte çalıların arasına saklandı. Fitilin izinden ilerleyen, karanlık alandan geçip çadıra doğru yönelen mavi alevi ikisi yanyana, yürekleri hızlı hızlı çarparak izlediler. Mavi alev fitille birlikte çadırdan içeri girince Ulysses:

«Kulaklarını tıka,» diye seslendi.

İkisi birden boş yere kulaklarını tıkadılar, çünkü herhangi bir patlama olmadı. Çadır içerden bir akkor halinde ısıldadı, sessizce parçalandı ve sanki ıslak baruttan çıkan yoğun bir duman haline dönüp gözden silindi. Ninesinin artık öldüğünü sanıp içeri girmeğe yeltenen Eréndira onu başında yanık bir peruka, üzerinde paramparça olmuş bir gömlekle her zaman olduğundan daha canlı, daha dinç buldu. Kadın eline bir battaniye almış yangını boğarak söndürmeğe uğraşıyordu.

Ulysses, büyükannenin birbiriyle çelişen komutları karşısında afallayıp ne yapacaklarını bilemeden bağırışan indioları siper alarak sıvışmayı başardı. En sonunda alevleri ve dumanı yenilgiye uğrattınca nine ile torunu uçsuz bucaksız bir viraneliğin ortasında olduklarını gördüler.

«Bu işte mutlaka şu arsız çocuğun parmağı var,» dedi büyükanne. «Ne zamandan beri piyanolar durdukları yerde kendiliğinden infilâk ediyorlar bilmiyorum.»

Başına gelen bu yeni felâketin sırtını çözmek için bir sürü tahminlerde bulunduysa da Eréndira'nın verdiği kaçamak cevaplar ve kızın korkusuz tutumu karşısında sonunda ipin ucunu kaçırdı. Torununun genel hal ve davranışlarında en ufak bir değişme görmediği için Ulysses'in varlığını da aklına getirmez oldu. Gece sabahlara kadar gözünü kırpmadı, tahminler yürüttü, zarar ziyan hesapları yaptı. Hem çok kötü hem de çok kısa uyudu. Ertesi sabah Eréndira, üzerinde altın külcelerini taşıdığı iç yeleğini ninesinin sırtından çıkarınca kadının omuzlarında yanık yaraları ve patlamak üzere olan kabarcıklar gördü, göğsü çiğ et halini almıştı. «Ben boşu boşuna mı uykumda dolaşıyorum,» dedi. O sırada Eréndira kadının yanıklarına yumurta akı sürmeğe başlamıştı. «Üstelik çok tuhaf bir de rüya gördüm.» Hatırlamak için kendini çok zorladı, sonunda gördüğü rüya gözünde öyle güzel canlandı ki, aynı rüyayı sanki bir daha görmeğe başladı.

«Bembeyaz bir hamakta bir tavus kuşu yatıyordu,» dedi.

Eréndira birden şaşırđı, ama hemen yüzüne her günkü ifadeyi vermekte gecikmedi.

«Bu iyi haber işte,» diye uydurdu. «Rüyada tavus görmek uzun ömür demektir.»

«Tanrı gönlüne göre versin,» dedi büyükanne. «Yine işin en başına döndük. En baştan başlamak zorundayız.»

Eréndira hiç renk vermedi. Ninesinin sırtını, göğsünü, omuz ve kollarını yumurta akıyla iyice sıvadıktan, başını da hardal yağıyla bir güzel ovaladıktan sonra elinde içi kompres bezleriyle dolu bir tasla çadırdan dışarı çıktı. Mutfak olarak kullandıkları üstü palmiye dallarıyla örtülü sundurmada elindeki tase yumurta akı ilâve ederken ocağın arkasından kendisine bakmakta olan Ulysses'in gözleriyle karşılaştı. Delikanlının gözleri aynı yatağının başında ilk karşılaştıkları an baktığı gibi bakıyordu. Eréndira hiç şaşırmadı, yalnız pek bitkin bir sesle:

«Tek başardığın şey benim borçlarımı çoğaltmak oldu,» dedi.

Ulysses derin bir umutsuzluğa kapıldı, gözleri bulanır gibi oldu. Olduğu yerden hiç kımıldamıyor, tek söz söylemeden Eréndira'ya bakıyordu. Kızın yumurtaları kırdığını, ona sanki orada değilmiş gibi küçümseyen donuk gözlerle baktığını gördü. Kısa bir süre sonra delikanlının gözleri çevrede dolanmağa, mutfak eşyalarına, asılı tencerelere, torbalara, tabaklara kocaman bir mutfak bıçağına bir bir bakmağa başladı. Ulysses ağzını açıp tek söz söylemeden olduğu yerde doğruldu ve ayağa kalktı, sundurmanın altına girdi, mutfak bıçağını asılı olduğu yerden aldı.

Eréndira dönüp ona bakmadı, ama Ulysses sundurmanın altından dışarıya adımını attığı an yavaşça:

«Dikkatli ol,» dedi. «Artık ölüm korkusu aldı. Rüyasında beyaz hamakta yatan bir tavus kuşu görmüş.»

Büyükanne Ulysses'in elinde bıçakla çadırdan içeri girdiğini gördü, son gücünü toparlayarak esasına dayanmadan ayağa kalktı ve kollarını havaya kaldırıp:

«Delikanlı, aklını mı kaçırdın sen!» diye bağırdı.

Ulysses yaşlı kadının üzerine atıldı ve bıçağı çıplak göğsünün tam ortasına sapladı. Büyükanne ortalığı sarsan bir inilti kopardı, delikanlının üzerine atıldı, demir kadar sert olan kemikli kollarıyla onu boğmağa çalıştı.

«Orospu evladı,» diye hırladı. «Sende hain bir meleğin yüzü olduğunu çok geç farkettim.»

Daha fazla konuşamadı, çünkü Ulysses bıçağı kavrayan elini kurtarıp ikinci darbeyi kadının sırtına indirdi. Büyükanne çok tuhaf bir inilti daha koparak saldırgana daha acı bir güçle sarıldı. Ulysses vicdanı hiç sızlamadan üçüncü darbeyi de indirince yüksek basınç altında fışkıran kan yüzüne sıçradı: pırl pırl ışıldayan bu yağlı kan, nane bah gibi yemyeşildi.

Eréndira elinde tasla kapıda göründü ve ancak canilere yakışan bir kayıtsızlıkla mücadeleyi izlemeğe koyuldu.

Kocaman bir kaya kadar güçlü olan büyükanne acı ve öfkeden iyice azıp hırlayarak pençelerini Ulysses'in vücuduna geçirdi. Kolları, bacakları, hatta dazlak kalmış kafası bile akan kandan yemyeşil olmuştu. İlk ölüm hırıltılarıyla birlikte bütün çevreyi müthiş bir körük soluması kapladı. Ulysses bıçağı tutan kolunu yine kurtarıncı bu sefer bir anda kadının karnını yarıdı. Birden boşalan kan deryası delikanlıyı tepeden turnağa yeşile boyadı. Büyükanne çaresizlik içinde nefes alabilmek için boşuna çırpınırken yüzükoynun yere kapaklandı. Ulysses kendini kadının halsiz kollarından çekip kurtardıktan sonra bir an bile ara vermeden yerde yatan vücudu Tanrı'nın rahmetine kavuşturan son darbeyi sapladı.

Bunun üzerine Eréndira elindeki taşı masanın üzerine koydu, ninesinin üzerine eğildi, onu elini değdirmekten güzelce gözden geçirdi, kadının öldüğüne kesin olarak kanaat getirdikten sonra yüzü birdenbire değişti, üzerine yirmi yıllık bahtsızlığının engellediği bir olgunluk ifadesi yayıldı. Son derece acele ve hesaplı hareketlerle altınları barındıran yelegeği yanına alıp çadırdan çıktı.

Büyük mücadeleden bitkin düşen Ulysses cesedin yanına çömelmişti. Yüzünü temizlemeğe çabaladıkça yeşil ve yapışkan sıvı daha da bulaşıyor, canlı canlı parmaklarından damlıyordu. Ancak Eréndira'nın altın yelekle birlikte ortadan yokolduğunu fark edince içinde bulunduğu durumu kavrayabildi.

Arkasından bağırdı, ama bir cevap alamadı. Çadırın kapisına kadar sürünerek ilerledi ve Eréndira'nın deniz kıyısında kente ters yönde koşmakta olduğunu gördü. Son bir gayretle kızın arkasından koşmağa çalıştı, yürek parçalayan bir sesle bağırdı, ama bu ses artık bir sevgilinin değil, bir oğlan çocuğunun sesine benziyordu. Sonunda hiç kimsenin yardımı olmaksızın kendi elleriyle bir kadının canına kıymış olmanın yarattığı korkunç, ezici bitkinlik bastırdı. Büyükkannenin indioları onu kumların üzerinde yüzükoyun yatar buldular, korku ve yalnızlıktan ağlıyordu.

Eréndira onu duymamıştı. Rüzgâra karşı bir geyikten daha hızlı, daha çevik koşuyordu, sanki onu hiç bir dünyanın sesi durduramaz gibiydi. Başını hiç bir yana çevirmeden kükürt birikintilerinden tüten kaynar dumanlar arasından, kireç ocaklarının krater biçimli çukurlarının, uyuşuk sınır boyu köylerinin yakınından geçerek deniz etkilerinin silinip çölün başladığı yerlere doğru durmadan koştu. Yanına aldığı altın yelekle birlikte kupkuru çöl rüzgârlarının, sonu gelmez akşam kıvıllıklarının ötesine doğru boyuna koşuyordu. Ondandır artık ne bir haber alındı, ne de kimse bahtsızlığının en ufak bir izine rastladı.

İÇİNDEKİLER

Nabo, Melekleri Bekleten Zenci	5
İsabel'in Macondo'da Yağmuru	14
O Günlerden Birinde	22
Bu Kasaba Hırsız Olamaz	26
Dul Montiel	56
Cumartesinden Sonraki Günlerden Biri	63
Yapma Güller	87
Beyhude Zaman Denizi	94
Hanım Ana'nın Cenaze Töreni	113
Salı Öğle Üzeri	132
Baltazar'ın Yaşadığı Acaip Öğle Sonrası	140
Mucizeler Satıcısı İyi Blacaman	149
Boğularak Ölenlerin En Yakışıklısı	161
Hayalet Geminin Son Seferi	168
Koskocaman Kanatlı Çok Yaşlı Bir Bey	175
Sevgiden Aşırı Hep Bir Ölüm	184
Saf Yürekli Eréndira İle Taş Yürekli Ninesinin Acıklı Ve İnandırılmaz Hikâyesi	194

NOBEL SABAH

Nobel, dünyanın en büyük edebiyat olayıdır.
Nobel Edebiyat Ödülüne ancak zirvedekiler erişir.

Bu nedenle Nobel Ödülünü kazanmak
bir edebiyatçı için büyük onur kaynağıdır.

SABAH, şimdi de Nobel Edebiyat Ödülü ile onurlandırılmış
zirvedeki yazarların en ünlü eserlerini,
kendisini zirveye ulaştıran okurlarına kazandırıyor.

Türk Basınının lideri SABAH,
Oxford, Phaidon ve Meydan Larousse'dan sonra şimdi de
Nobel Dizisi ile kültür ve sanat hayatımızın
zenginleşmesine katkıda bulunmaktan mutludur.